

Bind 15 af 15

Udvalgte værker af Lenin

August 1921–marts 1923

Indholdsfortegnelse

Til den danske udgave	7
Nye tider, gamle fejl i ny form	11
Om partirensningen	20
Til Oktoberrevolutionens fireårsdag	23
Om guldets betydning nu og efter socialismens fuldstændige sejr	32
Udkast til teser om fagforeningernes rolle og opgaver under den nye økonomiske politik . .	40
1. Den nye økonomiske politik og fagforeningerne .	40
2. Statskapitalisme i en proletarisk stat og fagforeningerne	41
3. Statsforetagender, der omstilles til såkaldt økonomisk driftsrentabilitet og fagforeningerne	41
4. Den væsentlige forskel mellem proletariatets klassekamp i en stat, der anerkender privateje af jord, fabrikker osv. og politisk beherskes af kapitalistklassen, og proletariatets klassekamp i en stat, der ikke anerkender privateje af jorden og flertallet af storbedrifterne, og som politisk beherskes af proletariatet	42
5. Tilbage til frivilligt medlemskab i fagforeningerne	43
6. Fagforeningerne og ledelsen af bedrifterne	43
7. Fagforeningernes rolle og deltagelse i den proletariske stats økonomiske og statslige organer	44
8. Forbindelse med masserne som hovedbetingelse for alt fagforeningsarbejde	46
9. Modsigelser i fagforeningernes stilling under proletariatets diktatur	47
10. Fagforeningerne og specialisterne	48

11. Fagforeningerne og den småborgerlige indflydelse i arbejderklassen	49
Forslag til direktiv fra RKP(b)s centralkomité til den sovjetiske delegation på Genuakonferencen	51
Om den kæmpende marxismes betydning	54
Fra RKP(b)s 11. kongres 27. marts-2. april 1922 ...	64
Centralkomiteens politiske beretning	64
Tale ved afslutningen af kongressen	107
Om »dobbelt« indordning og lovhåndhævelse	110
Beretning på Kominterns 4. kongres 13. november 1922	115
Bemærkninger om vor delegations opgaver i Haag.	129
Om dannelsen af USSR	133
Tale på plenarmødet i Moskvasovjetten 20. november 1922	138
Om monopolet på udenrigshandel	145
Brev til kongressen	149
Dagbogsblade	165
Om kooperationen	170
Om vor revolution	178
Hvordan vi skal reorganisere arbejder- og bondeinspektionen	182
Hellere mindre, men bedre	187
Noter	202
Navneregister	214

Til den danske udgave

Dette er sidste bind af Lenin, Udvalgte Værker 1-15. Det dækker tidsrummet 20. august 1921 til 2. marts 1923. Lenin døde den 21. januar 1924.

I 5. russiske udgave af Lenins samlede værker tæller hans værker fra dette tidsrum 738 sider, hvoraf bd. 15 bringer oversættelser af 208.

Bindet indledes med artiklen *Nye Tider, Gamle Fejl I Ny Form*. Dens temaer blev allerede behandlet i udvalgets bd. 14: den nye økonomiske politik (NEP), dens indhold, dens forhold til den forudgående fases krigskommunisme, dens klasse-mæssige betydning og dens perspektiv. Den påpeger arbejderklassens »deklassering« som følge af ofre og anstrengelser og fremhæver, at arbejderklassen kun kan komme på fode gennem opbygning af *storindustrien*.

Arbejderklassens svækkelse bevirkede tillige, at en partirensning blev nødvendig. I den sammenhæng lagde Lenin navnlig vægt på den partiløse masses mening om det kommunistiske parti og dets enkelte medlemmer – og på nødvendigheden af at udelukke de fleste forhenværende mensjevikker, idet disse ikke kunne anses for ægte forkæmpere for det nye sovjetsystem.

De to næste artikler, *Til Oktoberrevolutionens Fireårsdag* og *Om Guldets Betydning Nu Og Efter Socialismens Fuldstændige Sejr*, opridser revolutionens hidtidige resultater og forestående opgaver. Den væbnede udenlandske intervention var i hvert fald for en tid slået tilbage, men det udenlandske bourgeoisi og socialdemokrati hetsede ufortrødent. »Hvad det end skal koste, hvor svære overgangstidens plager, ulykker, sult og kaos end bliver, taber vi ikke modet, men fører vor sag sejrrikt til ende«.

I artiklen om guldets betydning analyserer Lenin de nye metoder, som blev nødvendiggjort af omstillingen til

en vis kapitalistisk virksomhed under den proletariske stats ledelse. Den forudgående fases åbne kampe blev nu afløst af forsigtige manøvrer både i den hjemlige økonomiske politik og over for udlandet, en vis »reformisme« i al politik. For nogle medlemmer af bolsjevikernes parti stod denne vending som et nederlag, et skæbnesvangert tilbagetog fra revolutionens mål.

Henvisningen til guldet (i artiklens titel) var en understregning af, at udviklingen af *handelen* nu blev en særlig betydningsfuld opgave. Handelen var »den eneste mulige forbindelse mellem millioner og atter millioner af små landbrugere og storindustrien...«

Til opbygning af storindustrien skulle *statskapitalismen* under sovjetstatens ledelse tjene. Der var tale om et tilbagetog for senere at kunne gå hurtigere fremad til socialismen.

Den store artikel om *fagforeningernes rolle* under NEP var betegnende for de fremskridt, der var gjort i løbet af 1921. Det års begyndelse var præget af voldsomme sammenstød og diskussioner i partiet om stillingen til fagforeningerne. Det kom til en faktisk fraktionsdannelse, foranlediget dels af Trotskijs og andres tendens til at ville gøre fagorganisationerne til statsorganer, dels af Bukharins og hans meningsfællers helt syndikalistiske bestræbelser for at give fagforeningerne en dirigerende funktion i stedet for den proletariske stat og det kommunistiske parti. Tre artikler herom står at læse i dette udvalgs bd. 14.

Nu derimod var disse kriseagtige diskussioner overstået, og problemet var blevet, hvilken rolle fagforeningerne kunne spille under NEP, og hvilke metoder fagforeningerne nu kunne anvende for at forsvare medlemmernes interesser.

Den tidligere udgaves bd. 12 indeholder også en artikel om fagforeningernes rolle under NEP, nemlig den resolution, som partiets centralkomité vedtog den 12. januar 1922. Den foreliggende udgave indeholder ikke selve resolutionen, men Lenins udkast dertil, skrevet den 4. januar. En sammenligning af de to tekster viser, at Lenins oprindelige tekst langt skarpere end centralkomiteens endelige affattelse af teksten insisterer på medlemmernes rettigheder, f.eks. til strejke.

Sovjetruslands befolkning var på den tid stadig små-

borgerligt sammensat: en talmæssigt lille arbejderklasse, som tilmed dengang var deklasseret, »slået ud af sit klasseleje«, som Lenin skrev, en stor bondemasse med uproduktive driftsformer og dårlige redskaber, og mellemlag, som var uddannet under tsartidens og krigstidens feudalistiske eller kapitalistiske betingede vilkår.

Lenin fremhævede i sine artikler atter og atter nødvendigheden af storindustri, omorganisering af landbruget (først og fremmest ved Kooperation), uddannelse, skoler og for partiets vedkommende ideologisk højnelse, ikke mindst ved studium af den dialektiske materialisme.

Med afslutningen af krigshandlingerne i Sovjetrusland og overgangen til NEP begyndte også en ændring af Sovjetruslands internationale stilling. Sovjetrusland blev opfordret til at deltage i konferencen i Genua (Italien) i foråret 1922 og konferencen i Haag senere på sommeren. Lenin deltog, som dette udvalg viser, i forberedelserne til begge konferencer. Hans bemærkninger til konferencen i Haag hører til de oftest citerede, når krig, nedrustning og fredsbestræbelser er på tale.

Ved nytårstid 1922-23 dannedes *Unionen Af Socialistiske Sovjetrepublikker*, USSR (på russisk SSSR). I stedet for Sovjetrusland (RSFSR, føderationen af russiske sovjetrepublikker) trådte Sovjetunionen, sammenslutningen af sovjetrepublikkerne i én stat, på ligeberettiget grundlag. Også her måtte Lenin lægge sit lod i vægtskålen.

I dette bind findes Lenins tale den 13. november 1922 på Kommunistisk Internationales 4. kongres: *Fem Års Russisk Revolution Og Perspektiverne For Verdensrevolutionen*, og den sidste offentlige tale, han holdt, den 20. november 1922, før sygdom tvang ham helt ud af det daglige arbejde. I denne sidste tale findes de berømte ord: *Af NEPs Rusland vil der blive et socialistisk Rusland.*

I december 1922 forværedes Lenins tilstand yderligere. Fra sit sygeleje dikterede han nu sine breve og betragtninger i månederne fra 23. december 1922 til 2. marts 1923.

Disse breve og artikler er ofte blevet betegnet som Lenins testamente. Betegnelsen er for så vidt korrekt, som indholdet er bestemt for Lenins arvtagere og efterfølgere. Han dikterede i alt syv breve til den forestående 12. partikongres.

I et af brevene foreslog Lenin partikongressen at udskifte Stalin med en anden på generalsekretærposten. Partikongressen beholdt imidlertid Stalin på posten, i forventning om, at han ville lægge sig Lenins kritiske bedømmelse på sinde. Brevene blev først officielt offentliggjort efter SUKPs 20. kongres 1956.

Den sidste artikel fra Lenins hånd bærer den karakteristiske titel: *Hellere Mindre, Men Bedre*. Den afspejler på én gang Lenins kritiske vurdering af meget, som blev gennemført under den første revolutionsbegejstring og de følgende års svære prøvelser, og hans usvækkede tiltro til, at der med sovjetsystemet og proletariats diktatur under det kommunistiske partis lederskab var lagt et solidt fundament for fremtidens socialistiske og kommunistiske samfund, også set i internationalt perspektiv.

Skrevet den 20. august 1921.
Trykt første gang den 28. august 1921
i Pravda nr. 190.

Nye tider, gamle fejl i ny form

Hver særpræget vending i historien fremkalder visse formforandringer i de småborgerlige svingninger, der altid finder sted ved siden af proletariats og altid i nogen grad trænger ind blandt proletariats.

Småborgerlig reformisme, dvs. lakajtjeneste for bourgeoisiet, tilsløret med pæne demokratiske og »socialdemokratiske fraser og afmægtige ønsker, og småborgerlig revolutionarisme, drabelig, opblæst, ords krydende, i virkeligheden kun splittethed, rådvildhed og uforstand – det er disse svingningers to »retninger«. De er uundgåelige, så længe kapitalismens dybeste rødder ikke er rykket op. Nu skifter de form i forbindelse med den kendte vending i sovjetmagts økonomiske politik.

Grundtonen hos de mensjevnikiske anløbne er: »Bolsjevikkerne er vendt om, de går tilbage til kapitalismen, og det bliver deres død. Revolutionen er trods alt borgerlig, også oktoberrevolutionen! Leve demokratiet! Leve reformismen!« Hvad enten dette siges på rent mensjevnikisk vis eller på socialrevolutionær, i II eller II½ Internationales ånd (1) – indholdet er det samme.

Grundtonen hos halvanarkisterne, i stil med det tyske »kommunistiske arbejderparti« eller med den del af vor tidligere arbejderopposition, som har forladt partiet eller fjerner sig fra det, er: »Nu tror bolsjevikkerne ikke på arbejderklassen!« De paroler, der udledes heraf, ligner mere eller mindre dem fra Kronstadt i foråret 1921. (2)

Så nøgternt og præcist som muligt at holde en vurdering af de faktiske klassekræfter og ubestridelige kendsgerninger op imod den pessimisme og panik, der spredes af såvel reformismens som revolutionarismens filistre – det er marxisternes opgave.

Tænk på hovedetaperne i vor revolution. Første etape,

den rent politiske så at sige, fra 25. oktober til 5. januar, indtil den Konstituerende Forsamlings sprængning. På en halv snes uger gjorde vi hundrede gange mere for virkeligt og fuldstændigt at afskaffe feudalismens rester i Rusland, end mensjevikkerne og de socialrevolutionære (3) gjorde på otte måneder (februar-oktober 1917), da *de* havde magten. Mensjevikkerne og de socialrevolutionære, og i udlandet alle II½ Internationales helte, var dengang en flok ynkelige håndlangere for reaktionen. Anarkisterne stod enten rådvildt udenfor, eller også hjalp de os. Var revolutionen dengang borgerlig? Naturligvis var den det, for så vidt som vort fuldførte værk var tilendbringelsen af den borgerlig-demokratiske revolution, for så vidt som der endnu ikke fandtes klassekamp inden for »bondestanden«. Men samtidig præsterede vi uhyre meget *ud over* den borgerlige revolution, *for at fremme* den socialistiske, proletariske revolution: 1) Vi udviklede som ingen sinde før arbejderklassens kræfter, for at *de* kunne udnytte statsmagten. 2) Vi tilføjede det småborgerlige demokratis afgudsbillede, den Konstituerende Forsamling og de borgerlige »friheder«, eksempelvis trykkefriheden for de rige, et slag, der mærkedes verden over. 3) Vi skabte en sovjetisk *type* stat, et vældigt fremskridt efter 1793 og 1871.

Anden etape. Brestfreden. (4) En flom af revolutionære fraser imod freden – halvpatriotiske fraser hos de socialrevolutionære og mensjevikkerne, »venstre«-fraser hos en del af bolsjevikkerne. »Når de har sluttet en fred med imperialismen, er de fortabt«, påstod spidsborgeren i panik eller med skadefryd. Men de socialrevolutionære og mensjevikkerne »sluttede fred« med imperialismen som deltagere i den borgerlige udplyndring af arbejderne. Vi »sluttede fred«, idet vi udleverede røveren en del af vort eje, for at redde arbejdermagten, for at tilføje røveren endnu kraftigere slag. Den frase, at vi angivelig »ikke tror på arbejderklassens kræfter«, fik vi dengang at høre i rigt mål, men vi lod os ikke bedrage af fraser.

Tredje etape. Borgerkrigen, fra tjekkoslovakkerne og de »konstituerede« til Wrangel, 1918-1920. Vor Røde Hær eksisterede ikke i krigens begyndelse. Denne hær er også nu forsvindende i sammenligning med hæren i et hvilket som helst ententeland, hvis man sammenligner de materielle kræfter. Ikke des mindre sejrede vi i kampen med

den verdensbeherskende Entente. (5) Bøndernes og arbejdernes forbund, ledet af den proletariske statsmagt, – en verdenshistorisk erobring – er hævet til en enestående højde. Mensjevikkerne og de socialrevolutionære fungerer som monarkiets håndlangere, såvel direkte (ministre, organisatorer, propagandister) som fordækte (folk som Tjernov og Martov, der indtog den mest »raffinerede« og mest gemene stilling, hvor de tilsyneladende vaskede deres hænder, men i virkeligheden brugte pennen flittigt imod os). Anarkisterne vaklede også her hjælpeløst frem og tilbage: en del hjalp os, en anden del spolerede arbejdet ved højlydte protester mod militær disciplin eller ved skepticisme.

Fjerde etape. Ententen blev nødt til at indstille interventionen og blokaden (for lang tid?). Det bundforarmede land er knap nok begyndt at rette sig, det ses først nu, hvor dyb forarmelsen er, det hærages af de værste plager, industriens standsning, misvækst, sult, epidemier.

Vi er kommet op på det højeste og tillige det vanskeligste trin i vor verdenshistoriske kamp. Fjenden er i dette øjeblik og i denne tidsperiode ikke den samme som i går. Fjenden er ikke hvidgardisternes hærskarer under kommando af godsejere med støtte af alle mensjevikker og socialrevolutionære og af hele verdensbourgeoisiet. Fjenden er det økonomiske livs trædemølle i et småbondeland med en ruineret storindustri. Fjenden er det småborgerlige element, der omgiver os som luften, og trænger meget stærkt ind i proletariatets rækker. Og proletariatet er deklasseret, dvs. det er slået ud af sit klasseleje. Fabrikkerne og værkerne står stille – proletariatet er svækket, splittet, afkræftet. Hvorimod det småborgerlige element i staten får støtte fra hele det internationale bourgeoisiet, som stadig er en verdensmagt.

Nuvel, skulle man så ikke tabe modet? Især sådanne helte som mensjevikkerne og de socialrevolutionære, II½ Internationales riddere, de hjælpeløse anarkister, »venstre«-frasernes liebhavere. »Bolsjevikkerne drejer af henimod kapitalismen, det er slut med bolsjevikkerne, heller ikke deres revolution er kommet ud over den borgerlige revolutions rammer«. Disse hyl hører vi rigeligt af.

Men vi er allerede vant til dem.

Vi undervurderer ikke faren. Vi ser den lige i øjnene. Vi siger til arbejderne og bønderne: faren er stor, mere soli-

daritet, udholdenhed, koldblodighed; smid mensjevnikisk og socialrevolutionært anløbne personer, panikmagere og skrålhalse på porten med foragt.

Faren er stor. Fjenden er økonomisk langt stærkere end os, ligesom han i går var langt stærkere end os i militær henseende. Det véd vi, og denne erkendelse er vor styrke. Vi har allerede præsteret så uhyre meget for at rense Rusland for feudalisme, for at udvikle alle kræfter blandt arbejderne og bønderne, for at fremme verdenskampen mod imperialismen, for den internationale proletariske bevægelse, befriet for II og II½ Internationales nederdrægtigheder og gemenheder, at panikslagne røster ikke virker på os. Vi har fuldt ud, til overflod »retfærdiggjort« vor revolutionære virksomhed, idet vi i gerning har bevist for hele verden, hvad proletariatets revolutionære vilje kan udføre, til forskel fra det mensjevnikisk-socialrevolutionære »demokrati« og den feje reformisme, der tilsløres med parade Fraser.

Den, som før en stor kamp er bange for nederlag, kan kun kalde sig socialist, hvis han vil håne arbejderne.

Netop fordi vi ikke er bange for at se faren i øjnene, udnytter vi vore kræfter bedre i kampen, vi afvejer chancerne mere nøgternt, forsigtigt, beregnende, vi gør alle de indrømmelser, der styrker os og splitter fjendens kræfter (selv den sidste tosse har nu set, at »Brestfreden« var en indrømmelse, der styrkede os og splittede den internationale imperialismes kræfter).

Mensjevnikerne råber op om, at levnedsmiddelskatten, den frie handel, tildelingen af koncessioner og adgangen for statskapitalisme betyder kommunismens sammenbrud. Disse mensjevniker fik i udlandet følgeskab af den forhenværende kommunist Levi; denne Levi måtte man forsvare, så længe man med lidt god vilje kunne forklare hans fejl som en reaktion imod den række fejl, »venstre«-kommunisterne begik, især i marts 1921 i Tyskland; (6) denne Levi kan man ikke forsvare, når han i stedet for at indrømme sin fejltagelse glider ud i mensjevisme over hele linjen.

Over for de højlydte mensjevniker kan vi simpelt hen pege på, at kommunisterne allerede i foråret 1918 forkyndte og forfægtede tanken om en blok, en alliance med statskapitalismen mod det småborgerlige element. For tre år siden! I den bolsjevnikiske sejrs første måneder!

Nøgternhed besad bolsjevnikerne allerede dengang. Og siden da har ingen kunnet gendrive rigtigheden af vor nøgterne vurdering af de kræfter, der er for hånden.

Den til mensjevismen forfaldne Levi råder bolsjevnikerne (hvis nederlag over for kapitalismen han »forudsiger«, ligesom alle spidsborgere, demokrater, socialdemokrater o.a. forudsagde vor undergang i tilfælde af, at vi sprængte den Konstituerende Forsamling!) til at søge hjælp hos *hele* arbejderklassen! For ser De, hidtil har kun *en del af den* hjulpet bolsjevnikerne!

Her ligner Levi påfaldende de halvanarkister og skrålhalse, til dels nogle fra den forhenværende »arbejderopposition«, som ynder klingende fraser om det tema, at bolsjevnikerne nu »ikke tror på arbejderklassens kræfter«. Både mensjevnikerne og de anarkistisk anløbne gør dette begreb »arbejderklassens kræfter« til et afgudsbillede, de magter ikke at tænke over dets faktiske, konkrete indhold. I stedet for at studere og analysere dette indhold giver de sig til at deklamere.

Herskerne fra II½ Internationale, som gerne kalder sig revolutionære, viser sig i virkeligheden som kontrarevolutionære, hver gang stillingen er alvorlig, for de er bange for magtanvendelse ved ødelæggelsen af det gamle statsapparat, de tror ikke på arbejderklassens kræfter. Dengang vi sagde dette om de socialrevolutionære og konserter, var det ikke i vor mund nogen frase. Enhver ved, at oktoberrevolutionen i praksis bragte nye kræfter, en ny klasse frem, at proletariatets bedste repræsentanter nu regerer Rusland, har skabt en hær, ført den, oprettet lokalforvaltninger, osv., at de leder industrien o.l. Når der i dette ledelsesarbejde er bureaukratiske vildskud, dækker vi ikke over dette onde, men afslører det, bekæmper det. Den, som over kampen mod det nye samfunds vildskud glemmer dets indhold, at arbejderklassen har skabt og leder en stat af sovjettype, han evner simpelt hen ikke at tænke og tale ud i det blå.

Men »arbejderklassens kræfter« er ikke ubegrænsede. Hvis tilstrømningen af friske kræfter fra arbejderklassen nu er svag, undertiden meget svag, hvis tilstrømningen af kræfter stadig væk er svag på trods af alle mulige dekretter, appeller og agitatoriske henvendelser, på trods af alle ordrer til at »bruge partiløse«, så skal man ikke prøve at klare den med deklamationer om »mistro til ar-

bejderklassens kræfter«, det betyder kun at forfalde til tomt frasemageri.

Uden et vist »pusterum« får man ikke disse nye kræfter; de kan kun vokse langsomt frem; de kan *intet andet sted* hentes end gennem genrejsning af storindustrien (altså mere nøjagtigt og konkret sagt, gennem elektrificering).

Efter de uhyre, ganske enestående anstrengelser må arbejderklassen i et forarmet småbondeland, arbejderklassen som i stor udstrækning har lidt af deklassering, have en frist, for at nye kræfter kan vokse til og samle sig, for at de gamle og udslidte kan blive »repareret«. Skabelsen af et militært og statsligt apparat, der var i stand til at stå prøvelserne i 1917-21 sejrrikt igennem, var et stort arbejde, som optog, opslugte, udtømte de reale »kræfter i arbejderklassen« (ikke dem, der findes i skrålhalsenes deklamationer). Det må man begribe, man må tage hensyn til nødvendigheden eller rettere uundgåeligheden af en *langsommere* tilvækst af nye kræfter fra arbejderklassen.

Når mensjevikkerne råber op om bolsjevikernes »bonapartisme« (om at disse jo støtter sig på tropperne og apparatet, imod »demokratiets« vilje), så giver dette fortrinligt udtryk for bourgeoisiets taktik, og Miljukov støtter den med rette, han støtter »Kronstadt«-parolerne (fra foråret 1921). Bourgeoisiet ser rigtigt, at de *virkelige* »kræfter i arbejderklassen« nu består af denne klasses mægtige avantgarde (Ruslands kommunistiske Parti, der ikke pludseligt, men gennem 25 år ved sine gerninger har skaffet sig rollen, kaldet, kraften som den eneste revolutionære klasses »avantgarde«) samt de elementer, der er mest svækkede gennem deklassering og mest modtagelige for mensjevnikiske og anarkistiske svingninger.

Under parolen »mere tillid til arbejderklassens kraft« arbejdes der *i virkeligheden* nu på at styrke de mensjevnikiske og anarkistiske indflydelser – det har Kronstadt i foråret 1921 vist og bevist med al tydelighed. Enhver bevidst arbejder bør afsløre og fordrive dem, der råber op om vor »mistro til arbejderklassens kræfter«, thi disse skrålhalse er i virkeligheden bourgeoisiets og godsejernes håndlangere, som bevirker en for disse fordelagtig svækkelse af proletariatet ved at øge mensjevikernes og anarkisternes indflydelse.

Her »ligger hunden begravet«, hvis man nøgternt sætter sig ind i, hvad begrebet »arbejderklassens kræfter« virkelig indeholder.

Hvor ser man jeres arbejde, kære herrer, hvor er jeres indsats for i realiteten at få partiløse sat ind på vore dages vigtigste »front«, den økonomiske front, den økonomiske opbygning? Her har vi det spørgsmål, som bevidste arbejdere skal stille skrålhalsene. Sådan kan og skal man bestandig afsløre skrålhalsene og vise, at de i praksis ikke fremmer, men sinker økonomiens opbygning, ikke fremmer, men sinker den proletariske revolution, ikke støtter proletariske, men småborgerlige bestræbelser, gør tjeneste for en fremmed klasse.

Vor parole er: Ned med skrålhalsene! Ned med hvidgardisternes sanseløse håndlangere, som gentager de ulyksalige Kronstadtfolks fejl fra foråret 1921! Tag fat på sagligt, praktisk arbejde, som er indrettet efter situationens særegne karakter og dens opgaver! Det er ikke fraser, men handling vi trænger til.

En nøgtern vurdering af denne særegne karakter og af de virkelige, ikke opdigtede klassekræfter siger os følgende:

– Efter en periode med fremskridt, verden ikke har set mage til, hvor den proletariske skaberkraft udfoldede sig på det militære, administrative, almenpolitiske område, indtrådte der en anden periode, og den kom ikke tilfældigt, men uundgåeligt, den skyldtes ikke personer eller partier, men havde objektive årsager, en periode, hvor de nye kræfter vokser meget langsommere til. I økonomisk arbejde er opbygning nødvendigvis vanskeligere, langsommere, mere gradvis; det ligger i dette arbejdes natur, sammenlignet med militært, administrativt, almenpolitisk arbejde. Det skyldes arbejdets særlige vanskelighed og dets større jordbundethed, om man må udtrykke sig sådan.

Derfor vil vi bestræbe os for at bestemme vore opgaver i denne nye, højere kampetape med den allerstørste, tredobbelte forsigtighed. Vi vil fastlægge disse opgaver mere beskedent, vi vil gøre større indrømmelser, naturligvis inden for de rammer, proletariatet *kan* gå med til, når det vil fortsætte som herskende klasse; hurtigst mulig opkrævning af en moderat levnedsmiddelskat og størst mulig frihed til at udvikle, konsolidere, genrejse

bondebruget; vi vil afstå foretagender, vi ikke absolut skal bruge, til forpagtere, indbefattet privatkapitalister og udenlandske koncessionsindehavere. Vi har brug for en blok eller en alliance mellem den proletariske stat og statskapitalismen imod det småborgerlige element. Denne alliance må tilvejebringes forstandigt, efter regelen: »mål efter syv gange, skær af én gang«. Vi vil umiddelbart forbeholde os et noget mindre arbejdsområde, kun det absolut nødvendige. Vi vil samle de svækkede kræfter i arbejderklassen *om et mindre felt*, men til gengæld få bedre fodfæste, vi vil kontrollere os selv ikke en eller to gange, men mange gange ved hjælp af praktiske erfaringer. Skridt for skridt, tomme for tomme – anderledes *kan* »tropper« som vore i denne tid ikke komme fremad på en så vanskelig vej, i en så byrdeful situation, under sådanne farer. Den, der finder dette arbejde »kedsommeligt«, »uinteressant«, »uforståeligt«, den, der rynker på næsen eller gribes af panik eller beruser sig i deklamationer om mangelen på »det gamle sving«, »den gamle entusiasme« osv. – ham må man hellere »fritage for arbejdet« og anbringe i et arkiv, så han ikke kan gøre skade, thi han vil ikke eller kan ikke fatte det særegne ved dette trin, denne etape i kampen.

I en situation, hvor landet er uhyre forarmet og proletariatets kræfter udmattede af næsten overmenneskelige anstrengelser, tager vi fat på det allervanskeligste: at rejse fundamentet til en virkelig socialistisk økonomi, at skabe en rigtig vareomsætning (eller rettere produktomsætning) mellem industri og landbrug. Fjenden er endnu langt stærkere end os; den anarkistiske, individuelle vareomsætning og smughandelen undergraver ved enhver lejlighed vort arbejde. Vi har et klart blik for vanskelighederne og vil systematisk og hårdnakket overvinde dem. Mere initiativ og selvstændighed lokalt, flere kræfter derhen, mere opmærksomhed over for de lokale praktiske erfaringer. Skal arbejderklassen kunne hele sine sår og genvinde sin proletariske »klassekraft«, skal bønderne kunne bestyrkes i deres tillid til den proletariske stat, kan det *kun* ske i takt med de faktiske fremskridt i genrejsningen af industrien og skabelsen af en rigtig, statslig produktomsætning, der gavner både bonden og arbejdereren. I takt med disse fremskridt vil vi også få en tilstrømning af nye kræfter, måske ikke så

hurtigt, som vi hver for sig kunne ønske, men vi vil få dem.

Til arbejdet, et langsommere og mere forsigtigt, mere tålmodigt og vedholdende arbejde!

20. august 1921

Om partirensningen

Partirensningen har tydeligt nok udviklet sig til et betydningsfuldt, uhyre vigtigt arbejde.

Der findes steder, hvor man renser partiet ved i hovedsagen at bygge på de partiløse arbejderes erfaringer og udtalelser, ved at lade sig lede af deres udtalelser, ved at tage hensyn til repræsentanter for den partiløse, proletariske masse. Det er det mest værdifulde, det mest væsentlige. Hvis det virkelig lykkes os at rense partiet *på den måde*, fra øverst til nederst, »uden persons anseelse«, vil det være et virkelig stort fremskridt for revolutionen.

For revolutionens fremskridt kan ikke nu være de samme som før. De skifter uundgåeligt karakter under påvirkning af overgangen fra den militære til den økonomiske front, af overgangen til den ny økonomiske politik, under påvirkning af de forhold, der i første linje kræver en forøgelse af arbejdsproduktiviteten, en forbedring af arbejdsdisciplinen. I en sådan tid ligger revolutionens væsentlige fremskridt i en indre, stilfærdig, lidet iøjnefaldende, først efterhånden mærkbar forbedring, en forbedring af arbejdet, af dets tilrettelægning, af dets resultater; en forbedring i bekæmpelsen af det småborgerlige og småborgerlig-anarkistiske elements indflydelse, der virker opløsende på såvel proletariatet som partiet. For at opnå en sådan forbedring må man rense partiet for elementer, der skiller sig ud fra masserne (for slet ikke at tale om elementer, der vanærer partiet i massernes øjne). Naturligvis kan vi ikke rette os efter enhver udtalelse fra masserne, for det hænder også, at masserne ligger under for stemninger, der er alt andet end fremskredne, især i tider, der præges af ekstraordinær træthed og overanstrengelse som følge af overvældende byrder og pla-

ger. Men til bedømmelse af folk, til afvisning af »medløbere«, »kommissærgale«, »bureaukratiserede« personer er den partiløse proletariske masses og i mange tilfælde også den partiløse bondemasses udtalelser i høj grad værdifulde. De arbejdende masser har en særdeles fin næse for forskellen mellem hæderlige, opofrende kommunister og så den slags folk, der vækker afsky hos et andet menneske, der tjener sit brød i sit ansigts sved og ingen privilegier, ingen »forbindelser med ledelsen« har.

At rense partiet, idet man tager hensyn til partiløse arbejdedes udtalelser, er en stor sag. Det vil give os betydelige resultater. Det vil gøre partiet til en langt stærkere avantgarde for klassen end førhen, til en avantgarde, der er solidere forbundet med klassen, bedre egnet til at føre klassen til sejr midt iblandt vanskelighedernes og farernes mængde.

Som en speciel opgave for partirensningen vil jeg gerne yderligere pege på rensningen for tidligere mensjevikker. Efter min mening bør man af mensjevikker, der er indtrådt i partiet siden begyndelsen af 1918, ikke beholde flere i partiet end eksempelvis en hundrededel, og tilmed bør man afprøve hver af de tilbageværende både tre og fire gange. Hvorfor? Fordi mensjevikkerne som strømning i perioden 1918-1921 har demonstreret deres to egenskaber: den ene er deres dygtighed til at tilpasse sig, til at »klistre« sig op ad den strømning, der er fremherskende blandt arbejderne; den anden er deres endnu større dygtighed til at tjene hvidgardisterne i tro og ære, tjene dem i gerning, mens de tager afstand fra dem i ord. Begge disse egenskaber fremgår af mensjevismens hele historie: det er nok at minde om den akselrodske »arbejderkongres«, (1) mensjevikkernes stilling til kadetterne (2) (og til monarkiet) i ord og i gerning osv., osv. Når mensjevikkerne »klistrer« sig op ad RKP, er det ikke alene og ikke engang så meget af macchiavellisme (3) (skønt de allerede fra 1903 har bevist, at de er fremragende mestre i det borgerlige diplomatis metoder) som på grund af deres »tilpasningsevne«. Enhver opportunist udmærker sig ved tilpasningsevne (men ikke al tilpasningsevne er opportunisme), og som opportunist tilpasser mensjevikkerne sig så at sige »af princip« til den strømning, der er fremherskende blandt arbejderne, de anlægger en ny beskyttelsesfarve, ligesom sneharen bliver hvid om vinteren.

Dette træk ved mensjevnikkerne må man kende og tage i betragtning. At tage det i betragtning vil sige at rense partiet, eksempelvis for 99/100 af hele det antal mensjevnikker, der har sluttet sig til RKP efter 1918, altså dengang da bolsjevikkernes sejr først blev sandsynlig og senere utvivlsom.

Partiet må renses for svindlere, for bureaukratiserede personer, for uhæderlige og ustabile medlemmer og for mensjevnikker, der har pyntet »facaden«, men inderst inde er forblevet mensjevnikker.

20. september 1921

Lenin

*Skrevet den 11. oktober 1921,
trykt første gang i Pravda nr. 234,
den 18. oktober 1921.*

Til Oktoberrevolutionens fireårsdag

Vi nærmer os fireårsdagen 25. oktober (7. november).

Jo mere vi får denne store dag på afstand, desto klarere bliver betydningen af den proletariske revolution i Rusland, desto nøjere gennemtænker vi også vort arbejdes praktiske erfaringer som helhed.

I ganske korte rids – naturligvis langt fra fuldstændige og langt fra præcise – kan man skildre denne betydning og disse erfaringer på følgende måde.

En umiddelbar og helt nærliggende opgave for revolutionen i Rusland var af borgerlig-demokratisk art. Det gjaldt om at befri sig for middelalderens rester, at fjerne dem til bunds, at rense Rusland for dette barbari, denne skændsel, denne vældige bremse på al kultur og alt fremskridt i vort land.

Og vi kan med rette være stolte af, at vi udførte denne rensning langt mere energisk, hurtigere, dristigere, heldigere, bredere og dybere, for så vidt angår virkningen på folkets masse, på dets brede lag, end den store franske revolution for over 125 år siden.

Såvel anarkisterne som de småborgerlige demokrater (dvs. mensjevnikkerne og de socialrevolutionære, de russiske repræsentanter for denne internationale sociale type) kommer bestandig med utroligt meget vrøvl om den borgerlig-demokratiske revolutions forhold til den socialistiske (dvs. den proletariske). Rigtigheden af vor opfattelse af marxismen på dette punkt, af vor vurdering af de hidtidige revolutioners erfaringer er fuldt ud blevet bekræftet i de 4 år. Vi har som ingen før os ført den borgerlig-demokratiske revolution *til ende*. Vi bevæger os ganske bevidst, sikkert og støt *fremad*, til revolutionens socialistiske stade, vel vidende, at den ikke er skilt fra den

borgerlig-demokratiske revolution ved nogen kinesisk mur, vel vidende, at *kun kampen* vil afgøre, hvor langt det (i sidste instans) vil lykkes os at rykke frem, hvilken del af vor umådelig omfattende opgave vi kan løse, hvor stor en del af vor sejr vi kan fastholde. Tiden vil vise det. Men allerede nu ser vi, at der er præsteret uhyre meget i den socialistiske omformning af samfundet, til gavn for et forarmet, udpint, tilbagestående land.

Lad os imidlertid sammenfatte det borgerlig-demokratiske indhold i vor revolution. For marxister bør det være klart, hvad der ligger i dette. For at gøre det klart vil vi tage nogle anskuelige eksempler.

Det borgerlig-demokratiske indhold i revolutionen betyder, at landets sociale relationer (tilstande, institutioner) renses for middelalder, for livegenskab, for feudalisme.

Hvad var de vigtigste udslag, levn, rester, af livegenskabet i Rusland op til 1917? Monarki, stænderdeling, jordbesiddelse og dyrkningsret, kvindens stilling, religion, undertrykkelse af nationaliteterne. Tag en hvilken som helst af disse »augiasstalde« (1) – apropos blev de i betrageligt omfang efterladt i snavset tilstand af alle fremskredne stater, da de gennemførte *deres* borgerlig-demokratiske revolutioner for 125, 250 eller flere år siden (1649 i England) – tag en hvilken som helst af disse augiasstalde, og I vil se, at vi har gjort dem grundigt rene. I løbet af en *halv snes uger*, fra og med den 25. oktober (7. november) 1917 og til opløsningen af den konstituerende forsamling (5. januar 1918) udrettede vi på dette område tusind gange mere, end de borgerlige demokrater og liberale (kadetterne) og de småborgerlige demokrater (mensjevikkerne og de socialrevolutionære) gjorde i løbet af de *otte måneder*, de havde magten.

Disse kujoner, snakkehoveder, selvglade narcisser og små Hamlet'er slog om sig med et papsværd – og fik ikke engang monarkiet afskaffet! Vi smed hele det monarkistiske djævelskab så langt væk, som ingen nogen sinde tidligere har gjort. Vi lod ikke sten på sten, mursten på mursten tilbage af stænderdelingsens århundredgamle bygning (selv de mest fremskredne lande som England, Frankrig, Tyskland har indtil i dag ikke skilt sig af med de sidste spor af stænderdelingen!). Stænderdelingsens dybeste rødder, nemlig feudalismens og livegenskabets

rester i jordbesiddelsen har vi rykket op til sidste trævl. »Man kan diskutere« (i udlandet er der nok af litterater, kadetter, mensjevikker og socialrevolutionære, der kan beskæftige sig med disse diskussioner), hvad der »til syvende og sidst« kommer ud af den store oktoberrevolutionens omdannelser i landbruget. Vi har ikke lyst til at spille tiden på disse diskussioner nu, for vi afgør denne diskussion og hele mængden af deraf afhængige diskussioner gennem kamp. Men man kan ikke diskutere det faktum, at de småborgerlige demokrater i otte måneder »kom overens« med godsejerne, vogterne af livegenskabets traditioner, mens vi i løbet af nogle få uger fik jævnet såvel disse godsejere som alle deres traditioner med den russiske jord.

Tag religionen eller kvindens retsløse stilling eller de ikke-russiske nationaliteters undertrykkelse og ulighed. Det er alle sammen spørgsmål fra den borgerlig-demokratiske revolution. Fladpander i det småborgerlige demokrati vrøvlede om dette i otte måneder; der findes ikke *et eneste* af de mest fremskredne lande i verden, hvor *disse* spørgsmål *kan siges at være løst til bunds* i borgerlig-demokratisk retning. Her i landet er de løst til bunds gennem oktoberrevolutionens lovgivning. Vi bekæmpede og bekæmper religionen reelt. Vi gav *alle* ikke-russiske nationaliteter *deres egne* republikker eller autonome områder. Her i Rusland findes der ikke noget så gement, afskyeligt og nederdrægtigt som kvindens retsløshed eller manglende ligestilling, dette oprørende levn fra livegenskabet og middelalderen, holdt i live af et begærligt bourgeois og sløvt, forkuet småborgerskab i alle lande verden over uden en eneste undtagelse.

Alt dette hører til indholdet i den borgerlig-demokratiske revolution. For 150-250 år siden lovede progressive førere for denne revolution (eller disse revolutioner, hvis man skal tale om hver enkelt national udgave af den ene, fælles type) at befri menneskeheden for middelalderlige privilegier, for kvindens ulighed, for statslig fortrinsret for den ene eller den anden religion (eller »religionsidé eller overhovedet »religiøsitet«), for nationaliteternes ulighed. Det gav de som løfte – men de holdt det ikke. De kunne ikke holde det, »respekten«... for den »hellige privatejendom« hindrede dem deri. I vor proletariske revolution fandtes ikke denne forbandede »respekt« for den

trefold forbandede middelalder og den »hellige privat-ejendom«.

Men for at sikre Ruslands folk den borgerlig-demokratiske revolutions erobringer måtte vi rykke længere frem, og det gjorde vi. Vi løste den borgerlig-demokratiske revolutions problemer undervejs, i forbifarten, som et »biprodukt« af vort egentlige hovedarbejde, det *proletarisk*-revolutionære, socialistiske arbejde. Reformen, sagde vi altid, er et biprodukt af den revolutionære klassekamp. Borgerlig-demokratiske omdannelser – sagde vi, og beviste vi i gerning – er et biprodukt af den proletariske, dvs. den socialistiske revolution. For øvrigt kunne alle disse, Kautsky, Hilferding, Martov, Tjernov, Hillquit, Longuet, MacDonald, Turati og andre helte i »II^{1/2}«-marxismen ikke fatte en *sådan* relation mellem den borgerlig-demokratiske og den proletarisk-socialistiske revolution. Den første vokser over i den anden. Den anden løser i forbifarten den førstes problemer. Den anden underbygger den førstes værk. Kampen og kun kampen afgør, hvor langt det lykkes den anden at vokse ud over den *første*.

Sovjetsystemet er netop en af de anskuelige bekræftelser på eller udslag af dette fænomen, hvor én revolution vokser over i en anden. Sovjetsystemet indeholder et maksimum af demokratiske for arbejderne og bønderne, og samtidig betyder det et brud med den *borgerlige* demokratiske og dannelsen af en *ny*, verdenshistorisk *type* demokrati, nemlig den proletariske demokratiske eller proletariats diktatur.

Lad køtere og svin i det døende bourgeoisi og dets bagtrop af småborgerligt demokrati dænge os til med forbandelser, skældsord og spottegloser over forbiere og fejl i vor opbygning af *vort* sovjetsystem. Vi glemmer ikke et øjeblik, at der virkelig var mange forbiere og fejl i vort arbejde og stadig gøres mange. Som om man kunne undgå fejl og forbiere i et så nyt, for hele verdenshistorien nyt værk som skabelsen af en hidtil uset *type* statsindretning! Vi vil ufortrødent kæmpe for at korrigere vore forbiere og fejl, for at forbedre vor praktiske anvendelse af sovjetprincipperne, som endnu anvendes meget, meget ufuldkomment. Men vi har ret til at være stolte af, og vi er stolte af, at det faldt i vor lykkelige lod at *begynde på* opbygningen af en sovjetstat og dermed at *indlede* en ny

epoke i verdenshistorien, hvor herredømmet udøves af en *ny* klasse, der er undertrykt i alle kapitalistiske lande, men overalt er på vej til et nyt liv, til sejr over bourgeoisiet, til proletariats diktatur, til menneskeheds udfrielse af kapitalens åg, af imperialistiske krige.

Spørgsmålet om de imperialistiske krige, om finanskapitalens internationale politik, som nu om stunder dominerer i hele verden, en politik, som *uvægerlig* afføder nye imperialistiske krige, uvægerlig afføder en uhørt skærpelse af den nationale undertrykkelse, udplyndringen, kvælningen af små, svage, tilbagestående nationaliteter fra en håndfuld »førende« magters side – dette spørgsmål er siden 1914 blevet et kardinalspørgsmål for al politik i alle lande verden over. Det er et spørgsmål om liv og død for millioner og atter millioner af mennesker. Det drejer sig om, hvorvidt den næste imperialistiske krig, som åbenlyst forberedes af bourgeoisiet og åbenlyst vokser frem af kapitalismen, skal slagte 20 millioner mennesker (mod 10 millioner dræbte i krigen 1914-18 med tilhørende »små« krige, som ikke er endt endnu), hvorvidt denne oprækkende krig (som er uundgåelig, hvis kapitalismen bevares) skal lemlæste 60 millioner (mod 30 millioner lemlæstede i 1914-18). Også i dette spørgsmål indledte vor oktoberrevolution en ny epoke i verdenshistorien. Bourgeoisiets lakajer og dets eftersnakkere i skikkelse af socialrevolutionære og mensjevnikker, i skikkelse af alverdens småborgerlige, »socialistiske« demokrater hånedes parolen »den imperialistiske krig skal forvandles til borgerkrig«. Denne parole viste sig imidlertid at være selve *sandheden* – en ubehagelig, grovkornet, usminket, brutal sandhed, det må siges, men det var *sandheden* i et hav af raffinerede chauvinistiske og pacifistiske bedragerier. Nu ryger disse bedragerier i luften. Brestfreden er afsløret. Hver dag bringer en mere og mere ubarmhjertig afsløring af, hvad den endnu værre Versaillesfred betyder og medfører. Og for millioner og atter millioner af mennesker, som tænker over årsagerne til krigen i går og over den kommende krig i morgen, for dem rejser sig stadig klarere, stadig tydeligere, stadig mere uafvendeligt den truende sandhed: man kan ikke undslippe den imperialistiske krig og dens sikre ophav, den imperialistiske verden (hvis vi havde den gamle retskrivning, ville jeg her skrive både »verden« og »fred«), (2) man kan ikke und-

slippe dette helvede på anden måde end gennem den bolsjevikiske kamp og den bolsjevikiske revolution.

Lad dem blot rase mod denne revolution, lad bourgeoisie og pacifister, generaler og spidsborgere, kapitalister og filistre, alle troende kristne og alle II og II½ Internationales riddere falde over den. Hvor megen ondskab, bagtalelse og løgn de end udspyr, kan de ikke udviske den verdenshistoriske kendsgerning, at for første gang i hundreder og tusinder af år har slaverne besvaret en krig mellem slaveejerne med åben forkyndelse af parolen: gør denne krig mellem slaveejerne om delingen af byttet til alle nationers slavers krig mod alle nationers slaveejere.

For første gang i hundreder og tusinder af år er det løsen ikke mere en dunkel og afmægtig forventning, men er blevet et klart, præcist politisk program, de undertrykte millioners aktive kamp under proletariatets ledelse, det har forvandlet sig til proletariatets første sejr, den første sejr på vejen til krigenes afskaffelse, den første sejr for forbundet mellem alle landes arbejdere over forbundet mellem de forskellige nationers bourgeoisie, det bourgeoisie, som både enes og kriges på bekostning af kapitalens slaver, på bekostning af lønarbejderne, på bekostning af bønderne, på bekostning af det arbejdende folk.

Denne første sejr er *endnu ikke endelig*, og vor oktoberrevolution vandt den kun under uhørte genvordigheder og vanskeligheder, under uhørte lidelser, efter en række vældige forbiere og fejl fra vor side. Som om et enkelt, tilbagestående folk uden forbiere og fejl skulle kunne overvinde de imperialistiske krige, ført af de stærkeste og mest fremskredne lande på kloden! Vi er ikke bange for at indrømme vore fejl, og vi vil behandle dem nøgternt, så vi kan lære at rette dem. Men det er og bliver et faktum: for første gang i hundreder og tusinder af år er løftet om at »besvare« en krig mellem slaveejerne med slavernes revolution *mod* samtlige slaveejere *indfriet til sidste tøddel* – indfriet trods alle vanskeligheder.

Vi er begyndt på dette værk. Nøjagtigt hvornår, i hvilket tidsrum den eller den nations proletarer vil fuldføre dette værk, er et uvæsentligt spørgsmål. Det væsentlige er, at isen er brudt, vejen er åben, ruten er afstukket. Fortsæt kun jeres hykleri, I herrer kapitalister i alle

lande, som »forsvarer fædrelandet«, det japanske mod det amerikanske, det amerikanske mod det japanske, det franske mod det engelske og så videre! Fortsæt kun at »afskrive« spørgsmålet om kampmidler mod imperialistiske krige ved at forfatte nye »Basel-manifester« (i stil med Basel-manifestet fra 1912), I herrer riddere i II og II½ Internationale med samt alle pacifistiske spidsborgere og filistre i den ganske verden! *De første hundrede millioner mennesker* på Jorden er befriet fra den imperialistiske krig og den imperialistiske verden af *den første bolsjevikiske revolution*. De næste vil befri hele menneskeheden fra sådanne krige og en sådan verden.

Det sidste værk, både det vigtigste, det vanskeligste og det mest ufuldendte, vi arbejder med, er den økonomiske opbygning, rejsningen af det økonomiske fundament til den nye, socialistiske bygning i stedet for den ødelagte feudale og halvt ødelagte kapitalistiske. I dette særlig vigtige og vanskelige værk har vi oplevet de fleste forbiere og de fleste fejl. Som om man kunne begynde på dette verdensnye værk uden forbiere og fejl! Men vi er begyndt på det. Vi fører det fremad. Med vor »nye økonomiske politik« retter vi netop nu en hel række af vore fejl, vi lærer, hvordan man skal bygge videre på den socialistiske bygning i et småbondeland uden at begå disse fejl.

Vanskelighederne er umådelige. Vi er vant til at kæmpe med umådelige vanskeligheder. Det havde sin grund, når vore fjender kaldte os »stenhårde« og sagde, at vi repræsenterede en »halsbrækkende politik«. Men vi har også lært – i hvert fald til en vis grad lært en anden nødvendig kunst i revolutionen – smidighed, evne til hurtigt og brat at ændre taktik og tage hensyn til ændrede objektive forhold, vælge en anden vej til vort mål, hvis den hidtidige vej viste sig uegnet og umulig i den givne tidsperiode.

Båret oppe af begejstringens bølge, med folkets entusiasme vakt, først almenpolitisk og senere militært, regnede vi med at kunne gennemføre lige så store økonomiske opgaver (som de almenpolitiske og de militære) ved at bygge umiddelbart på denne entusiasme. Vi regnede med – eller måske rettere: vi tænkte os uden tilstrækkelig beregning – at når den proletariske stat udstedte direkte befalinger, kunne vi ordne en statslig produktion og en statslig fordeling af produkterne på kommunistisk vis i et småbondeland. Livet har klarlagt vor fejltagelse. Der

krævedes en række overgangstrin: statskapitalisme og socialisme, for at *forberede* – gennem mange års arbejde forberede – overgangen til kommunismen. Det er ikke den umiddelbare entusiasme, man skal bygge på, men man skal bruge entusiasmen, som den store revolution har skabt, og den personlige interesse, interessen for personlig fordel, den økonomiske beregning, og på denne basis skal man værsgod begynde med at bygge solide småbroer, der i vort småbondeland kan føre gennem statskapitalismen til socialismen; ellers vil I ikke nå frem til kommunismen, ellers vil I ikke kunne føre millioner og atter millioner af mennesker frem til kommunismen. Det har livet lært os. Det har revolutionens objektive udviklingsgang lært os.

Og vi, som i tre og fire år har lært lidt om kunsten at foretage bratte vendinger (når der kræves en brat vending), begyndte ihærdigt, opmærksomt, udholdende (men stadig ikke ihærdigt nok, opmærksomt nok, udholdende nok) at lære en ny vending, den »nye økonomiske politik«. Den proletariske stat må blive en forsigtig, omhyggelig, dygtig »driftsherre«, en punktlig *grosserer* – ellers kan den ikke få et småbondeland økonomisk på fode, nogen anden overgang til kommunismen findes der ikke nu, under disse forhold, side om side med det kapitalistiske (foreløbig kapitalistiske) Vesten. En *grosserer*, det er nok en økonomisk type, der er så langt fra kommunismen som himlen fra jorden. Men det er netop en af den slags modsigelser, der i det levende liv fører fra det lille bondebrug over statskapitalismen til socialismen. Interessen for personlig fordel øger produktionen; vi har brug for en større produktion, først og fremmest og for enhver pris. Engroshandel forener millioner af småbønder økonomisk, gør dem interesserede, binder dem sammen, fører dem op til det næste trin: forskellige former for forbindelse og sammenslutning i selve produktionen. Vi er allerede begyndt på den nødvendige omlægning af vor økonomiske politik. Vi kan allerede notere visse fremskridt på dette område – ganske vist små og begrænsede, men dog utvivlsomme fremskridt. Vi er på dette felt allerede ved at forlade forberedelsesklassen under den nye »skolegang«. Vi kommer også op i de næste klasser, når vi lærer målbevidst og vedholdende, prøver hvert af vore skridt på de praktiske erfaringer, ikke er bange for

at begynde forfra flere gange og rette vore fejl, idet vi opmærksomt sætter os ind i deres betydning. Vi vil gennemgå hele »kurset«, selv om forholdene i verdensøkonomien og verdenspolitikken har gjort det langt mere langvarigt og vanskeligt, end vi kunne ønske. For enhver pris, hvor byrdefulde overgangstidens lidelser, trængsler, sulten og forfaldet end bliver, vil vi ikke tabe modet, men føre vor sag igennem til den sejrige ende.

14. oktober 1921

N. Lenin

Om guldets betydning nu og efter socialismens fuldstændige sejr

Den bedste måde af fejre den store revolutions årsdag på er at samle opmærksomheden om dens uløste opgaver. En sådan højtideligholdelse af revolutionen er særlig betimelig og nødvendig i tilfælde, hvor der findes fundamentale opgaver, som revolutionen endnu ikke har løst, hvor man skal tilegne sig noget nyt (noget ud fra revolutionens hidtidige forløb nyt) for at løse disse opgaver.

For vor revolution består det nye i dette øjeblik i nødvendigheden af at ty til en »reformistisk«, gradvis, forsigtigt omgående fremgangsmåde i den økonomiske opbygnings fundamentale spørgsmål. Denne »nyhed« afføder en række problemer, betænkeligheder og tvivl af både teoretisk og praktisk art.

Et teoretisk problem: hvordan skal man forklare, at man efter en række yderst revolutionære aktioner går over til yderst »reformistiske« aktioner på det samme virkefelt, når revolutionen som helhed dog har taget et gennemgående sejrrikt forløb? Er der ikke her tale om at »opgive positioner«, »indrømme et sammenbrud« eller noget i den retning? Fjenderne siger naturligvis, at det er der, lige fra de reaktionære af den halvfeudale type til mensjevikkerne eller andre riddere fra II^{1/2} Internationale. (1) Det er det, man har fjender til, at de skal udbasunere den slags erklæringer ved enhver anledning og uden nogen anledning. At alle partier – fra de feudale til mensjevikkerne – er rørende enige på dette punkt, beviser kun til overflod, at alle disse partier virkelig forholder sig til den proletariske revolution som »én reaktionær masse« (hvad Engels i parentes bemærket forudså i sine breve til Bebel 1875 og 1884). (2)

Men en vis... »betænkelighed« er der også blandt vennerne.

Vi vil genrejse storindustrien og tilrettelægge en direkte produktionsomsætning mellem den og det lille landbrug, hvad der fremmer dettes overgang til samfundsmæssige former. For at genrejse storindustrien tager vi en vis mængde levnedsmidler og råstoffer på kredit hos bønderne ved hjælp af afleveringspligten. Det var den plan (eller den metode, det system), vi gennemførte i over tre år, indtil foråret 1921. Det var en revolutionær behandling af opgaven for direkte og fuldstændigt at sønderslå den gamle samfundøkonomiske struktur og erstatte den med en ny.

Siden foråret 1921 erstatter vi denne behandling, plan, metode, fremgangsmåde (vi har endnu ikke »erstattet«, men er først ved at »erstatte« den og har ikke fuldt ud fattet det) med en helt anden af reformistisk type: man skal ikke sønderslå den gamle samfundøkonomiske struktur, handelen, småbruget, det lille erhverv, kapitalismen, men *bringe liv* i handelen, det lille erhverv, kapitalismen, således at man forsigtigt og gradvis får magt over dem eller får mulighed for at underkaste dem en statslig regulering, *udelukkende i takt med* deres genoplivelse.

Det er en helt anden behandling af opgaven.

Sammenlignet med den hittidige, revolutionære er dette en reformistisk fremgangsmåde (revolution betyder en omformning, der sønderslår det gamle i bund og grund, og ikke gør et forsigtigt, langsomt, gradvis arbejde på at lave det om, således at man søger at slå mindst muligt i stykker).

Nu spørges der: når I har prøvet de revolutionære metoder og erkendt, at de er slået fejl, og derpå er gået over til reformistiske, beviser det så ikke, at I overhovedet erklærer revolutionen for en fejl? Beviser det ikke, at man overhovedet ikke skulle have begyndt på revolutionen, men skulle have begyndt med reformer og have nøjedes med dem?

Den slutning drager mensjevikkerne og ligesindede. Men denne slutning er enten en sofisme og et simpelt svindlertrick af folk, der i politik kan »mer end deres fadervor«, eller også en barnagtighed af folk, der ikke »har stået ordentlig i lære«. Den største fare – måske den eneste fare – der truer en virkelig revolutionær er at over-

drive den revolutionære angrebslyst, at glemme grænserne og betingelserne for en betimelig og vellykket anvendelse af revolutionære metoder. Virkelige revolutionære har hyppigt brækket halsen på det, når de begyndte at skrive »revolution« med store bogstaver, at ophøje »revolutionen« til noget næsten guddommeligt, at tabe hovedet, at miste evnen til ganske koldblodigt og nøgternt at overveje, afveje, undersøge hvornår, under hvilke omstændigheder, på hvilket virkefelt man skal kunne handle revolutionært, og hvornår, under hvilke omstændigheder, og på hvilket virkefelt man skal kunne gå over til en reformistisk handlemåde. Når virkelige revolutionære går til grunde (her tænkes ikke på et ydre nederlag, men et indre sammenbrud for deres sag), er det kun i det tilfælde – men så går de også med sikkerhed til grunde – hvor de mister dømmekraften og tror, at den »store, sejrrige, verdensomspændende« revolution absolut kan og skal løse alle mulige opgaver under alle mulige omstændigheder på alle arbejdsområder på revolutionær vis.

Den, der »tror« den slags ting, går til grunde, for han tror på en dumhed i et fundamentalt spørgsmål, og under forbitret krig (revolution er den mest forbitrede krig) plejer straffen for dumheder at være nederlag.

Hvor har man det fra, at den »store, sejrrige, verdensomspændende« revolution kun kan og skal anvende revolutionære metoder? Det har man ingen steder fra. Det er aldeles ubetinget forkert. Det forkerte heri er indlysende ud fra rent teoretiske overvejelser, når man ikke forlader marxismens grund. Det forkerte heri bekræftes også af vor revolutions erfaringer. Teoretisk: under revolutioner begås der dumheder som til enhver anden tid – sagde Engels, (3) og han talte sandt. Man må bestræbe sig for at begå så få som muligt og at rette de begåede hurtigst muligt, idet man så nøgternt som muligt overvejer, hvilke opgaver der kan løses med revolutionære metoder, hvornår det kan gøres, og hvilke der ikke kan løses på den måde. Vor egen erfaring: Brestfreden (4) var et eksempel på en handlemåde af alt andet end revolutionær art, den var reformistisk eller værre end det, for det var en aktion i baglæns retning, og reformistiske handlinger går som regel langsomt, forsigtigt og gradvist fremad, men ikke baglæns. Rigtigheden af vor taktik, da vi undertegnede Brestfreden, er nu så godt bevist, den er så klar og almin-

delig anerkendt, at det ikke lønner sig at spille flere ord på den sag.

Helt fuldført er kun vor revolutions borgerlig-demokratiske arbejde. Og vi har den mest grundmurede ret til at være stolte af det. Dens proletariske eller socialistiske arbejde kan sammenfattes i tre hovedafsnit: 1) den revolutionære udgang af den imperialistiske verdenskrig; afsløringen og *bremningen* af slagteriet mellem de kapitalistiske røveres to verdensgrupper; det er fra vor side helt fuldført; fra alle sider kan det kun fuldføres af en revolution i en række fremskredne lande. 2) Skabelsen af sovjetsystemet, en form for virkeliggørelse af proletariatets diktatur. Der er sket et omslag i verdensformat. Den borgerlig-demokratiske parlamentarismes epoke er til ende. Et nyt kapitel i verdenshistorien er begyndt: det proletariske diktaturs epoke. Kun en række lande kan endeligt udforme og fuldføre sovjetsystemet og de forskellige former for proletarisk diktatur. Her i landet er der på dette område mangt og meget, som endnu er ufuldendt. Det ville være utilgiveligt at overse dette. Gøre færdigt, lave om, begynde forfra, det kommer vi til mange gange endnu. Hver gang det lykkes os at tage et trin fremad og opad til udvikling af produktivkræfterne og kulturen, må det ledsages af en udbygning og omformning af vort sovjetsystem, og vi står meget lavt i økonomisk og kulturel henseende. Omformninger forestår der mange af, og at »miste fatningen« af den grund ville være toppunktet af tåbelighed (eller noget værre end tåbelighed). 3) Den økonomiske opbygning af den socialistiske strukturs grundpiller. På dette område er det vigtigste, det mest fundamentale, endnu ikke fuldført. Og dette er vor alleregentligste sag, den alleregentligste både principielt og praktisk, både for RSFSR og internationalt.

Eftersom det vigtigste ikke er i hovedsagen fuldført, må man samle al opmærksomhed om det. Og vanskeligheden ligger her i formen for overgangen.

»Det er ikke nok at være revolutionær og tilhænger af socialismen eller kommunist i det hele taget,« skrev jeg i april 1918 i Sovjetmagts Nærmeste Opgaver. – »Man må i ethvert øjeblik kunne finde det særlige led i kæden, som man må gribe fat i med al sin kraft for at fastholde hele kæden og grundigt forberede overgangen til det næste led, hvorved leddenes følge, deres form, deres forbin-

delse, deres indbyrdes forskelle ikke er så ligetil i historiske begivenheders kæde som i en almindelig kæde, der er lavet af en smed«. (5)

På det arbejdsområde, her er tale om, er kædeleddet i dette øjeblik en oplevelse af den indre *handel* samtidig med dens rigtige statslige regulering (dirigering). Handelen er det »led« i begivenhedernes kæde, i vor socialistiske opbygnings overgangsformer 1921-22, som vi, den proletariske statsmagt, vi, det ledende kommunistiske parti, »må gribe fat i med al kraft«. Hvis vi *nu* griber tilstrækkelig fast om dette led, kan vi med sikkerhed få hold på *hele* kæden i den nærmeste fremtid. På anden måde får vi ikke hold på hele kæden, på anden måde får vi ikke bygget fundamentet til socialistiske samfundøkonomiske relationer.

Det ser mærkeligt ud. Kommunisme og handel?! Det er virkelig noget urimeligt, absurd, umage. Men hvis man anlægger en *økonomisk* betragtning, er det ene ikke længere fra det andet, end kommunismen er fra småbrug, patriarkalsk landbrug.

Når vi får sejren i verdensmålestok, synes jeg vi skal bruge guld til at bygge offentlige nødtørftshuse af på gaderne i nogle af verdens største byer. Det ville være den mest »retfærdige«, anskuelige og opbyggelige anvendelse af guld for de generationer, der ikke har glemt, hvordan man for guldets skyld slagtede 10 millioner mennesker og gjorde 30 millioner til krøblinge i »den store frihedskrig« 1914-18, den krig, der skulle afgøre det store spørgsmål om, hvilken fred der var værst, Brestfreden eller Versaillesfreden; (6) og hvordan man nu for dette samme gulds skyld forbereder sig således, at man med sikkerhed kan slagte 20 millioner mennesker og gøre 60 millioner til krøblinge i en krig, måske omkring 1925, måske omkring 1928, måske mellem Japan og Amerika, måske mellem England og Amerika, eller så omtrent i denne stil.

Men hvor »retfærdig«, hvor nyttig, hvor human den nævnte anvendelse af guld end ville være, så siger vi alligevel: vi må arbejde endnu en ti, tyve år med samme anspændelse og med samme succes som i 1917-21, kun på et langt større virkefelt, for at nå dette. Foreløbig må vi så spare på guld i RSFSR, sælge det så dyrt som muligt, købe varer for det så billigt som muligt.

med de ulve, man er iblandt, og hvad det angår at udrydde alle ulve, som man bør i et fornuftigt menneskesamfund, vil vi holde os til det vise russiske ordsprog: »Pral ikke, når du går i krig, pral først, når du kommer tilbage«...

Handel er den eneste mulige økonomiske forbindelse mellem de millontallige småbrugere og storindustrien, *når... når* der ikke ved siden af disse landbrugere findes en fremragende, maskinel storindustri med et net af elektriske ledninger, en industri, der både i kraft af sin tekniske kapacitet og i kraft af sine organisatoriske »overbygninger« og sidegrene kan forsyne småbrugerne med de bedste produkter i største mængde, hurtigere og billigere end førhen. I verdensmålestok er dette »når« *alerede en realitet*, denne betingelse er allerede til stede, men et enkelt land, tilmed et af de mest tilbagestående kapitalistiske lande, der prøvede på at realisere, gennemføre, praktisk tilrettelægge en *ny* forbindelse mellem industri og landbrug straks og direkte, kunne ikke magte denne opgave i »stormangreb« og må nu blive herre over den ved en række langsomme, gradvise, forsigtige »belejrings«aktioner.

Blive herre over handelen, give den en bestemt retning, lægge den i bestemte rammer, det kan den proletariske statsmagt. Et lille, ganske lille eksempel: i Donetsbækkenet er der begyndt et lille, endnu meget lille, men utvivlsomt økonomisk opsving, dels på grund af en højnelse af arbejdsproduktiviteten i de store statsminer, dels også på grund af bortforpagtning af de små bondeminer. Den proletariske statsmagt får på den måde et lille ekstra kvantum kul (for et fremskredent land et ynkeligt lille, men i vor armod dog et mærkbart kvantum) til en omkostningspris af, lad os sige 100, og den sælger det til de enkelte statsinstitutioner til 120, til private til 140. (I parentes bemærket vælger jeg disse tal ganske vilkårligt, for det første fordi jeg ikke kender de nøjagtige tal, for det andet fordi jeg ikke ville offentliggøre dem nu, selv om jeg kendte dem.) Dette tyder på, at vi, ganske vist i yderst beskedent omfang, *begynder* at blive herre over *omsætningen* mellem industri og landbrug, blive herre over engros-handelen, blive herre over den opgave at få tag i den forhåndenværende, lille, tilbagestående industri eller i den store, men svækkede og forarmede industri, at gen-

oplive handelen på det *givne* økonomiske grundlag, at give den almindelige middelbonde (og han er en masseforeteelse, en repræsentant for masserne, en elementarkraft) en fornemmelse af det økonomiske opsving, at udnytte dette til et mere systematisk og ihærdigt, mere omfattende og vellykket arbejde på at genrejse storindustrien.

Vi vil ikke forfalde til nogen »følelsessocialisme« eller til den gammelrussiske, halvt herremandsagtige, halvt bondeagtige, patriarkalske indstilling, som kendetegnes ved en tankeløs ringeagt for handelen. Det er tilladeligt at benytte sig af alle mulige økonomiske overgangsprægede former, og man *skal* forstå at benytte sig af dem, så snart det er fornødent, for at sikre bøndernes forbindelse med proletariatet, for omgående at bringe liv i samfundsøkonomien i et forarmet og afrakket land, for at hidføre et opsving i industrien, for at lette yderligere, mere omfattende og dybtgående foranstaltninger som til eksempel elektrificeringen.

Forholdet mellem reformer og revolution har kun marxismen defineret nøjagtigt og rigtigt, hvorved Marx kun kunne se dette forhold fra én side, nemlig sådan som det artede sig før den første nogenlunde sikre, nogenlunde varige sejr for proletariatet, i hvert fald i et enkelt land. Sådan som det artede sig i den situation, var grundlaget for et rigtigt forhold følgende: reformer er et biprodukt af proletariatets revolutionære klassekamp. For hele den kapitalistiske verden er dette forhold basis for proletariatets revolutionære taktik – en elementær sandhed, som II Internationales korrupte førere og II½ Internationales halvt pedantiske, halvt affekterede riddere forvansker og forkludrer. Efter proletariatets sejr i et enkelt land melder der sig noget nyt i forholdet mellem reformer og revolution. Principielt stiller sagen sig stadig på samme måde, men i formen sker der en ændring, som Marx ikke selv kunne forudse, men som man kun kan blive klar over ud fra marxismens filosofi og politik. Hvordan kan det være, at vi kunne anvende Brestfredens tilbagetog rigtigt? Fordi vi var rykket så langt frem, at der var noget at trække sig tilbage på. Vi havde *på nogle få uger*, fra 25. oktober til Brestfreden, oprettet en sovjetstat, frigiort os fra den imperialistiske krig ad revolutionær vej, fuldført den borgerlig-demokratiske revolution, det var sket med så svimlende fart, at vi *selv* efter en væl-

dig baglæns bevægelse (Brestfreden) havde fuldt ud tilstrækkeligt af stillinger til at udnytte »pusterummet« og rykke sejrrikt fremad mod Koltjak, Denikin, Judenitj, Pilsudski, Wrangel.

Før proletariatets sejr er reformer et biprodukt af den revolutionære klassekamp. Efter sejren er de i international målestok stadig det samme »biprodukt«, men for det land, hvor sejren er vundet, udgør de derudover et nødvendigt og berettiget pusterum i tilfælde, hvor kræfterne efter en maksimal anspændelse vitterligt ikke er tilstrækkelige til en revolutionær gennemførelse af den eller den overgang. Sejren giver et sådant »forråd af kræfter«, at der er noget at stå imod med selv under et nødtvungen tilbagetog – stå imod både i materiel og moralsk forstand. Stå imod i materiel forstand – det betyder at bevare et tilstrækkeligt kraftoverskud til, at fjenden ikke kan slå os sønder og sammen. Stå imod i moralsk forstand – det betyder, at man ikke lader sig demoralisere, desorganisere, at man bevarer en nøgtern bedømmelse af stillingen, at man bevarer mod og sindsro, at man vel kan trække sig langt tilbage, men gøre det med måde, så man i tide kan standse tilbagetog og igen gå til offensiv.

Vi har trukket os tilbage til statskapitalismen. Men vi har trukket os tilbage med måde. Vi trækker os nu tilbage til statslig regulering af handelen. Men vi vil gøre det med måde. Der er allerede tegn til, at dette tilbagetog snart kan være endt, at det om ikke alt for længe kan blive muligt at standse dette tilbagetog. Jo mere bevidst, jo mere samdrægtigt, jo mere fordomsfrit vi gennemfører dette nødvendige tilbagetog, des hurtigere vil det blive muligt at standse det, des sikrere, hurtigere og bredere bliver så vor sejrrikt fremrykning.

5. november 1921

N. Lenin

*Skrevet den 30. december 1921-4. januar 1922
og trykt første gang med enkelte ændringer
i Pravda nr. 12, den 17. januar 1922.*

Udkast til teser om fagforeningernes rolle og opgaver under den nye økonomiske politik (1)

Plenarmødet i RKP's centralkomité den 28.12.1921 behandlede spørgsmålet om fagforeningernes rolle og opgaver i forbindelse med den nye økonomiske politik. Kammeraterne Rudsutak, Andrejev og Sjljapnikov aflagde beretning (kammerat Lutovinov holdt ikke sin beretning som planlagt, da det ikke var lykkedes at tilkalde ham rettidigt). Efter diskussionen vedtoges det, at kammeraterne Rudsutaks og Andrejevs udkast til teser skulle overgives til en kommission bestående af disse to kammerater samt kammerat Lenin; denne kommission blev det pålagt at udarbejde et forslag til teser, som forelægges politbureauet til godkendelse.

(Hertil føjes nogle linjer *efter* forslaget godkendelse i kommissionen og derefter i politbureauet).

1. Den nye økonomiske politik og fagforeningerne

Den nye økonomiske politik medfører en række væsentlige forandringer i proletariatets og følgelig også fagforeningernes stilling. Disse forandringer skyldes den omstændighed, at det kommunistiske parti og sovjetmagten nu anvender særlige metoder i al politik, der angår overgangen fra kapitalisme til socialisme, de bærer sig i flere henseender anderledes ad end før, de indtager en række positioner så at sige ved »en ny omgående bevægelse«, de foretager et tilbagetog for at stå bedre forberedt til en ny offensiv mod kapitalismen. Specielt er fri handel og kapitalisme nu tilladt og i udvikling, reguleret af staten, mens på den anden side de statslige foretagender omstilles til

såkaldt økonomisk driftsrentabilitet, dvs. i betydelig grad drives efter kommercielle principper.

2. Statskapitalisme i en proletarisk stat og fagforeningerne

En proletarisk stat kan uden at ændre sit væsen tillade fri handel og udvikling af kapitalismen, men kun i et vist omfang og kun under forudsætning af, at staten regulerer den private handel og den privatøkonomiske kapitalisme (overvåger og kontrollerer den, fastlægger former og ordninger osv.). En sådan regulerings succes afhænger ikke alene af statsmagten, men endnu mere af proletariatets og overhovedet de arbejdende massers modenhedsgrad, endvidere af kulturniveau osv. Men selv om reguleringen bliver en fuldkommen succes, kommer man afgjort ikke uden om modsætningen mellem arbejdets og kapitalismens klasseinteresser. Derfor må det herefter være en af fagforeningernes vigtigste opgaver på enhver tænkelig måde at forsvare proletariatets klasseinteresser i dets kamp mod kapitalen. Denne opgave må man åbent sætte frem i forreste række, fagforeningsapparatet bør tilsvarende omlægges, ændres eller kompletteres, der bør oprettes, eller rettere: stadig kunne oprettes strejkefonde osv.

3. Statsforetagender, der omstilles til såkaldt økonomisk driftsrentabilitet, og fagforeningerne

Statsforetagenders omstilling til såkaldt økonomisk driftsrentabilitet er uundgåeligt og uløseligt knyttet til den nye økonomiske politik, og denne type vil i den nærmeste fremtid uvægerlig blive den overvejende, om ikke enerådende. Når fri handel tillades og udvikler sig, betyder dette faktisk, at statsforetagenderne i betydelig grad omlægges på kommerciel, kapitalistisk basis. Denne omstændighed i forbindelse med den bydende nødvendighed af at højne arbejdsproduktiviteten og sikre en tabfri og udbyttegivende drift af den enkelte statsvirksomhed, endvidere i forbindelse med den uundgåelige administrationsinteresse og overdrevne administrationsiver, må afføde en vis interessen modsætning mellem arbejdermasserne og de direktører, som leder statsforetagender, eller de administrationsgrene, de tilhører. Med hensyn til specialiserede foretagender har fagforeningerne derfor ube-

tinget pligt til at forsvare de statslige, de arbejdende massers klasseinteressér mod deres arbejdskøbere.

4. Den væsentlige forskel mellem proletariats klassekamp i en stat, der anerkender privateje af jord, fabrikker osv. og politisk beherskes af kapitalistklassen, og proletariats klassekamp i en stat, der ikke anerkender privateje af jorden og flertallet af storbedrifterne, og som politisk beherskes af proletariats.

Så længe der findes klasser, er klassekamp uundgåelig. I overgangstiden fra kapitalisme til socialisme kommer man ikke uden om klassernes eksistens, og RKP's program siger så tydeligt, som det kan siges, at vi kun er ved at tage de første skridt på vejen fra kapitalisme til socialisme. Derfor må såvel det kommunistiske parti og sovjetmagten som fagforeningerne åbent anerkende klassekampens eksistens og uundgåelighed, så længe industriens og landbrugets elektrificering ikke i det mindste i hovedsagen er afsluttet, så længe alle rødder til smådrift og markedsherredømme ikke dermed er overskåret. Heraf følger, at vi ikke i øjeblikket på nogen måde kan afstå fra strejkekamp og ikke i princippet kan acceptere en lov, der udskifter strejker med obligatorisk statslig mægling.

På den anden side er det indlysende, at strejkekampens slutmål under kapitalismen er at ødelægge statsapparatet, at fjerne kapitalistklassens statsmagt. Derimod kan slutmålet for en strejkekamp i en proletarisk stat af en overgangstype som vor kun være en konsolidering af den proletariske stat og af proletarklassens magtstilling i staten ved at bekæmpe bureaukratiske misbrug af denne stat, modvirke dens fejl og svagheder og betvinge kapitalisternes klasselyster, som søger at unddrage sig statens kontrol osv. Hverken det kommunistiske parti, sovjetmagten eller fagforeningerne bør derfor nogen sinde glemme eller nogen sinde skjule for arbejderne og de arbejdende masser, at strejkekampe i en stat med proletarisk statsmagt udelukkende kan forklare og retfærdiggøres på den ene side ved bureaukratiske misbrug af den proletariske stat og alle håndrester af den kapitalistiske fortid i dens institutioner, på den anden side ved de arbejdende massers ringe politiske udvikling og lave kulturelle niveau. For hvis domstole og alle øvrige statsorganer

oprettes på et klassegrundlag, af de arbejdende selv, og når bourgeoisiet udelukkes fra at deltage i valgene, vil den normale måde til bilæggelse af konflikter mellem lønarbejde og kapital, mellem lønarbejdere og arbejdskøbere, oftere og oftere blive den direkte appel fra de arbejdendes side til statsorganerne.

5. Tilbage til frivilligt medlemskab i fagforeningerne

Fagforeningernes formelle indregistrering af samtlige lønarbejdere som medlemmer har vist sig ude af trit både med det faktisk opnåede trin i produktionens socialisering og med massernes udviklingsniveau. Det tvungne medlemskab har desuden i nogen grad ført fagforeningerne ind på en bureaukratisk afvej. Det er nødvendigt ganske resolut for en lang periode at vende tilbage til frivilligt medlemskab i fagforeningerne. Man må på ingen måde forlange, at fagforeningsmedlemmerne skal hylde bestemte politiske anskuelser; i denne henseende ligesom i henseende til religion bør fagforeningerne være partiløse. I en proletarisk stat skal man kun forlange af fagforeningsmedlemmerne, at de har forståelse af kammeratlig disciplin og indser, at arbejderne må forene kræfterne for at hævde de arbejdendes interesser og vise de arbejdendes stat, dvs. sovjetmagten, loyalitet. Den proletariske stat bør såvel i retslig som i materiel henseende anspore arbejdernes faglige sammenslutning. Men fagforeningerne kan ingen rettigheder have uden pligter.

6. Fagforeningerne og ledelsen af bedrifterne

Når proletariats har erobret statsmagten, består dets vigtigste og mest fundamentale interesse i at øge mængden af produkter, at højne samfundets produktivkræfter i uhyre målestok. Denne opgave, som klart påpeges i RKP's program, kommer særlig skarpt frem hos os nu som følge af forarmelse, sult og kaos efter krigen. En vellykket genrejsning af storindustrien, så hurtigt og solidt som muligt, er derfor en uomgængelig betingelse for, at arbejdets befrielse fra kapitalens åg kan lykkes og socialismen vinde sejr, men en vellykket genrejsning kræver ubetinget under de nuværende russiske forhold, at alle beføjelser samles i fabriksledelsernes hånd. Disse ledelser, som i regelen virker efter enkeltmandsstyrets principper, skal selvstændigt ordne såvel fastsættelsen af ar-

bejdslønnens højde som fordelingen af pengetegn, ratioer, arbejdstøj og alle andre tildelinger med maksimal frihed til at manøvrere, under strengeste kontrol med de faktiske fremskridt i arbejdet for at øge produktionen og sikre en tabsfri og udbyttegivende drift, under yderst samvittighedsfuld udvælgelse af de bedste og dygtigste administratorer osv.

Al direkte fagforeningsindgriben i bedrifternes ledelse må under disse betingelser anses for ubetinget skadelig og utilladelig.

Men det ville være ganske urigtigt at fortolke denne ubestridelige sandhed således, at fagforeningerne ikke skal deltage i den socialistiske organisering af industrien og i ledelsen af statsindustrien. Her er deres deltagelse nødvendig i ganske bestemte former, nemlig følgende.

7. Fagforeningernes rolle og deltagelse i den proletariske stats økonomiske og statslige organer

Proletariatet er klassebasis for en stat, der foretager overgangen fra kapitalisme til socialisme. I et land, hvor småbønderne er i stort overtal, kan proletariatet kun løse denne opgave med held, hvis det gennem et overordentlig dygtigt, forsigtigt og gradvist arbejde får et forbund med bøndernes overvældende flertal i stand. Fagforeningerne bør effektivt og usvigeligt bistå statsmagten, hvis hele politiske og økonomiske arbejde ledes af arbejderklassens bevidste avantgarde, det kommunistiske parti. Fagforeningerne, som almindelig talt er en skole i kommunisme, bør specielt være en skole i ledelse af den socialistiske industri (og efterhånden også af det socialistiske landbrug) for hele arbejdermassen og dernæst for hele den arbejdende befolkning.

Ud fra disse principielle grundsætninger fastslås følgende hovedformer for fagforeningernes deltagelse i den proletariske stats økonomiske og statslige organer i den nærmeste periode:

1. Fagforeningerne medvirker ved sammensætningen af alle økonomiske og statslige organer, der er knyttet til det økonomiske liv, ved at opstille sine kandidater og afgive vejledende stemme; fagforeningerne deltager i disse organer, dog ikke direkte, men gennem de af dem udpegede og af det kommunistiske parti og statsmagten godkendte medlemmer af kollektive økonomiske ledelser

og fabriksadministrationer (hvor en så kollektiv ledelse er tilladt), af disses hjælpere osv.

2. Fagforeningerne har en af sine vigtigste opgaver i at finde og uddanne administratorer blandt arbejderne og de arbejdende masser overhovedet. Hvis vi for tiden har nogle snese fuldt tilfredsstillende administratorer af denne art i industrien og nogle hundreder nogenlunde tilfredsstillende, så vil vi i den nærmeste tid få brug for hundreder af de første og tusinder af de sidste. Fagforeningerne må langt mere omhyggeligt, ihærdigt og systematisk end nu have øje for alle de arbejdere og bønder, som egner sig til den slags arbejde, og gennemføre en indgående, alsidig, saglig kontrol med deres fremskridt under oplæringen i forvaltning.

3. Det er ikke mindre nødvendigt at forstærke fagforeningernes medvirken i alle den proletariske stats planlægningsorganer. Ved siden af fagforeningernes deltagelse i alt kultur- og oplysningsarbejde og i produktionspropagandaen skal deres virksomhed på dette område bidrage til, at arbejderklassen og de arbejdende masser mere og mere går op i hele opbygningen af samfundsøkonomien, ved at gøre dem bekendt med det økonomiske livs opgavekreds, industriarbejdets opgavekreds, lige fra råstofudvindingen til det færdige produkts afhændelse, og ved at give dem en stadig mere konkret forestilling om såvel den socialistiske økonomis fælles statsplan som arbejderens og bondens praktiske interesse i at opfylde denne plan.

4. Udformningen af tariffer og forsyningsnormer osv. er en nødvendig bestanddel af fagforeningernes arbejde for at fremme socialismens opbygning og medvirke i industriens ledelse. Specielt bør disciplinærdomstolene uafledeligt styrke arbejdsdisciplinen og højne de kulturelle former, hvorunder kampen for dette og for større produktivitet føres, men de må på ingen måde blande sig i folkedomstolenes funktioner i almindelighed og i ledelsens funktioner.

Denne opregning af fagforeningernes vigtigste funktioner vedrørende den socialistiske økonomis opbygning må naturligvis udformes detaljeret af fagforeningernes og statsmagtens tilsvarende organer. Det mest afgørende er, at fagforeningerne indser den ikke ringe skade, der er forårsaget af direkte, uoverlagt, ukompetent og ansvars-

løs indgriben i ledelsen, og bevidst og energisk tager fat på et vedholdende, sagligt arbejde på gennem en lang årrække at give arbejderne og alle arbejdende *praktisk øvelse* i at lede hele landets økonomi.

8. Forbindelse med masserne som hovedbetingelse for alt fagforeningsarbejde

Forbindelse med masserne, dvs. med arbejderne (og dernæst alle arbejdendes) uhyre flertal, er den vigtigste og mest fundamentale betingelse for, at fagforeningsarbejde ligegyldigt hvor kan blive en succes. I de faglige organisationer og deres apparat bør der fra øverst til nederst skabes et helt net af ansvarlige kammerater, som prøves i praktisk arbejde gennem en lang årrække; de behøver absolut ikke alle at være kommunister, men det skal være folk, som lever midt iblandt arbejderne, kender deres liv på kryds og tværs, forstår med usvigelig sikkerhed at finde massernes indstilling til ethvert spørgsmål i ethvert øjeblik, at fastslå massernes virkelige bestræbelser, behov og tanker; det skal være folk, som uden skygge af falsk idealisering forstår at bestemme graden af massernes bevidste orientering og påvirkethed af forskellige fordomme og fortidige levn, og som ved at optræde kollegialt og omsorgsfuldt stille massernes savn forstår at vinde deres ubegrænsede tillid. En af de største og mest truende farer for det talmæssigt beskedne kommunistiske parti, der som arbejderklassens avantgarde leder det vældige land, som (foreløbig uden direkte støtte fra mere fremskredne lande) foretager overgangen til socialismen, er faren for at blive skilt fra masserne, faren for at avantgarden iler for langt forud, uden at »rette fronten ud«, uden at bevare en fast forbindelse med arbejdets samlede hær, dvs. med arbejder- og bondemassernes overvældende flertal. Ligesom selv den bedste fabrik med en fortræffelig motor og førsteklasses maskiner står stille, hvis transmissionsmekanismen fra motor til maskiner ødelægges, således vil en katastrofe uvægerlig ramme vor socialistiske opbygning, hvis transmissionsmekanismen fra det kommunistiske parti til masserne, nemlig fagforeningerne, er konstrueret forkert eller arbejder forkert. Det er ikke nok at forklare, at minde om, at fastslå denne sandhed, den bør også organisato-

risk blive en fast bestanddel i fagforeningernes bygværk og i deres daglige arbejde.

9. Modsigelser i fagforeningernes stilling under proletariatets diktatur

Af alt det anførte fremgår en række modsigelser mellem fagforeningernes forskellige opgaver. På den ene side består deres væsentlige arbejdsmåde i overtalelse, opdragelse; på den anden side kan de som delagtige i statsmagten ikke tage afstand fra tillige at anvende tvang. På den ene side består deres hovedopgave i at forsvare de arbejdende massers interesser i ordets mest direkte og ligefremme betydning; på den anden side kan de som delagtige i statsmagten og i opbygningen af samfundsøkonomien som helhed ikke tage afstand fra at anvende et vist tryk. På den ene side skal de arbejde på militær vis, thi proletariatets diktatur er den mest forbitrede, den mest hårdnakkede, den mest fortvivlede klassekamp; på den anden side lader de specifikt militære arbejdsmetoder sig mindst af alle anvende i fagforeningerne. På den ene side skal de kunne passe sig ind efter masserne, efter deres forhåndenværende niveau; på den anden side må de under ingen omstændigheder se igennem fingre med massernes fordomme og tilbageståenhed, men bør uafslædigt hæve dem til et højere og højere niveau osv., osv.

Disse modsigelser er ikke tilfældige, og de lader sig ikke fjerne i flere årtier fremover. For det første er det modsigelser, som ligger i enhver skole. Og fagforeningerne er en skole i kommunisme. Først om et par årtier kan vi regne med, at hovedparten af de arbejdende har nået en så høj udvikling, der fjerner alle spor og erindringer om en »skole« for voksne. For det andet, så længe der findes rester af kapitalisme og småproduktion, kan man ikke undgå modsigelser i hele samfundsstrukturen mellem disse rester og spirerne til socialismen.

Dette har to praktiske konsekvenser. Den første: hvis fagforeningernes arbejde skal lykkes, er det ikke nok, at de opfatter deres opgave rigtigt, det er ikke nok, at de er indrettet rigtigt; der kræves tillige en særlig takt, en evne til at få kontakt med masserne på en særlig måde i hvert enkelt konkrete tilfælde, således at man med et minimum af gnidninger opnår at få disse masser hævet op på et højere trin i kulturel, økonomisk og politisk henseende.

Den anden konsekvens: de påpegede modsigelser vil uundgåeligt afføde konflikter, uoverensstemmelser, gnidninger osv. Det er nødvendigt at have en højere instans, som har autoritet nok til straks at hidføre en løsning på dem. En sådan instans er det kommunistiske parti og den internationale sammenslutning af kommunistiske partier i alle lande – Komintern.

10. Fagforeningerne og specialisterne

Grundsætningerne vedrørende dette spørgsmål findes i RKP's program. Men de kommer ikke længere end til papiret, hvis ikke man til stadighed undersøger de kendsgerninger, der illustrerer, hvor langt man er kommet med at føre dem ud i livet. Sådanne kendsgerninger fra den sidste tid er: for det første de tilfælde, hvor ingeniører blev dræbt af arbejderne i de socialiserede miner, ikke alene i Ural, men også i Donetsbækkenet; for det andet Moskva-vandforsyningens cheffingeniør V. V. Oldenbergers selvmord.*)

Skylden for en sådan tildragelse ligger i langt større grad hos det kommunistiske parti og sovjetmagten som helhed end hos fagforeningerne. Det drejer sig imidlertid ikke her om at konstatere fordelingen af den politiske skyld, men om at fastslå de politiske konklusioner. Hvis alle vore ledende institutioner, altså såvel det kommunistiske parti som sovjetmagten og fagforeningerne, ikke opnår, at vi hæger om enhver specialist, der arbejder samvittighedsfuldt, kan sine ting og holder af sit arbejde, selv om han ideologisk står ganske fremmed over for kommunismen, kan der ikke blive tale om noget som helst betydeligt fremskridt i den socialistiske opbygning. Det vil ikke lykkes os hurtigt, men det skal for enhver pris lykkes os at opnå, at specialisterne, dette særlige sociale lag, der vil holde sig som et særligt, tyndt lag lige til det kommunistiske samfunds højeste udviklingstrin, lever bedre under socialismen end under kapitalismen, både materielt og retsligt, både når det drejer sig om kammeratligt samarbejde med arbejderne og bønderne, og i åndelig henseende, dvs. at de skal være bedre tilfreds med deres arbejde og føle deres sociale nytte, samtidig med at de er uafhængige af kapitalistklassens egoistiske interesser. Ingen vil hævde, at en administrationsgren forvaltes nogenlunde tåleligt, hvis der ikke inden for dens

område gøres et planmæssigt arbejde og opnås praktiske resultater for at sikre specialisterne på enhver måde, ansøge de bedste blandt dem, forsvare og beskytte deres interesser osv. Når fagforeningerne arbejder på alle disse felter (eller systematisk deltager i det tilsvarende arbejde inden for de enkelte administrationsgrene) bør deres formål ikke være at tjene den pågældende administrationsgren alene, men at tjene arbejdet og samfundso økonomien som helhed. Hvor det drejer sig om specialisterne, påhviler der fagforeningerne et tungt og vanskeligt arbejde med dag ud og dag ind at øve indflydelse på de bredeste arbejdende masser for at hidføre et rigtigt indbyrdes forhold mellem dem og specialisterne, men kun et sådant arbejde kan give virkelig betydelige praktiske resultater.

11. Fagforeningerne og den småborgerlige indflydelse på arbejderklassen

Fagforeningerne er først reale fagforeninger, når de sammenfatter meget vide kredse af partiløse arbejdere. Særlig i et land med overvejende bondebefolkning følger heraf med nødvendighed, at alle de politiske indflydelser, som knytter sig til kapitalismens rester og småproduktionen, vil være relativt sejlivede netop i fagforeningerne. Det drejer sig om småborgerlige indflydelser, altså dels den socialrevolutionære og mensjevikiske (den russiske udgave af II og II½ Internationales partier), (3) dels den anarkistiske; kun inden for disse strømninger er der stadig et nogenlunde anseligt antal mennesker, som forsvare kapitalismen, ikke ud fra klasseegoistiske motiver, men ideologisk, idet de bliver ved at tro på »demokratiet«, »ligheden«, »friheden« slet og ret, som de forkynder, er klasseløse indretninger.

Netop i den anførte specielle økonomiske årsag og ikke i enkelte gruppers og langt mindre i enkelte personers rolle må man søge forklaringen på, at vi her i landet kan finde levn (nu og da også en genfødsel) af sådanne småborgerlige ideer inden for fagforeningerne. Såvel det kommunistiske parti som de sovjetinstitutioner, der leder kultur- og oplysningsarbejdet, og alle kommunister i fagforeningerne må i langt højere grad beskæftige sig med den ideologiske kamp mod de småborgerlige indflydelser, strømninger og vildskud i fagforeningerne – så

meget mere som den nye økonomiske politik nødvendigvis må føre til en vis styrkelse af kapitalismen. En modvægt mod dette i form af stærkere kamp mod de småborgerlige indflydelser på arbejderklassen er bydende nødvendig.

Slut

Vi drøfter dette sammen med tesoerne. Det overdrages kammerat Molotov, uden kopi.

Hermed afsluttes tesoerne til offentliggørelse, dvs. udkastet til dem, der skal forelægges for kommissionen og derpå for politbureauet.

Jeg foreslår politbureauet at træffe en særlig beslutning ud fra kammerat Rudsutaks forslag, i denne ordlyd:

ej til
offentlig-
gørelse

Politbureauet pålægger organisationsbureauet at oprette en særkommission under centralkomiteens organisationsudvalg til prøvelse og fornyelse af de øverste ledelser i fagbevægelsen (og om muligt også af alle kommunistiske funktionærer) for at forstærke kampen mod småborgerlige, socialrevolutionære, mensjevnikiske og anarkistiske indflydelser og vildskud. Denne kommission skal (i store træk) have afsluttet sit arbejde til RKP's næste, 11. kongres og aflægge beretning for kongressen.

4.1.1922. *Lenin*

*) Se meddelelsen herom i Pravda af 3. januar 1922 (at bringe i fuld ordlyd fra rubrikken Khronika, s. 4) (2)

Forslag til direktiv fra RKP(b)s centralkomité til den sovjetiske delegation på Genuakonferencen (1)

Jeg foreslår, at centralkomiteens direktiv skal indeholde følgende:

Uden dermed at godkende ekspertlisten foreslår centralkomiteen, at de på listen opstillede kandidater inden for en uge laver en oversigt over *programmet og taktikken* for *hele* Genuakonferencen (i de sager, der sorterer under den pågældende eksperts kompetenceområde). Alle folkekommissariater er pligtige inden to dage at afgive *skriftlige* udtalelser om og anbefalinger af deres ekspertkandidater. I fald eksperterne blamerer sig i Europa, vil både de selv og folkekommissariatene blive stillet til ansvar.

Som uddybning og supplement til direktiverne for Genuakonferencen *foreslås følgende*:

1. Uden at foregribe en afgørelse af, hvordan og hvornår vor delegation skal optræde, anser centralkomiteen det for delegationens ubetingede pligt at udvikle et fyldestgørende, selvstændigt og helstøbt program omfattende alle de afgørende spørgsmål.

2. Programmet skal være borgerlig-pacifistisk, idet vor delegation i ordentlig tid tager det klare forbehold, at dette ikke er et i vore øjne kommunistisk program (i korthed hvad det går ud på); vort ønske er at foreslå de øvrige delegationer, som indtager en principielt anden holdning, en række palliativer og skridt af reformistisk type, som for en dels vedkommende allerede er fremført i England og andre kapitalistiske lande af folk, der støtter borgerlige synspunkter. Under bestemte forhold kunne dette

palliativprogram imidlertid lette den nuværende svære situation (som der kun kan sikres en udvej af ved helt at bryde med alle den kapitalistiske ejendoms rødder).

3. En omtrentlig opremsning af programmets hovedpunkter:

- 1) al gæld annulleres;
- 2) den irske løsning (2) anvendes på alle kolonier og afhængige lande og nationer;
- 3) Versaillestraktaten revideres radikalt;
- 4) der bevilges lån på fordelagtige vilkår til de lande, som krigen har ramt hårdest, og som desuden har de dårligste betingelser for at komme på fode ved egen kraft samt har størst betydning for verdensøkonomien som eventuelle leverandører af store mængder levnedsmidler og råstoffer;
- 5) der fastsættes en fælles, international guld-enhed for flere landes pengesystemer og skridt til at indføre denne enhed i praksis;
- 6) der indgås aftale mellem flere lande om skridt til bekæmpelse af inflationen og sikring af pengeværdien (nogle af disse skridt anføres);
- 7) der indgås aftale mellem flere lande om skridt til bekæmpelse af brændselskrisen og om skridt til den mest rationelle og økonomiske udnyttelse af energikilderne på basis af en fælles, planmæssig elektrificering;
- 8) det samme vedrørende de mest presserende foranstaltninger til reorganisering og forbedring af det internationale transportsystem med henblik på tilførelsesmulighederne for brændsel og levnedsmidler.

Osv.

4. Et program af denne art bør fremlægges i taler eller, hvis dette viser sig umuligt, trykkes på tre-fire europæiske sprog og uddeles til de delegerede og pressen (i det mindste som en kortfattet oversigt). (Trykkes skal det i alle tilfælde.)

5. Som eksperter kan kun godtages personer, der er i stand til at udvikle, underbygge og forfægte et sådant program (i dets forskellige dele), og som *har givet bevis på denne evne*. Eksperterne skal *i eget navn* offentliggøre deres programmer og planer *for Europa*. (Programmet vil give genlyd i artikler i III Internationales presse, hvor

man vil sige, at dette forsøg på at »overbevise« ikke skader, men næsten er til ingen nytte, da *det er revolution der er brug for*, og i II og II½ Internationales presse: vi får se, hvad de vil sige.)

Om den kæmpende marxismes betydning

Om de almene opgaver, som bladet Pod Snamenem Marksisma (1) stiller sig, har kammerat Trotskij i nr. 1-2 allerede sagt, hvad der skal siges, og gjort det fortræffeligt. Jeg vil komme ind på nogle spørgsmål, der nærmere definerer indholdet i og programmet for det arbejde, bladets redaktion har proklameret i præsentationsartiklen til nr. 1-2.

Heri siges det, at ikke alle omkring bladet Pod Snamenem Marksisma er kommunister, men at de alle er konsekvente materialister. Jeg tror, at dette forbund mellem kommunister og ikke-kommunister så ubetinget er nødvendigt, og at det fastslår bladets opgaver på rigtig vis. En af de allerstørste og farligste fejl hos kommunister (som overhovedet hos revolutionære, der resultatrigt er begyndt på en storslået revolution) er forestillingen om, at revolutionen med godt resultat kan føres igennem af de revolutionære alene. Tværtimod, for at høste gode resultater i ethvert alvorligt stykke revolutionært arbejde må man indse og i praksis handle ud fra, at de revolutionære kun kan spille rollen som avantgarde for den klasse, der er virkeligt livskraftig og fremskreden. Avantgarden udfylder først sine opgaver som avantgarde, når den ikke river sig løs af den masse, den leder, men virkelig forstår at føre hele massen fremad. Uden et forbund med ikke-kommunister på de mest forskellige arbejdsområder kan der overhovedet ikke blive tale om nogen resultatrig kommunistisk opbygning.

Det gælder også det arbejde at forsvare materialismen og marxismen, som Pod Snamenem Marksisma har påtaget sig. Hovedretningerne i den progressive samfundstænkning i Rusland har til alt held en solid materialistisk

tradition at bygge på. Man behøver blot at nævne Tjernysjevskij – for slet ikke at tale om G.V. Plekhanov – som de nuværende narodnikker (folkesocialisterne, de socialrevolutionære o.lign.) ofte har sveget i deres halsen efter reaktionære filosofiske modeteorier, forledt som de var af den ydre glans fra det påstået »sidste nye« inden for europæisk videnskab og ude af stand til bag denne ydre glans at opdage den eller den variant af servilitet for bourgeoisiet, dens fordomme og reaktionære borgerlige væsen.

Materialister fra den ikke-kommunistiske lejr har vi i hvert fald stadig her i Rusland, og vi vil givetvis have det en rum tid endnu. Det er vor ubetingede pligt at inddrage alle den konsekvente og kæmpende materialismes tilhængere i kampen mod den filosofiske reaktion og mod de såkaldt dannede kredses filosofiske fordomme. Dietzgen senior, ikke at forveksle med hans lige så ambitiøse som mislykkede skribent af en søn, har præcist, rammende og klart formuleret marxismens grundlæggende syn på de filosofiske retninger, som er fremherskende i de borgerlige lande og nyder opmærksomhed hos de derværende lærde og skribenter. Dietzgen sagde, at filosofiprofessorerne i det moderne samfund for de flestes vedkommende i realiteten ikke er andet end »præstesnakkens diplomerede lakajer«. (2)

Vore russiske intellektuelle, der ynder at regne sig for progressive, for øvrigt ligesom deres åndsfæller i alle andre lande, bryder sig aldeles ikke om, at spørgsmålet føres over på det plan, som Dietzgen gør med sin vurdering. De bryder sig ikke om det, for sandheden er ilde hørt. Man behøver blot at tænke en smule over, hvor afhængige nutidens dannede mennesker er af det herskende bourgeoisi i statslig henseende, dernæst i almenøkonomisk henseende, dernæst i hverdagen og i enhver anden henseende, for at forstå den absolutte rigtighed af Dietzgens skarpe karakteristik. Man behøver blot at tænke tilbage på den kolossale overvægt af filosofiske moderetninger, der så ofte er opstået i europæiske lande, om ikke andet så fra og med dem, der fulgte i kølvandet på opdagelsen af radium og til og med dem, der nu søger at hægte sig på Einstein – for at få en forestilling om det bånd, der knytter indholdet i de filosofiske moderetninger sammen med bourgeoisiets klasseinteresser og klasseholdning og

dets støtte til alle mulige og umulige former for religion.

Af det her nævnte følger, at et blad, der vil være den kæmpende materialismens talerør, skal være et kampblad, som uden eftergivenhed afslører og forfølger alle »præstesnakkens diplomerede lakajer« i vore dage, hvad enten de optræder som den officielle videnskabs repræsentanter eller som friskytter under varemærket »venstredemokratiske eller idésocialistiske« skribenter.

Et sådant blad må for det andet være talerør for den kæmpende ateisme. Vi har offentlige styrelser eller i det mindste statsinstitutioner, som tager sig af dette arbejde. Men det gøres særdeles slapt og særdeles utilfredsstillende, øjensynlig fordi de føler sig trykket af vort ægte russiske (og nu sovjetiske) bureaukratis almene betingelser. Derfor er det overordentligt vigtigt, at et blad, som agter at blive den kæmpende materialismes talerør, utrætteligt fører en ateistisk propaganda og kamp, der kan supplere de respektive statsinstitutioners arbejde, rette det til og vække det til live. Opmærksomt må man følge med i al relevant litteratur på alle sprog og få oversat eller i det mindste refereret alt det, som har nogen værdi på området.

For længe siden gav Engels den tids ledere af proletariatet det råd, at de skulle få oversat den ateistiske kamp-litteratur fra slutningen af det 18. århundrede (3) med henblik på distribution i massemålestok blandt folket. Til vor skam må vi indrømme, at dette endnu ikke er sket (et af talrige beviser på, at det i en revolutionær tidsalder er langt lettere at erobre magten end at anvende den rigtigt). Undertiden bortforklares denne slaphed, uvirksomhed og uformåen hos os med alle mulige slags »ophøjede« påfund, for eksempel at den gamle ateistiske litteratur fra det 18. århundrede skulle være forældet, uvidenskabelig, naiv m.m. Der findes ikke noget værre end sådanne angiveligt lærde sofismer, som dækker over småtskårenhed eller total manglende forståelse af marxismen. Selvfølgelig er både meget uvidenskabeligt og naivt i de ateistiske værker, som det 18. århundredes revolutionære skrev. Men ingen skal forhindre udgiverne i at forkorte disse værker og forsyne dem med kortfattede efterord, som påpeger de fremskridt, menneskene har gjort inden for den videnskabelige religionskritik siden slutningen af det 18. århundrede, og som henviser til de nyeste værker

på området, osv. Det ville være den største og den dumme fejl, en marxist kunne begå, om han troede, at milliontallige folkemasser (især bønder og håndværkere), som af hele det nutidige samfund er dømt til mørk uvidenhed og fordomme, kan rive sig løs af dette mørke, alene gennem en lige linje af rent marxistisk oplysning. Disse masser må have det mest forskelligartede ateistiske propagandamateriale. De må gøres bekendt med kendsgerninger fra vidt forskellige områder af tilværelsen. Man må komme tættere ind på livet af dem, både på den ene og den anden måde, for at fange deres interesse, vække dem af deres religiøse dvale, ruske op i dem fra vidt forskellige sider, på vidt forskellige måder osv.

De gamle ateisters levende, talentfulde og bidende kampskrifter fra det 18. århundrede, hvori de åbent gik til angreb på den herskende præstesnak, vil gang på gang vise sig tusind gange mere egnede til at vække menneskene fra deres religiøse dvale end de kedsommelige, tørre genfortællinger af marxismen næsten helt uden velvalgte illustrerende fakta, der er fremherskende i vor litteratur og som (det skal sandelig ikke skjules) ofte fordrejer marxismen. Alle større værker af Marx og Engels har vi oversat. Der findes absolut ingen anledning til at frygte, at den gamle ateisme og materialisme hos os ikke skulle blive suppleret med de korrekturer, som Marx og Engels har bidraget med. Det vigtigste – og netop dét glemmer som oftest vore såkaldte marxistiske kommunister, der i virkeligheden øver vold mod marxismen – er at kunne vække de endnu helt uudviklede massers interesse for en bevidst holdning til religionsspørgsmål og en bevidst kritik af religionen.

På den anden side, kast et blik på repræsentanterne for den nutidige videnskabelige religionskritik. Disse repræsentanter for det dannede bourgeoisie »supplerer« stort set altid deres egen tilbagevisning af religiøse fordomme med betragtninger, der straks afslører dem som bourgeoisiets ideologiske slaver, som »præstesnakkens diplomerede lakajer«.

To eksempler. I 1918 udgav professor P. J. Vipper en lille bog med titlen Kristendommens Opståen (Forlaget Faros, Moskva). I sin fremstilling af den moderne videnskabs mest betydelige resultater undlader han ikke alene at angribe de fordomme og det bedrag, der er kirkens vå-

ben som politisk institution, ikke alene går han uden om disse spørgsmål, han gør oven i købet direkte latterligt og reaktionært krav på at være hævet over begge »yderligheder«: den idealistiske og den materialistiske. Dette er servilitet for det herskende bourgeoisie, der over hele verden holder religionen oppe med millioner af rubler, som det har presset ud af de arbejdende i form af profit.

Den kendte tyske videnskabsmand Arthur Drews, som i sin bog Kristusmyter tilbageviser de religiøse fordomme og skrøner og vil føre bevis for, at der aldrig har eksisteret nogen Kristus, udtaler sig til slut i bogen for religionen, men en anderledes ny, afpudset og raffineret religion, der kan modstå »den for hver dag stadig voldsommere materialistiske syndflod« (s. 238, 4. tyske udgave, 1910). Her har vi en reaktionær, som direkte, åbent og bevidst hjælper udbytterne med at udskifte gamle og rådne religiøse fordomme med nye, endnu mere lusede og nedrige fordomme.

Det betyder ikke, at man skal afholde sig fra at oversætte Drews. Det betyder, at når kommunisterne og alle konsekvente materialister begynder at realisere deres forbund med den progressive del af bourgeoisie, skal de også uafsladeligt afsløre det, når det forfalder til reaktionær tænkning. Det betyder forræderi mod marxismen og materialismen at ville smyge uden om et forbund med repræsentanter for det 18. århundredes bourgeoisie, dvs. den epoke, da bourgeoisie var revolutionært, for et »forbund« med folk som Drews i den eller den form, i det eller det omfang kommer vi ikke udenom i kampen mod de herskende religiøse mørkemænd.

Bladet Pod Snamenem Marksisma, som vil være den kæmpende materialismes talerør, må ofre megen plads på ateistisk propaganda, på oversigter over den respektive litteratur og på at afhjælpe de kolossale mangler i vort statslige arbejde på dette område. Særlig vigtigt er det at gøre brug af de bøger og pjecer, som indeholder mange konkrete kendsgerninger og sammenligninger, der påviser forbindelsen mellem det moderne bourgeoisis klasseinteresser og -organisationer og de religiøse institutioner og den religiøse propaganda.

Af uhyre vigtighed er alle materialer om de Forenede Stater, hvor den offentlige, officielle, statslige forbindelse mellem religion og kapital fremtræder mindre klart.

Til gengæld bliver det så meget mere tydeligt for os, at det såkaldt moderne demokrati (som mensjevikkerne, de socialrevolutionære og til dels også anarkisterne m.fl. så uklogt falder på knæ for) ikke er andet end frihed til at prædike det, der passer bourgeoisie, og det der passer bourgeoisie er de mest reaktionære ideer, det er religion, mørk uvidenhed, forsvar af udbytterne osv.

Man må håbe, at bladet, der vil være talerør for den kæmpende materialisme, forsyner vort læserpublikum med oversigter over ateistisk litteratur med anvisninger på, for hvilken læserkreds og i hvilken henseende den eller den bog kan vise sig egnet, samt med oplysninger om, hvad der er udgivet her i landet (hertil bør kun regnes rimelige oversættelser, og dem er der ikke for mange af), og hvad der yderligere bør udgives.

Foruden et forbund med konsekvente materialister, som ikke tilhører det kommunistiske parti, er det ikke mindre vigtigt, hvis ikke endnu vigtigere for det arbejde, den kæmpende materialisme skal udføre, at slutte forbund med de repræsentanter for moderne naturvidenskab, der hælder til materialismen og ikke er bange for at forsvare den og tale dens sag over for de filosofiske modesvingninger i retning af idealisme og skepticisme, som er fremherskende i såkaldt dannede kredse.

A. Timirjasevs artikel i Pod Snamenem Marksisma nr. 1-2 om Einsteins relativitetsteori giver anledning til at håbe, at bladet får held med at virkeliggøre dette andet forbund. Det må der ofres mere opmærksomhed på. Man skal huske, at netop den drastiske omvæltning, som moderne naturvidenskab nu oplever, gang på gang afstedkommer reaktionære filosofiske skoler og pseudoskoler, strømninger og pseudostrømninger. At holde øje med de spørgsmål, som udspringer af den seneste revolution inden for naturvidenskaberne, og drage naturforskere med ind i dette arbejde i et filosofisk tidsskrift, er derfor en opgave, som den kæmpende materialisme må og skal løse, hvis den overhovedet vil være både kæmpende og materialistisk. Hvor Timirjasev i det første nummer af bladet måtte påpege, at et vældigt opbud af borgerlige intellektuelle i samtlige lande nu har haget sig fast til Einsteins teori, som ifølge Timirjasev ikke på nogen måde selv anfægter materialismens grundprincipper, så gælder dette

ikke Einstein alene, men en lang række, om ikke de fleste store banebrydere inden for naturvidenskaberne fra og med udgangen af det 19. århundrede.

For at kunne anlægge et bevidst syn på fænomener som dette må vi forstå, at uden et solidt filosofisk underlag kan ingen naturvidenskab og ingen materialisme holde stand i kampen mod de borgerlige ideers trommeild og den borgerlige verdensanskuelses tilbagevenden. For at holde stand i denne kamp og føre den til ende med fuldstændig succes må naturvidenskabsmanden være moderne materialist, bevidst tilhænger af den materialisme, som repræsenteres af Marx, dvs. dialektisk materialist. For at nå dette mål må medarbejderne ved bladet Pod Sname-nem Marksisma tilrettelægge et systematisk studium af Hegels dialektik ud fra et materialistisk standpunkt, dvs. den dialektik, som Marx anvendte praktisk i *Kapitalen* og i sine historiske og politiske arbejder og dét med en sådan succes, at hver dag nu, hvor nye klasser vækkes til liv og kamp i Østen (Japan, Indien, Kina) – dvs. de hundreder af millioner af mennesker, der udgør flertallet af Jordens befolkning og hvis historiske uvirksomhed og historiske dvale indtil i dag har betinget stagnationen og forrådnelsen i flere af de fremskredne europæiske lande – hver dag med nye folkeslags og nye klassers våggen til liv bekræfter marxismen mere og mere.

Selvfølgelig er et sådant studium, en sådan tolkning og en sådan propaganda for den hegelske dialektik en vanskelig sag, og de første erfaringer i så henseende vil utvivlsomt være behæftet med fejl. Men ingen fejl begår kun den, som ingenting gør. Med holdepunkt i Marx' måde at anvende den materialistisk opfattede hegelske dialektik kan og skal vi udvikle denne dialektik fra alle sider, bringe uddrag i bladet af Hegels hovedværker, tolke dem materialistisk og kommentere med eksempler, hvordan Marx anvendte dialektikken, tilligemed de eksempler på dialektik inden for økonomiske og politiske forhold, som den nyeste historie, især den imperialistiske krig og revolutionen i vor tid, forsyner os så rigeligt med. Redaktionsgruppen og medarbejderne ved bladet Pod Snamenem Marksisma skal i mine øjne være en slags »selskab af den hegelske dialektiks materialistiske venner«. Vor tids naturvidenskabsmænd vil i den materialistiske tolkning af Hegels dialektik (hvis de forstår at søge, og hvis vi lærer

os at hjælpe dem) finde flere svar på de filosofiske spørgsmål, som revolutionen i naturvidenskaberne rejser, og som får intellektuelle beundrere af borgerlig mode til at »forvilde sig« over til reaktionen.

Medmindre man stiller sig denne opgave og systematisk arbejder på den, kan materialismen ikke være nogen kæmpende materialisme. Den vil – for at bruge et udtryk hos Saltykov-Sjtjedrin – snarere være nedkæmpet end kæmpende.

Uden dette vil de store naturvidenskabsmænd lige så ofte som nu stå hjælpeløse i deres filosofiske slutninger og generaliseringer. Naturvidenskaberne gør nemlig så hurtige fremskridt og oplever en periode med en så dybtgående revolutionær omvæltning på alle områder, at de under ingen omstændigheder vil kunne klare sig uden filosofiske slutninger.

Lad mig til slut anføre et eksempel. Nok angår det ikke filosofien, men under alle omstændigheder har det at gøre med samfundsspørgsmål, som bladet Pod Sname-nem Marksisma også vil befatte sig med.

Det er et af eksemplerne på, hvordan moderne pseudo-videnskab i realiteten tjener som formidler af de groveste og mest perfide reaktionære anskuelser.

For nylig modtog jeg det første nummer for 1922 af bladet *Økonomist/Økonomen*, (4) som udgives af Russisk Teknisk Selskabs 11. sektion. Den unge partikammerat, der sendte mig bladet (og som formentlig ikke havde haft tid til at kigge nærmere på indholdet) var uforsigtig nok til at rose bladet i høje toner. Når alt kommer til alt er bladet – jeg ved ikke, i hvor høj grad dette er bevidst – talerør for vore dages stokkonservative, der naturligvis hyller sig i en kappe af videnskabelighed, demokrati osv.

En vis hr. P. A. Sorokin offentliggør i dette blad en omfangsrig »sociologisk« undersøgelse med overskriften *Om Krigens Indflydelse*. Den lærde artikel er spækket med lærde henvisninger til »sociologiske« arbejder af forfatteren og hans læremestre og kolleger i udlandet. Det følgende er et eksempel på hans lærdom.

På side 83 læser jeg:

»Pr. 10.000 ægteskaber i Petrograd opløses i vore dage de 92,2 ved skilsmisse – et fantastisk tal; af 100 opløste ægteskaber havde 51,1 en varighed på under ét år, 11 pct. under én måned, 22 pct. under to måneder, 41 pct. under

tre til seks måneder og kun 26 pct. over seks måneder. Disse tal fortæller, at vore dages lovformelige ægteskab er en form, der i realiteten tjener som skalkeskjul for uægteskabelige seksuelle forhold og gør det muligt for 'jordbær'-elskere at stille deres appetit på 'lovlig' vis« (Økonomist, nr. 1, s. 83).

Der hersker ingen tvivl om, at både denne herre og dette russiske tekniske selskab, der udgiver bladet og bringer den slags betragtninger i det, tæller sig selv med til demokratiets tilhængere og vil blive overmåde fornærmede, når man kalder dem det, de i virkeligheden er, nemlig stokkonservative, reaktionære og »præstesnak-kens diplomerede lakajer«.

Selv det mest beskedne kendskab til de borgerlige landes lovgivning om ægteskab, skilsmisse og børn født uden for ægteskab samt til tingenes faktiske tilstand på dette felt vil vise enhver, der interesserer sig for spørgsmålet, at det moderne borgerlige demokrati, selv i de mest demokratiske borgerlige republikker, i disse sager indtager en netop stokkonservativ holdning til kvinder og til børn født uden for ægteskab.

Det hindrer naturligvis ikke mensjevikkerne, de socialrevolutionære og en del af anarkisterne samt alle lignende partier i Vesten i at fortsætte deres hylene op om demokrati og om, hvordan bolsjevikkerne krænker det. Når det kommer til stykket er den bolsjevikiske revolution netop den eneste revolution, som er konsekvent demokratisk i sager som ægteskab, skilsmisse og uægteskabelige børns stilling. Og det er et spørgsmål, som på den mest direkte måde berører over halvdelen af befolkningens interesser i ethvert land. Den bolsjevikiske revolution er den, der for første gang – trods det vældige antal revolutioner der er gået forud for bolsjevikkernes og som kaldte sig demokratiske – har ført en energisk kamp i denne henseende, såvel mod reaktionær tænkning og feudalistisk tankegang som mod de regerende og besiddende klassers sædvanlige hykleri.

Hvis 92 skilsmisser ud af 10.000 forekommer hr. Sorokin at være et fantastisk tal, må man formode, at forfatteren er vokset op i et eller andet kloster så afsondret fra livet, at næppe nogen vil tro på eksistensen af et sådant kloster, eller også fordrejer samme forfatter sandheden for at gøre reaktionen og bourgeoisiet tilpas. Enhver med

bare noget kendskab til de sociale betingelser i de borgerlige lande ved, at det faktiske antal af faktiske skilsmisser (naturligvis uden kirkens og lovens sanktion) overalt er umådeligt højere. Hvad dét angår adskiller Rusland sig kun fra andre lande ved, at dets love ikke levner plads for hykleri eller nogen retsløs stilling for kvinden og hendes barn, men åbent og i statsmagtens navn erklærer systematisk krig mod enhver form for hykleri og enhver form for retsløshed.

Et marxistisk tidsskrift skal også bekrige sådanne moderne, »dannede« konservative. Det er ikke utænkeligt, at en hel del af dem får løn af staten her i landet og er ansat af staten for at undervise ungdommen, skønt de er lige så uegnede til dette formål som vitterlige børnelokkere er i rollen som inspektører i børneskolen.

Arbejderklassen i Rusland kunne erobre magten, men har endnu ikke lært sig at bruge den, i modsat fald ville den nemlig for længst nok så høfligt have ekspederet den slags lærere og medlemmer af lærde selskaber over til det borgerlige »demokratis« lande. Der finder disse stokkonservative folk deres rette plads.

Man kan lære det, hvis bare man vil.

12. marts 1922

Fra RKP(b)s 11. kongres 27. marts-2. april 1922

Centralkomiteens politiske beretning

Kammerater. Må jeg have lov at indlede centralkomiteens politiske beretning med årets slutning og ikke dets begyndelse. Det mest brændende spørgsmål i øjeblikkets politik er Genua. (1) Men eftersom vor presse allerede har skrevet en hel del herom og jeg den 6. marts havde lejlighed til i min tale, (2) som blev trykt, at fremhæve det væsentlige i dette spørgsmål, så vil jeg, hvis I ikke rejser særlige krav om en redegørelse for diverse enkeltheder, bede om lov til ikke at gå ind på detaljerne i dette spørgsmål.

I ved alle besked om Genua som helhed, da pressen har ofret dette spørgsmål megen plads – efter min mening alt for megen plads, til skade for de virkelige, praktiske og aktuelle behov, der præger vor opbygning som helhed og den økonomiske i særdeleshed. Det er klart, at man i Europa, i alle borgerlige lande, ynder at beskæftige eller proppe folks hoveder med alskens snak om Genua. Og vi efterligner dem denne gang (ganske vist ikke kun denne gang), ja efterligner dem alt for meget.

Jeg må sige, at vi i centralkomiteen har truffet de mest omhyggelige foranstaltninger til at sammensætte en delegation af vore bedste diplomater (nu har vi et ret anseeligt antal sovjetdiplomater; det er ikke længere som i sovjetrepublikkens første dage). Vi har i centralkomiteen udarbejdet temmelig udførlige direktiver for vore diplomater i Genua, vi har arbejdet meget længe på dem, drøftet dem flere gange om og om igen. Og det siger sig selv, at det foreliggende spørgsmål er – jeg vil ikke sige militært, fordi dette ord vil blive udlagt forkert, men i hvert fald er det et spørgsmål om indbyrdes strid. I den borger-

lige lejr findes en overordentlig stærk strømning, der råder over langt større magtmidler end de øvrige strømninger, og som gerne vil forpurre Genuakonferencen. Der findes andre strømninger, som for enhver pris vil forsvare konferencen og arbejde for, at den indkaldes. Disse strømninger har for tiden overtaget. Endelig findes der i alle borgerlige lande en strømning, som man kunne kalde pacifistisk, hvortil må henregnes såvel hele II som II½ Internationale. (3) Det er denne lejr inden for bourgeoisie, som forsøger at fastholde en række pacifistiske forslag og skitsere noget i retning af en pacifistisk politik. Som kommunister har vi ganske bestemte meninger om denne pacifisme, men dem er det ganske overflødigt at komme ind på her. Det er klart, at vi tager til Genua ikke som kommunister, men som forretningsmænd. Vi må drive handel, og de må drive handel. Vi stiler efter en handel i vor favør, og de stiler efter en handel i deres favør. Hvordan kampen udvikler sig, vil, om end kun i ringe grad, afhænge af vore diplomaters kunst.

Når vi rejser til Genua som forretningsmænd, er det os selvfølgelig ikke ligegyldigt, om vi får at gøre med de repræsentanter i den borgerlige lejr, som hælder til en militær løsning af spørgsmålet, eller om det bliver med de repræsentanter i den borgerlige lejr, som hælder til pacifismen, hvor sølle den end er, og hvor uholdbar den end er for den mindste kritik fra et kommunistisk synspunkt. Det ville jo være en dårlig forretningsmand, der ikke kunne fatte denne forskel og nå visse praktiske mål ved at indrette sin taktik efter den.

Vi rejser til Genua med et praktisk mål – at udvide samhandelen og skabe betingelser, der giver mulighed for stadig at udvide den på den mest omfattende og positive måde. Men vi garanterer aldeles ikke for, at Genuakonferencen bliver en succes. At garantere dette ville være latterligt og tåbeligt. Jeg må dog sige, at det ved en ganske nøgtern og forsigtig bedømmelse af de muligheder, Genua for tiden frembyder, nok ikke er overdrevent at sige, at vi vil nå dette vort mål.

Via Genua, hvis vore forhandlingspartnere dér er tilstrækkelig forudseende og ikke alt for stædige – uden om Genua, hvis de sætter sig på bagbenene. Men vort mål vil vi nå!

For det er i de sidste år blevet ganske åbenbart, at alle

kapitalistiske magters mest presserende, brændende, praktiske interesser forlanger udvikling, orden og udvidelse af samhandelen med Rusland. Når sådanne interesser nu engang findes, kan man nok strides, kævles og blive uenige om forskellige kombinationer – det er endda meget sandsynligt, at man bliver uenige – men til syvende og sidst vil denne fundamentale økonomiske nødvendighed alligevel bane sig vej. Jeg tror, at vi i så henseende kan være rolige. Jeg garanterer ikke for nogen termin, jeg garanterer ikke for nogen succes, men netop på dette møde kan man med ret stor sikkerhed sige, at udviklingen af regulære handelsforbindelser mellem sovjetrepublikken og hele den kapitalistiske verden må gøre fremskridt. Hvilke afbrydelser der her er mulige, vil jeg tale om på rette sted i beretningen, men jeg tror, at hvad Genua angår, kan man begrænse sig til dette...

Det er en selvfølge, at kammerater, der ønsker at sætte sig mere detaljeret ind i spørgsmålet, og som ikke vil nøjes med den delegationsliste, der er offentliggjort i bladene, vil kunne vælge en kommission eller et udvalg og sætte sig ind i alle centralkomiteens materialer, i korrespondancen og direktiverne. Detaljerne har vi selvfølgelig skitseret under visse forudsætninger, fordi man endnu ikke bestemt ved, hvem der vil sætte sig omkring bordet i dette Genua, eller hvilke betingelser eller foreløbige betingelser eller forbehold der bliver tale om. At drøfte dem alle her ville være lidet formålstjenligt, ja praktisk umuligt, tror jeg. Jeg gentager, at kongressen har fuld lejlighed til gennem et udvalg eller en kommission af skaffe alle dokumenter om dette spørgsmål, såvel de offentliggjorte som centralkomiteens.

Jeg vil nøjes med disse bemærkninger, da jeg er sikker på, at vore største vanskeligheder ikke ligger i dette spørgsmål. Det er ikke det, hele partiet hovedsagelig skal beskæftige sig med. Europas borgerlige presse forstørrer og overdriver kunstigt og bevidst denne konferences betydning og bedrager derved masserne (sådan gør 9/10 af al borgerlig presse i alle disse frie demokratiske lande og republikker altid). Vi har ladet os påvirke en smule af denne presse. Som altid lader vore blade sig endnu påvirke af de gamle borgerlige vaner, vore blade vil ikke gerne ind i de nye socialistiske baner, og vi har lavet mere blæst, end genstanden fortjener. For kommunister, som

specielt har levet med i så alvorlige år, som vi har oplevet lige fra 1917, og set så alvorlige politiske kombinationer, som vi til dato har set, frembyder Genua i virkeligheden ikke store vanskeligheder. Jeg erindrer ikke, at dette spørgsmål har vakt nogen som helst uoverensstemmelser eller stridigheder, hverken i centralkomiteen eller i vort parti. Det er naturligt, for der er ikke her noget diskutabelt for kommunister – selv når man tager afskygningerne blandt dem i betragtning. Vi rejser som sagt til Genua som forretningsmænd, for at opnå de mest favorable former for en udvikling af handelen, som er begyndt, som skrider frem, og som, om også en og anden får held til med magt at afbryde den for kortere eller længere tid, dog uvægerlig vil fortsætte at udvikle sig efter en sådan afbrydelse.

Disse korte udtalelser om Genua må derfor være nok, og jeg går over til spørgsmål, som efter min mening har været de politiske hovedspørgsmål i det forløbne år og bliver de politiske hovedspørgsmål i det kommende år. Jeg synes (eller er i det mindste vant til), at vi i centralkomiteens politiske beretning ikke alene bør tale om, hvad der skete i beretningsåret, men også om, hvilke politiske erfaringer vi har gjort i beretningsåret, grundlæggende, fundamentale erfaringer, for at vi kan fastlægge vor politik for det nærmeste år rigtigt, for at lære noget af årets forløb.

Hovedspørgsmålet er naturligvis den nye økonomiske politik. Hele beretningsåret stod i den nye økonomiske politiks tegn. Hvis vi har gjort noget stort, betydeligt og umisteligt fremskridt i dette år (det er jeg endnu ikke så ganske vis på), så består det kun i, at vi har lært et og andet om den nye økonomiske politiks begyndelsesgrunde. Lidet har vi måske lært, men vi har virkelig lært overordentlig meget i dette år, hvad den nye økonomiske politik angår. Og om vi virkelig har lært noget og hvor meget – det vil vi sikkert nok få prøvet gennem de kommende begivenheder, tildragelser som f.eks. den forestående finanskrise, der er meget lidt afhængig af vor vilje. Det forekommer mig, at det vigtigste, vi må have for øje vedrørende vor nye økonomiske politik og lægge til grund for alle overvejelser, for en bedømmelse af årets erfaringer og for tilegnelsen af den praktiske lære for det kommende år – det er følgende tre punkter.

For det første er den nye økonomiske politik især vigtig for os som en prøve på, om vi virkelig er ved at få en smytsjka (en sammenkobling) med bøndernes økonomiske liv i stand. I den foregående epoke af vor revolutions udvikling, da al opmærksomhed og alle kræfter hovedsagelig var rettet mod afværgelsen af krigeriske overfald, eller næsten opslugt af dette, kunne vi ikke beskæftige os tilbørligt med denne smytsjka – det havde vi ikke tid til. Den kunne og burde man til en vis grad forsømme dengang, da det var absolut uopsætteligt og overhængende nødvendigt at afværge faren for at blive kvalt med det samme af verdensimperialismens gigantiske kræfter.

Overgangen til den nye økonomiske politik blev vedtaget på den foregående kongres, med overordentlig samdrægtighed, ja med større samdrægtighed end ved afgørelsen af andre spørgsmål i vort parti (som jo overhovedet udmærker sig ved stor samdrægtighed). Denne samdrægtighed viste, at det var blevet absolut nødvendigt at behandle den socialistiske økonomi på en ny måde. Folk, som var uenige om mange problemer og bedømte situationen ud fra forskellige synspunkter, kom samdrægtigt, meget hurtigt og uden vaklen til den overbevisning, at vi ikke tog rigtigt på den socialistiske økonomi, på opbygningen af fundamentet til den, og at der er en eneste måde at finde den rigtige vej på – den nye økonomiske politik. I kraft af de militære begivenheders udvikling, i kraft af de politiske begivenheders udvikling, i kraft af kapitalismens udvikling i det gamle kultiverede Vesten og af de sociale og politiske forholds udvikling i kolonierne – i kraft af dette blev det os, der først slog en breche i den gamle borgerlige verden, på en tid, da vort land økonomisk var, om ikke det mest tilbagestående, så et af de mest tilbagestående lande. De allerfleste bønder i vort land driver et lille enkeltbrug. Opbygningen af dét, som vi straks havde mulighed for at realisere af vort påtænkte program for en kommunistisk samfundsordning, foregik til en vis grad uden tilknytning til det, der gik for sig i de store, brede bondemasser, som vi pålagde meget svære afgifter, ud fra den begrundelse, at krigen ikke tillader nogen som helst vaklen i denne henseende. Og denne begrundelse blev som helhed godkendt af bønderne, trods, de fejlgreb, vi ikke kunne undgå. I det store og hele så og forstod bondemasserne, at disse uhyre byrder, som vi

lagde på dem, var nødvendige for at hævde arbejder- og bondemagten mod godsejerne, for ikke at blive kvalt af kapitalisternes overfald, som truede med at tilintetgøre alle revolutionens erobringer. Men nogen smytsjka mellem det økonomiske liv, som skabtes i de nationaliserede, socialiserede fabrikker, værker og statslandbrug, og bøndernes økonomiske liv var der ikke.

Dette havde vi klart indset på sidste partikongres. (4) Det indså vi så klart, at der ikke var nogen som helst vaklen i partiet vedrørende den nye økonomiske politiks uomgængelighed.

Det er morsomt at iagttage, hvordan de forskellige russiske partier i udlandet gennem deres usædvanlig brogede presse vurderer denne vor beslutning. Forskellen mellem disse vurderinger er ganske intetsigende; da de lever i fortiden, påstår de nu som før, at venstrekommunisterne stadig væk er imod den nye økonomiske politik. De folk kan i 1921 kun tænke på det, der skete i 1918, det, som vore venstrekommunister jo selv har glemt, de tærsker stadig væk langhalm på det og hævder, at disse bolsjevikker som bekendt er lumske og løgnagtige, for, siger man, de skjuler for Europa, at der findes uoverensstemmelser hjemme hos dem. Når man læser det, tænker man: lad dem leve i vildfarelsen. Hvis de har sådanne forestillinger om, hvad der foregår hos os, så kan man deraf se, hvor megen fatteevne der findes hos disse angivelig højtdannede, forhenværende figurer, der nu er stukket af til udlandet. Vi ved, at der ingen uoverensstemmelser var hos os, og det var der ikke, fordi det stod alle klart, at der måtte indføres en anden praksis i opbygningen af den socialistiske økonomis fundament.

Nogen smytsjka mellem bøndernes liv og det nye økonomiske liv, vi forsøger at skabe, var der ikke hos os. Er der det nu? Endnu ikke. Vi er kun ved at nærme os den. Den nye økonomiske politiks almene betydning, som vore pressefolk endnu ofte søger alle andre steder end det rigtige, er ene og alene følgende: vi vil finde en smytsjka med det nye økonomiske liv, vi med uhyre anstrengelser skaber, med bøndernes økonomiske liv. Og deri ligger vor fortjeneste, ellers ville vi ikke være kommunister og revolutionære.

Det nye økonomiske liv er vi begyndt at opbygge på en ganske ny måde, uden at tage hensyn til noget af det gam-

le. Og hvis vi ikke var begyndt at opbygge det, ville vi være blevet uhjælpeligt slået i de allerførste måneder, i de allerførste år. Men det betyder ikke, at når vi begyndte på det med en så absolut dristighed, ville vi stædigt og ubetinget fortsætte på samme måde. Hvoraf skulle det følge? Det er der ingen som helst grund til.

Vi sagde fra første færd, at det er faldet i vor lod at begynde på en splinterny sag, at sagen vil blive utrolig vanskelig, hvis vore kammerater, arbejderne i de kapitalistiske mest udviklede lande, ikke hurtigt kommer os til hjælp, og at vi utvivlsomt vil begå en række fejl. Hovedsagen er, at man nøgternt må kunne se, hvor der er begået sådanne fejl, og lave det hele om fra grunden af. Hvis vi kommer til at lave ting om fra grunden af, ikke to gange, men måske mange gange, så viser det kun, at vi går i gang med den mest storslåede opgave i verden uden fordomme og med nøgterne øjne.

Det vigtigste vedrørende den nye økonomiske politik i øjeblikket er at tilegne sig det forløbne års erfaringer rigtigt. Det må vi gøre, og det vil vi gøre. Hvis vi for alvor vil opnå dette (og det vil vi, det gør vi!), så må vi vide, at NEPs (5) opgave, den fundamentale, afgørende, alt andet beherskende opgave er at få etableret en smytsjka mellem det nye økonomiske liv, vi er begyndt at skabe (meget dårligt, meget klodset, men vi er dog begyndt, på basis af en helt ny socialistisk økonomi, en ny produktion, en ny fordeling), og bøndernes økonomiske liv, der omfatter millioner og atter millioner af bønder.

Denne smytsjka fandtes ikke, og den skal vi først og fremmest skabe. Denne betragtning må beherske alt andet. Vi har endnu at opklare, i hvor høj grad det er lykkedes den nye økonomiske politik at skabe denne smytsjka uden at ødelægge det, vi noget klodset er begyndt at bygge op.

Vi er ved at bygge vort økonomiske liv op i forbindelse med bønderne. Vi må mere end én gang lave om på det økonomiske liv og indrette det sådan, at der bliver en smytsjka mellem vort socialistiske arbejde i storindustrien og landbruget og så det arbejde, den enkelte bonde er optaget af, og som han udfører sådan, som han formår, for at holde nøden fra døren uden megen filosofien (hvorfor skulle han også filosofere for at kravle ud og redde sig fra den direkte fare for en kvalfuld sultedød?).

Man må demonstrere denne smytsjka, så vi ser den klart, så hele folket ser den, så hele bondemassen ser, at der er en forbindelse mellem dens byrdefulde, utroligt forarmede, utroligt elendige og plagsomme liv i dag og det arbejde, som gøres for fjerne socialistiske idealer. Det må gøres sådan, at det står det enkle, jævne, arbejdende menneske klart, at han har fået en og anden forbedring, og ikke fået den på samme måde som nogle få bønder fik den under godsejervældet og kapitalismen, hvor hvert skridt til det bedre (forbedringer indtraf ubestrideligt, også meget store) var forbundet med forhånelser, med nedværdigelser, med ydmygelser af bonden, med vold over for masserne, hvad ingen bonde i Rusland har glemt eller vil glemme i årtier. Det er vort mål at få indrettet smytsjka, at give bonden praktiske beviser for, at vi begynder med det, han forstår, kender til og for tiden kan magte i al sin elendighed, og ikke med noget, som bonden finder fjernt og fantastisk – vi vil bevise, at vi forstår at hjælpe ham, at kommunisterne hjælper småbonden i gerning, nu hvor han er dårligt stillet, forarmet, ludfattig, plaget af nagende sult. Enten lykkes det os at bevise dette, eller også vil han sende os ad helvede til. Det er ganske uundgåeligt.

Her har man den nye økonomiske politiks betydning, her har man grundlaget for hele vor politik. Dette er den vigtigste lære, vi kan drage af den nye økonomiske politiks anvendelse i hele det forløbne år, og det er så at sige vor vigtigste politiske rettesnor for det kommende år. Bonden indrømmer os kredit, og efter det, han har været igennem, kan han naturligvis ikke andet. Bonden er som helhed forstående: »Godt, hvis I ikke kan det, så venter vi, måske lærer I det så«. Men denne kredit kan ikke være ubegrænset.

Det må man vide og alligevel skynde sig lidt, selv om man har fået kredit. Man må vide, at det tidspunkt nærmer sig, hvor bondelandet ikke vil indrømme os yderligere kredit, hvor det, hvis jeg må bruge et handelsudtryk, vil forlange kontanter. »Men nu har I der oppe i regeringen, efter mange måneders og mange års udsættelse, trods alt fundet den bedste og sikreste måde at hjælpe os ud af savn, nød og sult og forarmelse. I forstår det, det har I bevist«. Se, en sådan eksamen kommer vi uvægerlig snart til at aflægge, og denne eksamen vil i sidste

instans afgøre alt: både neps skæbne og den kommunistiske magts skæbne i Rusland.

Vil vi formå at gøre dagens gerning til gavn, eller ikke? Hvordan, denne NEP – duer den til noget, eller ikke? Hvis tilbagetoget viser sig at være rigtigt, så gælder det om efter tilbagetoget at slutte sig sammen med bondemasserne og marchere fremad sammen med dem, hundrede gange langsommere, men til gengæld støt og sikkert, således at de hele tiden ser, at vi trods alt marcherer fremad. Så vil vor sag være absolut uovervindelig, ingen kræfter i verden vil kunne besejre os. Hidtil, i det første år, har vi endnu ikke nået dette. Det må siges ligeud. Jeg nærer imidlertid den faste overbevisning (og vor nye økonomiske politik tillader os at drage denne slutning ganske klart og sikkert), at hvis vi fatter hele den uhyre fare, der ligger i NEP, og sætter alle vore kræfter ind på de svage punkter, vil vi formå at løse denne opgave.

Det gælder om at slutte sig sammen med bondemasserne, med de jævne, arbejdende bønder, og begynde fremrykningen uendelig meget langsommere, end vi drømte om, men til gengæld sådan, at hele massen virkelig rykker frem sammen med os. Så vil denne bevægelse til sin tid også tage fart på en måde, som vi ikke nu kan forestille os. Det er efter min mening den første politiske hovedlære af den nye økonomiske politik.

En anden, mere speciel lære er, at kappestriden betyder en afprøvning af de statslige og de kapitalistiske virksomheder. Nu opretter vi blandede selskaber – jeg vil sige lidt om dem senere – der ligesom hele vor statshandel og hele vor nye økonomiske politik betyder, at vi, kommunisterne, anvender handelsmetoder, kapitalistiske metoder. De har også den betydning, at der her iværksættes en praktisk kappestrid mellem de kapitalistiske metoder og vore metoder. Se praktisk på det. Vi har hidtil skrevet programmer og givet løfter. I sin tid var det ganske nødvendigt. Uden et program og uden løfter kommer man ingen vegne med en verdensrevolution. Når hvidgardisterne, deriblandt også mensjevikkerne, af den grund skælder os ud, viser det kun, at II og II½ Internationales socialister og mensjevikker ikke har noget begreb om, hvordan en revolutions udvikling overhovedet foregår. Anderledes end på den måde kunne vi ikke begynde.

Men nu ligger det sådan, at vi skal afprøve vort arbejde for alvor, ikke sådan som det sker gennem de kontrolinstitutioner, der også er skabt af kommunisterne, selv om disse kontrolinstitutioner måske er storartede, og selv om de måske er næsten ideelle både i sovjetinstitutionernes og i partiinstitutionernes system. En sådan kontrol er en hån set ud fra bøndernes virkelige økonomiske behov, om end den ikke er det set ud fra vor opbygning. Vi er ved at skabe disse kontrolinstitutioner; det er dog ikke denne afprøvning, jeg sigter til nu, men den, som massernes økonomiske liv frembyder.

Kapitalisten forstod at levere varer. Han gjorde det dårligt, han gjorde det som en røver, han trådte på os, han udplyndrede os. Dette ved jævne arbejdere og bønder, der ikke taler om kommunismen, eftersom de ikke ved, hvad det er for en affære.

»Men kapitalisterne forstod alligevel at levere varer, men gør I det? Nej I gør ikke«. Det var jo sådanne røster, der hørtes sidste forår – ikke altid lydeligt – men de var undergrunden for hele forårskrisen sidste år. »Som mennesker betragtet er I gode nok, men I forstår jer ikke på den sag, den økonomiske sag, I har påtaget jer«. Det var den ligefremme og dræbende kritik, som bønderne og gennem bønderne en hel del arbejderlag sidste år rettede mod det kommunistiske parti. Og derfor får dette punkt, dette gamle punkt i forbindelse med nep en sådan betydning.

Der trænges til en virkelig prøve. Ved siden af virker kapitalisten, han virker på røvervis, han samler profit, men han forstår sig på det. Og I – I forsøger på en ny måde: Profit er der ikke hos jer, principperne er kommunistiske, idealerne fortræffelige – jo, de er udmalet sådan, at I skulle i himmerige i levende live – men forstår I jer på tingene? Der trænges til en prøve, en virkelig prøve, og ikke sådan, at den centrale kontrolkommission anstiller efterforskninger og uddeler næser, mens den alrussiske centraleksekutivkomité idømmer en straf – nej en virkelig afprøvning på basis af folkets økonomiske liv.

Længere frist har kommunisterne fået på forskellig vis, og kredit har man givet os så meget af, som ingen anden regering har fået. Naturligvis, kommunisterne hjalp til med at komme af med kapitalisterne og godsejerne, det værdsætter bønderne, og de har forlænget kreditten, men

alt til en vis termin... Og senere kommer så prøven: forstår I at ordne økonomien lige så godt som andre? Den gamle kapitalist forstod det, men I gør det ikke.

Det er den første lære, den første hoveddel af central-komiteens politiske beretning. Vi forstår ikke at lede det økonomiske liv. Det er bevist i årets løb. Jeg ville gerne have nævnt eksempler på nogle »gostruster« (6) (for at udtrykke sig i dette russiske sprog, som Turgenjev roste så meget) og vist, hvordan vi forstår at ordne økonomien. Desværre har jeg af flere årsager, væsentligt på grund af sygdom, ikke kunnet udarbejde denne del af beretningen og må nøjes med at udtale min overbevisning, der bygger på iagttagelser af, hvad der sker. I løbet af dette år har vi ganske klart bevist, at vi ikke forstår at ordne økonomien. Det er den fundamentale lære. Enten lykkes det os i det kommende år at bevise det modsatte, eller også kan sovjetmagten ikke eksistere. Og den største fare er, at ikke alle indser dette. Hvis alle kommunister og ansvarlige medarbejdere klart indså: vi forstår det ikke, lad os lære fra grunden af, så ville vi vinde spillet – det ville efter min mening være en grundlæggende, fundamental konklusion. Men det indser man ikke, man er sikker på, at hvis somme folk tænker sådan, er det sinker, de har vist ikke studeret kommunisme – måske vil de forstå det og lære det senere. Nej, undskyld, det centrale er ikke, at bonden og den partiløse arbejder ikke har lært kommunisme, men at de tider er forbi, da vi skulle udvikle et program og mane folket til at virkeliggøre dette store program. Den tid er ovre, nu skal det bevises, at I forstår at yde arbejdernes og bondens husholdning praktisk hjælp i den nuværende svære situation, således at de ser, at I har kunnet klare jer i kappestriden. De blandede selskaber, som vi er begyndt på at oprette, og i hvilke der deltager såvel privatkapitalister, russiske og udenlandske, som kommunister, disse selskaber er en af de former, man kan bruge til at tilrettelægge kappestriden rigtigt, hvor man kan vise og lære, at vi i ikke ringere grad end kapitalisterne forstår at etablere en smytsjka med bondebruget, at vi kan tilfredsstille bondens behov, at vi kan hjælpe ham med at komme fremad, sådan som han er nu, med al hans uvidenhed, for omforme ham på kort tid lader sig ikke gøre.

Den slags kappestrid forestår os altså som en absolut

uopsættelig opgave. Dette er kernen i den nye økonomiske politik og efter min opfattelse det centrale i partiets politik. Af rent politiske spørgsmål og vanskeligheder har vi så mange, man kan ønske sig. I kender dem: såvel Genua som faren for intervention. Vanskelighederne er store, men de er alle forsvindende i sammenligning med denne vanskelighed. På de felter har vi allerede set, hvordan det gøres, dér har vi lært meget og følt det borgerlige diplomati på pulsen. Det er en affære, som mensjevikkerne lærte os gennem 15 år, og hvor de lærte os en hel del nyttige ting. Det er ikke noget nyt.

Her er der derimod noget, vi skal klare os igennem i det økonomiske liv: nu skal vi hævde os i kappestriden med en simpel kapitalist, med en forretningsmand, som vil tage ud til bonden, ikke for at diskutere kommunisme – men for at diskutere følgende: når det drejer sig om at levere, om at lave en rigtig handel, om at indrette noget, så gør jeg det nok dyrt, men kommunisterne gør det måske endnu dyrere, ja måske ti gange dyrere. Det er den slags agitation, der nu er sagens kerne, her kommer man til roden i det økonomiske liv.

Som sagt, udsættelse og kredit hos folket har vi fået takket være vor rigtige politik, og det er, for at tale nepsproget, veksler, men der står ingen forfaldsdag på vekslerne, og hvornår de bliver præsenteret til indløsning, det kan man ikke se af deres tekst. Her ligger faren, det er særkendet for disse politiske veksler frem for almindelige handelsveksler. Dette må vi være opmærksom på og ikke slå os til ro med, at der alle vegne i statstruster og blandede selskaber sidder ansvarlige og fortræffelige kommunister – det nytter ingenting, idet de ikke forstår at lede en økonomisk virksomhed og arbejder ringere end en almindelig kapitalistisk handelsmand, som har gennemgået den store fabriks eller det store firmas skole. Dette indser vi ikke, her er der stadig en vis kommunistisk opblæsthed – komtjvanstvo, for at udtrykke sig i dette storartede russiske sprog. (7) Sagen er, at den ansvarlige kommunist – selv den bedste, den vitterligt ærlige, den opofrende kommunist, som har stået strafarbejde igennem og ikke var bange for døden – ikke forstår at drive handel, han er ikke handelsmand, har ikke lært det, vil ikke lære det og forstår ikke, at han skal lære abc'en. Han, kommunisten, den revolutionære, der har gennem

ført verdens største revolution, han, på hvem om ikke fyrrer pyramidener, så fyrrer europæiske lande retter blikket i forventning om befrielse fra kapitalismen – han skal lære af den simple handelsmand, som har handlet med mel og gryn i ti år, og som forstår sig på den ting, mens han, den ansvarlige kommunist og opofrende revolutionære, ikke alene ikke forstår sig på det, men end ikke forstår, at han ikke gør det.

Og hvis vi nu, kammerater, kan råde bod blot på denne første ukyndighed, vil det være en meget stor sejr. Vi bør forlade denne kongres med den overbevisning, at vi ikke forstår os på dette, men at vi vil lære abc'en. Vi er dog endnu ikke ophørt at være revolutionære (selv om mange siger, ikke ganske uden grund, at vi er blevet lidt bureaukratisk anløbne), og vi kan fatte den simple ting, at man i en ny, usædvanlig vanskelig sag må kunne begynde på en frisk flere gange: du er begyndt, kommet ind i en blindgade, så begynd forfra, lav det om ti gange, men nå målet, lad være at vigte dig og prale af, at du er kommunist, samtidig med at en eller anden partiløs handelsmand, måske en hvidgardist, ja sikkert en hvidgardist, forstår at ordne en sag, som økonomisk må ordnes for enhver pris, mens du ikke forstår det. Hvis du er ansvarlig kommunist, med hundrede titler højt på rangstigen, en »ridder« af kommunistiske og sovjetiske ordener – hvis du forstår dette, så vil du nå dit mål, for det er noget, der kan læres.

Visse, om end spinkle fremskridt kan vi notere i årets løb, men de er ubetydelige. Hovedsagen er, at det skorter på bevidsthed, på en almindelig overbevisning hos alle kommunister om, at vi, de russiske ansvarlige og særdeles opofrende kommunister for tiden har denne evne i ringere grad end en hvilken som helst gammel handelsmand. Vi må, gentager jeg, begynde at lære fra begyndelsen. Hvis vi indser det, vil vi bestå eksamen, en svær eksamen, som afholdes af den optrækkende finanskrise, en eksamen, som afholdes af det russiske og internationale marked, som vi må indrette os efter, som vi er knyttet til, som vi ikke kan rive os løs fra. Det er en alvorlig eksamen, for her kan man slå os økonomisk og politisk.

Sådan og kun sådan forholder det sig, for her drejer det sig om en kappestrid, som er alvorlig og afgørende. Der var hos os mange veje og udveje af vore politiske og øko-

nomiske vanskeligheder. Vi kan med stolthed rose os af, at vi hidtil har forstået at udnytte alle disse veje og udveje i forskellige kombinationer, alt efter de forskellige omstændigheder, men nu har vi ingen andre udveje. Lad mig sige jer det uden nogen overdrivelse, i denne forstand er det virkelig »den sidste og afgørende kamp«, ikke med den internationale kapitalisme – dér bliver der endnu mange »sidste og afgørende kampe« – nej, med den russiske kapitalisme, med den, der stadig vokser ud af det lille bondebrug, med den, der opretholdes af dette. Her forestår der i den nærmeste fremtid en kamp, hvis tidspunkt ikke kan bestemmes nøjagtigt. Her forestår der en »sidste og afgørende kamp«, her kan der ikke findes flere omgående bevægelser, hverken politiske eller nogen som helst andre, for det er en eksamen i kappestrid med privatkapitalen. Enten består vi denne eksamen i kappestrid med privatkapitalen, eller også bliver det et totalt sammenbrud. For at bestå denne eksamen kan vi støtte os på den politiske magt og en hel bunke forskellige økonomiske og andre ressourcer, på alt hvad man kan ønske sig – undtagen færdigheden. Færdigheden mangler. Hvis vi nu uddrager denne simple lære af det forgangne års erfaringer og gør den til vor ledestjerne for hele 1922, så vil vi overvinde også denne vanskelighed, skønt den er langt større end nogen forudgående vanskelighed, for den ligger i os selv. Det er ikke noget i stil med en udenlandsk fjende. Denne vanskelighed består i, at vi selv ikke vil fatte den ubehagelige sandhed, som trænger sig ind på os, og ikke vil komme i den ubehagelige situation, vi dog må komme i – hvor vi skal begynde at lære fra begyndelsen. Den er den anden lære, som efter min mening udspringer af den nye økonomiske politik.

En tredje, supplerende lære drejer sig om statskapitalismen. Det er skade, at kammerat Bukharin ikke er til stede på kongressen, jeg kunne godt tænke mig at diskutere lidt med ham, men det vil jeg hellere udsætte til næste kongres. Vedrørende statskapitalismen ser det for mig ud, som om vor presse som helhed og vort parti som helhed begår den fejl, at vi forfalder til intellektuelt hjernesvind, til liberalisme, vi filosoferer om, hvad vi skal forstå ved statskapitalisme, og slår op i gamle bøger. Men dér står der slet intet om dette: dér står der noget om den statskapitalisme, som findes under kapitalismen,

men der findes ikke nogen bog, der er skrevet om den statskapitalisme, som findes under kommunismen. Ikke engang Marx kom på den tanke at skrive noget som helst om dette, og han døde uden at efterlade sig et eneste præcist citat eller nogen uigendrivelige udtalelser. Vi må altså selv se at finde ud af det nu. Og hvis man i tanken tager et overblik over vor presses behandling af spørgsmålet statskapitalisme, sådan som jeg har forsøgt, mens jeg forberedte denne beretning, så kommer man til den overbevisning, at man her skyder helt forbi, man vender blikket i en gal retning.

Statskapitalisme er ifølge al økonomisk litteratur den kapitalisme, som findes i det kapitalistiske samfund, når statsmagten direkte underlægger sig de og de kapitalistiske virksomheder. Men den stat, vi har, er proletarisk, den bygger på proletariatet, den giver proletariatet alle politiske forrettigheder, og gennem proletariatet knytter den bøndernes nederste lag til sig (I husker, at vi begyndte dette arbejde med fattigbondekomiteerne). Derfor leder statskapitalismen mange, mange på vildspor. Hvis man skal undgå det, må man huske det fundamentale, at statskapitalisme i den form, vi kender den hos os, ikke er behandlet i nogen teori eller nogen litteratur, simpelt hen fordi alle gængse begreber, der er knyttet til dette ord, er afpasset efter den borgerlige magt i et kapitalistisk samfund. Vi har derimod et samfund, som er sprunget af de kapitalistiske skinner uden endnu at være kommet over på nye skinner, og denne stat ledes ikke af bourgeoisie, men af proletariatet. Vi vil ikke forstå, at når vi siger »staten«, så er denne stat os, det er proletariatet, det er arbejderklassens avantgarde. Statskapitalisme, det er en kapitalisme, som vi vil kunne holde i tømme, hvis rammer vi vil kunne fastsætte, denne statskapitalisme er knyttet til staten, men staten er arbejderne, det er arbejderne fortrop, det er avantgarden, det er os.

Statskapitalisme, det er en kapitalisme, som vi skal placere inden for bestemte skranker, hvad vi endnu ikke har forstået at gøre. Det er hele sagen. Og nu afhænger det af os, hvordan denne statskapitalisme skal være. Politisk magt har vi tilstrækkeligt af, fuldkommen tilstrækkeligt; økonomiske midler har vi ligeledes tilstrækkeligt af til disposition, men den arbejderklassens avantgarde, som er kommet i forgrunden, mangler den nødvendige

sagkundskab til direkte at forvalte, til at fastsætte rammerne, til at afgrænse sig, til at blive den overordnede og ikke den underordnede. Her behøves der kun sagkundskab, og det har vi ikke.

Det er jo en situation helt uden sidestykke i historien, idet proletariatet, den revolutionære avantgarde har den politiske magt i fuldkommen tilstrækkeligt mål, og ved siden af dette findes der statskapitalisme. Kernen i det er, at vi må forstå, at det er en kapitalisme, som vi kan og skal give plads for, som vi kan og skal sætte skranker for, thi denne kapitalisme er nødvendig for bøndernes brede lag og for privatkapitalen, der skal drive handel på en sådan måde, at bønderne får deres behov tilfredsstillet. Det må tilrettelægges sådan, at den kapitalistiske produktions og den kapitalistiske omsætnings sædvanlige gang bliver mulig, thi det har folket brug for, uden det kan det ikke leve. Alt det øvrige er ikke absolut nødvendigt for dem, for denne lejr, alt det øvrige kan de affinde sig med. I kommunister, I arbejdere, I bevidste proletarerer, som har påtaget jer at lede staten – I må forstå at indrette det sådan, at staten, som I har taget hånd om, virker som I vil det. Nu har vi så gennemlevet dette år, staten er i vor hånd – men har den i dette år under den nye økonomiske politik virket, som vi vil det? Nej. Det vil vi nødig indrømme: den har ikke virket, som vi vil det. Hvordan har den så virket? Bilen lystreer ikke – det er, som om der nok sidder en mand og styrer, men den lystreer ikke rattet, den retter sig efter noget andet, måske efter noget illegalt, måske efter noget lovstridigt, måske efter gud ved hvad, måske efter spekulanterne, måske efter privatkapitalisterne eller både det ene og det andet, men bilen kører ikke ganske, og meget ofte slet ikke sådan, som den tror, der sidder ved rattet. Det er det fundamentale, som man må huske, når talen er om statskapitalisme. På dette fundamentale område må man lære fra begyndelsen, og kun hvis vi ubetinget indser dette og indprenter os det, kan vi være sikre på, at vi får det lært.

Nu vil jeg gå over til spørgsmålet om at standse tilbage, hvad jeg talte om på metalarbejdernes kongres. (8) Jeg har ikke siden mødt indvendinger, hverken i partipressen, i privatbreve fra kammerater eller i centralkomiteen. Centralkomiteen har godkendt min plan, og den bestod i, at jeg også i beretningen på centralkomi-

teens vegne på denne kongres skulle understrege tilbage-togets standsning meget kraftigt og bede kongressen give et tilsvarende direktiv, denne gang på hele partiets vegne, denne gang som bindende. Et år har vi været på tilbage-toget. Vi bør nu sige på partiets vegne: Det er nok! Det mål, tilbage-toget skulle tjene, er nået. Denne periode går til ende eller er endt. Nu sættes der et andet mål – kræfternes omgruppering. Vi er ankommet til det nye sted, vi har i det store og hele trods alt gennemført tilbage-toget i nogenlunde orden. Ganske vist var der fra forskellige sider ingen mangel på røster, der ville forvandle tilbage-toget til panik. Nogle ville således hævde, at man på et og andet felt ikke gennemførte tilbage-toget rigtigt; det gjaldt f.eks. visse repræsentanter for den gruppe, der bar navnet »arbejderoppositionen«. (9) (Jeg tror, at de bar dette navn med urette). Af overvættes iver ville de ind ad den ene dør, men faldt ind igennem den anden, og det har de nu afsløret med al tydelighed. Dengang så de ikke, at deres virksomhed ikke var egnet til at korrigere vor bevægelse, men i virkeligheden kun havde én betydning – nemlig at sprede panik, at hindre en disciplineret gennemførelse af tilbage-toget.

Et tilbage-toget er en vanskelig affære, særlig for de revolutionære, som er vant til at angribe, særlig når de gennem flere år er blevet vant til at angribe og vinde store sejre, særlig når de er omgivet af andre landes revolutionære, der også kun drømmer om at gå til angreb. Da de så, at vi trak os tilbage, brast nogle af dem endda på usømmelig og barnagtig vis i gråd, sådan som det skete på det sidste, udvidede møde i Kominterns eksekutivkomité. (10) De bedste kommunistiske følelser og kommunistiske bestræbelser fik visse kammerater til at briste i gråd over, at gode russiske kommunister, tænk Dem blot, tiltræder et tilbage-toget. Måske har jeg allerede nu vanskeligt ved at sætte mig ind i denne vesteuropæiske mentalitet, skønt jeg som emigrant har levet et tilstrækkeligt antal år i disse fortræffelige demokratiske lande. Men måske er det fra deres synspunkt så vanskeligt at forstå, at det er til at græde over. I hvert fald har vi ikke tid til at give os af med sentimentale følelser. Det stod os klart, at netop fordi vi havde angrebet så heldigt gennem mange år og vundet så mange usædvanlige sejre (og det i et utroligt forarmet land, som var berøvet de materielle forud-

sætninger!), var det ganske nødvendigt for os, da vi havde erobret så meget, at trække os noget tilbage for at konsolidere fremgangen. Vi kunne ikke holde alle positioner, som var taget i farten, og på den anden side – kun fordi vi i farten, båret oppe af arbejdernes og bøndernes begejstringsbølge, havde taget så umådeligt meget, kun derfor havde vi så rigelig plads, at vi kunne trække os meget langt tilbage og stadig kan gøre det uden på nogen måde at miste det vigtige og væsentlige. Tilbage-toget er i det store og hele foregået i nogenlunde orden, selv om panikrøster, hvortil hørte »arbejderoppositionen« (og derved gjorde den uhyre skade!), nok bevirkede, at vi oplevede enkelte tilfælde af afskæring eller forsyndelser mod disciplinen og det ordnede tilbage-toget. Det farligste under et tilbage-toget er panik. Når en hel hær (her taler jeg i overført betydning) trækker sig tilbage, kan der ikke være samme stemning, som når alle marcherer fremad. Så er man sikker på alle vegne at finde en noget nedtrykt stemning. Der var endda poeter hos os, der skrev, at nu er der jo både sult og kulde i Moskva; »mens der før var rent og smukt, er der nu handel og spekulation«. Vi har en hel række af den slags poetiske værker.

Og det er forståeligt, at dette fremkaldes af et tilbage-toget. Der ligger en uhyre fare i dette; at trække sig tilbage efter en storslået, sejrrig offensiv er frygtelig vanskeligt, det sker under ganske andre forhold; selv om man under offensiven slet ikke plejer disciplinen, hænger alle i af egen drift og stormer fremad, mens disciplinen under et tilbage-toget må være mere bevidst og er langt mere nødvendig, for når hele hæren trækker sig tilbage, er den ikke klar over, den kan ikke se, hvor der skal gøres holdt, den ser kun tilbage-toget – undertiden skal der kun ganske få panikrøster til, så flygter alle. Her er faren uhyre stor. Når der foregår et sådant tilbage-toget med en virkelig hær, stiller man maskingeværer op, og når det ordnede tilbage-toget er ved at opløse sig i et uordnet, kommanderer man »skyd«. Og med rette.

Når folk spreder panik, selv om det er ud fra de bedste motiver, i et øjeblik, hvor vi gennemfører et overordentlig vanskeligt tilbage-toget, og hvor alt drejer sig om at bevare god orden – i et sådant øjeblik må selv det ringeste brud på disciplinen straffes strengt, hårdt, ubarmhjertigt, og det gælder ikke blot for visse indre anliggender i

vort parti, men det må man i endnu højere grad holde for øje, når der er tale om sådanne herrer som mensjevnikkerne eller alle disse herskaber fra II½ Internationale.

I disse dage har jeg i Kommunistisk Internationale, nr. 20 læst kammerat Rákosis artikel om en ny bog af Otto Bauer, (11) hvem vi alle i fordums tid har lært af, men som efter krigen er blevet en elendig spidsborger, ligesom Kautsky. Han skriver nu: »De trækker sig altså tilbage til kapitalismen; vi har altid sagt: det er en borgerlig revolution«.

Både mensjevnikkerne og de socialrevolutionære, der alle sammen prædiker sådanne ting, undrer sig, når vi siger, at vi vil anvende skydning for sådanne ting. De bliver forbavsede, men sagen er jo klar: når en hær trækker sig tilbage, er der hundrede gange mere brug for disciplin end under en offensiv, for under en offensiv stormer alle fremad. Men hvis alle nu begynder at storme tilbage, ville det være en katastrofe, uundgåeligt og øjeblikkeligt.

Netop i et sådant øjeblik er det hovedsagen at trække sig tilbage i god orden, at fastsætte tilbagetogets omfang nøjagtigt og ikke lade sig gribe af panik. Når en mensjevnik så siger: »Nu trækker I jer tilbage, og jeg har altid været stemt for tilbagetog, jeg er enig med jer, jeg er jeres mand, lad os gå tilbage sammen« – så svarer vi ham: »Når man offentligt lægger mensjevisme for dagen, skal vore revolutionære domstole anvende skydning, ellers er de ikke vore domstole, men gud ved hvad«.

Det kan de aldeles ikke fatte og siger: »Hvor har de folk dog diktatornykker!« De tror stadig, at vi forfølger mensjevnikkerne, fordi de kivedes med os i Geneve. (12) Men hvis vi havde fulgt den vej, kunne vi formodentlig ikke have holdt os blot to måneder ved magten. Det er virkelig sådan, at de prækener, som både Otto Bauer og lederne i II og II½ Internationale og mensjevnikkerne og de socialrevolutionære holder, udgør deres sande natur: »Revolutionen er gået for vidt. Vi har altid sagt det, du nu siger. Tillad os at gentage det endnu en gang«. Men vi svarer herpå: »Tillad os at stille jer op mod muren på grund af dette. Enten er I så venlige at holde jeres anskuelse for jer selv, eller også vil vi, når I ønsker at komme frem med jeres politiske anskuelse i denne situation, hvor vi er langt vanskeligere stillet end under de hvides direkte overfald, tillade os at behandle jer som hvidgardisternes

værste og skadeligste elementer.« Dette bør vi ikke glemme.

Når jeg taler om tilbagetogets standsning, vil jeg aldeles ikke dermed sige, at vi har lært at drive handel. Tværtimod, jeg nærer den modsatte opfattelse, og man ville have misforstået mig, eller det ville være bevist, at jeg ikke forstår at gøre ordentlig rede for mine tanker, hvis min tale efterlod et sådant indtryk.

Det drejer sig imidlertid om at få stoppet den nervøsiteten, den geskæftighed, der opstod her i landet som følge af NEP, den bestræbelse for at lave alt på en ny måde, at tilpasse alt. Vi har nu en del blandede selskaber, ganske vist er det meget få. Vi har sammen med udenlandske kapitalister oprettet 9 selskaber, som er godkendt af Kommissariatet for Udenrigshandel, Sokolnikovkommissionen (13) har godkendt 6, og »Nordområdets skovdrift« har oprettet 2. For tiden findes der altså 17 selskaber med en kapital på mange millioner og med godkendelse af forskellige instanser. (Naturligvis er der virvar nok i vore instanser, så der kan godt være overset noget her). Men i hvert fald har vi nu selskaber med russiske og udenlandske kapitalister. Det er kun få. Denne lille, men praktiske begyndelse viser, at man har vurderet kommunisterne, vurderet dem ud fra deres praktiske arbejde, og det er ikke høje institutioner som den centrale kontrolkommission og den alrussiske centraleksekutivkomité, der har foretaget vurderingen. Naturligvis er den centrale kontrolkommission en meget udmærket institution, og vi vil nu give den mere magt. Alligevel, når disse institutioner prøver kommunister... ja tænk blot, på den internationale arena anerkender man ikke deres autoritet. (Latter.) Men når ordinære kapitalister, russiske og udenlandske, opretter et blandet selskab sammen med kommunister, så kan vi sige: »Noget forstår vi dog, hvor ringe det end er, hvor elendigt det end er, men til en begyndelse har vi dog allerede noget«. Det er naturligvis ikke særlig meget; tænk på, at det allerede er et år siden, vi proklamerede, at vi satte al vor energi (og man siger, vi har megen energi) ind på denne sag, og i årets løb er der kun oprettet 17 selskaber.

Det viser, hvor djævelsk ubehjælpssomme og klodsede vi er, hvor stærkt vi endnu er præget af Oblomov-ånd, hvad vi ganske givet nok skal få vore prygl for. Men der

er som sagt gjort en begyndelse, foretaget en sondering. Kapitalisterne ville ikke være kommet til os, hvis de elementære betingelser for deres operationer ikke havde været til stede. Og selv om der kun er kommet en ringe del, viser det allerede, at vi har vundet en delvis sejr.

Naturligvis vil de stadig snyde os inden for disse selskaber, de vil snyde os i den grad, at vi kommer til at mærke det i flere år. Men det spiller ingen rolle. Jeg siger ikke, at dette betyder en sejr – det er en sondering, som viser, at vi allerede har et vist råderum, et vist terræn, og at vi allerede kan indstille tilbagetoget.

Gennem sonderingen er der oprettet et ubetydeligt antal overenskomster med kapitalisterne, men de er altså en kendsgerning. Det må man lære af og så arbejde videre. I denne forstand er det på tide, at man holder op med nervøsitet, med postyret, med geskæftigheden. Der indløber skrivelse på skrivelse, telefonogram på telefonogram: »Kan man ikke også omorganisere os, da vi dog har NEP?« Alle er geskæftige, resultatet bliver spektakulært; ingen gør noget praktisk, men alle diskuterer, hvordan man skal tilpasse sig til NEP, og ingenting kommer der ud af det.

Imens ler forretningsmændene ad kommunisterne og siger formodentlig: »Før var der øverst-overtalere, (14), nu er der øverst-samtalere«. At kapitalisterne gør nar af os, at vi er kommet for sent, at vi har smølet, er der ikke skygge af tvivl om, og i den forstand er det, jeg siger, at også kongressen må godkende dette direktiv.

Tilbagetoget er endt. De væsentligste metoder til arbejde med kapitalisterne er ridset op. Forbilleder er for hånden, selv om det er i meget ringe antal.

Hold op med at filosofere, at diskutere om NEP, lad digterne roligt skrive vers, det er det, de er digtere til. Men I folk fra det økonomiske liv, hold op med at diskutere om NEP og forøg i stedet antallet af disse selskaber, se efter, hvor mange kommunister der forstår at tilretelægge kappestriden med kapitalisterne.

Tilbagetoget er endt, det drejer sig nu om at omgruppere kræfterne. Det er det direktiv, kongressen bør udstede, og som skal gøre ende på denne tummel og hurlumhej. Tag det roligere, anstil ikke store spekulationer, det vil blive regnet jer til skade. Det må i praksis bevise, at du ikke arbejder ringere end kapitalisterne. Kapitalisterne

skaber en økonomisk smytsjka med bønderne for at berige sig; du derimod må skabe en smytsjka med bøndernes økonomiske liv for at styrke vor proletariske stats økonomiske magt. Du har det fortrin frem for kapitalisterne, at statsmagten er i din hånd, en hel række økonomiske midler er i din hånd, du forstår blot ikke at udnytte dem, men se mere nøgternt på tingene, læg flitterstadsen, det højtidelige kommunistiske ornat bort, lær ganske enkelt en enkel sag – så vil det lykkes os at slå privatkapitalisten. Vi har statsmagten, vi har en mængde økonomiske midler; når vi får besejret kapitalismen og tilvejebragt en smytsjka med bøndernes økonomiske liv, vil vi være en absolut uovervindelig kraft. Og så vil socialismens opbygning ikke være noget, der kun angår en dråbe i havet, som kaldes det kommunistiske parti, men noget, der angår hele den arbejdende masse; så vil den almindelige bonde bemærke: de hjælper mig – og så vil han følge os på en sådan måde, at denne fremgang, om den end bliver hundrede gange langsommere, til gengæld bliver en million gange mere stabil og solid.

Det er altså i den forstand, man bør tale om standsning af tilbagetoget, og denne parole vil det være rigtigt i en eller anden form at gøre til kongressens beslutning.

Jeg vil gerne i forbindelse hermed berøre spørgsmålet om, hvad bolsjevikkernes nye økonomiske politik er – en evolution eller en taktik? Sådan er spørgsmålet stillet af gruppen Nye Signaler, en strømning, der som I ved er repræsenteret i den russiske emigration, en social og politisk strømning, der ledes af de mest betydelige kadetførere, nogle ministre i den tidligere Koltjakregering – folk, der er kommet til den overbevisning, at sovjetmagten er ved at bygge en russisk stat op, og at man derfor må slutte sig til den. »Men hvad er det for en stat, denne sovjetmagt er ved at bygge? Kommunisterne siger, at det er en kommunistisk, idet de forsikrer, at det drejer sig om taktik: Bolsjevikkerne vil i en prekær situation tilsidesætte de private kapitalister og så få overtaget. Bolsjevikkerne kan sige, hvad de vil; i virkeligheden er det ikke en taktik, men en evolution, en indre forvandling, de vil udvikle sig henimod en almindelig borgerlig stat, og vi bør støtte dem. Historien går forskellige veje« – sådan ræsonnerer gruppen Nye Signaler.

Nogle af dem spiller kommunister, men der er også

mere ligefremme folk, deriblandt Ustrjalov. Han var vist minister under Koltjak. Han er ikke enig med disse kolleger og siger: »I kan mene om kommunismen, hvad I vil, men jeg påstår, at det ikke er nogen taktik hos dem, men en evolution«. Jeg tror, at denne Ustrjalov med sin ligefremme udtalelse gør os megen gavn. Vi må alle – især må jeg på embeds vegne – meget ofte høre på nydeligt kommunistisk sludder, »komvranja«, (15) hver evig eneste dag, og man bliver somme tider led og ked af at høre på det. Men så kommer der i stedet for dette »komvranja« et nummer af Nye Signaler og siger rent ud: »Det forhold sig slet ikke sådan hos jer, det er kun noget, I tror, for i virkeligheden er I ved at glide ud i den ordinære borgerlige sump, og der vil man se kommunistiske vimpler flagre med alle mulige påskrifter«. Dette er meget gavnligt, for her ser vi straks noget andet end et simpelt opkog af, hvad vi til stadighed hører rundt om os, det er simpelt hen klassefjendens klassesandhed. Det er meget gavnligt at se sådan noget, som ikke skrives, fordi man i en kommunistisk stat nu engang skriver sådan eller ikke må skrive anderledes, men fordi det virkelig er en klassesandhed, groft og åbent udtalt af klassefjenden. »Jeg er tilhænger af at støtte sovjetmagten i Rusland«, siger Ustrjalov, skønt han var kadet og bourgeois og støttede interventionen, »jeg er tilhænger af at støtte sovjetmagten, fordi den er kommet ind i en bane, ad hvilken den ruller henimod et ordinært borgerligt styre«.

Det er en meget gavnlig ting, som det forekommer mig, at man må holde sig for øje. Det er meget bedre for os, når gruppen Nye Signaler skriver sådan, end når nogle af dens medlemmer spiller næsten kommunister, så man på afstand knap kan se forskel – måske tror han på gud, måske på den kommunistiske revolution. Den slags åbenlyse fjender er gavnlige, det må siges rent ud. Sådanne ting, som Ustrjalov taler om, kan indtræffe, det må siges rent ud. Historien kender forvandlinger af forskellig slags; at forlade sig på overbevisningstroskab, hengivenhed for sagen og andre fortrinlige åndelige egenskaber, det er noget meget letsindigt i politik. Fortrinlige åndelige egenskaber findes hos et ringe antal mennesker, hvorimod det historiske forløb bestemmes af de enorme masser, som undertiden behandler dette ringe antal mennesker mindre høfligt, hvis de ikke passer dem.

Det er der mange eksempler på, og derfor må man være glad for disse åbenhjertige udtalelser fra gruppen Nye Signaler. Fjenden siger klassesandheden, idet han peger på den fare, som rejser sig foran os. Fjendens mål er at gøre denne udvikling uundgåelig. Gruppen Nye Signaler giver udtryk for en indstilling, der findes hos tusinder og atter tusinder af bourgeois'er eller sovjetfunktionærer, som arbejder med på vor nye økonomiske politik. Dette er en fundamental og reel fare. Og derfor må man være specielt opmærksomhed på dette spørgsmål: ja hvem vil få overtaget? Jeg talte om kappestrid. Noget direkte angreb på os foreligger ikke, man har ikke fat i struben på os. Hvad der kan ske i morgen, det vil vi få at se, men i dag går man ikke løs på os med våben i hånd, og ikke desto mindre er kampen mod det kapitalistiske samfund blevet hundrede gange mere forbitret og farlig, fordi vi ikke altid tydeligt ser, hvor vi har en fjende for os, og hvem der er vor ven.

Jeg talte om kommunistisk kappestrid, ikke som et spørgsmål om kommunistisk sympati, men fordi det udvikler visse former for økonomisk liv og visse former for samfundsstruktur. Det er ikke nogen simpel kappestrid, det er om ikke den sidste kamp, så dog næsten, det er en fortvivlet, rasende kamp på liv og død mellem kapitalisme og kommunisme.

Og her må man uden omsvøb stille spørgsmålet: hvori består vor styrke, og hvad mangler vi? Politisk magt har vi fuldkommen tilstrækkeligt af. Der kan næppe findes nogen her, der kunne påvise, at kommunisterne, at det kommunistiske parti har haft for lidt magt i noget praktisk spørgsmål, i nogen forretningsmæssig institution. Der er folk, som hele tiden tænker på dette, men det er alt sammen folk, som håbløst kigger tilbage og ikke fatter, at man skal se fremad. Den væsentlige økonomiske kraft er i vor hånd. Alle afgørende storbedrifter, jernbanerne osv. – de er alle i vor hånd. Selv om bortforpagtning stedvis kan være stærkt udviklet, spiller den som helhed en forsvindende rolle, i det store og hele er dens andel ganske forsvindende. Økonomisk magt har den proletariske stat Rusland fuldkommen tilstrækkeligt af til at sikre overgangen til kommunismen. Hvad mangler der da? Det er klart, hvad der mangler: det lag af kommunister, som regerer, mangler kultur. Hvis man tager Moskva

med sine 4700 ansvarlige kommunister og tager denne bureaukratiske maskine, dette bjerg – hvem dirigerer så hvem? Jeg tvivler meget på, om man kan sige, at kommunisterne dirigerer dette bjerg. Sandt at sige er det ikke dem, der dirigerer, men dem, der bliver dirigeret. Her er der sket noget lignende det, vi som børn hørte om i historien. Man lærte os følgende: det sker, at et folk erobrer et andet folk, og så er det første et erobrersfolk og det sidste et besejret folk. Det er meget simpelt og forståeligt for alle. Men hvad sker der med disse folks kultur? Her ligger det ikke så simpelt. Hvis erobrersfolket har større kultur end det besejrede folk, påtvinger det dette sin kultur, og hvis det er omvendt, hænder det, at det besejrede folk påtvinger erobreren sin kultur. Mon der ikke er foregået noget lignende i RSFSR's hovedstad, mon resultatet her ikke er blevet, at 4700 kommunister (næsten en hel division, og alle sammen de bedste) har ligget under for en fremmed kultur? Man kunne ganske vist så få det indtryk, at de besejrede havde en høj kultur. På ingen måde. Deres kultur er miserabel, meget ringe, men den er trods alt større end vor. Hvor elendig og miserabel den end er, er den dog større end hos vore ansvarlige kommunistiske funktionærer, for de har ikke den fornødne færdighed i at regere. Når kommunister sættes i spidsen for institutioner – og det sker, at sabotører bevidst og behændigt indplacerer dem på sådanne poster for at skaffe sig selv en pæn facade – bliver de ofte taget ved næsen. Denne indrømmelse er meget ubehagelig. I hvert fald er den ikke særlig behagelig, men jeg synes, det skal siges, for i øjeblikket er dette sagens kerne. Det er efter min mening kvintessensen af det forløbne års politiske lære, og 1922's kamp vil stå i dette tegn.

Vil det gå op for RSFSR's og RKP's ansvarlige kommunister, at de ikke forstår at regere? At de bilder sig ind at dirigere, mens de i virkeligheden bliver dirigeret? Se hvis dette går op for dem, vil de naturligvis lære sig kunsten, for det kan læres, men så må man studere, og det gør man ikke hos os. Hos os slår man om sig til højre og venstre med ordrer og dekretter, men resultatet bliver slet ikke som ønsket.

Kappestriden og væddekampen, som vi satte på dagsordenen efter indvarslingen af NEP, er en alvorlig kappestrid. Tilsyneladende udspilles den i alle statsinstitutio-

ner, men i virkeligheden er det endnu en form for kampen mellem to klasser, der står uforsonligt over for hinanden. Det er endnu en form for kampen mellem bourgeoisie og proletariat, det er en kamp, som endnu ikke er ført til ende, og som selv i Moskvas centrale institutioner ikke er overstået i kulturel henseende. For meget ofte behersker de borgerlige folk sagerne bedre end vore bedste kommunister, som sidder inde med hele magten og med alle muligheder, men som ikke forstår at stille noget op med deres rettigheder og deres magt.

Jeg vil gerne anføre et enkelt citat af en pjeces af Aleksander Todorskij. (16) Pjecen er udkommet i Vesjegonsk (der findes en kredsby af dette navn i guvernementet Tver), og den udkom til den første årsdag for sovjetrevolutionen i Rusland, altså 7. november 1918, i længst forgangen tid. Denne Vesjegonsk-kammerat er åbenbart partimedlem. Det er længe siden, jeg læste denne pjeces, og jeg garanterer ikke for, at jeg ikke her kan tage fejl. Han fortæller, hvordan han gav sig i lag med at indrette to sovjetvirksomheder, hvordan han ansatte to bourgeois'er og gjorde det efter datidens skik: ved at true dem med frihedsberøvelse og konfiskation af al formue. De blev engageret til at genrejse virksomhederne. Vi ved, hvordan man i 1918 fik bourgeoisiet ind i arbejdet, så det lønner sig ikke at gå i enkeltheder – nu har vi andre metoder til at få disse folk med. Men hans konklusion er: »Det er kun halvgjort arbejde – det er ikke nok at slå bourgeoisiet, at sætte bom for det, det må også tvinges til at arbejde for os.«

Det er bemærkelsesværdige ord. Bemærkelsesværdige ord, der viser, at selv i byen Vesjegonsk, selv i året 1918, var der en rigtig opfattelse af forholdet mellem det sejrige proletariat og det besejrede bourgeoisie.

Det er kun halvgjort arbejde, når vi slår udbytterne over fingrene, uskadeliggør dem og sætter bom for dem. Men her i Moskva tror ca. 90 af hver 100 ansvarlige funktionærer, at det er alt, at det altså gælder om at sætte bom, uskadeliggøre, slå over fingrene. Hvad jeg har sagt om mensjevikkerne, socialrevolutionære og hvidgardister går alt sammen meget ofte ud på at uskadeliggøre, slå over fingrene (måske ikke alene over fingrene, kan hændes også et andet sted) og sætte bom. Men det er jo kun det halve. Selv i 1918, da dette blev sagt af kammeraten i

Vesjegonsk, var det kun det halve, og nu er det endda mindre end fjerdedelen. Vi må gennemtvunge og opnå, at deres hænder arbejder for os, og vi må undgå, at ansvarlige kommunarder kun står i spidsen og har poster, men sejler i bourgeoisiets kølvand. Det er hele sagen.

At ville opbygge det kommunistiske samfund alene med kommunisternes hænder, er en barnagtig, fuldkommen barnagtig idé. Kommunisterne er en dråbe i havet, en dråbe i folkehavet. Det vil kun lykkes dem af få folket til at følge deres vej, hvis de kan fastlægge vejen rigtigt, ikke blot hvad den verdenshistoriske retning angår. I denne henseende har vi fastlagt vor vej absolut rigtigt, og hver eneste stat frembyder en bekræftelse på, at vi har fastlagt den rigtigt, og vi skal stadig fastlægge den rigtigt i vort hjemland, vort eget land. Den bestemmes ikke alene af dette, men også af, at vi undgår intervention, at vi formår at give bonden varer for korn. Bonden vil sige: »Du er en udmærket fyr, du har forsvaret vort fædreland; af den grund har vi lånt dig øre, men hvis du ikke forstår dig på handel og vandel, så skrub af«. Ja, sådan vil bonden sige.

Vi vil formå at lede det økonomiske liv, når kommunisterne forstår at opbygge dette økonomiske liv med fremmede hænder, og når de selv går i lære hos dette bourgeois og leder det ad den vej, de ønsker. Men hvis en kommunist bilder sig ind, at han ved alt, eftersom han er en ansvarlig kommunist, han har besejret ganske andre folk end en tilfældig handelsmand, vi har slået dem på fronterne, og hvilke modstandere var det ikke – hvis den indstilling får overhånd, går vi til grunde.

Det er den mindst vigtige del af arbejdet, når vi uskadelliggør udbytteren, slår ham over fingrene og tager ham i kraven. Det skal gøres. Og vor statslige politiske forvaltning og vore domstole skal gøre det mindre valent end hidtil, de må huske, at de er proletariske domstole, der er omgivet af fjender fra hele verden. Det er ikke vanskeligt, det har vi i hovedsagen lært os. Her skal der anvendes et vist tryk, men det er let.

Men den anden del af sejren – at anvende ikke-kommunistiske hænder til at skabe kommunismen, på en praktisk måde at gøre det, som økonomisk skal gøres – den består i at finde frem til en smytsjika med bondebrugget, at stille bonden tilfreds, så han siger: »Hvor vanske-

lig, hvor byrdefuld, hvor plagsom sulten jeg end er, så ser jeg, at statsmagten vel er noget uvant, men at den gør praktisk, håndgribelig gavn«. Vi må opnå, at de elementer, vi arbejder sammen med, og som i tal er flere gange større end os, arbejder sådan, at vi kan overvåge deres arbejde, at vi kan forstå dette arbejde, at der med deres hænder udrettes noget til gavn for kommunismen. Det er det afgørende i den nuværende situation, for selv om enkelte kommunister har forstået og opdaget dette, erkender vort partis brede masse dog ikke nødvendigheden af at drage de partiløse ind i arbejdet. Hvor mange cirkulærer er der ikke skrevet herom, hvor meget er der ikke talt om det, men er der så opnået noget i årets løb? Intet. Der findes ikke hundrede, ja, ikke fem ledelser i vort parti, der kan påvise praktiske resultater. Så langt er vi bagud fra de krav, der nu stilles, så stærkt lever vi endnu i 1918's og 1919's traditioner. Det var storslåede år, et grandioست historisk værk blev fuldbragt. Men hvis man kun ser sig tilbage efter disse år og ikke bemærker, hvilken opgave der nu er på dagsordenen, betyder det undergang, uomtvistelig, absolut undergang, og sagen er, at vi nødig vil indse dette.

Jeg kunne have lyst til nu at anføre to praktiske eksempler på, hvad der kommer ud af vor forvaltning. Jeg har allerede sagt, at det til dette formål ville være rigtigere at vælge en af statstrusterne. Jeg må bede om undskyldning for, at jeg ikke kan anvende denne rigtige fremgangsmåde, hertil kræves nemlig et ganske konkret studium af materialet fra mindst én statstrust, men et sådant studium har jeg desværre ikke haft mulighed for at gennemføre, og jeg vælger derfor to små eksempler. Det ene drejer sig om følgende: Moskvas brugsforening beskyldte folkekommissariatet for udenrigshandel for bureaukratisme; det andet eksempel er fra Donets-bækkenet.

Det første eksempel er lidet rammende, men et bedre havde jeg ikke lejlighed til at få. Grundtanken kan jeg også illustrere ved hjælp af dette eksempel. I de sidste måneder har jeg, som I ved fra bladene, ikke haft mulighed for at behandle sagerne direkte, jeg har ikke arbejdet i folkekommissærernes råd og har ikke været i centralkomiteen. Under mine korte og sjældne besøg i Moskva forekom de fortvivlede og frygtelige klager over udenrigshandelen mig påfaldende. At udenrigshandelskommissa-

riatet er dårligt, at man smøler der, det har jeg ikke et øjeblik tvivlet på. Men da klagerne blev særlig lidenskabelige, forsøgte jeg at få rede på forholdene, at tage et konkret tilfælde, at grave mig ned til undergrunden i hvert fald én gang, at opklare, hvordan det går til dér, hvorfor apparatet ikke fungerer.

Moskvas brugsforening skulle købe konserves. Der indtraf så en fransk borger, som interesserede sig for dette. Jeg ved ikke, om han kom i den internationale politiks interesse og med ententeledernes vidende, eller om han kom med Poincarés og andre sovjetfjenders billigelse (jeg tænker, at vore historikere vil finde ud af dette efter Genuakonferencen), men det er en kendsgerning, at det franske bourgeoisie ikke alene teoretisk, men også praktisk var med i dette, eftersom en repræsentant for det franske bourgeoisie var i Moskva for at sælge konserves. Moskva sulter, til sommer vil man sulte endnu mere, kød har man ikke bragt hertil og vil næppe heller få det gjort, takket være vort transportkommissariats almindeligt kendte egenskaber.

Et parti kødkonserves sælges (hvis det da ikke er helt råddent, det vil først en fremtidig undersøgelse vise) for sovjetpenge. Hvad kan være simplere? Det viser sig imidlertid, at hvis man overvejer sagen på sovjetvis og på behørig måde, er det slet ikke så simpelt. Jeg havde ikke mulighed for at følge sagen direkte, men organiserede en undersøgelse, og nu har jeg et hæfte, hvori det fortælles, hvordan denne famøse historie udviklede sig. Det begyndte med, at der den 11. februar efter en beretning fra kammerat Kamenev blev fattet en beslutning i RKP's centralkomité's politibureau om ønskeligheden af at indkøbe levnedsmidler i udlandet. Naturligvis, hvordan skulle russiske borgere kunne tage stilling til et sådant spørgsmål uden at spørge RKP's centralkomité's politiske udvalg! Hvor kan man tro, at 4700 ansvarlige funktionærer (det er kun de registrerede) (17) kunne ordne spørgsmålet om at købe levnedsmidler i udlandet, uden at spørge centralkomitéens politiske udvalg? Det er naturligvis en fantastisk tanke. Kammerat Kamenev har øjensynlig et godt kendskab til vor politik og vor virkelighed, og derfor stolede han ikke overvættets på de mange ansvarlige funktionærer, men begyndte med at tage tyren ved hornene, og var det ikke tyren, var det i hvert fald politibureauet; han

fik med det samme (jeg har ikke hørt, at der var diskussion herom) en resolution: »Folkekommissariatet for udenrigshandel gøres opmærksom på ønskeligheden af at indføre levnedsmidler fra udlandet, hvorved toldafgifter« osv. Folkekommissariatet for udenrigshandel er gjort opmærksom på det. Sagen begynder at komme i gang. Det var den 11. februar. Jeg erindrer, at jeg var i Moskva i slutningen af februar eller så omtrent, og hvad jeg straks stødte på, det var klageråb, ligefrem fortvivlede klageråb fra Moskva-kammeraterne. Hvad er der løs? Vi kan ingen som helst levnedsmidler købe. Hvorfor ikke? Smøleri i folkekommissariatet for udenrigshandel. Jeg havde i lang tid været uden kontakt med sagerne og vidste ikke dengang, at der fandtes en beslutning fra politbureauet, og sagde kun til den pågældende embedsmand: undersøg sagen, skaf en redegørelse og vis mig den. Denne sag endte så med, at da Krasin kom hertil, talte Kamenev med ham, sagen blev ordnet og konservespartiet købt. Når enden er god, er alting godt.

At Kamenev og Krasin kan blive enige og kan fastlægge den politiske linje rigtigt, som RKP's centralkomité's politiske udvalg kræver det, det tvivler jeg slet ikke om. Hvis den politiske linje i handelsanliggender blev bestemt af Kamenev og Krasin, ville vi have den bedste sovjetrepublik i verden, men det går dog ikke an, at man ved hver enkelt handel skal have fat i disse medlemmer af politbureauet, Kamenev og Krasin – den sidstnævnte beskæftigede sig med de diplomatiske sager forud for Genua, sager, der krævede et overvældende stort arbejde – at man skal have fat i disse kammerater for at købe konserves af en fransk borger. Sådan kan man ikke arbejde. Dette her er hverken nyt eller økonomisk eller politik, det er simpelt hen en hån. Nu har jeg rapporten om denne sag. Jeg har endda to rapporter; den ene undersøgelse er foretaget af forretningsføreren i folkekommissærernes råd Gorbunov og hans sekretær Mirosjnikov, den anden stammer fra den statslige politiske forvaltning. Hvorfor den statslige politiske forvaltning i grunden har interesseret sig for denne sag, ved jeg ikke, og jeg er ikke ganske sikker på, at den slags er rigtigt, men jeg vil ikke opholde mig ved det, da jeg ellers er bange for, at en ny undersøgelse kunne komme på tale. Vigtigt er kun det, at materialet er samlet og nu ligger foran mig.

Hvordan kunne det gå til, at jeg ved min ankomst til Moskva i slutningen af februar blev mødt med sande klageråb over, at »vi kan ikke købe konserves«, samtidig med at damperen lå i Libau og konservespartiet lå der, og man tog endda mod sovjetpenge for rigtig konserves? (*Lat-ter.*) Hvis denne konserves ikke viser sig at være ganske rådden (og jeg understreger her »hvis«, fordi jeg ikke er helt sikker på, at jeg ikke så vil anmode om en ny undersøgelse, men resultaterne af den får vi først lejlighed til at berette om på den følgende kongres), hvis altså denne konserves ikke er ganske rådden, den er købt, så spørger jeg: hvordan kunne det gå til, at en sådan sag ikke kunne komme af pletten uden Kamenevs og Krasins bistand? Af det undersøgelsesreferat, jeg sidder inde med, ser jeg, at en ansvarlig kommunist har bedt en anden ansvarlig kommunist gå ad helvede til. Af det samme undersøgelsesreferat ser jeg, at en ansvarlig kommunist har sagt til en anden ansvarlig kommunist: »Jeg vil for fremtiden ikke tale med Dem, medmindre der er en notar til stede«. Da jeg havde læst denne historie mindedes jeg, hvordan jeg for 25 år siden, da jeg var i Sibirien i forvisning, måtte optræde som advokat. Jeg var illegal advokat, idet jeg var administrativt forvist, og den slags var forbudt, men eftersom der ikke fandtes andre, kom folk til mig om forskellige sager. Det vanskeligste var imidlertid at finde ud af, hvad det drejede sig om. Der kommer således en kone, hun begynder naturligvis med at fortælle om sin familie, og det var utrolig svært at få fat i, hvad der var løs. Jeg siger: »Kom med akterne«. Hun fortæller så om en hvid ko. Når man siger til hende: »Kom med akterne«, så går hun sin vej og siger: »Han vil ikke høre noget om den hvide ko uden akterne«. Vi morede os meget over disse akter i vor koloni. Men et lille fremskridt lykkedes det mig at få igennem: når de kom til mig, halede de akterne frem, og man kunne få rede på, hvad sagen drejede sig om, hvorfor de beklagede sig, og hvor skoen trykkede. Det var for 25 år siden i Sibirien (på et sted, hvorfra der var flere hundrede verst til den nærmeste jernbanestation).

Men hvorfor skulle det i sovjetrepublikkens hovedstad efter tre års revolution være nødvendigt med to undersøgelser, Kamenevs og Krasins indgriben og direktiver fra politibureauet for at købe konserves? Hvad skortede det på?

Politisk magt? Nej. Pengene fandtes også, så der var både økonomisk og politisk magt. Alle institutioner var for hånden. Hvad skorter det på? På fornøden kultur hos 99 pct. af Moskva-brugsforeningens funktionærer, som jeg ikke har noget imod og regner for udmærkede kommunister, og af udenrigshandelskommisariatets funktionærer – de kunne ikke tage sagen op på kultiveret måde.

Da jeg første gang hørte om dette, sendte jeg et skriftligt forslag til centralkomiteen: efter min mening bør alle fra Moskva-institutionerne – med undtagelse af den alrussiske centraleksekutivkomité's medlemmer, der som bekendt nyder immunitet – indsættes i det værste Moskva-fængsel for 6 timer og alle fra udenrigshandelskommisariatet for 36 timer. (18). Men nu har det vist sig, at en skyldig ikke er fundet. Og af det, jeg har fortalt, fremgår ganske øjensynligt, at en skyldig ikke kan findes. Det drejer sig simpelt hen om den sædvanlige russiske intellektuelle evneløshed i praktiske sager – kludder og uordentlighed. Først stikker man næsen i noget, rumsterer lidt, så falder man i tanker, og da man ingenting når – så løber man til Kamenev for at beklage sig og får fat i politibureauet. Naturligvis må man indbringe alle vanskelige statssager for politibureauet – det vil jeg senere tale om – men først må man tænke sig om, og så først handle. Når du tager fat, så vær venlig at tage fat med dokumenter. Send først et telegram, telefoner er der også i Moskva, send et telefonogram til de pågældende institutioner, giv Tsjurupa en kopi og sig: jeg anser denne handel for at have hast og agter at melde smøleri. Disse elementære kulturbetingelser må man tænke lidt over, man må tage en sag op med omtanke; hvis den ikke kan ordnes med det samme på to minutter ved en telefonsamtale, så tag dokumenterne, læg dem frem på bordet og sig: »Hvis du smøler, skal jeg få dig i fængsel«. Men der er ikke skygge af omtanke, intet forarbejde, kun ordinær geskæftighed, nogle kommissioner, alle er trætte, plagede, syge, og sagen kommer først af pletten, når man kan sætte Kamenev i forbindelse med Krasin. Det er en typisk sag. Det gælder langt fra kun hovedstaden Moskva, man ser det også i andre storbyer, i alle uafhængige republikkers og de enkelte områders hovedstæder, og uden for hovedstæderne forekommer den slags ting til stadighed, ja hundrede gange værre ting.

I vor kamp må man huske på, at kommunister har omtanke behov. De kan så udmærket fortælle jer om den revolutionære kamp, om den revolutionære kamps tilstand i hele verden. Men for at slippe ud af den fortvivlede nød og elendighed må man have omtanke, kultur, orden – det forstår de ikke. Hvis vi ville beskyldte de ansvarlige kommunister for, at de ikke tager samvittighedsfuldt på arbejdet, ville det være urigtigt. Det store flertal af dem, de 99 pct., er folk, som ikke blot er samvittighedsfulde, men også har bevist deres hengivenhed for revolutionen under de vanskeligste forhold, både før tsarismens fald og efter revolutionen, de har bogstaveligt talt sat livet ind. Det er ikke der, årsagen skal søges, det ville være ganske fejlagtigt. Vi trænger til en kultiveret behandling af de simpleste statsanliggende, vi trænger til forståelse af, at dette her er et statsanliggende, et handelsanliggende, og hvis der viser sig hindringer, så må man forstå at fjerne dem og stille smølere for retten. Vi har en proletarisk domstol i Moskva, og den skal tage sig af alle dem, der har skylden for, at der ikke blev indkøbt nogle titusinde pud konserves. Jeg tror, at den proletariske domstol vil forstå at straffe, men for at straffe må man finde skyldige, og jeg garanterer jer for, at det ikke er gør ligt at finde skyldige, om så hver eneste af jer ser sagen efter i sømmene – skyldige er der ikke, men der er virvar og hurlumhej og vrøvl... Ingen forstår at tage rigtigt fat på en sag, ingen fatter, at et statsanliggende skal behandles ikke sådan, men sådan. Og hele hvidgardistbanden og sabotørerne benytter sig af dette. Vi har tidligere ført en rasende kamp mod sabotørerne, og den står stadig på dagsordenen; for det er naturligvis rigtigt, at der findes sabotører, og de må bekæmpes. Men kan man måske bekæmpe dem, når stillingen er sådan, som jeg har talt om? Den tilstand er mere skadelig end nogen sabotage; en sabotør behøver blot at opdage, at to kommunister ligger i strid om, hvornår man skal henvende sig til politbureauet om en principiel retningslinje for indkøb af levnedsmidler, så kan han kravle ind i denne revne. Hvis en nogenlunde forstandig sabotør holder sig til hos den ene af de to kommunister eller hos dem begge efter tur og støtter dem – så er skandalen der. Sagen er i så fald helt håbløs. Hvem er skyldig? Ingen. Fordi to kommunister, ansvarlige, hengivne revolutionære, strides om den sne, der faldt i fjor, strides

om, hvornår man skal indbringe spørgsmålet for politbureauet for at få en principiel retningslinje for indkøb af levnedsmidler.

Sådan ligger landet, her er vanskeligheden. Enhver handelsmand, der har været i lære i et stort kapitalistisk foretagende, forstår at ordne den slags ting, men 99 af 100 ansvarlige kommunister forstår det ikke og vil ikke forstå, at de ikke har denne færdighed, at de må lære abc'en. Hvis det ikke går op for os, hvis vi ikke på ny sætter os på skolebænken i forskolen, kan vi ikke i noget tilfælde løse den økonomiske opgave, som nu danner grundlaget for al politik.

Det andet eksempel, jeg gerne vil anføre, er fra Donetsbækkenet. I ved, at det er centrum, det virkelige grundlag for hele vort økonomiske liv. Hvis vi ikke genopbygger Donetsbækkenet, hvis vi ikke får det op på det tilbørlige niveau, kan der ikke være tale om nogen genrejsning af storindustrien i Rusland eller om nogen virkelig opbygning af socialismen, for den kan ikke opbygges på anden måde end gennem storindustrien. I centralkomiteen har vi nøje overvåget dette.

I dette område drejede det sig ikke om nogen uberettiget, latterlig, tåbelig indbringelse af et bagatelspørgsmål for politbureauet, men om et påtrængende, absolut uopsætteligt anliggende.

Centralkomiteen skal våge over, at der i sådanne virkelige centre, som danner grundlaget, fundamentet for hele vort økonomiske liv, bliver arbejdet virkeligt fornuftigt, og stenkulindustriens centralforvaltning dér lededes af folk, som ikke blot var ubestrideligt hengivne, men også var virkelig dannede og i besiddelse af store evner, og jeg tager næppe fejl, når jeg siger, at det var talentfulde folk, og derfor var centralkomiteens opmærksomhed rettet derhen. Ukraine er en uafhængig republik, det er meget godt, men i partimæssig henseende foretager den undertiden – hvordan kan man sige det høfligst? – en omgående bevægelse, og vi kommer til engang at se dem efter i sømmene, for det er snedige folk, der sidder der, og centralkomiteen – jeg vil ikke sige, at den bedrager os, men somme tider rykker den lidt væk fra os. For at få et overblik over hele denne sag, undersøgte vi den i den herværende centralkomité og konstaterede gnidninger og uoverensstemmelser. Dernede har de kimka'en – kom-

missionen til udnyttelse af små gruber. Naturligvis var der stærke gnidninger mellem kimka'en og stenkulindustriens centralforvaltning. Men vi i centralkomiteen har jo også en vis erfaring, og vi besluttede enstemmigt ikke at fjerne de ledende kredse, men at der i tilfælde af gnidninger skal indgives rapport til os, selv med alle enkeltheder, for når vi i området har ikke blot hengivne, men også dygtige folk, må man prøve at støtte dem, så de kan lære til bunds, hvis man antager, at de ikke har lært det. Det endte med, at der i Ukraine afholdtes en partikongres – jeg ved ikke, hvad resultatet blev, der skete et og andet. Jeg søgte oplysning hos de ukrainske kammerater, og kammerat Ordsjonikidse bad jeg specielt om – og centralkomiteen gav ham også det hverv – at rejse derned og se efter, hvad der gik for sig. Øjensynligt fandtes der intriger og alle hånde roderi, og selv på 10 år vil det ikke lykkes »kommissionen vedrørende partihistorie«, at finde rede i det, hvis den begynder at beskæftige sig med det. Men faktisk var resultatet blevet, at denne gruppe på trods af centralkomiteens enstemmige direktiver var blevet afløst af en anden gruppe, Hvad var der sket? Det væsentlige var, at en del af denne gruppe, trods alle sine udmærkede egenskaber, havde begået en bestemt fejl. De var kommet ind på at overadministrere. (19). Vi har der at gøre med arbejdere. Når man siger »arbejdere«, tænker man meget ofte, at det betyder fabriksproletariat. Det gør det aldeles ikke. Fra krigens tid har vi på fabrikker og værker fået folk ind, som slet ikke er proletariske, men er søgt ind der for at undgå krigstjeneste. Og har vi måske nu sådanne sociale og økonomiske forhold, at det er de ægte proletarer, der går ind i fabrikkerne og værkerne? Det stemmer ikke. Det stemmer ifølge Marx, men Marx skrev ikke om Rusland, han skrev om kapitalismen som helhed, lige fra det 15. århundredes begyndelse. Gennem 600 år har det været rigtigt, men for Rusland i dag stemmer det ikke. Meget ofte er det ikke proletarer, men alle hånde tilfældige elementer, der går ind i fabrikkerne. At tilrettelægge arbejdet rigtigt, så man ikke kommer bagefter, så man i tide får bilagt forekommende gnidninger, og ikke skille administrationsarbejdet fra politikken – se det er opgaven. For vor politik og vort administrationsarbejde bygger på, at hele avantgarden er forbundet med hele proletarmassen, med hele bondemassen. Hvis

nogen glemmer disse små tandhjul, hvis nogen lader sig opsluge af rent administrationsarbejde, sker der en ulykke. Den fejl, Donets-bækkenets funktionærer begik, er ubetydelig i sammenligning med andre fejl, vi har begået, men det er et typisk eksempel. Centralkomiteen forlangte enstemmigt: »Lad denne gruppe fortsætte, forelæg selv små konflikter for os i centralkomiteen, for Donets-bækkenet er ikke nogen tilfældig region, det er en region, uden hvilken den socialistiske opbygning kun bliver et fromt ønske« – men al vor politiske magt, al centralkomiteens autoritet slog ikke til.

Her var der naturligvis begået en fejl i administrationsarbejdet; ud over det var der tillige en bunke andre fejl.

Her har I et eksempel på, at vanskeligheden ikke ligger i politisk magt, men i evnen til at forvalte, til at placere folk rigtigt, til at undgå de små sammenstød, således at statens økonomiske arbejde ikke lider afbræk. Den evne har vi ikke – det er fejlen.

Jeg tror, at når vi taler om vor revolution og tager et skøn over dens skæbne, må vi strengt udskille de revolutionsopgaver, der er løst fuldstændigt og er gået over i historien som ganske uforgængelige træk i den verdenshistoriske vending bort fra kapitalismen. Den slags findes der i vor revolution. Mensjevikkerne og II^{1/2} Internationales talsmand Otto Bauer kan naturligvis råbe: »Deres revolution er borgerlig«, men vi siger, at vor opgave er at føre den borgerlige revolution til ende. Som det hedder i et hvidgardistisk skrift: man har i 400 år fyldt statsinstitutioner med møg; vi har på 4 år fjernet dette møg – det er vor største fortjeneste. Men hvad har så mensjevikkerne og de socialrevolutionære gjort? Ingenting. De har ikke kunnet fjerne det middelalderlige møg hos os og ikke engang i det fremskredne, oplyste Tyskland, ikke engang der. Og nu regner de os vor største fortjeneste til last. At føre revolutionens sag til ende, der er vor umistelige fortjeneste.

Nu lugter der af krig. Arbejderforeninger som f.eks. de reformistiske foreninger vedtager resolutioner mod krigen og truer med strejke mod krig. Hvis jeg ikke husker fejl, har jeg for nylig læst en bladmeddelelse om, at en udmærket kommunist i det franske deputeretkammer har holdt en tale mod krigen og påpeget, at arbejderne vil foretrække opstand for krig. Men man kan ikke behandle

spørgsmålet sådan, som vi behandlede det i 1912, da Baselmanifestet (20) blev offentliggjort. Først den russiske revolution har vist, hvordan man kan komme ud af krigen, hvilken møje det koster, hvad det betyder at komme ud af en reaktionær krig på revolutionær vis. Reaktionsnære imperialistiske krige verden over er uundgåelige. Og menneskeheden kan ikke og vil ikke glemme, at millioner og atter millioner blev slagtet dengang og vil blive slået ned også nu, når alle spørgsmål af den art skal løses. Vi lever jo i det 20. århundrede, og det eneste folk, der er kommet ud af en reaktionær krig ad revolutionær vej, ikke til gavn for den ene eller anden regering, men ved at styrte dem – det er det russiske folk, og det var den russiske revolution, der hjalp det ud. Det, som den russiske revolution har erobret, er umisteligt. Det kan ingen magt tage tilbage, ligesom ingen magt i verden kan tage det tilbage, som er skabt med sovjetstaten. Det er en verdenshistorisk sejr. Gennem hundreder af år oprettedes der stater af borgerlig type, og for første gang blev der så fundet en statsform, som ikke var borgerlig. Det kan være, at vort apparat er dårligt, men man siger, at den første dampmaskine, der blev opfundet, også var dårlig, og man ved ikke engang, om den kunne arbejde. Men det er ikke afgørende, det afgørende er, at opfindelsen blev gjort. Lad være, at den første dampmaskine havde en uegnet form, men til gengæld har vi nu lokomotivet. Lad være, at vort statsapparat er under al kritik, men det er dog skabt, en stor historisk opfindelse er gjort, en stat af proletarisk type er skabt – og så kan det være det samme, om hele Europa, om tusinder af borgerlige blade ved at berette, hvor umuligt og elendigt vi har det, og fortæller, at det arbejdende folk ikke oplever andet end plager; alligevel føler alle arbejdere verden over sig draget mod sovjetstaten. Dette er de store erobringer, vi har gjort, og som er umistelige. Men for os, det kommunistiske partis repræsentanter, betyder dette kun at lukke døren op. Nu står vi over for den opgave at bygge fundamentet til en socialistisk økonomi. Er det fuldført? Nej, det er ikke. Vi har endnu ikke noget socialistisk fundament. De kommunister, der bilder sig ind, at det er for hånden, begår en grov fejl. Det afgørende er, at vi sikkert, klart og nøgternt må skelne det, som udgør vor russiske revolutions verdenshistoriske fortjeneste, fra det, vi har udført sær-

deles dårligt, det som endnu ikke er skabt, eller som vi skal lave om mange gange endnu.

Politiske tildragelser er altid meget forviklede og komplicerede. Man kan sammenligne dem med en kæde. Hvis man vil have fat om hele kæden, kan man ikke nøjes med at gribe fat i et enkelt led. Man kan ikke kunstigt udvælge det led, man vil holde fast i. Hvad var hovedsagen i 1917? Det var at komme ud af krigen, det var noget, hele folket krævede, og det overskyggede alt andet. Det revolutionære Rusland opnåede at komme ud af krigen. Der skulle store anstrengelser til, men til gengæld blev folkets væsentlige behov imødekommet, og det gav os sejren for mange år... Og folket følte, bonden så, enhver soldat, der kom hjem fra fronten forstod godt, at han i sovjetmagten havde fået en mere demokratisk statsmagt, som stod det arbejdende folk nærmere. Hvor mange dumheder og skandaler vi end afstedkom på andre områder, var alt i god gænge, da vi havde mestret denne hovedopgave.

Hvad var hovedsagen i 1919 og 1920? – Det militære forsvar. Her var det den verdensbeherskende entente, der gik løs på os og ville kvæle os, og der var ikke brug for nogen propaganda – enhver partiløs bonde forstod, hvad der var ved at ske. Godsejeren var på vej. Kommunisterne forstod at bekæmpe ham. Derfor var bønderne som helhed på kommunisternes side, derfor sejrede vi.

I 1921 var det hovedsagen at foretage et tilbagetog i god orden. Derfor havde vi brug for en gennemført disciplin. »Arbejderoppositionen« sagde: »I undervurderer arbejderne, arbejderne bør udvise mere initiativ«. Initiativet måtte bestå i at trække sig tilbage i god orden og strengt overholde disciplinen. Den, som på en eller anden måde gav anledning til panikstemninger eller disciplinbrud, ville styrte revolutionen i fordærv, for intet er vanskeligere end et tilbagetog med folk, der er vant til at gå sejrrikt frem, er gennemsyret af revolutionære anskuelser og idealer og i deres hjerte regner ethvert tilbagetog for en beskidt affære. Den største fare lå i, at ordenen kunne blive forstyrret, og den største opgave bestod i at bevare ordenen.

Og hvad er hovedsagen nu? Det er netop dette, jeg gerne ville have frem og sammenfatte i min beretning – hovedsagen ligger ikke i politik, forstået som et retningskifte; noget sådant taler man overmåde meget om i for-

bindelse med NEP, men alt det er hen i vejret. Det er yderst skadelig snak. I forbindelse med NEP har man her i landet fået meget travlt, man laver institutionerne om og grundlægger nye. Det er yderst skadelig snak. Vi er kommet til det punkt, hvor situationens kernepunkt er menneskene. Udvælgelsen af mennesker. Dette er vanskeligt at forstå for en revolutionær, som hidtil var vant til at kæmpe mod trivialiteter og mod det kulturovermod, der skød personlighedens rolle i forgrunden på bekostning af institutionernes omdannelse. Men vi er kommet i en situation, som i politisk henseende må vurderes nøgternt – vi er rykket så langt frem, at vi ikke kan holde alle positioner og ikke bør forsøge at holde dem alle.

I international henseende er vor stilling i disse sidste år blevet uhyre forbedret. Vi har vundet frem til en stat af sovjettype – det er et fremskridt for hele menneskeheden, og Komintern giver os daglig bekræftende oplysninger herom fra et hvilket som helst land. Det er der ingen, der nærer skygge af tvivl om. Men hvad det praktiske arbejde angår, ligger det sådan, at hvis kommunisterne ikke formår at yde bondemasserne praktisk hjælp, vil disse ikke støtte dem. Centrum for vor opmærksomhed skal ikke være lovgivning, bedre dekretter osv. Der var en periode, hvor vore dekretter var en form for propaganda. Man lo ad os og sagde, at bolsjevikkerne ikke indser, at deres dekretter ikke bliver efterlevet; hele den hvidgardistiske presse var fuld af spottegloser i den anledning, men den periode var naturlig, dengang bolsjevikkerne havde taget magten og så sagde til den almindelige bonde, den almindelige arbejder: se sådan ville vi gerne have staten regeret, her er et dekret, prøv selv. Vi bibragte med det samme den jævne arbejder og bonde vore forestillinger om politik i form af dekretter. Resultatet var, at vi vandt den overvældende tillid, som vi nød og stadig nyder blandt folkemasserne. Det var en tid, det var en periode, som var nødvendig ved revolutionens begyndelse, uden dette var vi ikke kommet i spidsen for den revolutionære bølge, men var sakket agterud. Uden dette havde vi ikke vundet tillid hos alle arbejdere og bønder, som ønsker at bygge livet op på et nyt grundlag. Men denne periode er forbi, og det vil vi nødig indse. Nu ville bønderne og arbejderne le, hvis man ville foreskrive dem at oprette eller omlægge den og den institution. Nu interesserer den jævne arbej-

der og bonde sig ikke for dette, og de har ret, for tyngdepunktet ligger ikke her. Du, kommunist, skal ikke komme til folket med dette nu. Vel er vi, som sidder i statsinstitutionerne, altid bebyrdet med den slags bagateller, men det er ikke det kædeled, vi skal gribe efter, det er ikke hovedsagen, nej hovedsagen er, at folk er placeret forkert, at en ansvarlig kommunist, som på fortrinlig måde har gjort hele revolutionen med, har fået overdraget et handels- og industrianliggende, som han ikke forstår noget af, og hvor han forhindrer sandheden i at komme frem, idet bedragerer og svindlere sidder godt gemt bag hans ryg. Sagen er, at vi ikke har nogen praktisk kontrol med, hvad der bliver gjort. Det er en prosaisk opgave, en lille opgave, det er små ting, men vi har den største politiske omvæltning bag os, vi lever under forhold, hvor vi en vis tid skal eksistere midt iblandt kapitalistiske driftsformer; kernepunktet i hele situationen ligger ikke i politik i dette ords snævre betydning (det, som skrives i bladene, er politisk ordgyderi, noget socialistisk er der ikke i det), kernepunktet i hele situationen ligger ikke i resolutioner eller institutioner eller omorganiseringer. For så vidt den slags er nødvendige for os, vil vi foretage dem, men kom ikke med dette til folket, udvælg i stedet de fornødne personer og hold øje med den praktiske udførelse – det vil folket værdsætte.

I folkemasserne er vi dog kun en dråbe i havet, og vi kan kun regere, når vi rigtigt udtrykker, hvad folket tænker. Ellers vil det kommunistiske parti ikke lede proletariatet, og proletariatet vil ikke drage masserne med sig, og hele maskineriet vil gå i stykker. For tiden betragter folket og alle arbejdende masser en eneste ting som hovedsagen, nemlig at man yder dem praktisk hjælp i deres fortvivlede nød og sult, og viser dem, at der virkelig sker en forbedring, som bonden har brug for, og som angår hans tilvante liv. Bonden ved, hvad marked og hvad handel er. En direkte kommunistisk fordeling har vi ikke kunnet indføre. Dertil manglede der fabrikker og maskiner. Så må vi levere gennem handelen, og vi må ikke levere dårligere, end kapitalisten gjorde, ellers kan folket ikke bære en sådan forvaltning. Det er hele situationens kerne. Og hvis der ikke sker noget uventet, må dette være kernen i alt vort arbejde i 1922 – på tre betingelser.

Den første betingelse er, at der ikke bliver intervention.

Vi udfører bestandig vort diplomatiske arbejde med det formål at undgå en intervention, og ikke des mindre kan den komme når som helst. Vi skal virkelig være på post, og vi må bringe visse tunge ofre til gavn for den Røde Hær, samtidig med at vi naturligvis nøje fastsætter omfanget af disse ofre. Foran os har vi hele bourgeoisiets verden, som kun søger egnede former for at kvæle os. Vore mensjevnikker og socialrevolutionære er ikke andet end agenter for dette bourgeois. Sådan er deres politiske stilling.

Den anden betingelse er, at finanskrisen ikke bliver for voldsom. Den er i anmarch. I vil få at høre om den under punktet finanspolitik. Hvis den bliver for voldsom og svær, må vi igen lave meget om, og alle kræfter må så sættes ind på dette ene. Hvis den ikke bliver særlig svær, kan den endda blive gavnlige: den kan rense lidt ud blandt kommunisterne i forskellige statstruster. Blot må man så ikke glemme at gøre det. En finanskriser ryster institutioner og virksomheder, og de uduelige blandt dem krakker først og fremmest. Blot må man så huske, at man ikke kan skyde skylden for alt dette på specialisterne, mens man hævder, at de ansvarlige kommunister er ganske udmærkede, de har kæmpet på fronterne og altid arbejdet godt. Så hvis finanskrisen ikke bliver overmåde svær, vil man kunne drage en vis nytte af den og rense lidt ud, ikke sådan som den centrale kontrolkommission eller den centrale udrensningskommission (21) renser ud, men virkelig gøre hovedrent blandt alle ansvarlige kommunister i de økonomiske institutioner.

Og den tredje betingelse er, at vi ikke i den tid begår politiske fejl. Hvis vi begår politiske fejl, vil hele den økonomiske opbygning naturligvis blive bragt i ulave, så kommer man til at beskæftige sig med stridigheder om retelse og retning. Men hvis sådanne sørgelige fejl ikke indtræffer, ligger kernepunktet for den nærmeste fremtid ikke i dekretter eller politik i dette ords snævre betydning, heller ikke i institutioner eller deres organisering – den sag vil ansvarlige kommunister og sovjetinstitutioner beskæftige sig med i den udstrækning, det er nødvendigt – kernepunktet i alt arbejde ligger i udvælgelse af mennesker og i kontrol med udførelsen. Hvis vi i denne henseende tager ved lære rent praktisk og gør praktisk nytte, så vil vi igen overvinde alle vanskeligheder.

Til slut skal jeg berøre den praktiske side af spørgsmålet om vore højeste institutioner og partiets forhold til dem. Der er hos os opstået et urigtigt forhold mellem partiet og sovjetinstitutionerne, og herom hersker der fuld enighed blandt os. Ud fra et enkelt eksempel påviste jeg, hvordan en bestemt lille sag bliver slæbt helt ind i politbureauet. Formelt kan man vanskelig undgå dette, da vi kun har ét regeringsparti, og man kan ikke forbyde et partimedlem at indgive klage. Derfor slæber man alt muligt fra folkekommissærernes råd over i politbureauet. Her har jeg ligeledes stor skyld, eftersom jeg personlig varetager en hel del af forbindelsen mellem folkekommissærernes råd og politbureauet. Men da jeg blev nødt til at opgive arbejdet, viste det sig, at de to hjul ikke fungerer samtidig, og så måtte Kamenev bære en tredobbelt arbejdsbyrde for at opretholde disse forbindelser. Da det næppe bliver mig muligt at vende tilbage til arbejdet i den nærmeste fremtid, knyttes alle forhåbninger til, at der nu findes yderligere to stedfortrædere: kammerat Tsjurupa, som tyskerne har helbredt, og kammerat Rykov, som de har helbredt ganske storartet. Det viser sig, at selv Wilhelm, den tyske kejser, er blevet os til nytte – det havde jeg ikke ventet. Han havde en kirurg, denne læge behandlede kammerat Rykov, skar den dårligste del af ham væk og lod den blive i Tyskland, mens han lod ham beholde den bedste del og sendte denne del af kammerat Rykov fuldstændig helbredt over til os. Hvis denne metode også fremtidig finder anvendelse, vil det være en ganske udmærket ting.

Men spøg til side – det drejer sig om hoveddirektiverne. Her er der fuld enighed i centralkomiteen, og jeg håber, at kongressen vil behandle dette spørgsmål med den største opmærksomhed og godkende direktiver, som går ud på, at man må befri politbureauet og centralkomiteen for bagateller og bringe de ansvarlige funktionærers arbejde op på et højere niveau. Det er nødvendigt, at folkekommissærerne har ansvaret for deres arbejde, således at man ikke først går til folkekommissærernes råd og derefter til politbureauet. Formelt kan vi ikke ophæve retten til at indgive klage til centralkomiteen, idet vort parti er det eneste regeringsparti. Her må man bringe alle henvendelser om bagateller til ophør, hvorimod man må højne folkekommissærernes råds autoritet, således at

det i højere grad bliver folkekommissærerne og ikke stedfortræderne, der deltager i møderne, og man må give arbejdet i folkekommissærernes råd en anden karakter i den henseende, i hvilken det ikke lykkedes mig at gøre det i det sidste år: man må beskæftige sig langt mere med at overvåge udførelsen. Vi får nu yderligere to stedfortrædere – Rykov og Tsjurupa. Dengang Rykov arbejdede som overordentlig befuldmægtiget vedrørende den Røde Hærs og flådes forsyning, fik han hold på sagerne, de kom i gang. Tsjurupa har skabt et af de bedste folkekommissariater. (22) Når de i fællesskab ofrer et maksimum af opmærksomhed på at stramme folkekommissariatene op, hvad udførelsen og ansvarligheden angår, så kommer vi her et om end lille skridt fremad. Vi har 18 folkekommissariater, af dem er mindst 15 ikke noget bevendt – man kan ikke alle vegne finde gode folkekommissærer, Gud give, at folk ville vie dette større opmærksomhed. Kammerat Rykov må blive medlem af centralkomiteens bureau og medlem af den alrussiske centraleksekutivkomité's præsidium, idet der må være en forbindelse mellem disse institutioner, eftersom de afgørende hjul af og til vil gå tomgang, hvis denne forbindelse ikke findes.

I forbindelse hermed må man se at få kommissionerne under folkekommissærernes råd, under arbejds- og forsvarsrådet, skåret ned, og få dem til at beherske og ordne deres egne anliggender uden at splitte kræfterne i et uendeligt antal udvalg. I disse dage er der gennemført en rensning blandt kommissionerne. Man optalte 120 kommissioner. Og hvor mange viste sig nødvendige? 16 kommissioner. Og det er ikke den første rensning. I stedet for at svare for sit eget område, i stedet for at folkekommissærernes råd træffer beslutninger og er klar over, at den eller den tager ansvaret for dette – i stedet for gemmer man sig bag kommissioner. I kommissioner brækker selv djævelen benet, ingen har rede på, hvem der har ansvaret, alt kommer i ulave, og til syvende og sidst tages der en beslutning, som alle er ansvarlig for.

I forbindelse hermed må det påpeges, at man må udvide og udvikle den autonomi og den virksomhed, som tilfalder områdernes økonomiske råd. Ruslands inddeling i områder og regioner er nu sket på videnskabeligt grundlag, under hensyntagen til økonomiske betingelser, kli-

ma, leveformer, brændstofforsyning, lokal industri osv. På basis af denne inddeling er der oprettet økonomiske råd for regioner og områder. Naturligvis vil man opleve lokale korrekturer, men disse økonomiske råds autoritet må højnes.

Dernæst må det opnås, at den alrussiske centraleksekutivkomité arbejder mere energisk og samles regelmæssigt, og samlingerne må strække sig over længere tid. Under samlingerne må man drøfte lovforslag, som under tiden i huj og hast indbringes for folkekommissærernes råd, uden at det er ubetinget nødvendigt. Det er bedre at give tid og lade de lokale funktionærer gennemgå sagen omhyggeligt, samt at stille strengere krav til lovforfatterne, hvad der ikke sker hos os.

Hvis den alrussiske centraleksekutivkomité's samlinger bliver mere langvarige, vil komiteen dele sig i sektioner og underkommissioner og kunne gennemprøve arbejdet mere nøjagtigt, således at man opnår det, som efter min mening er kernepunktet. Hovedsagen i den nuværende politiske situation – at tyngdepunktet forskydes til udvælgelsen af folk, til overvågelsen af den faktiske udførelse.

Man må uden frygt indse, at de ansvarlige kommunister i 99 af 100 tilfælde ikke er sat til det, de for tiden duer til; de forstår ikke at lede deres område og bør nu gå i lære. Hvis dette vinder anerkendelse, og da vi har den tilstrækkelige lejlighed til det – at dømme efter den almindelige internationale situation har vi tid nok til at lære grundigt – så må det gøres, koste hvad det vil. (*Stormende bifald.*)

Tale ved afslutningen af kongressen 2. april

Kammerater! Vi er kommet til ende med arbejdet på vor kongres.

Den første forskel, som falder i øjnene, når man sammenligner denne kongres med den foregående, er den større samdrægtighed, den større enighed, den større organisatoriske enhed.

Kun en lille del af en fløj af oppositionen på sidste kongres har stillet sig uden for partiet. (23)

Hvad fagforeningerne og den nye økonomiske politik

angår, har der ikke vist sig uoverensstemmelser i vort parti, eller dog ikke i noget nævneværdigt omfang.

Det fundamentale og væsentlige, som denne kongres har bragt os af »nyt«, er et levende bevis for, at vore fjender har uret, når de utrætteligt påstod og påstår, at vort parti er ved at blive senilt, at det er ved at miste sindets og hele sin organismes smidighed.

Nej, denne smidighed har vi ikke sat til.

Dengang det – ifølge tingenes hele objektive tilstand i Rusland og i hele verden – var påkrævet at gå fremad, at gå til angreb på fjenden med uselvvisk tapperhed, hurtighed og beslutsomhed, da gik vi også til angreb. Når det bliver nødvendigt, vil vi forstå at gøre dette om og om igen.

Vi har dermed hævet vor revolution op til et niveau, der er uden lige i verden. Ingen magt i verden vil, hvor mange trængsler, ulykker og plager den end kan påføre millioner, ja hundreder af millioner mennesker, kunne tage vor revolutions væsentlige erobringer tilbage, for de er nu ikke længere »vore« alene, men verdenshistoriske erobringer.

Og dengang det henimod foråret 1921 viste sig, at vor fortrop i revolutionen stod i fare for at blive skilt fra folkets masse, fra bøndernes masse, som den med klogskab skal føre fremad, da tog vi den enige og faste beslutning at trække os noget tilbage. I det forløbne år har vi så trukket os tilbage, i det store og hele i revolutionær orden.

Det vil ikke lykkes proletariatets revolutioner, som modnes i alle fremskredne lande verden over, at løse deres opgave, medmindre de kan kombinere evnen til at kæmpe uselvvisk og gå til angreb med evnen til at trække sig tilbage i revolutionær orden. Erfaringerne fra andet afsnit af vor kamp, dvs. erfaringerne fra tilbagetoget, vil sandsynligvis også i fremtiden komme arbejderne til nytte, i hvert fald i visse lande, ligesom vore erfaringer fra første afsnit af revolutionen, erfaringerne fra den uselvvisk dristige offensiv utvivlsomt kommer alle landes arbejdere til nytte.

Nu har vi besluttet at betragte tilbagetoget som endt.

Det betyder, at vor politiks hele opgave stilles på en ny måde.

Kernepunktet ligger nu i, at avantgarden ikke må være bange for at arbejde med sig selv, at omforme sig

selv, åbent at indrømme sin mangelfulde forberedelse, sin utilstrækkelige færdighed. Kernepunktet ligger i, at man nu skal rykke frem som en langt bredere og magtfuldere masse, ubetinget sammen med bønderne, idet de må have et sagligt, praktisk, erfaringsmæssigt bevis for, at vi er ved at lære og også får lært at hjælpe dem, at føre dem fremad. Sådant som den internationale situation nu er, sådan som det nu står til med Ruslands produktivkræfter, kan man kun løse denne opgave ved at gå meget langsomt, forsigtigt, sagkyndigt til værks, og ved tusinde gange at efterprøve hvert af sine skridt i praksis.

Hvis der i vort parti skulle rejse sig røster imod denne ekstremt langsomme og ekstremt forsigtige fremrykning, vil det være ensomme røster.

Partiet som helhed har forstået og vil nu i gerning bevise, at det har forstået, at det i dette øjeblik må indrette sit arbejde sådan og kun sådan. Og da vi har forstået det, vil vi også kunne nå vort mål!

Jeg erklærer Ruslands kommunistiske Partis 11. kongres for afsluttet.

Om »dobbelt« indordning og lovhåndhævelse

Til kammerat Stalin, til brug for politbureauet

Spørgsmålet om anklagemyndigheden har fremkaldt uoverensstemmelser i den centralkomité-kommission, der er udpeget til at lede arbejdet under den alrussiske centrale eksekutivkomité's samling. Hvis disse uoverensstemmelser ikke automatisk bevirker, at spørgsmålet forelægges politbureauet, så anser jeg for mit vedkommende spørgsmålet for så vigtigt, at jeg foreslår at lade politbureauet træffe afgørelse i sagen.

Baggrunden for uoverensstemmelserne er følgende: Flertallet af den kommission, der er valgt af VTsIK, den alrussiske centrale eksekutivkomité, har vedrørende anklagemyndigheden udtalt sig imod, at dennes lokale repræsentanter udpeges alene af centralmyndigheden og kun er underlagt dette centrum. Flertallet kræver den såkaldte »dobbelt« indordning, som i almindelighed er indført for alle lokale funktionærer, dvs. at de dels er underlagt centrum, det pågældende folkekommisariat, dels den lokale guvernements-eksekutivkomité.

Det samme flertal i VTsIK's kommission har frakendt anklagemyndighedens lokale repræsentanter ret til at nedlægge protest angående lovligheden af hvilke som helst beslutninger, der træffes af lokale guvernements-eksekutivkomiteer og overhovedet af lokale myndigheder.

Det falder mig vanskeligt at se, hvilket argument man kan anføre til forsvar for en så oplagt forkert beslutning som den, der er taget af flertallet i VTsIK's kommission. Jeg har kun hørt det argument, at når man i dette tilfælde forsvarer den »dobbelt« indordning, er det en berettiget kamp mod bureaukratisk centralisme, for at hævde den

nødvendige lokale selvstændighed og modvirke centralmyndighedens hovmodige holdning over for funktionærer i guvernements-eksekutivkomiteerne. Er der noget hovmod i den anskuelse, at loven ikke kan være en Kaluga-lov eller en Kasan-lov, men må være fælles for hele Rusland, ja fælles for hele føderationen af sovjetrepublikker? Grundfejlen i den anskuelse, der har sejret blandt flertallet i VTsIK's kommission, ligger i, at de anvender den »dobbelt« indordnings princip forkert. »Dobbelt« indordning er nødvendig der, hvor man må forstå at tage hensyn til en virkelig uomgængelig forskel. Landbruget i guvernementet Kaluga er et andet end i guvernementet Kasan. Det samme gælder hele industrien. Det samme gælder alt administrations- og ledelsesarbejde. Hvis man ved behandlingen af alle disse problemer ikke tog hensyn til de lokale forskelle, ville det være at forfalde til bureaukratisk centralisme osv., det ville være at hindre de lokale funktionærer i den hensyntagen til lokale forskelle, som er grundlaget for alt forstandigt arbejde. Samtidig skal loven være en og samme, og grundskaden i hele vor tilværelse og hele vor ukultur er, at man tolererer den ærkerussiske anskuelse, de halvbarbariske sædvaner, der ønsker at bevare én lov for Kaluga og en anden for Kasan. Man må huske, at i modsætning til al administrativ myndighed har anklagemyndigheden ingen som helst administrativ beføjelse og råder ikke over besluttende stemme i noget administrativt spørgsmål. Den offentlige anklager har kun ret og pligt til ét: at overvåge gennemførelsen af en virkelig ensartet lovfortolkning i hele republikken, uanset alle mulige lokale forskelle og på trods af hvilke som helst lokale indflydelser. Den offentlige anklagers eneste ret og pligt er at overgive en sag til domstolens afgørelse. Hvad er det så for domstole? Domstolene er hos os lokale. Dommerne vælges af de lokale sovjetter. Den myndighed, til hvilken den offentlige anklager henstiller afgørelsen af en af ham rejst sag om krænkelse af loven, er altså en lokal myndighed, som på den ene side er ubetinget forpligtet til at overholde de for hele føderationen fælles love, og på den anden side er forpligtet til ved strafudmålingen at tage hensyn til alle lokale omstændigheder, med ret til at sige, at vel er loven utvivlsomt blevet brudt i det og det tilfælde, men de og de omstændigheder, som de lokale folk er velkendt med, og som

er klarlagt for den lokale domstol, foranlediger domstolen til at indrømme det nødvendige i at mildne straffen for de og de mennesker eller endog at frikende de og de mennesker. Hvis vi ikke for enhver pris opfylder denne ganske elementære betingelse for indførelse af ensartet lovhåndhævelse i hele føderationen, kan man hverken tale om retssikkerhed eller om noget fremskridt i civilisation.

Lige så principielt forkert er det at sige, at den offentlige anklager ikke skal have ret til at nedlægge protest mod beslutninger, der træffes af guvernements-eksekutivkomiteer og af andre lokale magtorganer; det skulle angivelig være arbejder- og bondeinspektionen, der bedømte disse beslutningers lovlighed.

Arbejder- og bondeinspektionen bedømmer imidlertid ikke alene en sag ud fra lovligheden, men også ud fra formålstjenligheden. Den offentlige anklager er ansvarlig for, at ingen beslutning fra nogen lokal myndighed strider mod loven, og det er alene dette, der forpligter den offentlige anklager til at nedlægge protest mod enhver ulovlig beslutning, men han har ikke ret til at stille beslutningen i bero, kun pligt til at sørge for, at lovfortolkningen bliver absolut ensartet i hele republikken. Derfor er den beslutning, flertallet i VTsIK's kommission har truffet, ikke alene en grov principiel fejl, den betyder ikke blot en bundurigtig anvendelse af den »dobbelt« indordnings princip, men undergraver tillige alt arbejde på at håndhæve loven og skabe en nogenlunde civiliseret tilværelse.

Endvidere må man for at løse dette spørgsmål afveje de lokale indflydelsers betydning. Der er ingen tvivl om, at vi lever i et hav af ulovlighed, og at den lokale indflydelse er en af de største, om ikke den største modstander af lovordnede tilstande og fremskridt i civilisation. Man ikke en og anden har hørt om, at partirensningen har afsløret det gennemgående faktum, at man i de fleste lokale rensningskommissioner bruger partirensningen til at gøre personlige og lokale regnskaber op. Denne kendsgerning er ubestridelig og tilstrækkelig betegnende. Man vil næppe benægte, at det i vort parti er anderledes let at finde en snes pålidelige kommunister, der har den fornødne juridiske dannelse og kan holde stand mod al rent lokal indflydelse, end at finde nogle hundrede sådanne. Og det

er netop kernen i sagen, når man taler om »dobbelt« indordning af anklagemyndigheden og om nødvendigheden af at underlægge den centralmyndigheden alene. I centrum skal vi nemlig finde en halv snes mennesker, der kan fungere som central anklagemyndighed i form af rigsadvokat, højesteret og kollegium ved folkekommissariatet for justitsvæsen (jeg skal ikke gå ind på spørgsmålet, om rigsadvokaten skal have hele beføjelsen eller dele den med højesteret og kollegiet ved folkekommissariatet for justitsvæsen, da dette spørgsmål er ganske underordnet og kan ordnes på den ene eller anden måde, alt efter om partiet vil betro en enkelt mand denne uhyre myndighed eller fordele den på de nævnte tre instanser). Disse ti mennesker i centrum arbejder under intim kontrol af og i direkte kontakt med de tre partiorganer, der i sig selv repræsenterer den maksimale garanti mod lokale og personlige indflydelser, nemlig: centralkomiteens organisatoriske udvalg, centralkomiteens politbureau og den centrale kontrolkommission, hvorved denne sidste institution, den centrale kontrolkommission, som kun er ansvarlig over for partikongressen, er sammensat således, at intet medlem af den har embede i noget folkekommissariat eller noget enkelt departement eller noget af sovjetmagtens organer. Det er klart, at vi under disse forudsætninger har den størst tænkelige garanti for, at partiet vil kunne sammensætte et lille centralt kollegium, som i praksis evner at modstå lokale indflydelser, lokal og anden bureaukratisme og stadig sikre en virkelig ensartet håndhævelse af loven i hele republikken og i hele føderationen. Derfor vil eventuelle fejl fra dette centrale juridiske kollegiums side straks blive rettet her på stedet ved indgriben af de partiorganer, som overhovedet til stadighed fastslår alle grundbegreber og grundregler for hele vort parti- og sovjetarbejde i republikken som helhed.

Hvis man ikke vil gå med til dette, betyder det, at man i tilsløret form hævder den anskuelse, som ingen tør forsvare direkte og åbent: at kulturen og den dermed uløseligt sammenhængende respekt for loven allerede skulle være så højt udviklet hos os, at vi kunne garantere for tilstedeværelsen af hundrede statsadvokater, der var ganske udadledige i den forstand, at de aldrig ville bøje sig for nogen som helst lokal indflydelse og af sig selv ville sikre en ensartet lovhåndhævelse i hele republikken.

Sammenfattende kommer jeg til den konklusion, at forsvaret for en »dobbelt« indordning af anklagemyndigheden og frakendelsen af dennes ret til at nedlægge protest mod enhver beslutning fra lokale myndigheder ikke alene er principielt urigtig, ikke alene er en hindring for vort fundamentale arbejde med urokkeligt at skabe respekt for loven, men også er udtryk for interesser og fordomme, som præger det lokale bureaukrati og de lokale indflydelser, dvs. den værste skillemur mellem den arbejdende befolkning og den lokale og centrale sovjetmagt samt RKP's centrale myndighed.

Derfor foreslår jeg centralkomiteen, at man i dette tilfælde forkaster den »dobbelt« indordning, lægger den lokale anklagemyndighed ind under *centrum* alene og bibeholder anklagemyndighedens ret og pligt til at nedlægge protest mod en hvilken som helst beslutning fra lokale myndigheder, hvor der er tvivl om sådanne beslutningers eller forordningers lovlighed, således at anklagemyndigheden ikke har ret til at stille sådanne i bero, men kun har ret til at overgive sagen til domstolenes afgørelse. (1)

Beretning på Kominterns 4. kongres 13. november 1922 (1)

Fem års russisk revolution og perspektiverne for verdensrevolutionen

(Da kammerat Lenin kommer ind, hilses han med langt og stærkt bifald fra hele salen. Forsamlingen rejser sig og synger Internationale.) Kammerater! I talerlisten er jeg opført som hovedtaler, men I vil forstå, at jeg efter min lange sygdom ikke kan afgive nogen stor beretning. Jeg kan kun give en orientering om de vigtigste spørgsmål. Mit tema vil blive meget begrænset. Temaet »Fem års russisk revolution og perspektiverne for verdensrevolutionen« er for omfangsrigt og stort til, at en enkelt taler overhovedet kan belyse det til bunds i en enkelt tale. Derfor nøjes jeg med at vælge en lille del af dette tema, nemlig spørgsmålet om den »nye økonomiske politik«. Jeg vælger med vilje kun denne lille del for at gøre jer bekendt med det i øjeblikket vigtigste spørgsmål – det vigtigste i hvert fald for mig, eftersom jeg for tiden arbejder med det.

Jeg skal altså tale om, hvordan vi begyndte på den nye økonomiske politik, og hvilke resultater vi har nået med denne politik. Når jeg begrænser mig til dette spørgsmål, vil det måske lykkes mig at give et almindeligt overblik og en almindelig forestilling om det foreliggende spørgsmål.

For at begynde med, hvordan vi kom frem til den nye økonomiske politik, skal jeg referere til en artikel, jeg skrev i 1918. (2) I en kort polemik i begyndelsen af 1918 berørte jeg netop spørgsmålet om, hvilken stilling vi skal tage til statskapitalismen. Jeg skrev dengang:

»Statskapitalisme ville være et *fremskridt* i forhold til tingenes nuværende« (dvs. daværende) »tilstand

i vor sovjetrepublik. Hvis vi eksempelvis i løbet af et halvt år fik indført statskapitalisme, ville det være en stor sejr og den bedste garanti for, at socialismen om et års tid ville være definitivt konsolideret og uovervindelig her i landet«. (3)

Det blev naturligvis sagt på en tid, da vi var lidt dummere end nu, men dog ikke så dumme, at vi ikke kunne tage den slags spørgsmål op.

Jeg nærede altså i 1918 den opfattelse, at statskapitalisme ville være et fremskridt i forhold til den daværende økonomiske tilstand i sovjetrepublikken. Det lyder meget mærkeligt og måske ligefrem tåbeligt, for allerede dengang var vor republik en socialistisk republik; dengang traf vi daglig i største skyndsomhed – måske i overdreven skyndsomhed – forskellige nye økonomiske foranstaltninger, som kun kan kaldes socialistiske. Og alligevel mente jeg dengang, at statskapitalisme var et fremskridt sammenlignet med den daværende økonomiske situation i sovjetrepublikken, og jeg uddybede yderligere denne tanke ved simpelt hen at opregne grundelementerne i Ruslands økonomiske struktur. Disse elementer var efter min mening følgende: »1) den patriarkalske, dvs. mest primitive form for landbrug; 2) den lille vareproduktion (hertil hører de fleste bønder, der handler med korn); 3) privatkapitalismen; 4) statskapitalismen og 5) socialismen«. (4) Alle disse økonomiske elementer var repræsenteret i datidens Rusland. Jeg satte mig dengang for at opklare, hvordan disse elementer forholder sig til hverandre, og om man ikke skal taksere et af de ikke-socialistiske elementer, nemlig statskapitalismen, højere end socialismen. Som sagt forekommer det alle mærkeligt, at et ikke-socialistisk element takseres højere, anerkendes som stående over socialismen, i en republik, der hævder at være socialistisk. Men sagen bliver forståelig, når man erindrer, at vi ikke betragtede Ruslands økonomiske struktur som noget ensartet og højt udviklet, men ganske klart indså, at vi i Rusland har et patriarkalsk landbrug, dvs. den mest primitive form for landbrug, side om side med en socialistisk form. Hvilken rolle kan statskapitalismen eventuelt spille i en sådan situation?

Jeg stiller mig videre det spørgsmål: hvilke af disse elementer er det fremherskende? Det er klart, at i et

småborgerligt miljø dominerer det småborgerlige element. Jeg indså dengang, at det småborgerlige element var dominerende; at tænke anderledes var en umulighed. Det spørgsmål, jeg da stillede mig – det var en speciel polemik uden tilknytning til det nuværende problem – var: hvordan skal vi stille os til statskapitalismen? Og jeg svarede: selv om statskapitalisme ikke er nogen socialistisk form, ville den for os og for Rusland være en gunstigere form end den nuværende. Hvad betyder det? Det betyder, at vi ikke overvurderede hverken kimene eller grundstenene til den socialistiske økonomi, skønt vi allerede havde gennemført en social revolution; tværtimod var vi allerede dengang til en vis grad klar over, at det jo ville være bedre, om vi først sikrede os statskapitalisme og så bagefter socialisme.

Jeg må særlig understrege denne del, fordi jeg tror, at kun med dette som udgangspunkt kan man for det første forklare, hvad den nuværende økonomiske politik repræsenterer, og for det andet kan man ud fra dette drage vigtige praktiske slutninger også for Kommunistisk Internationale. Jeg vil ikke sige, at vi allerede fra første færd havde en færdig plan for et tilbagetog. Det havde vi ikke. Disse korte polemiske linjer var aldeles ikke dengang nogen plan for et tilbagetog. Der siges f.eks. ikke her så meget som et ord om et meget vigtigt punkt, den frie handel, som er af fundamental betydning for statskapitalismen. Alligevel var der med disse ord straks udkastet en almindelig, ubestemt idé om et tilbagetog. Jeg tror, at vi skal se nøjere på dette, ikke alene fordi det vedrører et land, der ifølge sin økonomiske struktur var og stadig er meget tilbagestående, men også fordi det vedrører Kommunistisk Internationale og de fremskredne vesteuropæiske lande. Vi er f.eks. nu optaget af at udarbejde et program. Personlig tror jeg, at vi i øjeblikket hellere måtte nøjes med at drøfte alle programmer i store træk, så at sige give dem en første behandling, og lade dem trykke, men ikke træffe endelig bestemmelse nu i dette år. Hvorfor? Det tror jeg naturligvis først og fremmest, fordi vi vel næppe har gennemtænkt dem alle ordentligt. Men dernæst også, fordi vi næsten slet ikke har gennemtænkt spørgsmålet om et muligt tilbagetog og om at sikre dette tilbagetog. Det er imidlertid et spørgsmål, man ubetinget må være opmærksom på, i betragtning af, at der er tale om så fun-

damentale forandringer i hele verden som kapitalismens fald og socialismens opbygning med dens uhyre vanskeligheder. Vi må ikke blot vide, hvordan vi skal handle, når vi direkte går til offensiv og derved vinder sejre. I en revolutionær tid er det slet ikke så vanskeligt, men heller ikke så væsentligt, i hvert fald ikke det mest afgørende. Under en revolution indtræffer der altid øjeblikke, hvor modstanderen taber hovedet, og hvis vi angriber ham i et sådant øjeblik, kan vi let sejre. Det betyder imidlertid endnu ikke noget, eftersom vor modstander kan samle kræfter osv. til senere brug, hvis han har den fornødne udholdenhed. Han kan i så fald let provokere os til angreb og derefter kaste os mange år tilbage. Se derfor tror jeg, at tanken om, at vi bør sikre os mulighed for et tilbagemog, er meget vigtig, og det ikke blot fra et teoretisk synspunkt. Også fra et praktisk synspunkt bør alle partier, som i den nærmeste fremtid forbereder sig til en direkte offensiv mod kapitalismen, nu overveje, hvordan man skal sikre sig et tilbagemog. Jeg tror, at hvis vi tager hensyn til denne lære, foruden alt andet, der kan læres af vor revolutions erfaringer, vil det ikke alene ikke gøre os nogen skade, men højst sandsynligt i mange tilfælde bringe os gavn.

Efter at jeg har understreget, at vi allerede i 1918 betragtede statskapitalismen som en mulig tilbagemogslinje, vil jeg gå over til resultaterne af vor nye økonomiske politik. Jeg gentager: dengang var det endnu en meget tåget idé, men i 1921, efter at vi havde overstået den vigtigste etape i borgerkrigen, og overstået den sejrrikt, stødte vi på en stor – jeg tror den største – indre politiske krise i Sovjetrusland, en krise der medførte utilfredshed ikke blot blandt en betydelig del af bønderne, men også blandt arbejderne. Det var første og jeg håber også sidste gang i Sovjetruslands historie, at store masser blandt bønderne ganske vist ubevidst, men instinktivt var os modvilligt stemt. Hvad havde forårsaget denne ejendommelige og for os naturligvis meget ubehagelige situation? Årsagen var den, at vi under vor økonomiske offensiv var rykket for langt frem, at vi ikke havde sikret os en tilstrækkelig basis, at masserne følte noget, som vi endnu ikke kunne formulere helt bevidst, men også vi snart, nogle få uger efter, indrømmede, nemlig at en direkte overgang til rent socialistiske former, til en rent sociali-

stisk fordeling oversteg vore kræfter, og at vi truedes af en katastrofe, hvis vi ikke formåede at gennemføre et tilbagemog, for så at nøjes med lettere opgaver. Krisen begyndte i februar 1921, tror jeg. Allerede om foråret samme år besluttede vi enstemmigt – store meningsforskelle herom fandt jeg ikke – at gå over til ny økonomisk politik. Nu efter halvandet års forløb, ved slutningen af 1922, er vi allerede i stand til at drage visse sammenligninger. Hvad er der da sket? Hvordan har vi overstået dette tidsrum, over halvandet år? Hvad er resultatet? Har dette tilbagemog gjort os gavn, har det virkelig reddet os, eller er resultatet endnu usikkert? Det er det hovedspørgsmål, jeg stiller mig, og jeg tror, at dette hovedspørgsmål har førsterangs betydning også for alle kommunistiske partier, for hvis svaret er negativt, er vi alle fordømt til undergang. Jeg tror, at vi med rolig samvittighed kan besvare dette spørgsmål positivt, sådan at forstå, at det forløbne halvandet år positivt og absolut har bevist, at vi har bestået denne eksamen.

Jeg vil nu forsøge at eftervise det. For at gøre det må jeg kort opregne alle bestanddele i vor økonomi.

Først og fremmest standser jeg ved vort finanssystem og den berømte russiske rubel. Jeg tænker, at man kan anse den russiske rubel for berømt, alene af den grund, at disse rublers antal nu overstiger en kvadrillion. (*Latter.*) Det er dog noget. Det er et astronomisk tal. Jeg er sikker på, at ikke engang alle tilstedeværende ved, hvad dette tal betyder. (*Latter.*) Men vi anser ikke dette tal for overmåde vigtigt, og den opfattelse har vi fra den økonomiske videnskab, for nuller kan man jo strege ud. Vi har allerede nået et og andet i denne kunst, som fra et økonomisk synspunkt også er ganske uvæsentlig, og jeg er sikker på, at vi vil nå endnu langt større resultater i denne kunst, efterhånden som udviklingen skrider frem. Hvad der virkelig betyder noget, er spørgsmålet om rubelens stabilisering. Det spørgsmål arbejder vi med, det arbejder vore bedste kræfter med, og denne opgave tillægger vi afgørende betydning. Hvis det lykkes at stabilisere rubelen for længere tid og senere for bestandig – så har vi vundet. I så fald vil alle disse astronomiske tal, alle disse trillioner og kvadrillioner, intet betyde. Så kan vi give vort økonomiske liv et fast fundament og udvikle det videre på dette faste fundament. Vedrørende dette tænker jeg, at

jeg vil kunne forelægge jer nogle ret vigtige og afgørende fakta. I 1921 varede den periode, hvor papirrubelen var stabil, mindre end tre måneder. I indeværende år, 1922, har denne periode varet over fem måneder, skønt året endnu ikke er slut. Jeg tror, at dette allerede er tilstrækkeligt. Naturligvis er det ikke nok, hvis man afkræver os et videnskabeligt bevis for, at vi i fremtiden kan løse denne opgave i fuld udstrækning. Men det er efter min mening slet ikke muligt at bevise dette helt og fuldt. De anførte tal er et bevis for, at vi siden sidste år, da vi begyndte på vor nye økonomiske politik, og indtil i dag allerede har lært at gå fremad. Når vi har lært dette, er jeg sikker på, at også fremtidig kan vi lære at opnå yderligere fremskridt ad denne vej, hvis vi blot ikke begår en eller anden speciel dumhed. Det vigtigste er imidlertid handelen, nemlig vareomsætningen, som er nødvendig for os. Og når vi klarede denne omsætning to år igennem på trods af at vi var i krig (for som I ved, er Vladivostok først indtaget for nogle uger siden), (5) på trods af, at vi først nu kan begynde at lede vor økonomiske virksomhed på helt systematisk måde – når vi alligevel har opnået, at papirrubelens stabilitetsperiode er øget fra tre måneder til fem, så tror jeg, jeg tør sige, at vi kan være tilfreds med det. For vi står jo alene. Vi fik ikke og får ikke lån af nogen art. Ikke én af de mægtige kapitalistiske stater, der organiserer deres kapitalistiske økonomi så »glimrende«, at de til dato ikke véd, hvor de ender henne, har hjulpet os. Med Versaillesfreden har de skabt et finanssystem, de ikke selv kan finde rede i. Når disse store kapitalistiske stater skalter og valter sådan, så tror jeg, at vi, tilbagestående og udannede, nok kan være tilfreds med, at vi har forstået det vigtigste – at rubelen må stabiliseres. Dette fremgår ikke af nogen teoretisk analyse, men af praksis, og den tror jeg er vigtigere end alle teoretiske diskussioner i verden. Praksis viser nemlig, at vi her har nået afgørende resultater, idet vi er begyndt på at forbedre det økonomiske liv i retning af en stabilisering af rubelen, hvad der har den største betydning for handelen, for den frie vareomsætning, for bønderne og småproducenternes vældige masse.

Jeg vil nu gå over til vore sociale mål. Hovedsagen er naturligvis bønderne. I 1921 mødte vi ubestrideligt en vis utilfredshed blandt en meget stor del af bønderne. Derpå

havde vi hungersnøden. Og den betød for bønderne en yderst tung prøvelse. Det er ganske naturligt, at hele udlandet dengang gav sig til at skribe op: »Se der, se resultaterne af den socialistiske driftsmåde«. Ganske naturligt fortav de selvfølgelig, at hungersnøden i virkeligheden var det forfærdende resultat af borgerkrigen. Alle godsejerne og kapitalisterne, som begyndte offensiven mod os i 1918, fremstillede sagen sådan, at hungersnøden skulle være et resultat af en socialistisk driftsmåde. Hungersnøden var virkelig en stor og alvorlig ulykke, en ulykke, som truede med at tilintetgøre hele vort organisatoriske og revolutionære arbejde.

Jeg spørger altså nu: med denne enestående og uventede ulykke bag os, hvordan står det da til nu, efter at vi har indført den nye økonomiske politik, efter at vi har indrømmet bønderne fri handel? Svaret er klart og indlysende for alle, nemlig at bønderne på det ene år ikke alene har fået bugt med hungersnøden, men også har betalt levnedsmiddelskat i et sådant omfang, at vi allerede nu har fået hundreder af millioner pud, og det næsten uden nogen tvang. Bondeopstandene, som før 1921 så at sige var et almindeligt træk i billedet af Rusland, er næsten helt forsvundet. Bønderne er tilfredse med deres nuværende stilling. Det kan vi roligt påstå. Vi anser den slags beviser for vigtigere end alle mulige statistiske beviser. At bønderne hos os er en afgørende faktor, det tvivler ingen om. Disse bønder er nu sådan stillet, at vi ikke behøver at frygte for nogen som helst bevægelse fra deres side mod os. Det siger vi efter nøje overlæg, uden overdrivelse. Det er allerede opnået. Bønderne kan være utilfredse med en og anden side af vor statsmagts arbejde, de kan beklage sig. Det er naturligvis muligt og uundgåeligt, eftersom vort apparat og vor statsøkonomi endnu er for dårlige til at forebygge det, men at bønderne som helhed skulle nære nogen som helst alvorlig utilfredshed med os er i hvert fald ganske udelukket. Det er opnået på et enkelt år. Jeg tror, at det allerede er en hel del.

Jeg går så over til letindustrien. I industrien skal vi nemlig skelne mellem den tunge og den lette, eftersom de ikke er i samme situation. Hvad letindustrien angår, kan jeg roligt sige, at der her iagttages et almindeligt opsving. Jeg vil ikke fortabe mig i detaljer. Det er ikke min opgave at bringe statistiske tal. Men dette almindelige

indtryk er baseret på fakta, og jeg kan garantere, at det ikke bygger på noget urigtigt eller unøjagtigt. Vi kan bemærke et almindeligt opsving i letindustrien og i forbindelse hermed en vis bedring i arbejdernes kår både i Petrograd og i Moskva. I andre regioner ses dette i mindre grad, eftersom sværindustrien dominerer der, således at det ikke går an at generalisere. Men som sagt befinder letindustrien sig i ubetinget opsving, og bedringen i Petrograd- og Moskvaarbejdernes kår er utvivlsom. I begge disse byer herskede der i foråret 1921 utilfredshed blandt arbejdere. Det findes der overhovedet ikke nu. Vi, som fra dag til dag følger arbejdernes stilling og indstilling, tager ikke fejl i det spørgsmål.

Det tredje spørgsmål angår sværindustrien. Her må jeg sige, at situationen stadig væk er meget vanskelig. En vis vending i denne situation er dog indtrådt i 1921-1922. Vi kan således håbe, at situationen vil bedre sig. Vi har til dels allerede samlet de nødvendige midler hertil. I et kapitalistisk land ville der kræves lån på hundreder af millioner for at bedre sværindustriens stilling, uden sådanne lån ville en bedring være umulig. De kapitalistiske landes økonomiske historie viser, at i tilbagestående lande kunne kun langfristede lån på hundreder af millioner i dollars eller guldrubler bevirke en opgang i sværindustrien. Vi havde ikke sådanne lån, og vi har hidtil ingen fået. Hvad man nu skriver om koncessioner og lignende, betyder næsten intet andet end papir. I den sidste tid har vi skrevet meget om dette, i særdeleshed også om Urquhartkoncessionen. (6) Alligevel forekommer vor koncessionspolitik mig ganske udmærket. Men trods dette har vi endnu ikke nogen passabel koncession. Det beder jeg, at man ikke glemmer. Sværindustriens stilling er altså virkelig et meget vanskeligt problem for vort tilbagestående land, eftersom vi ikke kan regne med lån hos de rige lande. Trods dette finder vi allerede en mærkbar bedring, og vi ser endvidere, at vor handelsvirksomhed allerede har indbragt os nogen kapital. Ganske vist er det foreløbig en meget beskedent kapital, kun lidt over 20 millioner guldrubler. I hvert fald er der gjort en begyndelse: vor handel giver os midler, som vi kan udnytte til at bedre sværindustriens stilling. For tiden befinder vor sværindustri sig i hvert fald endnu i en meget vanskelig situation. Men jeg tror det afgørende er, at vi allerede har været i stand til

at spare noget op. Det vil vi også fremtidig gøre. Det gøres ganske vist ofte på befolkningens bekostning, og vi bør alligevel nu økonomisere. Vi arbejder nu på at nedskære vort statsbudget, vort statsapparat. Jeg vil senere sige nogle ord om vort statsapparat. I hvert fald bør vi nedskære det, vi bør spare så meget som overhovedet muligt. Vi sparer på alt, selv på skolerne. Sådan må det være, fordi vi ved, at hvis vi ikke redder sværindustrien og genrejser den, vil vi ikke kunne opbygge nogen som helst industri, og kan vi ikke det, vil vi overhovedet gå til grunde som selvstændigt land. Det ved vi udmærket.

Redningen for Rusland ligger ikke alene i en god høst i bondebruget – det er endnu for lidt – og ikke alene i en god tilstand i letindustrien, som leverer bøndernes forbrugsgenstande – det er også for lidt – vi må desuden have en sværindustri. Men for at bringe den i god stand kræves der mange års arbejde.

Sværindustrien behøver statssubsidier. Hvis vi ikke skaffer dem, vil vi gå til grunde som civiliseret – for slet ikke at tale om socialistisk – stat. Vi har som sagt taget et mærkbart skridt i den henseende. Vi har samlet midler, som er nødvendige for at sætte sværindustrien på egne ben. Den sum, vi hidtil har samlet, er ganske vist næppe stort over 20 millioner guldrubler, men i hvert fald findes denne sum, og den er udelukkende bestemt til at bringe vor sværindustri i vejret.

Jeg tror, at jeg med disse korte bemærkninger har givet jer en oversigt over vor samfundsøkonomis vigtigste elementer, sådan som jeg lovede, og jeg tror, at man af alt dette kan drage den slutning, at den nye økonomiske politik allerede har givet et plus. Allerede nu har vi bevis for, at vi som stat kan drive handel, fastholde stabile positioner i landbruget og industrien og gå fremad. Den praktiske virksomhed har givet beviser på det. Jeg tænker, at det foreløbig er nok for os. Vi har endnu meget at lære, og vi har indset, at vi endnu har lærdom behov. Fem år har vi været ved magten, og tilmed har vi i alle disse fem år været i krig. Vi har altså et godt resultat at notere.

Det er forståeligt, fordi bønderne var med os. Man kan vanskeligt være med os i højere grad, end bønderne var det. De forstod, at bag de hvide står godsejerne, som de hader mere end noget andet i verden. Og derfor gik bønderne med os, opfyldte af entusiasme og hengivenhed.

Det var ikke svært at opnå, at bønderne forsvarede os mod de hvide. Bønderne, som før hadede krigen, gjorde alt muligt for at støtte krigen mod de hvide, for at støtte borgerkrigen mod godsejerne. Ikke des mindre var dette endnu ikke alt, for i grunden drejede det sig her kun om, hvorvidt magten skulle ligge hos godsejerne eller hos bønderne. For os var dette ikke nok. Bønderne har forstået, at vi greb magten på arbejdernes vegne og har sat os til mål at skabe en socialistisk samfundsorden ved hjælp af denne magt. Det vigtigste for os var derfor den økonomiske forberedelse af en socialistisk samfundsøkonomi. Vi kunne ikke forberede den direkte. Vi var nødt til at gøre det ad omveje. Statskapitalismen, som vi har indført den hos os, er en egenartet statskapitalisme. Den svarer ikke til det gængse begreb statskapitalisme. Vi råder over alle kommandohøjder, vi råder over jorden, den tilhører staten. Det er meget vigtigt, selv om vore modstandere nok fremstiller sagen, som om det intet betyder. Det er urigtigt. Den omstændighed, at jorden tilhører staten, er overordentlig vigtig og har ligeledes stor praktisk betydning i økonomisk henseende. Det har vi opnået, og jeg må pointere, at al vor fremtidige virksomhed må udvikle sig inden for disse rammer alene. Vi har allerede opnået, at vore bønder er tilfredse, at industrien liver op, og at handelen liver op. Jeg har allerede sagt, at vor statskapitalisme adskiller sig fra det bogstaveligt forståede begreb statskapitalisme ved, at vi som proletarisk stat ikke alene råder over jorden, men også over alle de vigtigste dele af industrien. Det var i første række en vis del af den lille og mellemsvære industri, vi forpagtede ud, hvorimod hele resten forblev i vor hånd. Hvad angår handelen, vil jeg yderligere understrege, at vi bestræber os for at oprette blandede selskaber, og at vi allerede er i færd med at oprette dem, dvs. selskaber, hvor en del af kapitalen tilhører privatkapitalister, nemlig udenlandske, mens den anden del tilhører os. For det første lærer vi på den måde at drive handel, og det er nødvendigt for os, og for det andet har vi altid mulighed for, hvis vi skulle anse det for nødvendigt, at likvidere et sådant selskab, således at vi, om jeg så må sige, ikke løber nogen risiko. Derimod lærer vi af privatkapitalisten og ser godt efter, hvordan vi kan komme i vejret og hvilke fejl vi begår. Jeg kan vist begrænse mig til dette.

Jeg vil gerne berøre endnu nogle uvæsentlige punkter. Vi har utvivlsomt begået og vil fortsat begå en masse dumheder. Ingen kan bedømme dette bedre og se det klarere end jeg. (*Latter.*) Hvorfor begår vi da dumheder? Det er klart: for det første er vi et tilbagestående land, for det andet er oplysningen i vort land minimal, for det tredje får vi ingen hjælp. Ikke ét civiliseret land hjælper os. Tværtimod modarbejder de os alle sammen. For det fjerde skyldes det vort statsapparat. Vi har overtaget det gamle statsapparat, og det var vor ulykke. Statsapparatet modarbejder os meget ofte. Sagen var den, at da vi i 1917 havde grebet magten, saboterede statsapparatet os. Vi blev dengang meget forskrækkede og bad for os: »Vær venlig at vende tilbage til os«. De vendte ganske rigtigt tilbage alle sammen, og det var vor ulykke. Vi har nu en uhyre mængde funktionærer, men vi har ikke tilstrækkelig mange uddannede kræfter til virkelig at gøre brug af dem. I virkeligheden hænder det meget ofte, at her i toppen, hvor vi har statsmagten, fungerer apparatet nogenlunde, men nedenunder, hvor de disponerer, disponerer de sådan, at de meget ofte modarbejder vore foranstaltninger. Foroven har vi, jeg ved ikke hvor mange, men i hvert fald har vi nok kun nogle tusinde, højst nogle titusinde af vore egne folk. Men forneden er der hundredtusinder af gamle embedsmænd fra tsarens og det borgerlige samfunds tid, og de modarbejder os til dels ubevidst. Her kan man ikke udrette noget på kort tid, det er ubestrideligt. Her må vi arbejde gennem mange år for at forbedre apparatet, ændre det og inddrage nye kræfter. Det gør vi i ret hurtigt, måske for hurtigt tempo. Der er oprettet sovjetskoler, arbejderfakulteter, nogle hundredtusinde unge mennesker uddanner sig, de uddanner sig måske for hurtigt, men i hvert fald er arbejdet begyndt, og jeg tænker, at dette arbejde vil bære frugt. Hvis vi ikke arbejder alt for forjaget, vil vi om nogle år have en mængde unge mennesker, som er i stand til at forandre vort apparat til bunds.

Jeg sagde, at vi har begået en masse dumheder, men jeg må i den forbindelse også sige noget om vore modstandere. Når vore modstandere tager os frem til beskuelse og påpeger, at Lenin jo selv indrømmer, at bolsjevikkerne har begået en masse dumheder, vil jeg svare: ja, men ved I, at vore dumheder alligevel er af en ganske an-

den art end jeres? Vi er først for nylig begyndt at lære, men vi lærer så systematisk, at vi føler os sikre på at nå gode resultater. Men når vores modstandere, dvs. kapitalisterne og II Internationales helte understreger de dumheder, vi har begået, vil jeg tillade mig til sammenligning her at anføre nogle ord af en berømt russisk forfatter, idet jeg ændrer ordene lidt, så de får følgende form: når bolsjevikkerne begår dumheder, siger de »to gange to er fem«, men når deres modstandere, dvs. kapitalisterne og II Internationales helte, begår dumheder, lyder det således: »to gange to er et stearinlys«. (7) Det er ikke vanskeligt at bevise det. Tag for eksempel den traktat, som Amerika, England, Frankrig og Japan sluttede med Koltjak. Jeg spørger jer: findes der mere oplyste og mægtige magter i verden? Og hvad blev så resultatet? De lovede Koltjak hjælp, uden at regne efter, uden at tænke sig om, uden at se sig for. Det blev en fiasko af et omfang, som det efter min mening kan være vanskeligt nok at fatte for den menneskelige forstand.

Eller et andet eksempel, endnu mere nærliggende og vigtigt: Versaillesfreden. Jeg spørger jer: hvad er det, de »store«, »hæderkronede« magter her har anstillet? Hvordan kan de nu finde en udvej af dette kaos og nonsens? Jeg tror ikke det er nogen overdrivelse, hvis jeg gentager, at vore dumheder er det rene ingenting i sammenligning med de dumheder, der begås af de kapitalistiske stater, den kapitalistiske verden og II Internationale i broderlig forening. Derfor tror jeg, at perspektiverne for verdensrevolutionen – det tema, jeg kort skulle berøre – er gunstige. Og under en bestemt forudsætning tror jeg, at de vil blive endnu bedre. Herom vil jeg gerne sige et par ord.

I 1921 vedtog vi på 3. kongres en resolution om de kommunistiske partiers opbygning og om metoder og indhold i deres arbejde. Resolutionen er fortræffelig, men den er næsten helt igennem russisk, dvs. alt er hentet fra russiske forhold. Det er både godt og ondt. Ondt fordi jeg er overbevist om, at næppe nogen udlænding vil kunne læse den igennem – jeg læste denne resolution igen, før jeg skulle tale om dette. For det første er den alt for lang, den har 50 eller flere paragraffer. Den slags ting plejer udlændinge ikke at kunne læse. For det andet vil ingen udlænding forstå den, selv om han virkelig læser den, netop

fordi den er alt for russisk. Ikke fordi den er skrevet på russisk – den er oversat udmærket til alle sprog – men fordi den er gennemsyret af russisk ånd. Og for det tredje, hvis en eller anden udlænding undtagelsesvis forstår den, evner han ikke at bringe den til udførelse. Det er dens tredje mangel. Jeg har talt med nogle af de her tilstedeværende delegerede og håber under kongressens videre forløb at kunne tale udførligt med et stort tal af delegerede fra forskellige lande, selv om jeg ikke personligt kan deltage i kongressen – det er mig desværre umuligt. Jeg har fået det indtryk, at vi med denne resolution har begået en stor fejl, nemlig den, at vi selv har afskåret os vejen til videre fremskridt. Som jeg allerede har sagt, er resolutionen udmærket affattet, jeg underskriver alle dens 50 eller flere paragraffer. Men vi har ikke forstået, hvordan man skal bibringe udlændinge vore russiske erfaringer. Alt, hvad der står i resolutionen, er blevet et dødt bogstav. Men hvis vi ikke indser dette, vil vi ikke kunne rykke videre frem. Jeg tror, at det vigtigste for os alle, både for de russiske og for de udenlandske kammerater, er, at vi efter fem års russisk revolution skal give os til at lære. Vi har først nu fået mulighed for at lære. Jeg ved ikke, hvor længe denne mulighed vil være til stede. Jeg ved ikke, hvor længe de kapitalistiske magter vil indrømme os mulighed for at lære i ro. Men hvert eneste øjeblik uden krigerisk virksomhed, uden krig, bør vi udnytte til studium og det fra begyndelsen.

Hele partiet og alle lag i Rusland afgiver beviser på dette ved deres tørst efter viden. Denne stræben efter kundskaber viser, at den vigtigste opgave, vi nu har, er at lære og atter lære. Men også de udenlandske kammerater skal lære, ikke på samme måde som vi lærer – at læse, skrive og forstå det læste, hvad vi stadig trænger til. Man strides om, hvorvidt dette hører til proletarisk eller til borgerlig kultur. Jeg lader dette spørgsmål åbent. I hvert fald er der ingen tvivl om, at vi først og fremmest må lære at læse, skrive og forstå det læste. Det behøver udlændinge ikke. De har allerede brug for noget højere; hertil hører først og fremmest, at de også må forstå det, vi har skrevet om de kommunistiske partiers organisatoriske opbygning, og som de udenlandske kammerater skrev under på, uden at læse det og uden at forstå det. Det bør være deres første opgave. Det er nødvendigt at bringe

denne resolution til gennemførelse. Det lader sig ikke gøre fra den ene dag til den anden, det er absolut umuligt. Resolutionen er alt for russisk, den genspejler de russiske erfaringer, derfor er den ganske uforståelig for udlændinge, men de kan ikke indskrænke sig til at hænge den op som et helgenbillede i hjørnet og bede til den. Det nås der ikke noget ved. De må fordøje en god bid af de russiske erfaringer. Hvordan dette skal ske, ved jeg ikke. Måske vil f.eks. fascisterne i Italien gøre os store tjenester ved at gøre det klart for italienerne, at de endnu ikke er oplyste nok, og at deres land endnu ikke er sikret mod de sorte hundreder. Måske vil dette blive meget nyttigt. Vi russere må ligeledes søge veje til at forklare udlændingene grundlaget for denne resolution. Ellers vil de absolut ikke kunne gennemføre den. Jeg er overbevist om, at vi i den henseende skal sige til såvel de russiske som de udenlandske kammerater, at det vigtigste i den nu indtrædende periode er at skaffe sig kundskaber. Vi lærer i bred forstand. De derimod skal lære i speciel forstand, således at de virkelig opnår at få organisation, opbygning, metode og indhold i det revolutionære arbejde. Hvis det sker, er jeg overbevist om, at perspektiverne for verdensrevolutionen vil blive ikke blot gode, men glimrende. (*Langt og stærkt bifald. Tilråb: »Leve kammerat Lenin!« fremkalder nye stærke ovationer.*)

Bemærkninger om vor delegations opgaver i Haag (1)

Vedrørende spørgsmålet om kampen mod krigsfaren i forbindelse med konferencen i Haag tror jeg, at den største vanskelighed består i at overvinde den fordom, at dette spørgsmål er enkelt, klart og forholdsvis let.

– Vi vil besvare en krig med strejke eller revolution; sådan plejer alle reformisternes fremtrædende førere at sige til arbejderklassen. Og meget ofte tilfredsstillende og beroliger denne tilsyneladende radikalisme arbejderne, kooperationsfolkene og bønderne.

Måske ville det være den rigtige fremgangsmåde at begynde med en meget skarp gendrivelse af en sådan opfattelse. Man skulle fastslå, at især nu, lige efter krigen, kan kun ærkedumme eller håbløst forløjede folk påstå, at et sådant svar på spørgsmålet om kampen mod krigen duer noget sted. Man skulle fastslå, at en krig ikke kan »besvares« med strejke, ligesom en krig ikke kan »besvares« med revolution i disse ords enkleste, bogstavelige betydning.

Man må forklare folk den reelle situation: hvor dyb hemmelighedsfuldhed der omgiver krigens fødsel, og hvor hjælpeløs arbejdernes sædvanlige organisation er over for en virkelig optrækkende krig, uanset om denne organisation kalder sig revolutionær.

Man må ganske konkret og utrætteligt forklare folk, hvordan det forholdt sig under den sidste krig, og hvorfor det ikke kunne forholde sig anderledes.

Man må især forklare betydningen af den omstændighed, at »fædrelandsforsvaret« bliver et uundgåeligt problem, som det store flertal af arbejdende mennesker uvægerligt vil løse til deres bourgeois fordeel.

Derfor må man for det første opklare spørgsmålet om

»fædrelandsforsvaret«; for det andet må man i forbindelse hermed opklare spørgsmålet om »nederlagspolitikken«, og endelig må man gøre rede for den eneste mulige måde at bekæmpe krigen på, nemlig at bevare og bruge en illegal organisation, gennem hvilken alle revolutionære, der deltager i krigen, kan udføre et *langvarigt* arbejde mod krigen – alt dette bør rykkes i forgrunden.

Boykot af krigen er en dum frase. Kommunisterne er nødt til at gå med i en hvilken som helst reaktionær krig.

Det er ønskeligt, at man med eksempler blot fra den tyske førkrigslitteratur og specielt med eksempler fra Basalkongressen 1912 yderst konkret påviser, at en teoretisk indrømmelse af, at krig er forbryderisk, at krig er utilladelig for en socialist osv., ikke er andet end tomme ord, idet der ikke er noget som helst konkret i en sådan problemstilling. Vi giver ikke dermed masserne nogen virkelig levende forestilling om, hvordan krigen kan rykke nærmere og vil rykke nærmere. Tværtimod udviser den dominerende presse i sine umådelige oplag dag efter dag dette spørgsmål og udspreder desangående så megen løgn, at den svage socialistiske presse står ganske magtesløs over for dette, så meget mere, som den også i fredstid nærer ganske urigtige anskuelser på dette punkt. Den kommunistiske presse vil sikkert også blamere sig i de fleste lande.

Jeg tror, at vore delegerede på kooperationsfolkernes og trade-unionisternes internationale kongres bør dele opgaverne mellem sig og så detaljeret og udførligt som muligt sønderlemme alle de sofismer, hvormed man i vore dage retfærdiggør krig.

Måske består det vigtigste middel til at få masserne med i krig netop i de sofismer, hvormed den borgerlige presse opererer, og den vigtigste omstændighed, der forklarer vor afmagt over for krigen, består i, at vi enten ikke på forhånd sønderlemmer disse sofismer, eller måske snarere skyder dem til side med den billige, pralende og ganske tomme frase, at vi ikke vil tillade krig, at vi fuldt ud forstår krigens forbryderiskhed osv., i samme ånd som Baselmanifestet 1912.

Det forekommer mig, at hvis vi til Haagkonferencen kan sende nogle mennesker, som på det ene og det andet sprog kan holde en tale mod krigen, vil det vigtigste være at gendrive den opfattelse, at de tilstedeværende er mod

standere af krig, at de forstår, hvordan krigen kan og må rykke dem ind på livet i det mest uventede øjeblik, at de er nogenlunde klar over metoderne til at bekæmpe krigen, at de er nogenlunde i stand til at vælge en fornuftig og formålstjenlig fremgangsmåde til kamp mod krigen.

I forbindelse med de erfaringer, der nylig er gjort med krigen, må vi udrede, hvilken mængde problemer, både teoretiske og hverdagsagtige, der vil rejse sig straks efter krigserklæringen og berøve det store flertal af indkaldte enhver mulighed for at behandle disse problemer med nogenlunde klart hoved og nogenlunde samvittighedsfuldt og fordomsfrit.

Jeg tror, at dette spørgsmål må udredes ekstraordinært udførligt, og på to måder:

For det første ved at fortælle og analysere, hvordan det gik til under den foregående krig, og ved at sige alle tilstedeværende, at de ikke ved dette, eller at de foregiver at vide det, men i virkeligheden lukker øjnene for, hvad der er sagens kerne, og at der uden kendskab til denne kerne ikke kan være tale om nogen kamp mod krigen. På dette punkt tror jeg, det er nødvendigt at analysere alle afskygninger, alle opfattelser, der i sin tid opstod blandt russiske socialister vedrørende krigen. Det er nødvendigt at eftervise, at disse afskygninger ikke opstod tilfældigt, men overhovedet var affødt af de moderne kriges inderste natur. Det er nødvendigt at eftervise, at medmindre man analyserer disse opfattelser og gør rede for, hvordan de uvægerligt opstår, og hvordan de har afgørende betydning for spørgsmålet om kampen mod krigen – at medmindre man foretager en sådan analyse, forbereder man sig aldeles ikke på krigen, ja tager ikke engang bevidst stilling til den.

For det andet må man vælge eksempler fra de nuværende konflikter, uanset hvor små de er, og ved hjælp af dem gøre rede for, hvordan krigen når som helst kan opstå af en strid mellem England og Frankrig om en detalje i en traktat med Tyrkiet, eller mellem Amerika og Japan på grund af en ubetydelig uoverensstemmelse om et vilkårligt stillehavsproblem, eller mellem vilkårlige stormagter på grund af kolonistridigheder eller stridigheder om deres toldpolitik eller handelspolitik i det hele taget osv., osv. Det forekommer mig, at hvis der i Haag opstår ringeste tvivl om muligheden for ganske frit at holde hele

sin tale mod krigen, bør man overveje en række kneb for at få sagt i hvert fald det væsentlige og derpå udgive en brochure med det, man ikke fik talt færdig om. Man må tage risikoen for, at dirigenten afbryder talen.

Jeg tror, at man af hensyn hertil bør udvide delegationen ud over de talere, der kan og skal holde taler mod krigen som helhed, dvs. udvikle alle væsentlige argumenter og alle betingelser for kampen mod krigen – man bør udvide den med folk, som behersker alle tre fremmede hovedsprog, og disse folk må vie deres tid til samtaler med de delegerede og få rede på, hvorvidt de har forstået hovedargumenterne, og hvorvidt der er behov for at fremføre de og de argumenter eller komme med nye eksempler.

Måske vil det i en række spørgsmål kun være faktiske eksempler fra den sidste krig, der kan øve alvorlig virkning. Måske kan man i en række andre spørgsmål kun gøre alvorligt indtryk, hvis man gør rede for de nuværende konflikter mellem staterne, og deres sammenhæng med et eventuelt væbnet sammenstød.

Vedrørende kampen mod krigen erindrer jeg, at der findes en hel række udtalelser af vore kommunistiske deputerede såvel i parlamenterne som i taler uden for parlamenterne, udtalelser af en sådan art, at de indeholder uhyrligt urigtige og uhyrligt letsindige ting om kampen mod krigen. Jeg tror, at man må vende sig meget energisk mod den slags udtalelser, særlig da hvis de er fremsat efter krigen, og ubarmhjertigt kalde hver af den slags talere ved navn. Man kan efter behag afdæmpe sine bemærkninger om en sådan taler, særlig hvis det er påkrævet, men man kan ikke forbigå en eneste af den slags tilfælde i tavshed, for en letsindig stilling til dette spørgsmål er et onde, der slår alt andet af marken, og som man absolut ikke kan behandle med overbærenhed.

Der findes en række utilgiveligt tåbelige og letsindige beslutninger fra arbejderkongresser.

Man må ufortøvet samle alt muligt materiale og omhyggeligt drøfte såvel alle enkelte afsnit og underafsnit af temaet som hele »strategien« på kongressen.

Fra vor side vil ikke blot en fejl, men også en væsentlig ufuldstændighed i et sådant spørgsmål være utilstedelig.

4. december 1922

Om dannelsen af USSR

Brev til L.B. Kamenev
til brug for politbureauemedlemmerne i RKP(b)s
centralkomité (1)

26. september

Kammerat Kamenev. Fra Stalin har De sikkert allerede modtaget resolutionen fra hans kommission om de uafhængige republikkers indtræden i RSFSR.

Hvis ikke, beder jeg Dem få den hos sekretæren og snarest læse den igennem. Jeg snakkede med Sokolnikov om det i går og med Stalin i dag. I morgen skal jeg træffe Mdivani (en grusisk kommunist, der mistænkes for at være »uafhængighedsmand«).

Efter min opfattelse er spørgsmålet det aller-allervigtigste. Stalin er noget tilbøjelig til hastværk. De burde tænke godt over sagen (engang agtede De jo at gå i gang med spørgsmålet og befattede Dem også lidt med det); det samme gælder Sinovjev.

En indrømmelse har Stalin allerede indvilliget i at gøre. Nemlig i §1 i stedet for »indtræden« i RSFSR at skrive:

»En formel sammenslutning sammen med RSFSR i en union af sovjetrepublikker i Europa og Asien.«

Ånden i denne indrømmelse håber jeg er klar: vi erklærer os ligestillede med den socialistiske sovjetrepublik Ukraine og andre, og vi indgår sammen og på lige fod med dem i en ny union, en ny føderation, »Unionen af Sovjetrepublikker i Europa og Asien«.

§2 kræver så også en ændring. Noget i retning af, at der foruden RSFSR's alrussiske centrale eksekutivkomité, VTsIK, oprettes

»en føderal VTsIK for Unionen af Sovjetrepublikker i Europa og Asien«.

Hvis den første vil holde møde en gang om ugen og den anden også (eller måske hver fjortende dag), kan det sagtens lade sig arrangere.

Det er vigtigt, at vi ikke giver næring til »uafhængighedsfolkene«, at vi ikke ophæver deres *uafhængighed*, men får bygget *en etage til* på, en føderation af *ligestillede* republikker.

Anden del af §2 kunne forblive uændret: utilfredse anker (beslutninger i arbejds- og forsvarsrådet og folkekommissærernes råd) til den føderale VTsIK *uden at udførelsen sættes i bero*.

§3 kunne da blive stående med en redaktionel ændring:

»forenes i føderale folkekommissariater med sæde i Moskva, således at RSFRS's tilsvarende folkekommissariater har deres befuldmægtigede med et lille apparat i alle de republikker, *som indgår i Unionen af Sovjetrepublikker i Europa og Asien*«.

Anden del af §3 forbliver uændret; af hensyn til større ligestilling kunne man måske sige:

»efter aftale mellem *de centrale eksekutivkomiteer* i de republikker, som indgår i Unionen af sovjetrepublikker i Europa og Asien«.

Tredje del må vi overveje; om »hensigtsmæssig« ikke bør erstattes med »*obligatorisk*«? Eller om ikke det obligatoriske skal være »*betingsbet*« i det mindste i form af en forespørgsel, og at beslutning kun kan tages uden forespørgsel i tilfælde af »*yderste vigtighed*«?

§4. Måske også »forene ifølge aftale mellem *de centrale eksekutivkomiteer*«?

§5. Måske skal der tilføjes:

»med indstiftelse af fælles (eller almene) konferencer og kongresser, som har *rent vejledende* karakter (eller *kun vejledende* karakter)«?

Tilsvarende skal der ændres i anmærkningerne 1 og 2.

Stalin har indvilliget i at udskyde resolutionens forelæggelse for centralkomiteens politbureau til min ankomst. Jeg kommer ind mandag den 2. oktober. Jeg vil

godt have et møde med Dem og Rykov et par timer op ad formiddagen, f.eks. kl. 12-14, og om nødvendigt om aftenen f.eks. 17-19 eller 18-20.

Dette er et foreløbigt udkast fra mig. Jeg vil føje til og lave om på grundlag af samtalerne med Mdivani og andre kammerater. Jeg vil bede Dem meget om at gøre det samme og svare mig.

Deres Lenin

P.S. Send kopi til *alle* medlemmer af politbureauet.

Tale på plenarmødet i Moskvasovjetten 20. november 1922 (1)

(*Stærkt bifald. »Internationale«.*) Kammerater. Jeg beklager meget og beder om undskyldning for, at jeg ikke kunne komme til jeres møde før. For et par uger siden havde I, så vidt jeg ved, arrangeret det, så jeg kunne besøge Moskvasovjetten. Jeg havde ikke mulighed for at komme, fordi jeg fra og med december måned siden min sygdom, for nu at blive i lægesproget, havde mistet arbejdsevnen for en temmelig lang periode, og som følge af den nedsatte arbejdsevne måtte jeg udsætte dette indlæg uge efter uge. En meget betydelig del af arbejdet, husker I nok, som jeg i begyndelsen lagde over på kammerat Tsjurupa og siden på kammerat Rykov, måtte jeg desuden bebyrde kammerat Kamenev med. For at udtrykke sig med et billede, jeg har brugt før, måtte Kamenev pludselig trække to læs. Dog må jeg sige, for nu at fortsætte billedet, at hesten viste sig særdeles dygtig og arbejdsivrig. Men det er trods alt ikke meningen, at man skal trække to læs, og jeg venter nu utålmodigt på det tidspunkt, hvor kammeraterne Tsjurupa og Rykov vender tilbage, så vi kan fordele arbejdet bare lidt mere retfærdigt. Selv må jeg på grund af den nedsatte arbejdsevne bruge langt mere tid på at holde mig orienteret om sagerne, end jeg bryder mig om.

I december 1921, da året gik på hæld, måtte jeg helt lægge arbejdet på hylden. Dengang var vi ved at gennemføre overgangen til den nye økonomiske politik, og det viste sig netop da, at denne overgang – selv om vi havde taget fat på den allerede ved årets start – var vanskelig, for ikke at sige meget vanskelig. Der er nu gået mere end halvandet år siden vi indledte denne overgang, og man skulle tro, at de fleste nu for længst må være flyttet over i nye stillinger og have fordelt sig efter de nye betingelser,

i særdeleshed efter den nye økonomiske politiks betingelser.

Hvad udenrigspolitikken angår, har vi på dette område haft de færreste forandringer. Her har vi videreført den kurs, som blev lagt tidligere, og mon ikke jeg med ren samvittighed kan sige jer, at vi har videreført den helt konsekvent og med stor succes. For øvrigt behøver man ikke berette herom i detaljer. Tilbageerobringen af Vladivostok, den derpå følgende demonstration og den statsføderative erklæring, som I for nylig har læst i aviserne, har vist og bevist så tydeligt, det kan gøres, at vi på dette felt ikke behøver lave om på noget.

Vi befinder os på en vej, der er fuldstændig klar og nøje afstukket, og vi har sikret os fremgang over for alverdens stater, om end nogle af dem stadig vil sige, at de ikke ønsker at være i stue med os. Ikke desto mindre er de økonomiske relationer ved at komme på plads, og efter dem kommer de diplomatiske relationer, de vil og skal ubetinget komme på plads. Enhver stat, der sætter sig imod, risikerer at komme for sent og vil måske finde sig selv i en ufordelagtig stilling på visse, ganske væsentlige områder. Alt dette ser vi nu og ikke bare i pressen, aviserne. Jeg tror, at de kammerater, som rejser udenlands, også har overtydet sig om, hvor store de indtrufne forandringer er. På dette område er vi, så at sige, for nu at bruge en gammel talemåde, ikke steget om, hverken til andre tog eller til andre forspand.

I indenrigspolitikken derimod har vi haft en omstigning, som vi foretog i foråret 1921 og som blev dikteret af omstændighederne, der var så usædvanligt stærke og overbevisende, at denne omstigning ikke forårsagede nogen som helst stridigheder eller meningsforskelle imellem os. Men den selv samme omstigning volder os stadig vanskeligheder, ja mange vanskeligheder vil jeg sige. Ikke fordi vi ikke har bevist, at omsvinget var nødvendigt – derom hersker slet ingen tvivl – og ikke fordi vi vil betvivle, at forsøget med vor nye økonomiske politik har givet de resultater, der var ventet. Heller ikke i denne henseende – det kan jeg sige helt sikkert – råder der nogen som helst tvivl hverken i partiet eller ude blandt den enorme masse af partiløse arbejdere og bønder.

I den forstand frembyder spørgsmålet ingen vanskeligheder. Vanskelighederne kommer af, at vi er blevet stil-

let over for en opgave, der i mange tilfælde kun kan løses ved at inddrage nye folk og ved at tage ekstraordinære skridt og bruge ekstraordinære metoder. Vi står endnu tvivlende over for rigtigheden af et og andet, der sker forandringer i den ene eller anden retning, og jeg må sige, at både det ene og det andet vil vare ved et pænt stykke tid endnu. »Den nye økonomiske politik«! En underlig betegnelse. Den kaldes ny økonomisk politik, fordi den vender bagud. Vi er på tilbagetog, vi trækker os så at sige tilbage, men meningen er, at vi først trækker os tilbage for senere at tage tilløb og så gøre et kraftigere spring fremad. Det er kun under denne ene betingelse, at vi har trukket os tilbage ved at iværksætte den nye økonomiske politik. Vi ved endnu ikke, hvor og hvordan vi skal omgruppere, tilpasse og omorganisere vore kræfter, således at vi efter tilbagetog kan indlede den mest vedholdende fremrykning. For at gennemføre alle disse operationer i normal orden må vi, som det hedder i ordsproget, tage mål ikke ti, men hundrede gange, inden vi skærer til. Det er nødvendigt, hvis vi skal magte de utrolige vanskeligheder, vi møder ved løsningen af alle vore opgaver og problemer. I véd udmærket, hvilke ofre det har kostet at nå det, vi har nået, I véd, hvor længe borgerkrigen trak ud, og hvor mange kræfter den krævede. Men nu har tilbageerbringelsen af Vladivostok vist os (nok ligger Vladivostok langt væk, men det er trods alt vores by) (*langvarigt bifald*) – den har vist os en generel tendens henimod os og vore landvindinger. Både her og der har vi RSFSR, Ruslands Socialistiske Føderative Sovjetrepublik. Denne tendens har befriet os både fra fjender i borgerkrigen og fra ydre fjender, som gik til angreb på os. Jeg sigter til Japan.

Vi har tilkæmpet os en ganske bestemt diplomatisk position, der som sådan anerkendes af den ganske verden. Det ser I alle. I ser resultaterne heraf, men hvad har det ikke kostet af tid! Vi er nu nået så vidt, at vore fjender anerkender vore rettigheder i såvel den økonomiske politik som i handelspolitikken. Det beviser de handelsaftaler, vi har indgået.

Vi kan se, hvorfor det halvandet år efter, at vi er slået ind på den såkaldt nye økonomiske politiks vej, er så usandsynlig svært for os at rykke fremad på denne vej. Vi lever i en stat, som i den grad er ødelagt af krig, i den grad er slået ud af enhver bare nogenlunde normal gæn-

ge, i den grad er blevet pint og plaget, at vi nu, om vi vil det eller ej, må indlede alle vore beregninger med en lillebitte procent – en procent af førkrigstidens niveau. Det er den målestok, vi anlægger for vore livsbetingelser, vi gør det undertiden meget utålmodigt og lidenskabeligt og konstaterer altid, at vi står over for umådelige vanskeligheder. Den opgave, vi har stillet os, bliver så meget mere umådelig, som vi sammenligner den med forholdene i en gennemsnitlig borgerlig stat. Vi stillede os denne opgave, fordi vi indså, at vi ikke skulle regne med hjælp fra de rige lande, der almindeligvis kommer til undsætning under sådanne betingelser. (2) Efter borgerkrigen blev vi næsten boykottet eller rettere, man sagde til os: den økonomiske forbindelse, vi plejer at opretholde og som er normal i den kapitalistiske verden, vil vi nægte jer.

Der er gået mere end halvandet år, siden vi slog ind på den nye økonomiske politik, og der er gået betydeligt længere tid, siden vi sluttede den første internationale aftale. Men denne boykot, som hele bourgeoisiet og alle regeringerne har rettet mod os, gør sig ikke desto mindre stadig gældende. Vi kunne ikke regne med andet, da vi indførte de nye økonomiske forhold, og alligevel var der for os ingen tvivl om, at vi måtte overgå til dem, og at vi selv måtte opnå resultaterne, alene. Jo længere tid der går, jo tydeligere bliver det, at ingen hjælp, som ville kunne eller som vil blive os tildelt af de kapitalistiske magter, kommer til at afskaffe disse forhold, at den tværtimod efter al sandsynlighed og i langt de fleste tilfælde yderligere vil forstærke og tilspidse disse forhold. »Alene«, sagde vi til os selv. »Alene«, siger så godt som hver eneste kapitalistiske stat, som vi overhovedet har gjort nogen forretninger med, som vi overhovedet har lavet nogen aftaler med, som vi overhovedet har indledt nogen forhandlinger med. Netop heri ligger en særlig vanskelighed. Denne vanskelighed må vi se i øjnene. Efter mere end tre års arbejde, et utrolig hårdt arbejde fyldt af en utrolig heroisme, har vi udviklet vort eget statssystem. Med de forhold, vi hidtil har levet under, var der ingen tid til at undersøge, om vi måske brød for meget ned, der var ingen tid til at undersøge, om ofrene mon var for store, for ofre har vi bragt rigelig af, og den kamp, vi indledte dengang (det ved I meget vel, og jeg behøver ikke at gå nærmere ind på den sag), var en kamp på liv og død mod den gamle

samfundsorden, som vi kæmpede mod for at tiltvinge os retten til at eksistere, til en udvikling i fred. Denne ret har vi tilkæmpet os. Det siger ikke kun vi selv, det er ikke udsagn fra vidner, der kan anklages for partiskhed i vor favør. Det er udsagn fra vidner, der tilhører fjenden, og som selvfølgelig er partiske, blot ikke til gunst for os, men for helt andre. Disse vidner befandt sig i Denikins lejr og stod i spidsen for okkupationen. Og vi ved, at deres partiskhed har kostet os dyrt, at den har kostet os store ødelæggelser. De var årsag til, at vi led alle mulige tab, at vi mistede værdier af enhver art, heriblandt det værdifuldeste af alt, menneskeliv, i et ufattelig stort omfang. Nu må vi med største opmærksomhed granske opgaverne og forstå, at hovedopgaven i dag er, at vi ikke giver de gamle landvindinger fra os. Ikke en eneste gammel landvinding giver vi fra os. (*Bifald.*) Desuden står vi over for en helt ny opgave; det gamle kan vise sig at være en direkte hæmsko. Denne opgave er den sværeste at forstå. Men vi må og skal forstå den for at få lært at arbejde, idet vi så at sige helt skal vende vrangen ud på os selv. Jeg tror I forstår disse ord og paroler, kammerater, for mens jeg ufrivilligt var borte i næsten et år, har I, der står midt i arbejdet, praktisk været tvunget til i forskellige sager og hundredvis af anledninger at tale om det og tænke over det. Jeg er overbevist om, at overvejelserne om dette kun kan føre jer til en eneste slutning: vi i dag skal opbyde endnu mere af den smidighed, vi hidtil har anvendt på borgerkrigens slagmark.

Vi må ikke afstå fra det gamle. En hel række indrømmelser, som vi bruger til at få forbindelse med de kapitalistiske magter – den række af indrømmelser giver dem fuld mulighed for at optage forbindelser med os og sikrer dem deres profit, som til tider måske bliver større, end den burde være. Samtidig afstår vi kun en lille del af produktionsmidlerne, som stort set alle er i statens hænder. Aviserne har i disse dage debatteret koncessionsforslaget fra englænderen Urquhart, (3) som næsten hele tiden indtil nu har været blandt vore fjender i borgerkrigen. Han sagde: »Vi vil nå vort mål i borgerkrigen mod Rusland, mod det Rusland, som tog sig den frækhed at berøve os det og det«. Og efter alt dette gik det sådan, at vi optog forbindelse med ham. Vi har ikke afslået det, vi har gjort det med største glæde, men vi har sagt: »Beklager, det vi har

erobret, giver vi ikke tilbage. Vort Rusland er så stort, de økonomiske muligheder i vort land er så mange, og vi anser os i vor fulde ret til ikke at afslå Deres elskværdige forslag, men vi vil behandle det med køligt overlæg som forretningsfolk«. Ganske vist kom der ikke noget ud af vor første samtale, da vi af politiske grunde ikke kunne gå ind på hans forslag. Vi måtte svare nej. Så længe englænderne ikke anerkendte muligheden af, at vi deltager i behandlingen af spørgsmålet om stræderne og Dardanelkerne, (4) måtte vi sige nej til hans forslag, men nu, efter afslaget, har vi måttet tage denne sag op til nærmere gennemgang. Vi har diskuteret, hvorvidt det kunne betale sig for os eller ej, om det kunne betale sig at indgå denne koncession, og i så fald under hvilke omstændigheder. Vi måtte tale om prisen. Det her viser jer klart, kammerater, hvor meget anderledes vi nu må tage fat på tingene, end vi gjorde før. Tidligere sagde kommunisten: »Jeg vil give mit liv«, det var for ham en meget enkel sag, selv om det ikke altid var så enkelt endda. Nu står vi kommunist derimod over for en helt anden opgave. Vi skal regne på alt, hver og en af os skal lære sig at tage alt med i beregningerne. I de kapitalistiske omgivelser skal vi regne på, hvordan vi sikrer vor eksistens, hvordan vi drager fordel af vore modstandere, som selvfølgelig vil købslå, som aldrig har glemt kunsten at købslå og som vil købslå på vor bekostning. Det glemmer vi heller ikke, og vi forestiller os slet ikke, at forretningsfolkene et eller andet sted i verden har forvandlet sig til lam og som sådan vil tildele os alskens gratis goder. Den slags sker ikke, og vi gør os ingen forhåbninger i den retning, men regner med, at vi, der er vant til at give svar på tiltale, også her, hvor vi har omstillet os, vil være i stand til både at lave forretninger og tjene på det, og slippe godt ud af hårde økonomiske situationer. Det er en opgave, som er meget svær. Det er den opgave, vi arbejder med.

Det ville være godt, om vi gjorde os klart og dét en gang for alle, hvor stor kløften er mellem den gamle og den nye opgave. Hvor stor denne kløft end måtte være, så har vi dog i krig lært at manøvrere, og vi skal forstå, at den manøvre, der venter os nu og som vi befinder os midt i, er den allersværeste, men til gengæld nok den sidste. Vi skal bestå denne kraftprøve og bevise, at vi ikke bare har terpet den lærdom, vi fik i går, og repeterer den nu. Vi beder

undskyldte, men vi er begyndt at lære om igen, og vi vil lære om igen på en sådan måde, at vi når bestemte, for alle indlysende resultater. Med hensyn til denne omlæring synes jeg, at det er nu, vi endnu engang skal give hinanden det faste løfte, at nok har vi foretaget et tilbagetog under betegnelsen ny økonomisk politik, men vi har gjort det sådan, at vi intet giver fra os af det nye, samtidig med at kapitalisterne får indrømmelser, der vil få enhver nok så fjendtlig stat til at lave forretninger og indgå forbindelser med os. Kammerat Krasin, der har haft flere samtaler med Urquhart, denne hovedmand og støttepille bag hele interventionen, siger, at Urquhart efter alle forsøg på at påtvinge os det gamle system for enhver pris, og i hele Rusland, vil sætte sig til forhandlingsbordet med ham, Krasin, og begynde at spørge: »Hvad koster det? Hvor meget? For hvor mange år?« (*Bifald.*) Herfra er der stadig temmelig lang vej til, at vi laver koncessionshandeler og dermed indtræder i et fuldkommen klart og – efter det borgerlige samfunds opfattelse – urokkeligt aftaleforhold, men vi ser nu, at vi er på vej, og at vi næsten, men endnu ikke helt er nået frem. Det må vi være klar over, kammerater, og ikke blive overmodige. Der er stadig langt igen til, at vi i fuldt omfang har nået det, der vil gøre os stærke, selvstændige og sikre på, at vi roligt kan gå ind i kapitalistiske handelstransaktioner, uanset hvilke, i vished om, at hvor vanskelig en handel der end bliver tale om, så vil vi foretage den, trænge til bunds i den og få den i hus. Derfor skal vi fortsætte arbejdet, vi har påbegyndt på dette område – både det politiske og det partimæssige – og derfor skal vi skifte fra de gamle metoder til metoder, som er helt nye.

Vi sidder stadig med det gamle apparat, og opgaven for os nu er at omdanne det efter en ny linje. Det kan vi ikke gøre i en håndvending, men vi må indrette tingene sådan, at de kommunister, vi har, bliver placeret rigtigt. Det er nødvendigt, at disse kommunister behersker det apparat, de er placeret i, og ikke som det ofte sker, at apparatet behersker dem. Det er ingen skam at indrømme det, og vi må tale åbent om det. Det er altså de opgaver og de vanskeligheder, der venter os, og så netop på et tidspunkt, hvor vi er slået ind på forretningsvejen, hvor vi ikke kan nærme os socialismen som var den et helgenbillede i prangende farver. Vi må tage den rigtige ret-

ning, vi må sikre os, at den bliver efterprøvet, at hele massen og hele befolkningen efterprøver den vej, vi går, og siger: »Ja, det er bedre end det gamle system«. Det er den opgave, vi har sat os. Vort parti, en lille gruppe i forhold til landets samlede befolkning, er gået i gang med det. Denne lille kerne har sat sig for at lave alting om og vil også gøre det. Vi har bevist, at dette ikke er utopi, men en sag som mennesker lever og ånder for. Det har vi alle set – det er allerede fuldbyrdet. Der skal laves om på en sådan måde, at hele flertallet af de arbejdende masser, bønderne og arbejderne, siger: »I skal ikke rose jer selv, det er os som roser jer og siger, at I har nået de bedste resultater, herefter vil intet forstandigt menneske nogen sinde tænke på at vende tilbage til det gamle«. Men så langt er vi endnu ikke. *Derfor er NEP fortsat den vigtigste, mest aktuelle og altudtømmende parole for dagen i dag.* Vi glemmer ikke en eneste af de paroler, vi lærte i går. Det kan vi trygt sige til hvem det måtte være uden skygge af usikkerhed, og hvert eneste skridt vi tager viser det. Men vi må desuden til stadighed tilpasse os den nye økonomiske politik. Alle dens negative sider, som vi ikke behøver remse op og som I meget vel kender, må vi forstå at holde i ave og reducere til et bestemt minimum; vi må forstå at indrette tingene økonomisk. Vor lovgivning giver os fuld mulighed herfor. Vil vi kunne klare denne sag? Det er langt fra afgjort endnu. Vi er ved at sætte os ind i den. Hvert nummer af vor partiavis bringer snesevis af artikler, som fortæller: på den og den fabrik hos den og den fabrikant er forpagtningsvilkårene sådan og sådan, men på den anden fabrik, hvor direktøren er kommunist og vor kammerat, er forholdene sådan og sådan. Giver det indtjening eller ej, kan det accepteres eller ej? Vi er nået ind til selve kernen i hverdagens problemer, og dét er en kolossal landvinding. Socialismen er ikke længere et spørgsmål, der hører en fjern fremtid til, eller noget abstrakt eller et helgenbillede. Hvad helgenbilledet angår, holder vi fast ved vor gamle, meget negative opfattelse. Vi har hevet socialismen ud i hverdagen, og det er dér, vi skal klare os. Det er opgaven for dagen i dag, det er opgaven for vor epoke. Lad mig slutte med at udtrykke forvisning om, at hvor svær denne opgave end er, hvor ny den end er sammenlignet med vor tidligere opgave, og hvor mange vanskeligheder den end bereder os, så står vi

sammen og løser denne opgave, ikke den dag i morgen, men inden for nogle år, koste hvad det vil, så NEP-Rusland bliver til et socialistisk Rusland. (*Stærkt og langvarigt bifald.*)

*Telefondiktat den 13. december 1922.
Trykt i uddrag i Ivestija VTsIK nr. 21 den 26. januar 1924.
Første gang trykt i fuld ordlyd i
Proletarskaja Revoljutsija nr. 2-3, 1930.*

Om monopolet på udenrigshandel (1)

*Til kammerat Stalin til brug for
centralkomiteens plenarmøde*

Det vigtigste mener jeg er at granske brevet fra kammerat Bukharin. I første punkt skriver han, at »hverken Lenin eller Krasin siger en lyd om de talløse tab, landets økonomi må bære som følge af udenrigshandelskommissariatets mangel på arbejdsevne, der stammer fra dets »princielle« struktur, ikke et ord om de tab, der hænger sammen med, at vi selv er ude af stand til (og af helt forståelige årsager vil være ude af stand til i lang tid) at mobilisere bøndernes varemasse og bringe den ud i den internationale vareomsætning«.

Denne påstand er direkte forkert. I afsnit II taler Krasin nemlig tydeligt om dannelsen af blandede selskaber, som er en af måderne til for det første at mobilisere bøndernes varemasse og for det andet at give statskassen en profit på mindst 50 procent fra denne mobilisering. Det er altså Bukharin, der går uden om sagens kerne. Han vil ikke indse, at en »mobilisering af bøndernes varemasse« udelukkende og alene giver indtægter til NEP-folkene. Spørgsmålet er, om vort udenrigshandelskommissariat skal arbejde for NEP-folkene eller for den proletariske stat. Det er et så centralt spørgsmål, at man ubetinget må og skal tage kampen om det på partikongressen.

Sammenlignet med dette første, grundlæggende, principielle spørgsmål er udenrigshandelskommissariatets mangel på arbejdsevne et fuldkommen underordnet problem, for denne mangel på arbejdsevne er hverken større eller mindre end i alle vore folkekommissariater. Det hænger sammen med deres almene sociale struktur, og

der kræves mange års ihærdigt arbejde af os for at højne uddannelsen og niveauet som helhed.

I andet punkt af sine teser erklærer Bukharin, at »punkter som f.eks. afsnit 5 hos Krasin til fulde også kan bruges på koncessioner i almindelighed«. Dette er igen en skrigende usandhed, idet Krasin i sin 5. tese gør gældende, at man »på landet kunstigt vil bane vej for den mest forhærdede udbytter, opkøber, spekulant og agent for udenlandsk kapital udstyret med dollar, pund sterling og svenske kroner«. Dette passer overhovedet ikke på koncessionerne, hvor det ikke bare er et spørgsmål om territorium, men også om særlig tilladelse til at handle med særlige varer, og hvad vigtigst er: det er os som bestemmer handelen med de og de koncessionsvarer; uden med et eneste ord at imødegå Krasins argumenter om, at vi ikke vil kunne holde den frie handel inden for de rammer, som blev lagt i plenarmødets beslutning af 6. oktober, og at vi vil tabe kontrollen med denne handel som følge af presset fra ikke bare smuglere, men også samtlige bønder – uden at reagere på dette økonomiske og klasse-mæssige hovedargument med så meget som en lyd, fremsætter Bukharin mod Krasin anklager, som er chokerende i deres uholdbarhed.

I tredje punkt af sit brev skriver Bukharin: »Afsnit 3 hos Krasin.« (Han kommer af vanvare til at skrive 3 i stedet for 4) »Vor grænse er den samme«, og han spørger: »Hvad betyder det?« Det betyder i realiteten, at ingenting bliver gjort. Præcis som en butik med et fint samfundsmæssigt reklameskilt, men uden varer (hængelåssystemet). Krasin siger imidlertid udtrykkeligt, at grænsen ikke så meget opretholdes gennem told- eller grænsebeskyttelsen som gennem monopolet på udenrigshandelen. Mod denne klare, direkte og indiskutable kendsgerning kan Bukharin intet indvende og gør det heller ikke med et eneste ord. Udtrykket »hængelåssystem« er af samme karakter som de udtryk, Marx i sin tid besvarede med udtrykket »frihandelsmand vulgaris«, for her er der ikke tale om andet end en helt vulgær frihandelsfrase. (2)

Videre. I fjerde punkt beskylder Bukharin Krasin for, at han angiveligt ikke ser, at vi skal udbygge vor toldpolitik, og sideløbende beskylder han mig for at tage fejl, når jeg taler om kontrollører over hele landet, da det i virkeligheden kun drejer sig om ind- og udførselsstederne. At-

ter engang rystes man over, hvor letsindige og malplacerede Bukharins indvendinger er, for Krasin ikke bare ser og ikke bare erkender fuldstændigt, at vor toldpolitik må udbygges. Han anfører også med en præcision, der ikke levner skygge af tvivl, at denne udbygning består i, at vi for det første indfører monopol på udenrigshandelen og for det andet opretter blandede selskaber.

Bukharin ser ikke – det er hans mest forbløffende og for øvrigt rent teoretiske fejl – at ingen toldpolitik kan være effektiv i imperialismens tidsalder med dennes uhyrlige forskel mellem fattige lande og utroligt rige lande. Bukharin henviser flere gange til toldbeskyttelsen uden at se, at ethvert rigt industriland under de nævnte forhold kan smadre denne beskyttelse. Det behøver bare at give eksportpræmie til de varer, der skal indføres i Rusland, og som er belagt med toldafgifter hos os. Penge til dette formål har ethvert industriland mere end rigeligt af, og med et sådant skridt vil det første det bedste industriland smadre vor hjemlige industri.

Alle Bukharins toldpolitiske betragtninger indebærer derfor i praksis kun en meget let maskeret overgang til frihandelssystemet, og at russisk industri lades helt uden beskyttelse. Noget sådant skal vi bekæmpe af alle kræfter og dét også på partikongressen, for i vore dage, under imperialismen, gives ingen anden effektiv toldpolitik end monopol på udenrigshandel.

Bukharins beskyldning mod Krasin (i femte punkt) for ikke at forstå, hvor vigtigt det er at øge vareomsætningen, gendrives til fulde af Krasins bemærkninger om de blandede selskaber; disse blandede selskaber forfølger nemlig det ene mål at øge vareomsætningen med opretholdelse af en reel beskyttelse af vor russiske industri og ikke en fiktiv som ved toldbeskyttelse.

Videre opponerer Bukharin mod mig i sjette punkt og skriver, at det er ham ligegyldigt om bonden slutter den mest fordelagtige handel, og at kampen ikke vil stå mellem bonden og sovjetmagten, men mellem sovjetmagten og eksportøren; også dette er i bund og grund forkert, da eksportøren ud fra de af mig anførte eksempler på prisforskelle (hør koster 4,50 rbl. i Rusland, men 14 rbl. i England) hurtigt, sikkert og bestemt vil mobilisere alle bønder omkring sig. I praksis gør Bukharin sig til talsmand for spekulanten, småborgeren og den rige bonde, mod in-

dustriproletariatet, som absolut ikke er i stand til uden beskyttelse at genrejse sin industri og gøre Rusland til et industriland, slet ikke gennem en toldpolitik, men ene og alene gennem et monopol på udenrigshandelen. Enhver anden protektionisme i vore dages Rusland er en fuldkommen fiktiv protektionisme, som kun vil eksistere på papiret og ikke give proletariatet noget som helst. For proletariatet og dets industri har denne kamp altså den mest vitale, principielle betydning. Systemet med blandede selskaber er det eneste, som virkelig er i stand til at forbedre udenrigshandelskommissariatets dårlige apparat, for under dette system vil den udenlandske og den russiske købmand arbejde side om side. Hvis vi ikke engang under sådanne forhold kan få indhentet, studeret og lært det vi skal, så er vi et folk af totalt håbløse fæhoveder.

Hvis vi bliver ved at snakke om »toldbeskyttelse«, vil det være ensbetydende med at stikke hinanden blår i øjnene vedrørende de farer, Krasin eftertrykkeligt har advaret imod, og som Bukharin ikke på noget punkt har gendrevet.

Jeg skal yderligere tilføje, at en delvis åbning af grænserne rummer de alvorligst tænkelige farer for vor valuta, da vi reelt så vil havne i samme situation som Tyskland; det rummer de alvorligst tænkelige farer for infiltration i Rusland – uden den mindste kontrolmulighed fra vor side – af småborgerlige elementer og alle hånede agenter for eksil-Rusland.

At bruge blandede selskaber med henblik på at lære for alvor og i lang tid – det er den eneste vej til genrejsning af vor industri.

Lenin

Brev til kongressen (1)

I

Jeg vil meget tilråde, at der på denne kongres foretages en række forandringer i vor politiske struktur.

Her følger til jeres orientering de overvejelser, jeg finder vigtigst.

I første række tænker jeg på en forøgelse af centralkomitémedlemmernes antal til nogle snese eller endda til omkring hundrede. Det forekommer mig, at foretager vi ikke denne reform, vil vor centralkomité komme ud for store farer i tilfælde af, at begivenhederne ikke forløber helt gunstigt for os (og andet kan vi ikke regne med).

Dernæst vil jeg foreslå kongressen at overveje at give Gosplans beslutninger (2) karakter af love, på visse betingelser, og i denne henseende imødekomme kammerat Trotskij, til en vis grad og på visse betingelser.

Hvad angår det første punkt, dvs. forøgelsen af centralkomitémedlemmernes antal, tror jeg, at noget sådant er fornødent både for at højne CK's autoritet og for at kunne tage alvorligt fat på at forbedre vort apparat og for at forebygge, at konflikter mellem små dele af CK kan få overvættets betydning for partiets skæbne på alle felter.

Det forekommer mig, at en centralkomité på 50-100 medlemmer har vort parti ret til at forlange af arbejderklassen, og at vort parti vil kunne få dette antal uden at lægge overdrevent beslag på dens kræfter.

Denne reform vil forøge vort partis fasthed betydeligt og lette dets kamp blandt fjendtlige stater, en kamp, der efter min mening kan og må blive stærkt tilspidset i de nærmeste år. Det forekommer mig, at vort partis stabilitet vil øges tusindfold ved et sådant skridt.

23. december 1922

Nedskrevet af M. V.

Lenin

II

Fortsættelse af notatet
24. december 1922

Ved centralkomiteens stabilitet, som jeg talte om ovenfor, forstår jeg foranstaltninger mod spaltning, for så vidt sådanne foranstaltninger overhovedet kan træffes. For naturligvis havde hvidgardisten i Russkaja Mysl (3) (det var vel S.S. Oldenburg) ret, da han, i de folks spil mod Sovjetrusland, for det første gjorde sin indsats på en spaltning af vort parti, og for det andet gjorde sin indsats på, at meget alvorlige divergenser kan føre til denne spaltning.

Vort parti bygger på to klasser, og derfor er dets ustabilitet mulig og dets fald uundgåeligt, hvis disse to klasser ikke kan leve i indbyrdes forståelse. I så fald er det unyttigt at træffe nogen foranstaltninger, i det hele taget at spekulere over vor centralkomité's stabilitet. Ingen foranstaltninger vil i så fald vise sig egnede til at forebygge en spaltning. Men jeg håber, at en sådan tildragelse ligger for langt ude og er for usandsynlig til, at den behøver omtale.

Jeg sigter til stabilitet som garanti mod splittelse i den nærmeste tid og vil her komme ind på en række overvejelser af rent personlig art.

Jeg tror, at afgørende med hensyn til stabilitet ud fra dette synspunkt er centralkomitémedlemmer som Stalin og Trotskij. Forholdet mellem dem udgør efter min mening over halvdelen af den spaltningsfare, som kan undgås, og til hvis undgåelse efter min mening forøgelsen af centralkomitémedlemmernes antal til 50-100 bl.a. skal tjene.

Kammerat Stalin har som generalsekretær koncentreret en umådelig magt i sine hænder, og jeg er ikke sikker på, om han altid vil forstå at benytte denne magt tilstrækkeligt forsigtigt. På den anden side udmærker kammerat Trotskij sig ikke ved lutter fremragende egenskaber, hvad allerede hans kamp mod centralkomiteen i forbindelse med spørgsmålet om NKPS (4) viste. Personlig er han nok den dygtigste mand i den nuværende CK, men også alt for selvsikker og tilbøjelig til at gå op i sagens rent administrative side.

Disse to egenskaber hos to fremragende ledere i den nuværende CK kan, uden at nogen vil det, føre til en spalt-

ning, og hvis vort parti ikke tager skridt til at hindre det, kan spaltningen komme uventet.

Jeg vil ikke ellers karakterisere andre medlemmer af CK ud fra deres personlige egenskaber. Jeg minder kun om, at oktoberepisoden med Sinovjev og Kamenev (5) naturligvis ikke var nogen tilfældighed, men at man lige så lidt kan gøre den til en bebrejdelse mod dem personlig, som man kan gøre ikke-bolsjevisme til en bebrejdelse mod Trotskij.

Blandt centralkomiteens unge medlemmer vil jeg sige nogle ord om Bukharin og Pjatakov. Det er efter min mening de mest fremragende kræfter (blandt de yngste kræfter), og vedrørende dem må man have følgende for øje: Bukharin er ikke blot en overordentlig værdifuld og betydelig teoretiker for partiet, han regnes også med rette for hele partiets yndling, men hans teoretiske anskuelser kan kun med meget stor tvivl regnes for fuldt ud marxistiske, for der er noget skolastisk ved ham (han har aldrig studeret og vist aldrig helt forstået dialektik).

25.12. Dernæst Pjatakov – en mand med utvivlsomt fremragende vilje og fremragende evner, men alt for optaget af administreren og den administrative side af en sag til, at man kan bygge på ham i et alvorligt politisk spørgsmål.

Naturligvis gøres både den ene og den anden af mine bemærkninger kun for indeværende tid, under den forudsætning, at disse to fremragende og trofaste medarbejdere ikke finder lejlighed til at supplere deres kundskaber og ophæve deres ensidigheder.

25. december 1922
Nedskrevet af M. V.

Lenin

Tilføjelse til brevet af 24. december 1922

Stalin er for grov, og denne mangel, som udmærket kan tåles i vor kreds og i omgang mellem os kommunister, bliver utålelig på generalsekretærens post. Derfor foreslår jeg kammeraterne at overveje en udskiftning af Stalin på denne post og at udnævne en anden, der i alle andre henseender kun adskiller sig fra kammerat Stalin ved et

eneste fortrin, nemlig ved at være mere tålmodig, mere loyal, mere høflig og mere opmærksom over for kammeraterne, mindre lunefuld osv. Denne omstændighed kan se ud som en forsvindende bagatel. Men jeg tror, at med henblik på forebyggelse af spaltning og med henblik på mine bemærkninger om forholdet mellem Stalin og Trotskij er det ikke nogen bagatel, eller at det er en af den slags bagateller, der kan få afgørende betydning.

Nedskrevet af L. F.
4. januar 1923

Lenin

III

Fortsættelse af notaterne
26. december 1922

Forøgelsen af centralkomitémedlemmernes antal til 50 eller endda 100 kan efter min mening tjene et dobbelt eller endda tredobbelt formål: jo flere centralkomitémedlemmer der bliver, jo større bliver opøvelsen i centralkomitéarbejde og jo mindre bliver faren for spaltning på grund af en uforsigtighed. Hvis der drages mange arbejdere med i centralkomiteen, vil det hjælpe arbejderne med at forbedre vort apparat, som er helt elendigt. Vi har faktisk overtaget det fra det gamle regime, fordi på så kort tid, især under krig, hungersnød osv. var det aldeles umuligt at omskabe det. Derfor kan man roligt svare de »kritikere«, der spydigt eller ondskabsfuldt gør os opmærksom på defekter ved vort apparat, at disse folk aldeles ikke forstår vilkårene for den indeværende revolution. På fem år var det overhovedet umuligt at omskabe apparatet tilstrækkeligt, især under de forhold, hvorunder revolutionen her i landet forløb. Det var nok, hvis vi på fem år fik skabt en ny type stat, hvor arbejderne går i spidsen for bønderne mod bourgeoisiet, og i betragtning af den fjendtlige internationale situation var dette i sig selv et gigantisk værk. Men bevidstheden herom skal på ingen måde skjule for os, at vi i grunden overtog det gamle apparat fra tsaren og fra bourgeoisiet, og at alt arbejde nu, efter fredens indtræden og opfyldelsen af det minimumsbehov, der holder sulten borte, må indrettes på at forbedre apparatet.

Jeg forestiller mig, at nogle dusin arbejdere som medlemmer af centralkomiteen bedre end nogen som helst

andre kan tage fat på afprøvelse, forbedring og omskabelse af vort apparat. Arbejder- og bondeinspektionen, som i begyndelsen havde denne funktion, kunne ikke klare den og kan kun benyttes som »bivogn« eller på visse betingelser som medhjælper for disse centralkomitémedlemmer. De arbejdere, der kommer ind i centralkomiteen, skal efter min mening ikke fortrinsvis være folk, der har været i lang tids tjeneste i sovjetorganer (til arbejderne regner jeg alle vegne i denne del af brevet også bønderne), fordi der i disse arbejdere allerede er nedlagt visse traditioner og visse fordomme, som man netop gerne skulle bekæmpe.

De nye arbejdermedlemmer af centralkomiteen bør fortrinsvis vælges blandt arbejdere under det lag, der i løbet af fem år er kommet frem som sovjetfunktionærer, blandt mennesker, som lever nærmere ved de almindelige arbejdere og bønder, men som ikke hverken direkte eller indirekte kan rubriceres som udbytttere. Jeg tror, at når sådanne arbejdere er til stede på alle centralkomitémøder, på alle politbureau-møder, og læser alle centralkomitédokumenter, kan de udgøre en stab af trofaste tilhængere af sovjetsystemet og for det første forlene selve CK med stabilitet og for det andet formå virkelig at arbejde med apparatets fornyelse og forbedring.

Nedskrevet af L. F.
26. december 1922 '

Lenin

IV

Fortsættelse af notaterne
27. december 1922

Om at tildele Gosplan lovgivningsfunktioner

Denne tanke blev fremsat af kammerat Trotskij, var det vist, for lang tid siden. Jeg talte imod den, fordi jeg fandt, at der i så fald ville blive kludder i vort system af lovgivende institutioner. Men ved nøje overvejelse af sagen finder jeg, at der i grunden er en sund tanke i den, nemlig den, at Gosplan står noget afsides fra vore lovgivende institutioner, på trods af, at Gosplan består af kyndige folk, eksperter, videnskabsmænd og teknikere og egentlig be-

sidder de fyldigste oplysninger til sagernes rette bedømmelse.

Vi er imidlertid hidtil gået ud fra, at Gosplan skal levere staten et kritisk analyseret materiale, mens statsinstitutionerne skal afgøre statssagerne. Jeg tror, at som situationen nu er, hvor statssagerne er blevet ualmindelig komplicerede, og hvor der hvert øjeblik skiftevis behandles spørgsmål, som kræver ekspertbehandling blandt Gosplans medlemmer, og spørgsmål, som ikke behøver dette, ja endda sager, hvor visse punkter kræver Gosplans ekspertbehandling ind imellem punkter, som ikke kræver det – jeg tror, at i tiden som den er nu, må man tage et skridt i retning af en forøgelse af Gosplans kompetence.

Jeg forestiller mig dette skridt sådan, at Gosplans beslutninger ikke kan omstødes på ordinær sovjetvis, men for at kunne tages op til revision kræver en særlig fremgangsmåde, f.eks. forelæggelse på et møde i den centrale eksekutivkomité, en sagsbehandling før revisionen ud fra en særlig instruks, med særlige regler for indhentning af skriftlige bedømmelser til afvejning af, om denne beslutning fra Gosplan skal ophæves, endelig bestemte særlige frister, inden for hvilke revisionen af Gosplans beslutning skal finde sted osv.

I denne henseende kan og bør man efter min mening imødekomme kammerat Trotskij, men ikke med hensyn til, om formandskabet i Gosplan skal beklædes enten af en af vore politiske ledere eller af formanden for det Øverste Samfundsøkonomiske Råd osv. Det forekommer mig, at det principielle spørgsmål her for tiden hænger snævert sammen med det personlige. Jeg tror, at de angreb, som man for tiden hører mod Gosplans formand, kammerat Krsjisjanovskij og mod hans stedfortræder, kammerat Pjatakov, og som rettes mod dem begge, således at vi på den ene side hører anklager for overdreven blødhed, uselvstændighed, holdningsløshed, og på den anden side hører anklager for overdreven kluntethed og grovhed, utilstrækkelig solid videnskabelig uddannelse osv., jeg tror, at disse angreb er udtryk for, at spørgsmålet har to sider, som begge bliver overdrevet enormt, og at vi faktisk i Gosplan har brug for en forstandig kombination af to karaktertyper, af hvilke Pjatakov kan være mønster på den ene og Krsjisjanovskij på den anden.

Jeg tror, at Gosplan skal ledes af en mand, der på den ene side er videnskabeligt uddannet, enten teknisk eller landbrugsfagligt, med stor erfaring gennem flere årtier i praktisk arbejde enten på det tekniske eller på det landbrugsfaglige område. Jeg tror, at denne mand ikke så meget skal have administrative egenskaber som omfattende erfaring og evne til at drage mennesker til sig.

27. december 1922
Nedskrevet af M. V.

Lenin

V

Fortsættelse af brevet om tildeling af lovkarakter til Gosplans beslutninger.
28. december 1922

Jeg har hos nogle af vore kammerater, der evner at påvirke statsanliggendes retning på afgørende måde, bemærket en tendens til overdrivelse af den administrative side, som naturligvis er nødvendig på rette plads og til rette tid, men som man ikke må forveksle med den videnskabelige side, med evnen til at fatte om den brede virkelighed, evnen til at drage mennesker til sig osv.

I enhver statsinstitution, især i Gosplan, behøves der en kombination af disse to egenskaber, og da kammerat Krsjisjanovskij fortalte mig, at han havde taget Pjatakov ind i Gosplan og aftalt med ham om arbejdet, så gav jeg mit samtykke dertil og beholdt på den ene side visse tvivl hos mig selv, men håbede på den anden side undertiden på, at vi her ville få en kombination af to typer statsledere. Om dette håb er gået i opfyldelse, det må man nu afvente og bedømme efter erfaringerne i noget længere tid, men i princippet kan der efter min mening ikke være tvivl om, at denne kombination af karakterer og typer (mennesker, egenskaber) ubetinget er nødvendig for, at statsinstitutionerne fungerer rigtigt. Jeg tror, at overdrivelse af det »administrative« er lige så skadelig som overdrivelse i det hele taget kan være. En statsinstitutions leder skal i høj grad besidde evnen til at drage mennesker til sig og i tilstrækkelig grad have solide videnskabelige og tekniske kundskaber for at kunne kontrollere deres arbejde. Dette må betragtes som hovedsagen. Ellers kan ar-

bejdet ikke forløbe rigtigt. På den anden side er det meget vigtigt, at lederen forstår at administrere og har den rette hjælpere eller de rette hjælpere på dette felt. En kombination af disse to egenskaber i en enkelt person vil man næppe finde, og det vil næppe heller være nødvendigt.

Nedskrevet af L.F.
28. december 1922

Lenin

VI

Fortsættelse af notaterne om Gosplan
29. december 1922

Gosplan er øjensynlig i færd med på alle felter at blive en ekspertkommission hos os. I spidsen for denne institution må man absolut have en person med stor erfaring og alsidig videnskabelig uddannelse på det tekniske felt. Administrationstalentet må her efter sagens natur have en hjælperfunktion. En vis uafhængighed og selvstændighed hos Gosplan er uomgængelig, for at denne videnskabelige institution kan hævde sin autoritet, og er afhængig af én ting, nemlig dens medarbejderes samvittighedsfuldhed og deres samvittighedsfulde bestræbelse for at realisere vor plan for den økonomiske og sociale opbygning.

Denne sidste egenskab kan man jo for tiden undtagelsesvis finde, for det overvejende flertal af de forskere, der naturligt udgør Gosplans personale, er uvægerligt smittet af borgerlige anskuelse og borgerlige fordomme. At kontrollere dem fra denne side skal være opgaven for nogle personer, som kan danne et præsidium for Gosplan, og som skal bestå af kommunister og dag for dag under arbejdets gang på alle felter følge, hvor trofaste de borgerlige forskere er, og hvordan de opgiver deres borgerlige fordomme, og desuden hvordan de efterhånden går over til socialismens synspunkt. Dette dobbelte arbejde, at føre en videnskabelig kontrol ved siden af arbejdet med det rent administrative, skal være idealet for lederne af Gosplan i vor republik.

Nedskrevet af M. V. *Lenin*
29. december 1922

Mon det er rationelt at opdele det arbejde, Gosplan udfører, i enkelte detailopgaver, og skulle man ikke tvært-

imod stræbe efter at få dannet en kreds af faste specialister, som systematisk kontrolleredes af Gosplans præsidium og kunne løse hele det problemkompleks, der indgår i denne kreds' arbejdsområde? Jeg tror, at dette sidste er det mest rationelle, og at man skal forsøge at formindske antallet af midlertidige og hastende detailopgaver.

29. december 1922
Nedskrevet af M. V.

Lenin

VII

Fortsættelse af notaterne
29. december 1922

(Til afsnittet om forøgelse af centralkomitémedlemmernes antal)

Når man forøger antallet af centralkomitémedlemmer, må man efter min mening samtidig og måske hovedsageligt tage fat på en afprøvelse og forbedring af vort apparat, som ikke duer til noget. Til dette formål skal vi gøre brug af højt kvalificerede specialister, og det må være arbejder- og bondeinspektionens opgave at skaffe disse specialister.

Hvordan man skal kombinere disse afprøvelsesspecialister, som har de tilstrækkelige kundskaber, og disse nye medlemmer af centralkomiteen – denne opgave må løses ad praktisk vej.

Det forekommer mig, at arbejder- og bondeinspektionen (i kraft af sin egen udvikling og i kraft af vore usikre opfattelser af dens udvikling) har givet det facit, vi nu iagttager, nemlig en overgangstilstand fra et særligt folkekommissariat til en særlig funktion udøvet af centralkomitémedlemmer; fra en institution, der reviderer alt og alle, til et fåtalligt hold førsteklases revisorer, der skal aflønnes godt (det er særlig nødvendigt i vort kontante århundrede og under forhold, hvor revisorerne direkte går i tjeneste hos de institutioner, der betaler dem bedst).

Hvis antallet af centralkomitémedlemmer bliver forøget på passende måde, og hvis de år efter år med hjælp fra disse højt kvalificerede specialister og på alle områ-

der meget autoritative medlemmer af arbejder- og bondeinspektionen gennemgår et kursus i statsforvaltning – så tror jeg, at vi får held til at løse denne opgave, der i så lang tid ikke ville lykkes for os.

Altså til slut – indtil 100 medlemmer af centralkomiteen, og til hjælp for dem højst 400-500 medlemmer af arbejder- og bondeinspektionen, der reviderer på anvisning af dem.

29. december 1922
Nedskrevet af M. V.

Lenin

Fortsættelse af notaterne
30. december 1922

Om nationaliteter eller om »autonomisering« (6)

Jeg har vist gjort mig skyldig i en stor forseelse over for Ruslands arbejdere ved, at jeg ikke tilstrækkelig energisk og tilstrækkelig skarpt har blandet mig i det famøse spørgsmål om autonomisering, som vist officielt hedder spørgsmålet om en union af socialistiske sovjetrepublikker.

I sommer, da dette spørgsmål opstod, var jeg syg, og om efteråret nærede jeg overdrevne forhåbninger om at blive rask og om, at centralkomitémøderne i oktober og december ville give mig mulighed for at blande mig i dette spørgsmål. Men imidlertid lykkedes det mig ikke at deltage i hverken oktobermødet (om dette spørgsmål) eller decembermødet, og på den måde gik spørgsmålet næsten helt uden om mig.

Jeg nåede kun at tale med kammerat Dzerzinsky, som var kommet fra Kaukasus og fortalte mig om, hvordan det stod til med dette spørgsmål i Grusien. Jeg nåede også at veksle et par ord med kammerat Sinovjev og meddele ham mine bange anelser på dette punkt. Kammerat Dzerzinsky var leder af den delegation, som centralkomiteen udsendte til »undersøgelse« af den grusiske tildragelse, og af det, han fortalte mig, kunne jeg kun få de værste anelser. Hvis det er kommet så vidt, at Ordsjonikidse kan blive rasende og anvende fysisk vold, hvilket kammerat Dzerzinsky fortalte om, så kan man forestille sig, hvilken sump vi er havnet i. Hele dette påfund med

»autonomisering« var åbenbart aldeles urigtigt og utidigt.

Man siger, at enhed i apparatet var nødvendig. Hvorfra kommer disse forsikringer? Mon ikke fra dette samme russiske apparat, som vi, hvad jeg allerede har skrevet i et tidligere nummer af min dagbog, har overtaget fra tsarismen og kun givet lidt sovjetisk smørelse. (7)

Man burde utvivlsomt have ventet med dette skridt, indtil vi kan sige, at vi står inde for vort apparat, at det er vort eget. Men for tiden må vi ærligt sige det modsatte: at det apparat, vi kalder vort, i virkeligheden i sit indre er os fremmed og er et borgerligt og tsaristisk mismask, som vi absolut ikke kunne få has på i løbet af disse fem år, fordi vi ikke har fået hjælp fra andre lande, og fordi vi har været mest optaget af militære »beskæftigelser« og af kampen mod hungersnøden.

Under sådanne forhold er det meget naturligt, at »friheden til at udtræde af unionen«, som vi benytter til retfærdiggørelse, bliver et blankt stykke papir, der ikke kan forsvare ikke-russerne i Rusland mod at blive rendt over ende af det ægte russiske menneske, storrusseren, chauvinisten, faktisk skurken og voldsmanden, som den typiske russiske bureaukrat er. Der er ikke tvivl om, at den forsvindende procent af sovjetiske og sovjetiserede arbejdere vil drukne i dette hav af chauvinistisk, storrussisk pak som en flue i mælk.

Man siger til forsvar for denne foranstaltning, at der er udskilt særlige folkekommissariater, der direkte skal tjene den nationale mentalitet, den nationale oplysning. Men her er det et spørgsmål, om man har kunnet udskille disse folkekommissariater helt, og det næste spørgsmål er, om vi har været tilstrækkelig omhyggelige til at træffe foranstaltninger for virkelig at beskytte ikke-russerne mod den ægte russiske kommandérsergent. Jeg tror ikke, at vi har truffet sådanne foranstaltninger, skønt vi kunne og burde have gjort det.

Jeg tror, at her har kammerat Stalins hastværk og hang til det administrative spillet en skæbnesvanger rolle, og ligeledes hans bitterhed mod den famøse »socialnationalisme«. Bitterhed spiller i det hele taget i politik i regelen den værst tænkelige rolle.

Jeg er også bange for, at kammerat Dzerzinsky, der rejste til Kaukasus for at undersøge sagen om disse »so-

cial-nationales« »forbrydelser«, på dette punkt heller ikke har udmærket sig ved andet end sin ægte russiske indstilling (som bekendt gør russificerede ikke-russere altid for meget ud af det med hensyn til ægte russisk indstilling), og at hele kommissionens upartiskhed karakteriseres tilstrækkeligt af Ordsjonikidse »håndspålgelse«. Jeg mener ikke, at nogen provokation, nogen fornærmelse kan retfærdiggøre denne russiske håndspålgelse, og kammerat Dzerzinsky har begået en uoprettelig fejl ved at tage let på den.

Ordsjonikidse repræsenterede statsmagten i forhold til alle øvrige borgere i Kaukasus. Ordsjonikidse havde ikke ret til at gribes af den irritation, som han og Dzerzinsky henviser til. Ordsjonikidse var tværtimod forpligtet til at optræde med en selvbeherskelse, som ingen almindelig borger er forpligtet til at opvise, og da langt mindre en mand, der anklages for en »politisk« forbrydelse. Og i grunden var de social-nationale jo borgere, der stod anklaget for politiske forbrydelser, og alle omstændighederne ved denne anklage kunne heller ikke kvalificere den som andet.

Her opstår det vigtigste principielle spørgsmål: hvordan skal man opfatte internationalisme? (8)

30. december 1922
Nedskrevet af M. V.

Lenin

Fortsættelse af notaterne
31. december 1922

Om nationaliteter eller om »autonomisering« (fortsættelse)

Jeg har allerede i mine værker om det nationale spørgsmål skrevet, at det ikke duer at stille spørgsmålet om nationalisme i det hele taget abstrakt. Man må skelne mellem nationalisme i en undertrykkernation og nationalisme i en undertrykt nation, nationalisme i en stor nation og nationalisme i en lille nation.

I forhold til den anden nationalisme står vi medlemmer af en stor nation næsten altid som skyldige i et utal af voldshandlinger i den historiske praksis, ja uden at lægge mærke til det begår vi et utal af voldshandlinger og for-

nærmelser – jeg behøver blot at tænke på mine Volgaerindringer om, hvordan man her i landet behandler ikke-russere, hvordan man uvægerlig kalder polakken for »polakfyren«, hvordan man hånende titulerer tataren med »hertug«, ukraineren med »tot«, grusieren og andre kaukasiske ikke-russere med andre øgenavne.

Derfor må internationalisme for undertrykkernationen eller den såkaldt store nation (stor alene ved sine voldshandlinger, stor kun som en kommandérsergent er det) ikke blot bestå i at overholde en formel ligestilling af nationerne, men også i at overholde en ulighed, som fra undertrykkernationens, den store nations side kompenserer den ulighed, der faktisk danner sig i livet. Den, der ikke har forstået dette, han har ikke virkeligt forstået det proletariske forhold til det nationale spørgsmål, han er i grunden ikke kommet længere end til småborgerens standpunkt og må derfor hvert øjeblik uvægerlig glide over til det borgerlige standpunkt.

Hvad er vigtigt for proletaren? For proletaren er det ikke alene vigtigt, men også vitalt nødvendigt at sikre sig, at ikke-russerne nærer et maksimum af tillid til ham i klassekampen. Hvad behøves der for at opnå dette? Til dette formål behøves der ikke alene formel ligestilling. Til dette formål må man ved sin opførsel eller ved sine indrømmelser til ikke-russeren på en eller anden måde kompensere den mistro, den mistænksomhed, de krænkelse, som »stormagts«-nationens regering i fortidens historie har bibragt ham.

Jeg tror ikke, at det er nødvendigt at udrede dette mere udførligt for bolsjevikker, for kommunister. Og jeg tror, at vi i det givne tilfælde, over for den grusiske nation, har et typisk eksempel på, hvor umådelig forsigtig, betænksom og imødekommende man fra vor side må være for at tage ægte proletarisk på sagen. Den grusier, som tager skødesløst på denne side af sagen, skødesløst smider om sig med anklager for »social-nationalisme« (mens han selv er en virkelig og ægte »social-nationalist«, ja mere end det, en grov storrussisk kommandérsergent), den grusier forser sig i grunden mod hensynet til den proletariske klassesolidaritet, fordi intet i den grad hæmmer udviklingen og befæstelsen af den proletariske klassesolidaritet som national uretfærdighed, og der er intet, »krænke« nationale er så følsomme over for som følelsen af

ligestilling og krænkelse af denne ligestilling, selv om en krænkelse måske kun skyldes skødesløshed, måske endda kun en spøg, en krænkelse af denne ligestilling begået af vedkommendes kammerater blandt proletarerne. Derfor må man i det givne tilfælde hellere gøre for meget end for lidt ud af det i retning af imødekommenhed og mildhed over for de nationale mindretal. Derfor kræver den proletariske solidaritets og altså også den proletariske klassekamps grundinteresse, at vi aldrig tager formelt på det nationale spørgsmål, men altid tager hensyn til den forskel, der må være mellem proletarens stilling til en undertrykt (eller lille) nation og hans stilling til en undertrykkende (eller stor) nation.

Nedskrevet af M. V.
31. december 1922

Lenin

Fortsættelse af notaterne
31. december 1922

Hvilke praktiske foranstaltninger må der da træffes i den opståede situation?

For det første, må man bevare og befæste unionen af socialistiske republikker; om dette kan der ikke være tvivl. Denne union behøver vi, ligesom det kommunistiske verdensproletariat behøver den til kamp mod verdensbourgeoisiet og til beskyttelse mod dets intriger.

For det andet, må man bevare unionen af socialistiske republikker i forhold til det diplomatiske apparat. For øvrigt er dette noget enestående i vort statsapparat. Der har vi ikke ansat noget menneske med nogen væsentlig indflydelse fra det gamle tsaristiske apparat. Der er hele det nogenlunde autoritative apparat sammensat af kommunister. Derfor har dette apparat allerede (det kan man roligt sige) vundet sig ry som et prøvet kommunistisk apparat, i langt højere grad rensat for det gamle tsaristiske, borgerlige og småborgerlige apparat end det, vi er nødt til at klare os med i de øvrige folkekommissariater.

For det tredje, man må statuere et eksempel og straffe kammerat Ordsjonikidse (jeg siger dette med så meget større beklagelse, som jeg hører til hans personlige ven-

ner og har arbejdet sammen med ham som emigrant i udlandet), og ligeledes tilendebringe undersøgelsen eller på ny optage undersøgelsen af alle materialer fra Dzerzinskys kommission for at rette den enorme mængde urigtigheder og partiske domme, som utvivlsomt findes deri. Det politiske ansvar for hele dette ægte storrussisk-nationalistiske togt må naturligvis Stalin og Dzerzinsky bære.

For det fjerde, må man indføre strenge regler for brugen af det nationale sprog i de øvrige nationale republikker i vor union og kontrollere disse regler særlig omhyggeligt. Der er ingen tvivl om, at der under påskud af, at jernbanevæsenet må være fælles, at finansvæsenet må være fælles her i landet osv., og sådan som vort apparat for tiden er, vil opstå en masse misgreb af ægte russisk art. For at bekæmpe disse misgreb kræves der en særlig opfindsomhed, for slet ikke at tale om en særlig oprigtighed hos dem, der tager fat på denne bekæmpelse. Her kræves der en detaljeret samling af lovregler, som kun den pågældende republiks nationale indbyggere kan af fatte nogenlunde vellykket. Og på dette punkt skal man aldeles ikke forsværge, at man som resultat af hele dette arbejde kommer til på næste kongres at vende tilbage, dvs. kun bevare unionen af socialistiske sovjetrepublikker, i militær og diplomatisk henseende, men i alle andre henseender genoprette de enkelte folkekommissariaters selvstændighed.

Man må tænke på, at opsplnitning af folkekommissariaerne og mangel på koordination af arbejdet mellem dem og Moskva og andre hovedbyer kan modvirkes, hvis partiets autoritet er tilstrækkelig stor, og hvis denne autoritet bliver anvendt med nogenlunde tilstrækkelig betænk-somhed og upartiskhed; den skade, vor stat kan lide ved mangelen på forening af de nationale apparater med det russiske apparat, er langt mindre, uendeligt meget mindre end den skade, der overgår ikke alene os, men også hele Internationalen og hundreder af millioner blandt Asiens folk, som i en nær fremtid, i hælene på os, skal træde frem i historiens forgrund. Det ville være en utilgivelig opportunisme, hvis vi på tærskelen til Østens fremtræden og i begyndelsen af Østens opvågnen undergravede den autoritet, vi dér nyder, ved blot den ringeste grovhed eller uretfærdighed over for vore egne ikke-russere. Én ting er nødvendigheden af at optræde samlet mod impe-

rialisterne i Vesten, som forsvarer den kapitalistiske verden. Her kan der ikke være tvivl, og jeg behøver ikke at sige, at jeg ubetinget godkender disse foranstaltninger. En anden ting er det, når vi selv, måske kun i bagateller, plumper ud i imperialistiske relationer til nationaliteter, der undertrykkes, og derved komplet undergraver hele vor principielle oprigtighed, hele vort principielle forsvaret af kampen mod imperialismen. Og morgendagen i verdenshistorien vil netop blive den dag, hvor vågnende nationer og folk, der er undertrykt af imperialismen, vågner endeligt, og hvor den afgørende, langvarige og svære kamp for deres befrielse tager sin begyndelse.

31. december 1922
Nedskrevet af M. V.

Lenin

Skrevet den 2. januar 1923 og trykt første gang i Pravda nr. 2, 4. januar 1923.

Dagbogsblade

Det nylig udkomne arbejde om skrive- og læsekyndigheden blandt Ruslands befolkning ifølge folketællingen 1920 («Læse- og skrivekyndigheden i Rusland», Moskva 1922, Centrale Statistiske Departement, afdeling for folkeoplysningsstatistik) er en meget vigtig publikation.

Jeg anfører neden for en tabel vedrørende læse- og skrivekyndigheden blandt Ruslands befolkning i 1897 og 1920, hentet fra dette arbejde:

	Læse- og skrivekyndigheden pr. 1000					
	mænd		kvinder		af hele befolkn.	
	1897	1920	1897	1920	1897	1920
1. Europæisk Rusland.....	326	422	136	225	229	330
2. Nordkaukasus	241	357	56	215	150	281
3. Vestsibirien ..	170	307	46	137	108	218
I alt	318	409	131	244	223	319

Alt imens vi har snakket om proletarisk kultur og om dennes forhold til borgerlig kultur, bringer det virkelige liv os tal, som viser, at det står meget ringe til hos os, selv med den borgerlige kultur. Det viser sig, hvad man også kunne vente, at vi endnu har meget lang vej til almindelig læse- og skrivekyndighed, og at endog vort fremskridt i forhold til tsartiden (1897) har været alt for langsomt. Dette er et truende varsko og en tilrettevisning over for dem, der bestandig svæver i den »proletariske kulturs« luftige højder. Det viser, hvor meget nødvendigt, slidstøbt arbejde vi endnu har at gøre, før vi når op på samme niveau som en almindelig civiliseret stat i Vesteuro-

pa. Det viser endvidere, hvor umådelig meget arbejde vi nu skal gøre for virkelig på basis af vore proletariske erobringer at nå et tåleligt kulturniveau. Vi kan imidlertid ikke nøjes med at fastslå dette ubestridelige, men alt for teoretiske standpunkt.

Vi må også rent praktisk tage sagen op, når vi næste gang skal revidere vort kvartalsbudget. Naturligvis er det ikke i første række udgifterne til Folkekommissariatet For Oplysning der skal nedskæres, men udgifterne til andre grene, således at de frigjorte summer kan anvendes til dette folkekommissariats behov. Man må ikke være påholdende, når det gælder en forhøjelse af brødtildelingen til lærere i et år som det indeværende, hvor vi er så nogenlunde forsynet med korn.

Det arbejde, som nu udføres på folkeoplysningens område, kan i almindelighed ikke siges at være for snævert anlagt. Der gøres en hel del for at sætte skub i den gamle lærerstab, for at give dem nye opgaver, for at interessere dem for den nye behandling af pædagogikkens problemer og for problemer som religionsspørgsmålet.

Men vi forsømmer det væsentlige. Vi sørger ikke for eller sørger langt fra tilstrækkeligt for at placere folkeskolelæreren på det høje niveau, uden hvilket der ikke kan være tale om nogen hverken proletarisk eller borgerlig kultur. Man bør tage fat på den halvasiatiske kulturløshed, som vi hidtil ikke er sluppet ud af og ikke uden alvorlige anstrengelser kan slippe ud af, skønt vi har mulighederne for det, idet folkemasserne intet sted er så interesseret i ægte kultur som hos os; intet sted behandles denne kulturs problemer så indgående og konsekvent som hos os, intet sted, i intet andet land ligger statsmagten i hænderne på arbejderklassen, der som helhed udmærket indser sin mangel, jeg vil ikke sige på kultur, men på elementære kundskaber; intet sted er den så villig til at bringe ofre og intet sted bringer den sådanne ofre som hos os for at forbedre sin stilling i den henseende.

Her i landet gøres der endnu for lidt, alt for lidt for at omlægge hele vort statsbudget således, at det i første række tilfredsstiller den primære folkeoplysnings behov. Selv i Folkekommissariatet for Oplysning kan man meget ofte finde overdrevent oppustet bemanning af et eller andet statsforlag, mens man slet ikke bekymrer sig om, at hvad staten i første række skal forsynes med, ikke er forlag,

men læsere, et større antal læsekyndige, således at forlagsvirksomheden i det fremtidige Rusland kan få større politisk vingefang. Vi har endnu den gamle (dårlige) vane at ofre langt mere tid og kraft på tekniske spørgsmål som forlagsvirksomhed end på det almenpolitiske spørgsmål om folkets læse- og skrivekyndighed.

Hvis man ser på Hovedafdelingen for Faguddannelse, er vi også her sikker på at finde mangt og meget, som er overflødig og oppustet på grund af særinteresser, og som ikke er afpasset efter en bred folkeuddannelses behov. Langtfra alt i Hovedafdelingen for Faguddannelse kan retfærdiggøres med et berettiget ønske om at højne vor fabriksungdoms uddannelse fra grunden og give den en praktisk retning. Hvis man opmærksomt gennemser budgettet for Hovedafdelingen for Faguddannelse, vil man der finde mangt og meget, som fra dette synspunkt er overdrevet og fiktivt, og som bør bringes til ophør. I vor arbejder- og bondestat kan og skal man endnu spare på mangt og meget for at udvikle folkets læse- og skrivekyndighed, selv om man så skal ophøre med forskelligt, enten halvvejs fornemme kæpheste eller også institutioner, som vi endnu kan og længe kan og skal undvære, når det står således til med folkets læse- og skrivekyndighed, som statistikken bevidner.

Folkeskolelæreren bør hos os placeres på et så højt niveau, som han aldrig før har befundet sig på og heller ikke nu kan befinde sig på i et borgerligt samfund. Det er en sandhed, som ikke kræver noget bevis. En sådan tilstand må vi stile efter ved at gøre et systematisk, støt og vedholdende arbejde, dels for at højne ham åndeligt, dels for at give ham en alsidig uddannelse til hans virkelig høje kald, dels navnlig, navnlig, navnlig for at give ham bedre materielle kår.

Man må systematisk forstærke arbejdet på at organisere folkeskolelærerne på en sådan måde, at de ophører at være en støtte for det borgerlige samfundssystem, hvad de hidtil har været og stadig er i alle kapitalistiske lande uden undtagelse, og bliver en støtte for sovjetsamfundet, og således at man gennem dem får bønderne skilt ud af forbundet med bourgeoisiet og draget ind i et forbund med proletariatet.

Jeg bemærker i korthed, at systematiske ture ud på landet må spille en særlig rolle med dette for øje; disse

ture gennemføres for øvrigt allerede hos os, og de bør udvikles planmæssigt. På arrangementer som disse ture er det ingen skade at ofre penge, som vi meget ofte bortødsler nytteløst på et statsapparat, der næsten helt igennem tilhører den gamle historiske epoke.

Jeg samlede materiale til min tale – som jeg ikke fik holdt – på sovjetkongressen i december 1922 om byarbejdernes fadderskaber for landsbyernes indbyggere. En del materiale herom fik jeg fra kammerat Khodorovskij, og jeg overlader nu kammeraterne dette tema til behandling, eftersom jeg ikke selv kunne bearbejde det og gøre offentligheden bekendt med det gennem sovjetkongressen.

Det politiske hovedproblem er her forholdet mellem by og land, det har afgørende betydning for hele vor revolution. Mens det borgerlige samfund systematisk gør alt for at sløve byarbejderne og tillemper al litteratur, der udgives på statens, de monarkistiske og de borgerlige partiers bekostning, efter dette formål, så kan og skal vi anvende vor magt til virkelig at gøre byarbejderen til formidler af kommunistiske ideer blandt landproletariatet.

Jeg sagde »kommunistiske« og skynder mig at tage forbehold, da jeg er bange for at give anledning til misforståelser eller at blive opfattet for stift. Det må på ingen måde forstås sådan, at vi med det samme skulle bringe rene kommunistiske ideer i snæver forstand ud i landsbyen. Så længe vi ikke i landsbyen har noget materielt grundlag for kommunismen, så længe ville det i grunden være skadeligt, det ville i grunden være katastrofalt for kommunismen.

Nej. Man skal begynde med at få et samkvem i stand mellem by og land uden dermed at ville foregribe det mål at få kommunismen til at slå rod i landsbyen. Dette mål kan ikke nås for tiden. Et sådant mål er ubetimeligt. At sætte sig et sådant mål vil gøre sagen skade i stedet for gavn.

Men at få samkvem i stand mellem byens arbejdere og landsbyens arbejdsfolk, at tilvejebringe den form for kammeratlig omgang mellem dem, som let kan skabes – det er vor pligt, det er en af hovedopgaverne for arbejderklassen, som er ved magten. Hertil er det nødvendigt at stifte en række sammenslutninger (af partimæssig, faglig eller privat karakter) blandt industriarbejderne, med

det formål systematisk at støtte landsbyen i dens kulturelle udvikling.

Vil det lykkes at »fordele« alle byceller på alle landsbyceller, således at hver enkelt arbejdercelle, som er »tildelt« en tilsvarende landsby celle, systematisk benytter enhver lejlighed, enhver tildragelse til at imødekomme et eller andet kulturbehov hos sin med-celle? Eller vil man kunne finde andre former for forbindelse? Jeg nøjes her med at rejse spørgsmålet for at henlede kammeraternes opmærksomhed på det, for at pege på de forhåndenværende erfaringer fra Vestsibirien (disse erfaringer har kammerat Khodorovskij gjort mig opmærksom på) og for at opridse denne verdenshistoriske kulturopgave i hele dens vældige omfang.

Vi gør næsten intet for landsbyen ud over vort officielle budget eller ud over vore officielle forbindelser. Ganske vist antager byens kulturelle forbindelser med landsbyen her i landet af sig selv og uundgåeligt en noget anden karakter end før. Under kapitalismen bragte byen landsbyen noget, som demoraliserede den politisk, økonomisk, moralsk, fysisk osv. Under vore forhold begynder byen af sig selv at bringe landsbyen det stik modsatte. Men alt dette gøres netop af sig selv, spontant, og det kan alt sammen forstærkes (og senere øges hundredfoldigt) ved at bringe målbevidsthed, planmæssighed og systematik ind i dette arbejde.

Vi vil først da begynde at bevæge os fremad (og så vil vi ganske givet begynde at bevæge os hundrede gange hurtigere), når vi giver os til at studere dette spørgsmål og stifter alle mulige sammenslutninger af arbejdere – samtidig med at vi på enhver måde undgår at bureaukratisere dem – til at rejse dette spørgsmål, behandle det og føre planerne ud i livet.

2. januar 1923

Om Kooperationen

I

Det forekommer mig, at man ikke vier Kooperationen tilstrækkelig opmærksomhed her i landet. Næppe alle forstår, at nu, efter oktoberrevolutionen og uafhængigt af NEP (1) (tværtimod, i den forbindelse må man sige: netop takket være NEP) får Kooperationen en ganske enestående betydning hos os. I de gamle Kooperationsfolks drømmerier fandtes meget fantastisk. De var ofte latterlige på grund af deres fantasi. Men hvori bestod deres fantasi? I, at de ikke forstod den grundlæggende, fundamentale betydning, som arbejderklassens politiske kamp for at styrte udbytternes herredømme har. Nu har denne omstyrkelse fundet sted i vort land, og meget af det, som var fantastisk, ja romantisk, ja plat i de gamle Kooperationsfolks drømmerier bliver nu usminket virkelighed.

Da nu statsmagten ligger i arbejderklassens hænder, da nu alle produktionsmidler tilhører denne statsmagt, har vi reelt kun tilbage at slutte befolkningen sammen i kooperativer. Når denne sammenslutning af befolkningen sker i maksimal udstrækning, vil det betyde, at den socialisme, som tidligere med rette fremkaldte skuldertræk, smil og ringeagt hos de mennesker, som med god grund var overbevist om nødvendigheden af klassekampen, af kampen for den politiske magt osv. – at den socialisme af sig selv når målet. Her er det imidlertid, at ikke alle kammerater gør sig klart, hvor enorm, hvor umådelig betydning Ruslands sammenslutning i kooperativer nu er ved at få for os. Med NEP har vi givet bonden som handelsmand en indrømmelse, og vi har givet den frie handels princip en indrømmelse; netop deraf følger (modsat hvad man tror) Kooperationens uhyre betydning. I grunden er en tilstrækkelig omfattende og dybt-

gående kooperativ sammenslutning af den russiske befolkning under NEP's styre alt, hvad vi behøver, fordi vi nu har fundet ud af, i hvilken grad man skal kombinere privatinteressen, den private handelsinteresse, med statens kontrol og tilsyn med samme, i hvilken grad man skal indordne privatinteressen under de almene interesser, problemer som tidligere var anstødssten for mange, mange socialister. Når alt kommer til alt – alle store produktionsmidler i statens besiddelse, statsmagten i proletariats hænder, dette proletariats forbund med de mange millioner småbønder og meget små bønder, sikring af dette proletariats førerstilling i forholdet til bønderne osv. – er det ikke alt, hvad der behøves for ud af Kooperationen, blot ud af Kooperationen, som vi tidligere behandlede som kræmmeragtig, og som vi i visse henseender endnu i dag under NEP er berettiget til at behandle således – er det da ikke alt, hvad der behøves til opbygning af et fuldstændigt socialistisk samfund? Dette er endnu ikke selve opbygningen af det socialistiske samfund, men det er alt, hvad der er nødvendigt og tilstrækkeligt til denne opbygning.

Men det er denne omstændighed, som bliver undervurderet af mange af vore praktiske medarbejdere. Her i landet ser man med ringeagt på Kooperationen og forstår ikke, hvilken enestående betydning denne Kooperation har, for det første principielt (eftersom staten ejer alle produktionsmidler), for det andet med hensyn til overgangen til nye samfundstilstande ad en *for bønderne så enkel, så let, så forståelig vej* som muligt.

Og her har man jo dog hovedsagen. Ét er at fantasere om alle mulige arbejdersammenslutninger til socialismens opbygning, noget andet er at lære sig at bygge den socialisme i praksis, således at *enhver* småbonde kan tage del i denne opbygning. Netop det trin har vi nået nu. Og det kan ikke bestrides, at vi efter at have nået det, gør særdeles ringe brug af det. a vi gik over til NEP, spændte vi ikke buen for stærkt i den forstand, at vi gav princippet fri industri og handel for megen plads, men vi spændte derimod buen for stærkt i den forstand, at vi glemte at tænke over Kooperationen, at vi nu undervurderer Kooperationen, at vi allerede er begyndt at glemme Kooperationens uhyre betydning i de to ovennævnte henseender.

Jeg agter her at underholde mig med læseren om, hvad man praktisk kan og bør gøre allerede nu ud fra dette »kooperative« princip. Med hvilke midler kan og bør man allerede nu begynde at udvikle dette »kooperative« princip på en sådan måde, at alle og enhver kan se dets socialistiske betydning?

Man må politisk placere Kooperationen sådan, at den ikke blot i almindelighed og altid har en vis fordel, men også sådan, at denne fordel bliver af rent materiel art (bankrentens størrelse osv.). Man må låne Kooperationen statsmidler, som, hvor beskedne de end er, dog overstiger de midler, vi låner de private foretagender, ja selv sværindustrien osv.

Enhver samfundsordning opstår kun ved finansiel støtte fra en bestemt klasse. Det er overflødigt at minde om de hundreder og atter hundreder af millioner rubler, som den »frie« kapitalismes fødsel kostede. Nu må vi erkende, at den sociale ordning, vi i denne tid skal støtte ud over det sædvanlige, er den kooperative ordning, og vi skal omsætte denne erkendelse i handling. Men det må være støtte i dette ords sande betydning, det vil sige, at det ikke er nok at give den som støtte til en hvilken som helst kooperativ omsætning – den må gives som støtte til *den kooperative omsætning, i hvilken virkelige befolkningsmasser virkelig deltager*. At belønne den bonde, som deltager i den kooperative omsætning, er en ubetinget rigtig form, men samtidig må man efterprøve denne deltagelse, efterprøve dens bevidste orientering og gode kvalitet – det er sagens kerne. Når en kooperationsmand rejser ud til en landsby og der opretter en kooperativ butik, medvirker befolkningen strengt taget slet ikke heri, men samtidig vil den se på sin egen fordel og ile med at prøve, hvordan det er at være med der.

Denne sag har også en anden side. Fra en »civiliseret« (først og fremmest læse- og skrivekyndig) europæers standpunkt behøver vi kun at gøre ganske lidt for at få alle som én til at deltage, og deltage ikke passivt, men aktivt i kooperative operationer. I grunden har vi »kun« ét tilbage, nemlig at gøre vor befolkning så »civiliseret«, at den forstår alle fordelene ved almindelig deltagelse i Kooperationen og organiserer denne deltagelse. »Kun« det. Vi har ikke brug for nogen anden visdom nu for at gå over til socialismen. Men for at klare dette »kun«, behøves en

omvæltning, en hel periodes kulturel udvikling blandt hele folkets masse. Vor rettesnor må derfor være: så lidt filosoferen og så få snørklerier som muligt. NEP er i den henseende et fremskridt, fordi den indretter sig efter den jævreste bondes niveau, den kræver ikke noget højere af ham. Men at opnå gennem NEP, at hele befolkningen, alle som én, tager del i Kooperationen – dertil kræves en hel historisk epoke. Vi kan i bedste fald komme igennem denne epoke i løbet af et par årtier. Men alligevel vil det være en særlig historisk epoke og uden denne historiske epoke, uden almindelig læse- og skrivekyndighed, uden en vis vågenhed, uden en vis færdighed hos befolkningen med hensyn til brug af bøger, uden et materielt grundlag herfor, uden en vis sikkerhed mod f.eks. misvækst og hungersnød, osv. – uden alt dette når vi ikke vort mål. Det hele kommer nu an på, om vi forstår at kombinere den revolutionære spændvidde, den revolutionære ildhu, som vi allerede har lagt for dagen i tilstrækkeligt mål og kronet med fuldstændig sejr, om vi forstår at kombinere dette med – ja, jeg fristes til at sige: med evnen til at være en klog og dygtig købmand, hvilket er fuldt ud tilstrækkeligt til at blive en god kooperationsmand. Ved evnen til at være købmand forstår jeg evnen til at være en kultiveret købmand. Dette bør de skrive sig bag øret, de russere eller simpelt hen bønder, der tænker som så: »Han driver jo handel, så han forstår altså at være købmand.« Det er helt forkert. Han driver nok handel, men derfra og til at være kultiveret købmand er der endnu lang vej. Han driver for tiden handel på asiatisk vis, men for at kunne være købmand, må man handle på europæisk vis. Han skal gennem en hel epoke for at opnå det.

Jeg er ved slutningen: en række privilegier, økonomiske, finansielle og bankmæssige, til Kooperationen – det bør være indholdet i vor socialistiske stats støtte til det nye princip for befolkningens organisering. Men dermed er opgaven endnu kun stillet i store træk, idet dens hele indhold i praksis stadig væk er ubestemt, ikke beskrevet i detaljer, dvs. man må forstå at finde den form for »belønninger« (og de betingelser for deres tildeling), som vi vil give den kooperative sammenslutning, den form for belønning, hvormed vi i tilstrækkelig grad støtter Kooperationen, den form for belønning, der hjælper os til at få civiliserede kooperationsfolk. Ognårproduktionsmidlerne-

er i samfundets eje, og proletariatet som klasse har besejret bourgeoisiet, så er de civiliserede kooperationsfolks samfundsorden det samme som socialismens samfundsorden.

4. januar 1923

II

Når jeg har skrevet om den nye økonomiske politik, har jeg altid citeret min artikel fra 1918 om statskapitalisme. (2) Dette har ofte vakt nogen tvivl hos en del unge kammerater. Men deres tvivl har fortrinsvis haft abstrakt-politisk adresse.

De syntes ikke, man kunne bruge statskapitalismen som betegnelse for en samfundsorden, hvor produktionsmidlerne tilhører arbejderklassen og denne arbejderklasse sidder inde med statsmagten. De har imidlertid ikke bemærket, at betegnelsen »statskapitalisme« hos mig blev anvendt: for *det første* for historisk at forbinde vor nuværende stilling med stillingen i min polemik mod de såkaldte venstre-kommunister, (3) og allerede dengang påviste jeg tillige, at statskapitalismen ville være et højere trin end vor nuværende økonomi; for mig kom det an på at fastslå afstammingsforholdet mellem den sædvanlige statskapitalisme og den usædvanlige, ja ganske usædvanlige statskapitalisme, som jeg talte om, da jeg indførte læseren i den nye økonomiske politik. For *det andet* kom det for mig altid an på det praktiske mål. Og det praktiske mål med vor nye økonomiske politik bestod i at få koncessioner i stand; koncessioner ville under vore forhold så utvivlsomt være en ren type statskapitalisme. Det var det syn, der prægede mine overvejelser om statskapitalisme.

Sagen har imidlertid endnu en side, hvor vi kan få brug for statskapitalismen, eller i det mindste for en sammenligning med den. Det er spørgsmålet om Kooperationen.

Det er ubestrideligt, at Kooperationen under kapitalistiske statsforhold er en kollektiv kapitalistisk indretning. Det er ligeledes ubestrideligt, at under vor nuværende økonomiske virkelighed, hvor vi forbinder privatkapitalistiske foretagender – dog kun på samfundets jord og kun under kontrol af statsmagten, som ligger hos arbejderklassen – med foretagender af konsekvent socialistisk

type (staten ejer både produktionsmidlerne og den jord, på hvilken foretagendet står, og hele foretagendet i øvrigt), da opstår spørgsmålet om endnu en tredje slags foretagender, som tidligere ikke var nogen selvstændig kategori, set ud fra deres principielle betydning, nemlig – de kooperative foretagender. Under privatkapitalismen adskiller kooperative foretagender sig fra kapitalistiske som kollektive foretagender fra private. Under statskapitalismen adskiller kooperative foretagender sig fra statskapitalistiske ved, at de for det første er private og for det andet kollektive foretagender. Under den hos os herskende orden adskiller kooperative foretagender sig fra privatkapitalistiske ved at være kollektive foretagender, men de adskiller sig ikke fra socialistiske foretagender, når staten, dvs. arbejderklassen, ejer den jord, de står på, og deres produktionsmidler.

Denne omstændighed tager man hos os ikke nok hensyn til, når man drøfter Kooperationen. Man glemmer, at Kooperationen her i landet, i kraft af vort statssystemes særpræg, får en helt enestående betydning. Hvis man ser bort fra især koncessionerne, som for øvrigt ikke har fået nogen særlig betydelig udvikling her i landet, så falder Kooperationen under vore forhold gennemgående helt sammen med socialismen.

Jeg vil klargøre min tanke. Hvori lå fantasteriet i de gamle kooperationsfolks planer, fra og med Robert Owen? Det lå i deres drømme om, at socialismen ad fredelig vej kunne omdanne det moderne samfund uden hensyn til noget så fundamentalt som klassekampen, arbejderklassens erobring af den politiske magt, og omstyrteisen af udbytterklassens herredømme. Og derfor havde vi ret, når vi betragtede denne »kooperative« socialisme som det rene fantasteri og så noget romantisk, ja undertiden plat i drømmerierne om, hvordan man ved simpel kooperativ organisering af befolkningen kunne gøre klassefjenderne til klassemedarbejdere og forvandle klassekrigen til klassefred (såkaldt borgfred).

Det er ubestrideligt, at vi med hensyn til nutidens hovedopgave havde ret, thi uden klassekamp for den politiske magt i staten kan socialismen ikke virkeliggøres.

Men se så, hvordan stillingen har ændret sig nu, da statsmagten allerede ligger hos arbejderklassen, da udbytternes politiske magt er styrtet, og da alle produk-

tionsmidler (undtagen dem, som arbejderstaten frivilligt giver udbytterne i koncession for en tid og på betingelser) er i arbejderklassens hænder.

Nu har vi ret til at sige, at simpel vækst af kooperationen (med den ovennævnte »lille« undtagelse) for os er identisk med socialismens vækst, og vi må tillige indrømme, at der er sket en fundamental ændring af hele vort syn på socialismen. Denne fundamentale ændring består i, at hvor vi tidligere lagde og måtte lægge tyngdepunktet i den politiske kamp, i revolutionen, i erobringen af magten osv., så forskydes tyngdepunktet nu i retning af det fredelige, organisatoriske, »kulturelle« arbejde. Jeg ville endda sige, at tyngdepunktet for os forskydes til det opdragende arbejde, hvis vi ikke havde de internationale forhold, hvis vi ikke havde pligten til at kæmpe for vor position i international målestok. Men ser man bort fra dette og begrænser sig til de indenrigske økonomiske forhold, ligger tyngdepunktet for arbejdet her i landet faktisk nu i det opdragende arbejde.

For os har vi to hovedopgaver, som karakteriserer en epoke. Den ene går ud på at opbygge vort apparat, som ikke duer til noget som helst, og som vi helt og holdent har overtaget fra den foregående epoke; nogen alvorlig ombygning på dette felt er ikke lykkedes for os under de fem års kamp, og den kunne heller ikke lykkes. Den anden opgave består i kulturelt arbejde til gavn for bønderne. Dette kulturarbejde blandt bønderne har netop en kooperativ organisering som økonomisk mål. Med en fuldstændig kooperativ organisering ville vi allerede nu stå med begge ben på socialistisk grund. Men dette forhold, en fuldstændig kooperativ organisering, indbefatter et sådant kulturniveau hos bønderne (netop bønderne som overvældende masse), at denne fuldstændige kooperative organisering er umulig uden en hel kulturel revolution.

Vore modstandere har ofte fortalt os, at det er galimatias, når vi vil indføre socialismen i et utilstrækkelig oplyst land. Men de tog fejl, for vi begyndte ikke fra den ende, man havde tænkt sig efter teorien (diverse pedanters teori), og den politiske og sociale omvæltning her i landet blev forløber for den kulturomvæltning, den kulturevolution, som vi trods alt nu står overfor.

For os vil denne kulturevolution nu være tilstrækkelig til at blive et fuldt ud socialistisk land, men for os

fremby der denne kulturevolution usigelige vanskeligheder såvel af rent kulturel art (for vi er analfabeter) som af materiel art (thi for at være kultiveret behøves en vis udvikling af de materielle produktionsmidler, en vis materiel basis).

6. januar 1923

Om vor revolution

I anledning af N. Sukhanovs notitser

Jeg har i disse dage bladet Sukhanovs notitser om revolutionen igennem. Hvad der især er iøjnefaldende, er pedanteriet hos alle vore småborgerlige demokrater og overhovedet hos alle II Internationales helte. Helt bortset fra, at de er enestående feje, at selv de bedste blandt dem er fyldt til randen med forbehold, så snart der er tale om den ringeste afvigelse fra det tyske mønster, helt bortset fra denne egenskab ved alle småborgerlige demokrater, som de i rigeligt mål har lagt for dagen under hele revolutionen, er deres slaviske hang til at efterligne fortiden iøjnefaldende.

De kalder sig alle sammen marxister, men de opfatter marxismen utrolig pedantisk. Det afgørende i marxismen har de slet ikke forstået, nemlig dens revolutionære dialektik. Selv Marx' direkte henvisninger til, at der i revolutionens øjeblikke kræves maksimal smidighed, (1) har de absolut ikke forstået, og de har end ikke bemærket f.eks. Marx' henvisninger i hans breve – fra 1856, erindrer jeg – hvor han udtalte forhåbninger om en kombination af en bondekrig i Tyskland, der kunne skabe en revolutionær situation, med arbejderbevægelsen (2) – selv denne direkte henvisning går de bestandig uden om som katten om den varme grød.

I hele deres optræden afslører de sig som feje reformister, der er bange for at tage afstand fra bourgeoisiet og da navnlig for at bryde med det, samtidig med at de tilslører deres fejhed med det mest løsslupne frasemageri og praleri. Men også rent teoretisk er det iøjnefaldende, at de alle er ude af stand til at fatte følgende tankegang i marxismen: de har hidtil set kapitalismen og det borger-

lige demokrati i Vesteuropa følge en bestemt udviklingsvej, og nu kan de så ikke forestille sig, at denne vej kan betragtes mutatis mutandis, (3) at der må foretages visse ændringer (der ud fra verdenshistoriens almene forløb er ganske ubetydelige).

Først er der revolutionen, som hænger sammen med den første imperialistiske verdenskrig. I en sådan revolution må der nødvendigvis optræde nye træk, eller ændrede træk, hvis ændringer netop er præget af krigen, eftersom verden aldrig har oplevet en sådan krig i en sådan situation. Vi ser stadig, at selv de rigeste landes bourgeoisier ikke kan indrette »normale« borgerlige forhold efter denne krig, og vore reformister, småborgere, som spiller revolutionære, anså og anser normale borgerlige forhold for at være grænsen (som du ikke må begære at overskride), samtidig med at de opfatter denne »normalitet« yderst skematisk og snævert.

Dernæst står de ganske fremmed over for enhver tanke om, at man under den almene lovmæssighed, som præger hele verdenshistoriens udvikling, aldeles ikke kan udelukke, men tværtimod må forudsætte enkelte udviklingsafsnit, som frembyder enten en ejendommelig form eller en ejendommelig rækkefølge. De kan f.eks. slet ikke få ind i deres hoveder, at Rusland, der står på grænsen mellem de civiliserede lande og de lande, som denne krig for første gang og definitivt har draget ind i civilisationen, landene i hele Østen, landene uden for Europa, at Rusland af den grund kunne og måtte udvise visse ejendommeligheder, som naturligvis ligger på verdensudviklingens almindelige linje, men som gør dette lands revolution forskellig fra alle forudgående revolutioner i vesteuropæiske lande og indfører visse specielle nye træk på overgangen til lande øst på.

F.eks. benytter de uendelig stift et argument, som de har lært udenad under de vesteuropæiske socialdemokratiers udvikling, og som går ud på, at vi ikke er voksne nok til socialismen, at vi ikke, som forskellige »lærde« herrer blandt dem udtrykker sig, har de objektive økonomiske forudsætninger for socialismen. Og ingen falder på at spørge sig selv: kunne mon et folk, der kommer ind i en revolutionær situation som den, der udviklede sig under den første imperialistiske krig, kunne det mon ikke, under indflydelse af sin håbløse situation, kaste sig ud i en

sådan kamp, som dog gav det visse chancer for at erobre sig ikke ganske almindelige betingelser for civilisationens videre vækst?

»Rusland har ikke nået det niveau i produktivkræfternes udvikling, som gør socialismen mulig«. Alle II Internationales helte, deriblandt naturligvis Sukhanov, rider denne tese som deres kæphest. Denne ubestridelige tese tærsker de langhalm på, og de synes, at den er afgørende for vurderingen af vor revolution.

Godt, og hvad så, når situationens ejendommelighed for det første havde bragt Rusland ind i den imperialistiske verdenskrig, i hvilken alle nogenlunde betydelige vesteuropæiske lande var indblandet, og havde skabt sådanne betingelser for landets udvikling på grænsen til Østens begyndende og delvis allerede påbegyndte revolutioner, at vi kunne virkeliggøre netop den forening af »bondekrig« med arbejderbevægelsen, om hvilken en »marxist« som Marx skrev i 1856 som et af de mulige perspektiver med henblik på Preussen?

Hvad så, når den fuldkommen håbløse situation, som tidoblede arbejderne og bøndernes kræfter netop ved sin håbløshed, gav os mulighed for at skabe civilisationens hovedbetingelser ad anden vej, end det var sket i alle andre vesteuropæiske stater? Ændrede dette verdenshistoriens almindelige udviklingslinje? Ændrede dette hovedrelationerne mellem hovedklasserne i hver enkelt stat, som drages eller er draget ind i verdenshistoriens almindelige bane?

Hvis der til skabelsen af socialismen kræves et bestemt kulturniveau (skønt ingen kan sige, hvordan dette bestemte »kulturniveau« skal være, fordi det er forskelligt fra land til land i Vesteuropa), hvorfor kan vi da ikke begynde med først at erobre forudsætningerne for dette bestemte niveau ad revolutionær vej, og så *derefter* på basis af arbejder- og bondemagten og sovjetsamfundet give os til at indhente de andre folk?

16. januar 1923

II

For at skabe socialisme kræves der civilisation, siger man. Udmærket. Jo, men hvorfor skulle vi da ikke først kunne skabe sådanne forudsætninger for civilisation hos

os selv som fordrivelse af godsejerne og fordrivelse af de russiske kapitalister, og så derefter begynde på en bevægelse henimod socialismen? I hvilke bøger har man læst, at den slags ændringer i den sædvanlige historiske rækkefølge er utilladelige eller umulige?

Jeg husker en sætning af Napoleon: »On s'engage et puis... on voit«. I fri oversættelse lyder den: »Først styrter man sig ud i en alvorlig kamp, og så får man se«. I oktober 1917 styrtede vi os netop først ud i en alvorlig kamp, og først så fik man øje på detaljer i udviklingen (fra et verdenshistorisk synspunkt er det utvivlsomt detaljer) som Brestfreden eller NEP osv. Og i dag er der ikke længere tvivl om, at vi i hovedsagen har vundet sejr.

Det vil slet ikke gå op for vore Sukhanov'er, for ikke at tale om socialdemokraterne til højre for dem, at det overhovedet ikke kan være anderledes med revolutioner. Det vil slet ikke gå op for vore europæiske spidsborgere, at fremtidige revolutioner i Østens lande, hvor befolkningen er langt større og de sociale forhold præget af langt større mangfoldighed, utvivlsomt vil præsentere dem for flere ejendommeligheder end den russiske revolution.

Vist var lærebøger i Kautskys stil en for sin tid meget nyttig ting. Men det er dog snart på tide at opgive den tanke, at sådanne lærebøger skulle have forudset alle udviklingsformer for fremtidig verdenshistorie. Folk, der tror det, er det egentlig på tide at erklære for fæhoveder slet og ret.

17. januar 1923

Lenin

Hvordan vi skal reorganisere arbejder- og bondeinspektionen

Forslag til partiets 12. kongres

Der er ikke tvivl om, at arbejder- og bondeinspektionen volder os uhyre vanskelighed, og at denne vanskelighed til dato ikke er løst. Jeg tror, at de kammerater, som vil løse den ved at bestride denne institutions nytte eller nødvendighed, har uret. Men samtidig benægter jeg ikke, at spørgsmålet om vort statsapparat og dets forbedring er meget vanskeligt, langt fra løst og tillige overordentlig påtrængende.

Med undtagelse af folkekommissariatet for udenrigsanliggender er vort statsapparat i højeste grad et levn fra fortiden, det er i særdeles ringe grad undergået nogenlunde betydelige forandringer. Det er kun overstrøget med en let fernis, men er i øvrigt det mest typisk gamle fra vort gamle statsapparat. For nu at finde et middel til virkelig at forny det må man efter min mening vende sig til vor borgerkrig for at høste belæring.

Hvordan handlede vi i de farligste øjeblikke under borgerkrigen?

Vi koncentrerede vore bedste partikræfter i den Røde Hær; vi tyede til at mobilisere de bedste af vore arbejdere; vi gik på jagt efter nye kræfter dér, hvor vort diktatur har sine dybeste rødder.

I samme retning må man efter min opfattelse søge udgangspunktet for en reorganisation af arbejder- og bondeinspektionen. Jeg foreslår vor 12. partikongres at vedtage følgende plan for en sådan reorganisation, baseret på en egenartet udvidelse af vor centrale kontrolkommission.

Vort partis centralkomité har som plenarforsamling allerede åbenbart en tendens til at udvikle sig til en slags højere partikonference. Den samles gennemsnitlig højst

en gang hver anden måned, og det er som bekendt vort politibureau, vort organisatoriske udvalg, vort sekretariat osv., der udfører det løbende arbejde på centralkomiteens vegne. Jeg tror, at vi skal gå til ende ad den vej, vi således er slået ind på, og definitivt gøre centralkomiteens plenarmøder til højere partikonferencer, der samles en gang hver anden måned med deltagelse af den centrale kontrolkommission. Og denne centrale kontrolkommission må man på nedennævnte betingelser kombinere med hoveddelen af en reorganiseret arbejder- og bondeinspektion.

Jeg foreslår kongressen at vælge 75-100 nye medlemmer (alle tal er selvfølgelig omtrentlige) til den centrale kontrolkommission, arbejdere og bønder. Kandidaterne hertil må underkastes den samme partimæssige prøvelse som almindelige centralkomitémedlemmer, idet de skal nyde alle et centralkomitémedlems rettigheder.

På den anden side skal arbejder- og bondeinspektionen reduceres til 300-400 funktionærer, som er særlig prøvede, hvad samvittighedsfuldhed og kendskab til vort statsapparat angår, og de skal ligeledes bestå en særlig prøve vedrørende deres kendskab til principperne for videnskabelig arbejdsorganisation i almindelighed og forvaltnings- og kontorarbejde osv. i særdeleshed.

Efter min mening vil en sådan kombination af arbejder- og bondeinspektionen derved få en så stor autoritet, at den i det mindste ikke bliver ringere stillet end vort folkekommissariat for udenrigsanliggender. På den anden side vil vor centralkomité sammen med den centrale kontrolkommission definitivt forvandle sig til en højere partikonference, hvad den allerede i det væsentlige er ved at blive, og hvad den bør blive fuldt ud for i to henseender at løse sine opgaver rigtigt: dels i henseende til planmæssighed, formålstjenlighed, systematik i *sin egen* organisation og virksomhed, dels i henseende til forbindelse med virkelig brede masser gennem de bedste af vor arbejdere og bønder.

Jeg forudser én indvending, som direkte eller indirekte kommer fra de kredse, der gør vort apparat gammelt, dvs. fra tilhængerne af at bevare vort apparat i den samme, helt utrolige og helt uanstændige førrevolutionære skikkelse, det også nu har (for øvrigt har vi nu fået en i historien ret sjældent lejlighed til at fastslå de frister, der er

nødvendige til frembringelse af fundamentale sociale forandringer, og vi ser nu klart, *hvad* der kan gøres på fem år, og hvad der kræves længere frister til).

Denne indvending består i, at den omdannelse, jeg foreslår, kun skulle resultere i kaos. Den centrale kontrolkommissions medlemmer vil komme til at drive om i alle mulige institutioner uden at vide, hvorhen, om hvad og til hvem de skal henvende sig, de vil overalt virke desorganiserende, rive funktionærerne bort fra deres løbende arbejde osv., osv.

Jeg tænker, at den ondartede kilde til denne indvending er så iøjnefaldende, at det ikke engang er nødvendigt at besvare den. Det siger sig selv, at præsidiet for den centrale kontrolkommission og folkekommissæren for arbejder- og bondeinspektionen samt dennes kollegium (i påkommende tilfælde også vort sekretariat i centralkomiteen) kommer til at gøre mere end et års ihærdigt arbejde for på rigtig måde at organisere dette folkekommissariat og dets arbejde i fællesskab med den centrale kontrolkommission. Folkekommissæren for arbejder- og bondeinspektionen kan efter min mening blive siddende som folkekommissær (det bør han), og det samme gælder hele kollegiet, således at han fastholder ledelsen af arbejdet i hele arbejder- og bondeinspektionen, også det arbejde, der udføres af den centrale kontrolkommissions medlemmer, der må betragte sig som »udkommanderet« til hans disposition. De 300-400 funktionærer i arbejder- og bondeinspektionen, som ifølge min plan bliver tilbage, vil dels udføre rent sekretærarbejde for de øvrige medlemmer af arbejder- og bondeinspektionen og hos de hertil kommende medlemmer af den centrale kontrolkommission, dels skal de være højt kvalificerede, særligt prøvede, særligt pålidelige, højt lønnede, således at de kommer helt fri af den nuværende, i sandhed ulykkelige (for ikke at sige noget værre) situation, en embedsmand i arbejder- og bondeinspektionen er i.

Jeg er sikker på, at funktionærantallets nedskæring til det af mig nævnte tal vil betyde en stærk kvalitetsforbedring af arbejder- og bondeinspektionens funktionærer og af hele arbejdet, samtidig med at den giver folkekommissæren og kollegiets medlemmer mulighed for at samle sig helt og holdent om arbejdets organisering og om den systematiske, støtte forøgelse af dets kvalitet, som er

en så ubetinget nødvendighed for arbejder- og bondemagten og for vort sovjetsamfund.

På den anden side tror jeg også, at folkekommissæren for arbejder- og bondeinspektionen kommer til at beskæftige sig dels med en sammensmeltning, dels med en koordinering af de øverste institutter vedrørende arbejdsorganisation (Det Centrale Arbejdsinstitut, Instituttet For Videnskabelig Arbejdsorganisation osv.), hvoraf vi nu har ikke færre end 12 i republikken. Overdreven ensartethed og dermed sammenhængende stræben efter sammensmeltning vil være skadelig. Tværtimod må man her finde en fornuftig og formålstjenlig mellemvej mellem en sammensmeltning af alle disse institutter til ét og en rigtig afgrænsning af dem, således at hver enkelt af dem bevarer en vis selvstændighed.

Der er ingen tvivl om, at denne omdannelse, der betyder en vinding for arbejder- og bondeinspektionen, betyder en ikke mindre vinding for vor egen centralkomiteé, både hvad angår forbindelse med masserne og hvad angår regelmæssighed og soliditet i dens arbejde. Det vil betyde, at man kan (og skal) indføre en strengere og mere ansvarsbevidst ordning af forberedelsen til politbureauets møder, i hvilke der skal deltage et bestemt antal medlemmer af den centrale kontrolkommission, bestemt enten for en vis tid eller efter en vis organisationsplan.

Folkekommissæren for arbejder- og bondeinspektionen skal sammen med den centrale kontrolkommissions præsidium fastsætte fordelingen af arbejdet blandt dens medlemmer i sammenhæng med deres pligt til at overvære politbureauets møder, og han skal afprøve alle dokumenter, der på en eller anden måde forelægges ham, dels for at afveje, i hvor vid udstrækning medlemmerne skal anvende deres arbejdstid til teoretisk skoling og studium af videnskabelig arbejdsorganisation, dels for at fastsætte deres pligt til at tage praktisk del i kontrollen og forbedringen af vort statsapparat, lige fra de højeste statsinstitutioner til de laveste lokalinstitutioner osv.

Jeg tror ligeledes, at ud over den politiske fordel, at centralkomiteens og den centrale kontrolkommissions medlemmer ved en sådan reform vil blive langt bedre underrettet og langt bedre forberedt til politbureauets møder (alle til disse møder beregnede papirer må være alle disse medlemmer i hænde senest et døgn før politbu-

reauets møde, med undtagelse af tilfælde, der absolut ikke tåler udsættelse, hvilke tilfælde kræver en særlig ordning til information af disse medlemmer og en ordning af sagernes afgørelse) – ud over dette må man også regne med den vinding, at rent personlige og tilfældige omstændigheder vil få mindre indflydelse i vor centralkomité, og at faren for en spaltning derved bliver ringere.

Vor centralkomité har udviklet sig til en strengt centraliseret og meget autoritativ gruppe, men denne gruppes arbejde foregår ikke under forhold, der svarer til dens autoritet. Dette skulle den af mig foreslåede reform bidrage til at afhjælpe, og den centrale kontrolkommissions medlemmer, der har pligt til i et vist antal at overvære hvert enkelt møde i politbureauet, bør danne en fast sammentømret gruppe, der »uden persons anseelse« skal overvåge, at ingens autoritet, hverken generalsekretæren eller nogen andre medlemmer af centralkomiteen, kan hindre dem i at stille forespørgsler, afprøve dokumenter og overhovedet sørge for uindskrænket information og strengt korrekt behandling af sagerne.

Naturligvis beror den sociale ordening i vor sovjetrepublik på to klassers, arbejderne og bøndernes samarbejde, hvortil nu også »NEP-folkene«, dvs. bourgeoisiet, på visse betingelser får adgang. Hvis der opstår alvorlige klassestridigheder mellem disse klasser, vil en spaltning være uundgåelig, men i vor sociale ordening findes der ikke med nødvendighed noget grundlag for en sådan spaltning, og hovedopgaven for vor centralkomité og centrale kontrolkommission ligesom for vort parti som helhed består i opmærksomt at følge de omstændigheder, af hvilke en spaltning kan opstå, og at forebygge dem, for i sidste instans vil vor republiks skæbne afhænge af, om bondemasserne vil følge arbejderklassen og således forblive forbundet med denne klasse tro, eller bondemasserne vil lade »NEP-folkene«, dvs. det nye bourgeoisie, fremkalde divergenser med arbejderne, en spaltning med arbejderne. Jo klarere vi holder os for øje, at det kan gå på en af disse to måder, jo klarere alle vore arbejdere og bønder forstår det, desto større chancer er der for, at det lykkes os at undgå en spaltning, som ville være skæbnesvanger for sovjetrepublikken.

23. januar 1923

Skrevet 2. marts 1923.
Trykt første gang kmarts 1923 i Pravda nr. 49.
Artiklen er det sidste skrift fra Lenins hånd.

Hellere mindre, men bedre

Vedrørende en forbedring af vort statsapparat bør arbejder- og bondeinspektionen efter min mening ikke jage efter kvantiteten og ikke forhaste sig. Vi har hidtil i så ringe grad kunnet nære omtanke og omsorg for vort statsapparats kvalitet, at det vil være rimeligt, om man sørger for en særlig grundig forberedelse af en sådan forbedring og i arbejder- og bondeinspektionen koncentrerer et menneskemateriale af virkelig tidssvarende kvalitet, dvs. ikke ringere end de bedste vesteuropæiske eksempler. Denne betingelse er naturligvis alt for beskeden for en socialistisk republik. Men de første fem år har så vist i rigeligt mål indgydt os mistro og skepticisme. Uvilkårligt er vi tilbøjelige til at lade denne indstilling præge os over for den, der alt for gerne udbreder sig vidt og bredt om f.eks. »proletarisk« kultur; det ville til en begyndelse være os nok, om vi havde virkelig borgerlig kultur, vi skulle gerne fra begyndelsen undgå de særlig udprægede før-borgerlige kulturtyper, dvs. embedsmandskultur eller feudalkultur osv. I kulturspørgsmål er hastværk og overdrivelse det skadeligste af alt. Det skulle mange af vore unge literater og kommunister bide godt mærke i.

Vedrørende statsapparatet må vi nemlig nu drage den slutning af den hidtidige erfaring, at det hellere må gå lidt langsommere.

Det står så sørgeligt, for ikke at sige fælt, til med vort statsapparats anliggender, at vi først skal tænke grundigt over, på hvilken måde man kan bekæmpe dets mangler, idet vi må huske, at disse mangler bunder i fortiden, som nok er undergået en omvæltning, men ikke er overstået, ikke er forsvundet som et for længst tilbagelagt kulturstadium. Det er netop kulturen, jeg her vil fremdrage, fordi man i disse sager kun kan anse det, som er blevet led i kulturen, i tilværelsen, i livsvanerne, for en sikker er-

hvervelse. Men hos os er det i højeste grad sådan, kan man sige, at det gode i den sociale ordning ikke er genemtænkt, ikke forstået, ikke inderligt følt, det er hovedkulds arrangeret, ikke prøvet, ikke afprøvet, ikke underbygget med erfaringer, ikke konsolideret osv. Anderledes kunne det naturligvis heller ikke være i en revolutionær epoke, hvor udviklingen har taget en så svimlende fart, at vi på fem år er kommet fra tsarismen til sovjetsystemet.

Man må besinde sig i tide. Man må lade sig gennemsyre af sund mistillid til al hovedkulds jagen fremad, til alt storskryderi osv. Man må tænke på, hvordan man skal efterprøve de skridt fremad, vi hver time forkynder og hvert minut er i færd med, og hvis ustabilitet, usoliditet og uovervejethed vi så hvert sekund afgiver beviser på. Skadeligere end noget andet ville det være at forhaste sig her. Skadeligere end noget andet ville det være at forlade sig på, at vi dog har indsigt i et og andet, eller at vi dog har en ret betydelig mængde elementer til opbygning af et virkeligt nyt apparat, som virkelig kunne fortjene navn af socialistisk, sovjetisk osv.

Nej, et sådant apparat eller blot elementer til det har vi latterligt lidt af, og vi må holde os for øje, at hvad dets opbygning angår, må man ikke være karrig med tiden, man må bruge mange, mange, mange år til det.

Hvilke elementer findes her i landet til opbygning af dette apparat? Kun to. For det første arbejderne, der drages af kampen for socialismen. Disse elementer er utilstrækkeligt oplyste. De vil gerne give os det bedste apparat. Men de ved ikke, hvordan det skal gøres. De formår ikke at gøre dette. De har endnu ikke arbejdet sig frem til den personlige udvikling, den kultur, som er nødvendig til det. Og der kræves netop kultur til dette. Her kan man ikke udrette noget med pågåenhed eller snuptag, med raskhed eller energi, eller overhovedet med nogen nok så god menneskelig egenskab. For det andet de elementer, der sidder inde med viden, oplysning, øvelse, og af hvilke vi har så latterlig få i sammenligning med alle andre stater.

Her må man heller ikke glemme, at vi endnu er alt for tilbøjelige til at erstatte (eller tro, at man kan erstatte) disse kundskaber med ivrighed, hastværksarbejde osv.

For at forny vort statsapparat må vi for enhver pris stille os den opgave for det første at lære, for det andet at

lære, for det tredje at lære og derefter kontrollere, at viden ikke bliver et dødt bogstav eller en modefrase hos os (og det skal ikke skjules, at det særdeles ofte går sådan her i landet), men at viden virkelig går os i blodet og fuldt og helt bliver en bestanddel af tilværelsen. Kort sagt, vi må ikke stille de fordringer, Vesteuropas bourgeoisie stiller, men dem, der passer sig og sømmer sig for et land, som stiler efter at udvikle sig til et socialistisk land.

Af det anførte følger: vi skal gøre arbejder- og bondeinspektionen, dette redskab til forbedring af vort apparat, til en virkelig mønsterinstitution.

For at den kan nå op på den nødvendige højde, må man holde sig til regelen: tag mål syv gange, skær til én gang.

Hertil kræves, at det absolut bedste, der findes i vor sociale ordning, med største forsigtighed, omtanke og sagkundskab anvendes til at opbygge det nye folkekommissariat.

Hertil kræves, at de bedste elementer, der findes i vor sociale ordning – nemlig for det første de fremskredne arbejdere og for det andet de virkelig oplyste elementer, for hvis vedkommende man kan garantere, at de ikke vil godkende noget ubeset og ikke vil sige noget mod bedre vidende – ikke er bange for at se nogen vanskelighed i øjnene og ikke viger tilbage for nogen kamp for at nå det mål, de oprigtigt har sat sig.

Vi har nu i fem år været emsige med at forbedre vort statsapparat, men det var netop bare emsighed, som i disse fem år kun har bevist sin uegnethed eller endda unyttighed eller ligefrem skadelighed. Som emsighed gav den os udseende af at bestille noget, mens den i realiteten bevirkede en forstoppelse i vore institutioner og hjerner.

Det må herefter blive anderledes.

Man må gøre sig det til en regel: hellere en mindre mængde og en højere kvalitet. Man må holde sig til regelen: hellere et resultat på to eller endda tre år end hastværk uden noget håb om at få et solidt menneskemateriale.

Jeg ved, at det vil blive svært at overholde denne regel og anvende den på vor virkelighed. Jeg ved, at den modsatte regel vil skaffe sig indpas blandt os gennem tusinde revner. Jeg ved, at det bliver nødvendigt at yde gigantisk

modstand, at det bliver nødvendigt at vise djævelsk udholdenhed, at arbejdet her i hvert fald de første år bliver forbandet utaknemmeligt, og alligevel er jeg overbevist om, at kun ved et sådant arbejde vil vi kunne nå vort mål, og kun hvis vi når dette mål, kan vi skabe en republik, der virkelig er værdig til at kaldes sovjetisk, socialistisk osv., osv.

Sandsynligvis har mange læsere fundet de tal, jeg anførte til illustration i min første artikel, for små. Jeg er sikker på, at man kan anføre mange beregninger til bevis for utilstrækkeligheden af disse tal. Men jeg tror, at højere end alle mulige beregninger må vi sætte dette ene: interessen for virkelig mønsterkvalitet.

Jeg mener, at for vort statsapparats vedkommende er netop nu den tid endelig kommet, hvor vi skal arbejde på det, som det sig hør og bør, med al samvittighedsfuldhed, og hvor hastværk vil være så temmelig det skadeligste ved et sådant arbejde. Derfor vil jeg gerne advare stærkt imod at forhøje disse tal. Tværtimod bør man her være særlig kneben med talstørrelser. Lad os tale rent ud. Folkekommissariatet for arbejder- og bondeinspektionen har ikke skygge af autoritet for tiden. Alle ved jo, at være end i vor arbejder- og bondeinspektion står det ikke til i nogen institution, og at man intet kan forlange af dette folkekommissariat under de nuværende forhold. Det må vi lægge os fast på sinde, hvis vi virkelig vil sætte os til mål på nogle år at udforme en institution, der for det første skal være mønsterværdig, for det andet skal indgyde alle ubetinget tillid, og for det tredje skal give alle og enhver bevis på, at vi virkelig har retfærdiggjort det arbejde, der udføres af en så højt stillet institution som den centrale kontrolkommission. Alle gængse normer for antallet af funktionærer bør man efter min mening forkaste straks og definitivt. Vi må udvælge arbejder- og bondeinspektionens funktionærer på en ganske særlig måde og kun på basis af en meget streng prøve. Hvorfor skulle vi egentlig danne et folkekommissariat, hvis arbejde kun gik så nogenlunde og stadig ikke skabte den ringeste tillid omkring sig, og hvis ord nød uendelig ringe autoritet? At undgå dette ser jeg som vor hovedopgave under den slags omlægning, vi nu har for øje.

De arbejdere, vi vil benytte som medlemmer af den centrale kontrolkommission, må være udadledige som

kommunister, og jeg tror, at man må arbejde endnu længere med dem for at oplære dem i deres arbejdsmetoder og arbejdsopgaver. Endvidere bør der være en vis stab af sekretærpersonale som medhjælpere i dette arbejde, og af dette personale må man kræve en tredobbelt prøve før dets ansættelse i tjenesten. Endelig må de betroede personer, som vi undtagelsesvis bestemmer os til straks at ansætte som funktionærer i arbejder- og bondeinspektionen, opfylde følgende betingelser:

- for det første må de være anbefalet af flere kommunister;
- for det andet må de bestå en prøve i kendskab til vort statsapparat;
- for det tredje må de bestå en prøve i kendskab til det teoretiske grundlag for vort statsapparat, i kendskab til grundlaget for forvaltningsvidenskab, forretningsgang osv.;
- for det fjerde må de etablere et samarbejde med medlemmerne af den centrale kontrolkommission og deres sekretariat på en sådan måde, at vi kan garantere for hele dette apparats arbejde som helhed.

Jeg ved, at disse fordringer forudsætter særdeles store kvalifikationer, og jeg er meget tilbøjelig til at nære frygt for, at de fleste »praktikere« i arbejder- og bondeinspektionen vil erklære disse fordringer for uopfyldelige eller med foragt vil gøre sig lystig over dem. Men jeg spørger hvem som helst af arbejder- og bondeinspektionens nuværende ledere eller af personer, der har berøring med den, om han ærligt kan sige mig, hvilket behov et folkekommissariat som arbejder- og bondeinspektionen i praksis skal opfylde? Jeg tror, at dette spørgsmål vil hjælpe ham til at finde de rette mål. Enten er det ikke umagen værd at beskæftige sig med nogen af de reorganiseringer, vi har oplevet så mange af i en så håbløs affære som arbejder- og bondeinspektionen, eller også må man virkelig sætte sig for ved et langsomt, besværligt, usædvanligt arbejde og talrige prøver at skabe noget virkelig mønsterværdigt, som hver og én kan få agtelse for og det ikke blot, fordi titler og rang kræver det sådan.

Hvis man ikke væbner sig med tålmodighed, hvis man ikke vil anvende en årrække på denne sag, er det bedre slet ikke at tage den op.

Blandt vore nybagte institutioner som de højere institutter for arbejdsorganisation og lignende skal man efter min mening udvælge et minimum, sikre sig, at de er tilrettelagt med største samvittighedsfuldhed, og kun fortsætte arbejdet sådan, at det virkelig er på højde med moderne videnskab og giver os alle dennes goder. Så vil det ikke være utopisk at håbe, at vi om nogle år kan få en institution, som bliver i stand til at udfylde sin plads, nemlig at arbejde systematisk og støt på at forbedre vort statsapparat, således at den under arbejdet mødes med tilid af arbejderklassen, Ruslands kommunistiske parti og hele den brede befolkning i vor republik.

Forarbejdet hertil kunne man godt begynde på allerede nu. Hvis folkekommissariatet for arbejder- og bondeinspektionen godkender en plan til en virkelig omdannelse, kan det straks tage de forberedende skridt og systematisk fortsætte med at fuldende foranstaltningerne, uden at forhaste sig og uden at afslå at lave om på noget allerede udført.

Alle halve beslutninger ville her være til det yderste skadelige. Alle normer for arbejder- og bondeinspektionens funktionærantal ud fra ligegyldigt hvilke overvejelser ville sagligt set bygge på de gamle embedsmandsbeholdninger, på de gamle fordomme, på noget allerede forkastet og almindelig forhånet osv.

Sagligt set står spørgsmålet her således:

Enten må vi nu demonstrere, at vi for alvor har lært en del vedrørende statsopbygning (det er ingen skam at have lært en del på kun fem år), eller også har vi ikke erhvervet den fornødne modenhed, og så lønner det sig ikke at tage sagen op.

Jeg tror, at med det menneskemateriale, vi råder over, vil det ikke være ubeskedent at forudsætte, at vi allerede har lært nok til systematisk og fra nyt at opbygge i hvert fald ét folkekommissariat. Ganske vist skal dette ene folkekommissariat være retningsgivende for vort statsapparat som helhed.

Der må med det samme udskrives en konkurrence om affattelsen af to eller flere lærebøger i arbejdsorganisation i almindelighed og i forvaltningsarbejde i særdeleshed. Til grund kan man lægge den allerede foreliggende bog af Jermanskij, skønt han i parentes bemærket jo udmærker sig ved åbenbar sympati for mensjevismen og er ubru-

gelig ved affattelsen af en lærebog, der passer for sovjetmagten. Dernæst kan man lægge Kersjentsjevs nylig udkomne bog til grund, og endelig kan man yderligere drage nytte af en del af de forhåndenværende specielle vejledninger.

Der må sendes nogle skolede og samvittighedsfulde folk til Tyskland eller England for at samle litteratur og studere dette spørgsmål. England nævner jeg for det tilfælde, at rejser til Amerika eller Canada skulle vise sig umulige.

Der må udpeges en kommission til opstilling af et primært eksamensprogram for kandidater til funktionæroposter i arbejder- og bondeinspektionen; ligeledes for kandidater til medlemskab i den centrale kontrolkommission.

Disse og lignende arbejder vil selvfølgelig ikke berede hverken folkekommissæren eller arbejder- og bondeinspektionens kollegiemedlemmer eller den centrale kontrolkommissions præsidium vanskeligheder.

Parallelt hermed må der udpeges en forberedende kommission til at udsøge kandidater til medlemskab i den centrale kontrolkommission. Jeg håber, at der nu findes mere end nok kandidater hos os til denne post såvel blandt de erfarne medarbejdere i alle forvaltningsgrene som blandt studenterne i vore sovjetiske skoler. Det vil næppe være rigtigt på forhånd at udelukke den ene eller den anden kategori. Sandsynligvis må man foretrække en mangeartet sammensætning af denne institution, i hvilken vi må søge at forene mange egenskaber og uensartede fortrin, og man kommer altså her til at arbejde en del med opstillingen af kandidatlisten. F.eks. ville det især være uheldigt, om det nye folkekommissariat blev sammensat efter en enkelt skabelon, lad os sige af folk med embedsmandspræg, eller med udelukkelse af folk med agitatorpræg, eller med udelukkelse af folk, hvis fremherskende egenskab er evne til at omgås mennesker eller evne til at komme ind i kredse, hvor den slags funktionærer ikke er særlig vant til at komme osv.

Jeg tror, at jeg bedst kan udtrykke min tanke ved at sammenligne min plan med institutioner af akademisk type. Den centrale kontrolkommissions medlemmer kommer

til, under ledelse af deres præsidium, at arbejde systematisk med en gennemgang af alle papirer og dokumenter fra politbureauet. Samtidig kommer de til at dele deres tid rigtigt mellem de enkelte beskæftigelser med at afprøve forretningsgangen i vore institutioner, lige fra de mindste og mest specielle til de højeste statsinstitutioner. Endelig vil deres arbejdsområde omfatte beskæftigelse med teorien, dvs. teorien vedrørende organiseringen af det arbejde, de agter at hellige sig, samt praktiske øvelser under ledelse af gamle kammerater eller lærere fra de højere institutter for arbejdsorganisation.

Men jeg tror ikke, at de på nogen måde får lejlighed til at begrænse sig til den slags akademisk arbejde. Ved siden af dette kommer de til at uddanne sig til arbejder, som jeg ikke ville genere mig for at kalde uddannelse i at fange, jeg vil ikke sige svindlere, men dog noget i den retning, og i at udtænke specielle kneb for at tilsløre sine togter, metoder osv.

Mens sådanne forslag ville vække uhørt mishag, moralsk forargelse osv. i vesteuropæiske institutioner, så håber jeg, at vi ikke er blevet bureaukratiserede nok til at præstere noget sådant. NEP har endnu ikke formået at skabe så megen respekt om sig her i landet, at man bliver krænket ved tanken om, at man her kunne fange en og anden. Vor sovjetrepublik er oprettet så nylig, og der er hobet så meget skrammel sammen, at det næppe falder nogen ind at blive fornærmet over den tanke, at man kunne foretage udgravninger i dette skrammel og betjene sig af forskellige kneb og sonderinger, som undertiden kunne sigte på ret fjerne kilder eller følge ret krogede veje, og hvis det falder nogen ind at blive fornærmet, kan man være sikker på, at vi alle ville more os hjerteligt over vedkommende.

Vor nye arbejder- og bondeinspektion vil forhåbentlig kaste vrage på den egenskab, franskmændene kalder *prudence*; vi kan kalde den latterlig sippethed eller latterligt vigtigpeteri, og den hælder i højeste grad vand på hele vort bureaukratis mølle, både i sovjetorganerne og i partiet. I parentes bemærket træffer vi på bureaukrati ikke alene i sovjetinstitutionerne, men også i partiorganerne.

Når jeg ovenfor har skrevet om, at vi bør lære og lære i institutterne for højere arbejdsorganisation osv., betyder det langtfra, at jeg opfatter denne »lærdom« skolemæs-

sigt, eller at jeg ville begrænse mig til tanken om et rent skolemæssigt studium. Jeg håber ikke, at nogen virkelig revolutionær vil mistænke mig for, at jeg i dette tilfælde ville afstå fra at opfatte »lærdom« som et eller andet halvt spøgefuldt puds, et eller andet kneb, en eller anden finte eller noget i den stil. Jeg ved, at i en vesteuropæisk anstændig og alvorlig stat ville denne tanke virkelig vække rædsel, og ingen ordentlig embedsmand ville gå med til, at man så meget som drøftede den. Men jeg håber, at vi endnu ikke er blevet så bureaukratiserede, og at en drøftelse af denne tanke hos os ikke vækker andre følelser end munterhed.

For hvorfor skulle man ikke forene det behagelige og det nyttige? Hvorfor skulle man ikke betjene sig af et eller andet spøgefuldt eller halvt spøgefuldt puds for at komme bag på noget latterligt, noget skadeligt, noget delvis latterligt, delvis skadeligt osv.?

Så vidt jeg kan se, vil vor arbejder- og bondeinspektion vinde en hel del ved at tage disse betragtninger op til behandling, og listen over de lejligheder, ved hvilke vor centrale kontrolkommission eller dens kolleger i arbejder- og bondeinspektionen har vundet nogle af deres mest strålende sejre, vil blive beriget med ikke så få oplevelser, som vore fremtidige »rabkrinister« og »tsekakister« (1) vil få i lokaliteter, det ikke er helt passende at anføre i anstændige og snerpede lærebøger.

Hvordan er det muligt at forene partiinstitutioner med sovjetinstitutioner? Er der ikke noget utilladeligt i det?

Jeg stiller ikke dette spørgsmål for mig selv, men for dem, jeg ovenfor hentydede til, da jeg sagde, at vi har bureaukrater ikke alene i sovjetinstitutionerne, men også i partiinstitutionerne.

Hvorfor skulle vi dog ikke forene begge dele, hvis sagens interesse kræver det? Har man måske ikke nu og da bemærket, at en lignende forening har været særdeles gavnlige og brugte fra første færd i et folkekommissariat som det for udenrigske anliggender? Er det måske ikke sådan, at politbureauet ud fra et partimæssigt synspunkt drøfter mange små og store spørgsmål vedrørende »modtræk« fra vor side som svar på »modtræk« fra fremmede magter, for at forebygge deres, nå, lad os sige fif, for ikke

at udtrykke sig mindre pænt? Er denne smidige forening af sovjetarbejde med partiarbejde ikke en enestående kraftkilde i vor politik? Jeg tror, at det, som har hævdet sig og slået rod i vor udenrigspolitik og allerede er blevet så tilvant, at det ikke vækker nogen tvivl på dette område, vil være mindst lige så velanbragt (og jeg tænker, det vil være langt mere velanbragt), hvor det drejer sig om hele vort statsapparat. For arbejder- og bondeinspektionen er jo viet hele vort statsapparat, og dens virksomhed skal berøre alle slags statsinstitutioner uden undtagelse, lokale og centrale, kommercielle og rent administrative, læreanstalter, arkiver, teatre osv. – kort sagt, alle uden mindste undtagelse.

Når det altså drejer sig om en så vidtfavnende institution, hvor de forskellige virkeformer desuden må benyttes med overordentlig stor smidighed – hvorfor skulle man så ikke for dens vedkommende tillade en egenartet sammensmeltning af en partimæssig kontrolinstitution med en sovjetisk kontrolinstitution?

Det kan jeg ikke se noget til hinder for. Ja, jeg tror endda, at en sådan forening er den eneste garanti for et vellykket arbejde. Jeg tror, at al tvivl herom kommer snigende fra de mest støvede kroge i vort statsapparat, og at de kun fortjener ét svar – hånlatter.

En anden betænkelighed: er det på sin plads at forene studiearbejde og embedsvirksomhed? Efter min mening er det ikke alene på sin plads, men også påkrævet. Hvor revolutionært vi end stiller os til vesteuropæiske statsforhold, er det dog i almindelighed sådan, at vi har ladet dem smitte os med en hel række meget skadelige og meget latterlige fordomme, og til dels er det vore kære bureaukrater, der med vilje har smittet os dermed, og ikke uden en vis bagtanke, idet de regner med, at det mangan gang vil lykkes dem at fiske i sådanne fordommes plumrede vande; og de har efterhånden også fisket så meget i disse plumrede vande, at kun stærblinde blandt os ikke har opdaget, hvor vidt dette fiskeri er drevet.

I alle sociale, økonomiske og politiske forhold er vi »forfærdelig« revolutionære. Men hvor det drejer sig om embeders værdighed og overholdelse af forretningsgangens formaliteter og ceremoniel, afløses vor »revolutionaris-

me« tit og ofte af den mest mugne trummerum. Her kan man hyppigt iagttage det meget interessante fænomen, at det største spring fremad i samfundslivet forenes med en uhyrlig forsagthed over for selv de ringeste forandringer.

Det er også forståeligt, for de dristigste skridt fremad blev gjort på et område, der fra gammel tid var teoriens domæne, et område, der hovedsagelig, ja næsten udelukkende blev dyrket teoretisk. Russeren tog revanche for den frastødende bureaukratiske virkelighed hjemme ved at opstille ekstraordinært dristige teoretiske konstruktioner, og derfor fik disse ekstraordinært dristige teoretiske konstruktioner en usædvanlig ensidig karakter her i landet. Her forenedes teoretisk dristighed i almene konstruktioner med forbløffende forsagthed, så snart det drejede sig om en eller anden ganske ubetydelig kontorreform. En storslået jordrevolution i verdensformat blev udarbejdet med en dristighed, der aldrig er set i andre stater, og samtidig skortede det på fantasi til at foretage en eller anden tienderangs kontorreform; det skortede på fantasi eller på tålmodighed til at behandle en sådan reform ud fra de samme almene grundsætninger, som gav så »strålende« resultater, når de anvendtes på almene problemer.

Og derfor forener vor nuværende tilværelse i forbløffende grad træk af dumdristighed med tankens forsagthed over for selv de ubetydeligste forandringer.

Jeg tror heller ikke, det har været anderledes under nogen virkelig stor revolution, eftersom virkelig store revolutioner fødes af modsigelserne mellem det gamle, mellem viljen til at arbejde videre på det gamle, og en ganske abstrakt stræben efter det nye, som til gengæld skal være så nyt, at det ikke indeholder et gran af den gamle tid.

Og jo brattere denne revolution sker, des længere vil den tid vare, hvor en hel række af sådanne modsigelser vil holde sig.

Et generelt træk i vor tilværelse er i dag følgende: vi har knust kapitalismen i industrien, vi har bestræbt os for at knuse de middelalderlige institutioner og afskaffe guds-ejernes jordbesiddelse til bunds, og på dette grundlag har vi skabt et lag af bønder med små og meget små brug,

som følger proletariatet i tillid til resultaterne af dets revolutionære arbejde. På denne tillid vil vi imidlertid vanskeligt kunne holde ud i den tid, der går, til den socialistiske revolutions sejr i de mere udviklede lande indtræder, idet de små og meget små bondebrugs arbejdsproduktivitet især under NEP ifølge den økonomiske nødvendighed holder sig på et yderst lavt niveau. Yderligere har den internationale situation bevirket, at Rusland nu er sat tilbage, at vort folks arbejde i det store og hele er en del mindre produktivt nu end før krigen. De vesteuropæiske kapitalistiske magter nu har dels bevidst, dels spontant gjort alt muligt for at sætte os tilbage og udnytte den russiske borgerkrigs elementer til at ruinere landet mest muligt. Netop et sådant udfald af den imperialistiske krig frembød naturligvis betydelige fordele: selv om vi ikke får væltet det revolutionære styre i Rusland, vil vi dog i hvert fald kunne besværliggøre dets udvikling henimod socialismen – sådan omtrent ræsonnerede disse magter, og fra deres standpunkt kunne de ikke ræsonnere anderledes. Sluttelig opnåede de en halvvejs løsning af deres opgave. De fik ikke styrtet det nye styre, som revolutionen havde skabt, men de gav det heller ikke mulighed for straks at tage et sådant skridt fremad, som kunne have retfærdiggjort socialisternes forudsigelser, og som kunne give dem mulighed for med stor fart at udvikle produktivkræfterne, at udvikle alle de muligheder, som kunne udformes til socialisme, at give alle og enhver et tydeligt, iøjnefaldende bevis på, at socialismen rummer gigantiske kræfter i sig, og at menneskeheden nu er trådt ind i et nyt udviklingsstadium, der frembyder usædvanlig strålende muligheder.

De internationale forbindelsers system formedes nu sådan, at en af staterne i Europa blev trælbundet af sejrherre-staterne, nemlig Tyskland. Endvidere blev en række stater, tilmed de ældste i Vesten, i kraft af sejren stillet således, at de kunne benytte denne sejr til at gøre deres undertrykte klasser en række uvæsentlige indrømmelser, men dog indrømmelser, der sinker den revolutionære bevægelse i disse lande og skaber en slags »social fred«.

Samtidig er en hel række lande: Østen, Indien, Kina osv. netop som følge af den sidste imperialistiske krig definitivt slået ud af deres vante gænge. Deres udvikling er

fuldt ud kommet ind i den almen-europæiske, kapitalistiske retning. Den samme gæring som i hele Europa er begyndt i disse lande. Og det står nu klart for hele verden, at de er draget ind i en udvikling, der kun kan føre til en krise for hele verdenskapitalismen.

Vi står altså i øjeblikket over for spørgsmålet: vil det lykkes os at holde ud med vore små og meget små brug, så forarmede som vi er, indtil de vesteuropæiske, kapitalistiske lande har fuldført deres udvikling henimod socialismen? Men de fuldfører den ikke sådan, som vi før har forventet det. De fuldfører den ikke ved en jævn »modning« af socialismen i disse lande, men ved at nogle stater udbytter andre, ved udbytning af den stat, der først besejredes under den imperialistiske krig, forbundet med udbytningen af hele Østen. Men på den anden side er Østen uigenkaldeligt kommet ind i den revolutionære bevægelse, netop i kraft af denne første imperialistiske krig, og er uigenkaldeligt trukket ind i den verdensomfattende revolutionære bevægelses almindelige malstrøm.

Hvilken taktik foreskriver denne tingenes tilstand da for vort land? Åbenbart følgende: vi skal udvise den største forsigtighed for at bevare vor arbejdermagt og for at fastholde dens autoritet og ledelse i forholdet til vore små og meget små bønder. Vi kan notere det plus, at hele verden allerede nu er ved at komme ind i en bevægelse, som må afføde en socialistisk verdensrevolution. Vi kan derimod notere det minus, at det er lykkedes imperialisterne at spalte hele verden i to lejre, og denne spaltning er blevet mere kompliceret ved, at Tyskland – et land i virkelig fremskreden, kulturel, kapitalistisk udvikling – nu har yderst vanskeligt ved at komme på ret køl. Alle kapitalistiske magter i det såkaldte Vesten hakker på Tyskland og lader det ikke komme op. Og på den anden side er hele Østen med en arbejdende og udbyttet befolkning på hundreder af millioner, der er drevet ud i den værste menneskelige elendighed, sådan stillet, at områdets fysiske og materielle kræfter slet ikke står i noget forhold til de fysiske, materielle og militære kræfter, der disponeres over i en hvilken som helst af de langt mindre vesteuropæiske stater.

Kan vi holde os fri i det oprækkende sammenstød med disse imperialistiske stater? Kan vi nære håb om, at de indre modsigelser og konflikter mellem de ekspanderende

de imperialistiske stater i Vesten og de ekspanderende imperialistiske stater i Østen vil give os udsættelse endnu engang, ligesom de gjorde første gang, da den vesteuropæiske kontrarevolutionens felttog til støtte for den russiske kontrarevolution brød sammen på grund af modsigelserne i Vestens og Østens kontrarevolutionæres lejr, i de østlige og de vestlige udbytteres lejr, i Japans og Amerikas lejr?

Dette spørgsmål bør efter min mening besvares sådan, at løsningen her afhænger af alt for mange omstændigheder, og at kampens udgang i det store og hele kun kan forudses, når man går ud fra, at det uhyre flertal af Jordens befolkning i sidste instans skoles og opdrages til kampen af kapitalismen selv.

Kampens udfald betinges til syvende og sidst af, at Rusland, Indien, Kina osv. udgør det gigantiske folkeflertal. Og netop dette folkeflertal er da også i de sidste år ved med usædvanlig fart at blive draget ind i kampen for sin frigørelse, således at der i den forstand ikke kan være den ringeste tvivl om, hvordan den endelige afslutning af verdenskampen vil falde ud. I den forstand er der fuld og ubetinget sikkerhed for socialismens endelige sejr.

Men det, der interesserer os, er ikke uundgåeligheden af socialismens endelige sejr. Det, der interesserer os, er den taktik, der skal følges af os, Ruslands kommunistiske parti, os, den russiske sovjetmagt, for at hindre Vesteuropas kontrarevolutionære stater i at knuse os. For at sikre vor eksistens indtil det næste militære sammenstød mellem det kontrarevolutionære imperialistiske Vesten og det revolutionære og nationalistiske Østen, mellem Vestens mest civiliserede stater og de orientalske tilbagestående stater, der imidlertid udgør flertallet – må det lykkes dette flertal at civilisere sig. Det skorter os ligeledes på civilisation til at foretage en direkte overgang til socialismen, skønt vi har de politiske forudsætninger for det. Vi må følge en sådan taktik, eller med andre ord slå ind på følgende politik for at redde os.

Vi må stræbe efter at opbygge en stat, hvor arbejderne bevarer førerskabet over bønderne, bevarer bøndernes tillid, og med den største sparsommelighed renser sine sociale forhold for alle spor af flothed, af hvad art de end måtte være.

Vi må indskrænke vort statsapparat således, at den

størst mulige sparsommelighed råder. Vi må befri det for alle spor af de flotheder, der endnu i så stor målestok har holdt sig fra det tsaristiske Rusland, fra dettes bureaukratisk-kapitalistiske apparat.

Vil det ikke blive et rige, som bestemmes af bondens begrænsede horisont?

Nej. Når vi bevarer arbejderklassens ledelse af bønderne, vil vi ved at udvise den største, den allerstørste sparsommelighed i vor statsøkonomi kunne opnå, at enhver besparelse, selv den mindste, bevares for at udvikle vor maskinelle storindustri, elektrificeringen, den hydrauliske tørvefremstilling, bevares for at fuldføre kraftværksbyggeriet ved Volkhov osv.

På dette og kun på dette bygger vi vort håb. Kun da vil vi, for at udtrykke sig billedligt, være i stand til at sadle om fra en hest til en anden, nemlig fra bondens, musjikens radmagre hest, en hest, der må leve med besparelser, som passer for et udmarvet bondeland – til den hest, som proletariatet vil og må skaffe sig: den maskinelle storindustri, elektrificeringen, Volkhov-byggeriet osv.

Sådan forbinder jeg i mine tanker vort arbejdes, vor politiks, vor taktiks, vor strategis almindelige plan med en reorganiseret arbejder- og bondeinspektions opgaver. Heri ligger for mig en retfærdiggørelse af den enestående omsorg, den enestående opmærksomhed, vi må vie arbejder- og bondeinspektionen, således at vi bringer den op på et enestående niveau, giver den en udsøgt kerne med centralkomite-retligheder osv., osv.

Denne retfærdiggørelse består i, at vi kun ved en maksimal rensning af vort apparat, ved en maksimal nedskæring af alt, hvad der ikke er absolut nødvendigt i det, bliver i stand til med sikkerhed at hævde os. Tilmed bliver vi så i stand til at hævde os på et ganske andet niveau end småbondelandets, denne almene begrænsetheds niveau, det bliver et niveau, som støt hæver sig højere og højere opad til den maskinelle storindustri.

Det er de hæderfulde opgaver, jeg drømmer om for vor arbejder- og bondeinspektion. Det er grunden til, at jeg for dens skyld udkaster planen om en sammensmeltning af en særlig autoritativ, partimæssig top med et »almindeligt« folkekommissariat.

2. marts 1923

N. Lenin

Noter

Til

Nye tider, gamle fejl i ny form

(1) *II Internationale eller II½ Internationale* – II Internationale blev grundlagt på en kongres i Paris 14.-20. juli 1889, dvs. den opstod ved overgangen til den imperialistiske periode i kapitalismens udvikling og dens standpunkt til krig og militarisme blev et af dens vigtigste spørgsmål og det som optog den længste tid og den største interesse på alle dens kongresser helt op til verdenskrigens udbrud. II Internationales ledere gjorde under krigen overhovedet intet forsøg på at organisere en international aktion fra arbejderklassens side. De internationale konferencer, der blev afholdt, blev organiseret af den revolutionære opposition inden for de vesteuropæiske partier og de russiske bolsjevikker. Et forsøg på at organisere en fredskonference i Stockholm i 1917 mislykkedes. Først efter fredsslutningen var det muligt at organisere den fælles konference, der fandt sted i Bern 1919.

II½ Internationale var en international organisation af centristiske socialistiske partier. Meldte sig ud af II Internationale efter pres fra de arbejdende masser. Grundlagt på en konference i Wien i februar 1921. Lederne af II½ Internationale forsøgte at modvirke kommunisternes indflydelse på international arbejderbevægelse. II½ Internationale ophørte at eksistere i 1923. – S. 11.

(2) Lenin sigter til Kronstadtoprøret, der begyndte 28. februar 1921. Oprøret var organiseret af socialrevolutionære, mensjevikker og hvidgardister. En betydelig del af søfolkene i Kronstadt sluttede sig til oprøret. De kontrarevolutionære fremkom med paroler som »sovjetterne uden kommunister« i et forsøg på at fjerne kommunisterne fra sovjetternes ledelse, ødelægge sovjetmagten og indføre det kapitalistiske system igen i Rusland.

2. marts arresterede oprørerne flådens kommando. De fik forbindelse med udenlandske imperialister, der ydede dem finansiell og militær hjælp. Erobringen af Kronstadt udgjorde en stor trussel mod Petrograd. Den sovjetiske regering sendte en del af den Røde Hær til Kronstadt og mere end 300 delegerede fra det kommunistiske partis 10. kongres deltog i stormen. 18. marts var oprøret slået ned. – S. 11.

(3) *Mensjevikkerne* – dvs. mindretalsfolk, betegnelse for medlemmer af den opportunistiske fløj af Ruslands Socialdemokratiske Arbejderparti (RSDAP). Denne fløj dannedes på partiets 2. kongres i 1903, hvor den kom i mindretal (russisk: mensjinstvo). Mod den stod flertallet (russisk: bolsjinstvo), med Lenin i spidsen.

De socialrevolutionære – småborgerligt parti, dannet i århundredets begyndelse af overlevende narodnikgrupper, anvendte individuel terror som foretrukket kampmiddel.

Under verdenskrigen gik et flertal af de socialrevolutionære ind for Ruslands deltagelse i krigen; efter februarrevolutionen 1917 den provisoriske regerings vigtigste støtte sammen med mensjevikkerne. Partiets ministre var med til at sende straffekolonier mod de bønder, som havde taget gods-ejerjord i besiddelse; partiet isoleredes fra den revolutionære befolkning; under og efter oktoberrevolutionen kontrarevolutionært. – S. 12.

(4) *Brestfreden* – blev indgået mellem Sovjetrusland og landene i den tyske

blok: Tyskland, Østrig-Ungarn, Bulgarien og Tyrkiet i Brest-Litovsk 3. marts 1918. Efter den tyske revolution annullerede Sovjetrusland aftalen 13. november 1918. – S. 12.

(5) *Ententen* – imperialistisk blok, som Storbritannien, Frankrig og Rusland dannede i 1907, rettet mod Triple Alliancen, dvs. Tyskland, Østrig-Ungarn og Italien. Ordet entente benyttedes i traktaten mellem Storbritannien og Frankrig 1904, der kaldtes entente cordiale, dvs. hjertelig forståelse. Under den første verdenskrig fik Ententen tilslutning af Japan og andre lande. Efter oktoberrevolutionen 1917 var Ententens hovedmagter bagmænd for den militære intervention mod sovjetrepublikken. – S. 13.

(6) I marts 1921 udbrød der i Midtjylland en strejkebevægelse, som regeringen anvendte polititropper til at nedkæmpe. Arbejderne i Midtjylland besvarede regeringens provokation med generalstrejke, der gik over i væbnet kamp. Den 24. marts rettede centralkomiteen for Tyskland kommunistiske Parti en appel til de tyske arbejdere om at støtte opstanden med en generalstrejke over hele Tyskland. Appellen vandt ikke almindelig tilslutning, og den isolerede opstand blev slået ned. »Venstre«-elementerne i partiet udviklede en teori om, at det kommunistiske parti med egne kræfter skulle gå til offensiv, uanset om der fandtes objektive forudsætninger for en maserejsning. – S. 14.

Til

Om partirensningen

(1) *Den akselrodske »arbejderkongres«* – der hentydes til et forslag som P. B. Akselrod, en af mensjeviklerne i 1905, stillede om at indkalde til en såkaldt arbejderkongres, hvor socialdemokrater, socialrevolutionære og anarkister skulle repræsenteres, og som skulle danne et »bredt« småborgerligt arbejderparti. Lenin afslørede det mensjevikforslag som et helt igennem opportunistisk og ødelæggende forsøg på at afvikle socialdemokratiet. – S. 21.

(2) *Kadetter* – forkortelse af Konstitutionelle Demokrater, betegnelsen for det liberale monarkistiske bourgeois parti i Rusland. Forsøgte under februarrevolutionen 1917 at redde monarkiet, stod i sommeren 1917 i spidsen for den provisoriske regering og førte en kontrarevolutionær politik i vestmagternes interesse. Deltog efter oktoberrevolutionen i alle væbnede aktioner mod sovjetmagten. – S. 21.

(3) *Macchiavellisme* – betegnelse for en politik, hvis mål helliger midlet, uanset moral og hæderlighed. Er afledt af navnet Macchiavelli, italiensk politiker (1469-1527), der rådede Italiens herskere til ikke at sky noget middel (indbefattet løftebrud, svindel, forræderi og mord), som kunne bringe målet nærmere. – S. 21.

Til

Oktoberrevolutionens fireårsdag

(1) *Augiasstalde* fra den græske mytologi om kong Augias, hvis stald ikke var blevet rengjort i 30 år; Herakles (Herkules) lod den renses ved at lede en flod igennem den. – S. 24.

(2) Efter moderne russisk retskrivning staves »verden« og »fred« på samme

måde; efter gammel retskrivning stavedes de to ord forskelligt. Ordene før parentes kan altså også oversættes: »dens sikre ophav, den imperialistiske fred« osv., og denne dobbelthed gælder tillige resten af artiklen. – S. 27.

Til Om guldets betydning nu og efter socialismens fuldstændige sejr

- (1) II½ Internationale – Se note 1 til artiklen Nye Tider, Gamle Fejl I Ny Form. – S. 32.
- (2) Se Marx/Engels, Udvalgte Skrifter, bd. II, s. 31 (Engels til Bebel, 18.-28. marts 1875) og Marx/Engels, Werke, Bd. 36, s. 250. – S. 32.
- (3) Se Marx/Engels, Werke, Bd. 18, s. 533 – S. 34.
- (4) *Brestfreden* – se note 4 til artiklen Nye Tider, Gamle Fejl I Ny Form. – S. 36.
- (5) Se denne udgaves bind 10, s. 238. – S. 36.
- (6) *Versaillesfreden* – blev den 28. juni 1919 underskrevet af USA, England, Frankrig, Italien, Japan og andre allierede magter samt Tyskland, som havde tabt krigen, og gjorde ende på 1. verdenskrig. Traktaten var tydeligt i de sejrende magters favør, og den var desuden rettet mod Sovjetrusland og den revolutionære verdensbevægelse. – S. 36.

Til Udkast til teser om fagforeningernes rolle og opgaver under den nye økonomiske politik

- (1) Til forskel fra 12-bindsudgavens bd. 12 (Forlaget Tiden 1949) bringes her Lenins udkast til teser og ikke RKP(b)s' centralkomitébeslutning, der senere blev taget på grundlag af tesoerne. – S. 40.
- (2) *Oldenbergers selvmord* viste sig at være forårsaget af længere tids chikane, bagvaskelse og umulige arbejdsforhold, skabt ved ukompetent og utilstedelig optræden, som udvistes af såvel de kommunistiske cellers medlemmer som sovjetstyrets organer, hvilket foranledigede den alrussiske centrale eksekutivkomité til at indbringe hele sagen for domstolene. – S. 48.
- (3) II og II½ Internationale – se note 1 til artiklen Nye Tider, Gamle Fejl I Ny Form. – S. 49.

Til Forslag til direktiv fra RKP(b)s centralkomité til den sovjetiske delegation på Genuakonferencen

- (1) *Genuakonferencen* – i januar 1922 besluttede Ententens ledende organ at afholde en international økonomisk og finanspolitisk konference med sovjetrussisk deltagelse. Ententens imperialister regnede med at kunne tvinge Sovjetrusland til politiske og økonomiske indrømmelser mod at oprette økonomiske forbindelser med landet.
Konferencen afholdtes i Genua i Italien fra 10. april til 29. maj 1922. 29 stater deltog, deriblandt Sovjetrusland, England, Frankrig, Italien, Belgien, Japan og Tyskland. USA var til stede som »observatør«. De imperialisti-

ske magter forsøgte på konferencen at udnytte Sovjetruslands økonomiske vanskeligheder og tvinge det til en aftale på slaverilignende vilkår. De krævede al tsar-gæld tilbagebetalt, iberegnet gæld fra før krigen, tilbagegivelse af nationaliserede virksomheder til de tidligere, udenlandske ejere osv.

Sovjetdelegationen afviste imperialisternes krav og foreslog i stedet almindelig nedrustning samt annullering af al gæld fra før krigen. Konferencen blev afbrudt på grund af Englands og Frankrigs fjendtlige holdning til Sovjetrusland. Den videre behandling af spørgsmålene blev henvist til en ekspertkonference i Haag juni-juli 1922; ligesom Genuakonferencen sluttede forhandlingerne i Haag resultatløst. – S. 51.

- (2) *Den irske løsning* – Lenin sigter til den politik, som Storbritanniens regering under Lloyd George praktiserede først i 1920'erne over for Irland, hvor man ved at give indrømmelser håbede på at knække den revolutionære irske frihedsbevægelse. Det irske folks årelange stædige kamp for national uafhængighed resulterede den 6. december 1920 i en britisk-irsk aftale, hvorefter der dannedes en »irsk fristat« med en dominions status inden for det britiske imperium. Seks grevskaber i det nordøstlige Irland (Ulster), den industrielt mest udviklede del af Irland, forblev under Storbritannien. – S. 52.

Til Om den kæmpende marxismes betydning

- (1) *Pod Snamenem Marksisma* (Under Marxismens Banner) – filosofisk og samfundsøkonomisk tidsskrift, talerør for den kæmpende materialisme og ateisme. Udkom en gang om måneden i Moskva fra januar 1922 indtil juni 1944 (i årene 1933-1935 hver anden måned). – S. 54.
- (2) Lenin sigter til følgende bemærkning hos Dietzgen: »Til vor sjæls inderste afskyr vi den opstyltede floskel om »dannelse og demokrati« og tale om »ideale goder« i munden på diplomerede lakajer, der i dag fordummer folket med falsk idealisme ligesom hedenske præster engang i tiden mystificerede det med hjælp af de dengang første kundskaber om naturen« (Josef Dietzgen, *Gesammelte Schriften in Drei Banden*, herausgegeben von Eugen Dietzgen, dritte Auflage, Erster Band, Verlag J.H.W. Dietz Nachs. G.m.b.H., Stuttgart 1922, s. 126). – S. 55.
- (3) Se F. Engels. *Flüchtlingsliteratur. II Programm der blanquistischen Kommuneflüchtlinge* (Marx/Engels, Werke, Bd. 18, s. 532). – S. 56.
- (4) *Ökonomist* (Økonomen) – tidsskrift udgivet af sektionen for industri og økonomi i Russisk Teknisk Selskab. Udkom i Petrograd fra december 1921 indtil juni 1922 (på omslaget til nr. 1 er anført årstallet 1922). Blandt selskabets medlemmer var borgerlige tekniske intellektuelle og tidligere virksomhedsejere, som var sovjetstyret fjendtlig stemt. – S. 61.

Til Fra RKP(b)s 11. kongres

- (1) *Genua* – se note 1 til artiklen Forslag Til Direktiv Fra RKP(b)s Centralkomité Til Den Sovjetiske Delegation På Genuakonferencen. – S. 64.
- (2) Lenin sigter til sin tale *Om sovjetrepublikkens internationale og indenrig-*

ske stilling på et fraktionsmøde under metalarbejdernes 5. alrussiske kongres. Se Lenin, Samlede Værker, 5. udg. bd. 27. – S. 64.

- (3) *II og II½ Internationale* – Se note 1 til artiklen Nye Tider, Gamle Fejl I Ny Form. – S. 65.
- (4) Der er tale om RKP(b)s 10. kongres i dagene 8.-16. marts 1921, den første partikongres, der fandt sted efter, at borgerkrigen var slut og en fredelig opbygning var blevet indledt. – S. 69.
- (5) *NEP* – den nye økonomiske politik. – S. 70.
- (6) *Gostrust* – Gosudarstvennyj trust, statstrust; Lenin sigter til de overvældende mange afkortninger på russisk. – S. 74.
- (7) *Komtjanstvo* – afkortning af de russiske ord for »kommunistisk« oplæsthed. – S. 77.
- (8) Se Lenin, Samlede Værker, 5. udg., (russ.), bd. 45, s. 8-16. – S. 79.
- (9) »Arbejderoppositionen« – var en fraktion der blev dannet i RKP(b) umiddelbart før 10. kongres 1921. Arbejderoppositionen blev til et organisatorisk centrum for forskellige utilfredse grupper. Dens fører var Sjljapnikov, som havde været partimedlem siden 1901. Af andre tilhængere kan nævnes Alexandra Kollontaj, der udgav en brochure »Arbejderoppositionen«, som er det eneste programskrift, som foreligger fra arbejderoppositionen. Dens program gik ud på at gøre fagforeningerne til mere selvstændige institutioner over for sovjetorganer og partiet. På partiets 10. kongres blev arbejderoppositionens anskuelse stemplet som en anarkosyndikalistisk afvigelse, som var uforenelig med medlemskab af partiet. En del af dens medlemmer fortsatte imidlertid deres virksomhed og fremlagde bl.a. deres synspunkter for Komintern. Partiets 11. kongres tog arbejderoppositionen op til ny behandling. Under kommissionsbehandlingen blev det besluttet at stille forslag om at bl.a. Sjljapnikov og Kollontaj skulle udelukkes af partiet. Kongressen besluttede at lade dem fortsætte under forudsætning af, at de opgav deres tidligere opfattelser. En del af dens medlemmer deltog senere i andre oppositionsbevægelser (den såkaldte »Arbejdergruppe« sommeren 1923 og »Oppositionsblokken« 1926-27). – S. 80.
- (10) Der sigtes sandsynligvis til nogle af det franske kommunistiske partis delegerede på det første udvidede plenarmøde i Kominterns eksekutivkomité, 21. februar-4. marts 1921. De forstod ikke indholdet og betydningen af den nye økonomiske politik og mente, at NEP ville føre til kapitalismens genrejsning i Rusland og svække den revolutionære verdensbevægelse. – S. 80.
- (11) Mathias Rákosis artikel Den Nye Økonomiske Politik I Sovjetrusland blev bragt i tidsskriftet Kommunistisk Internationale nr. 20, marts 1922 og omhandlede Otto Bauers pjece Der neue Kurs in Sowjetrußland. – S. 82.
- (12) Der sigtes til den politiske og ideologiske kamp mellem bolsjevikker og mensjevikker i eksil. – S. 82.
- (13) *Sokolnikovkommissionen* – G.J. Sokolnikov var formand for en kommission, som i februar 1922 blev nedsat af forsvars- og arbejdsrådet, til at varetage sager angående de blandede selskaber. – S. 83.
- (14) I sommeren 1917 kaldtes den øverstkommanderende, Kerenskij, af soldaterne for *øverst-overtaleren*, fordi han ville overtale dem til offensiv. – S. 84.

- (15) *Komvranja* – afkortning af de russiske ord for »kommunistisk« sludder. – S. 86.
- (16) Der sigtes til A.I. Todorskijs bog Et År Under Gevær Og Plovjern udgivet 1918 i et oplag på 1000 eksemplarer. Er genoptrykt flere gange, senest 1961. – S. 89.
- (17) I juli 1921 gennemførtes en registrering af alle partimedlemmer på ledende poster i guvernements- og kredscentre. Hensigten var at få fastslået deres sammensætning i tal og kvalifikationer samt deres hensigtsmæssighed og geografiske fordeling. – S. 92.
- (18) Se Lenin, Samlede Værker, 5. udg. (russ.), bd. 44, s. 429 – S. 95.
- (19) Centralforvaltningen for stenkulindustrien i Donets-bækkenet blev ledet af G.L. Pjatakov, der gik ind for administrative og militærbureaukratiske ledelsesmetoder i industrien. Det skabte stridigheder mellem driftslederne og mellem centralforvaltningen og de lokale funktionærer. På Ukraines kommunistiske partis (bolsjevikkerne) 6. konference 9.-13. december 1921 blev Pjatakovs arbejdsmetoder skarpt kritiseret af delegerede fra Donets-bækkenet og andre organisationer. – S. 98.
- (20) *Baselmanifestet* – manifest om krig, vedtaget af den ekstraordinære internationale socialistkongres i Basel, 24.-25. november 1912. Manifestet advarede folkene om den imperialistiske krig, som var i anmarch, afslørede dens røveriske mål og appellerede til alle arbejdere verden over om at forstærke fredskampen og sætte styrken af »proletariatets internationale solidaritet op mod den kapitalistiske imperialisme«. Baselmanifestet indeholder det af Lenin formulerede afsnit fra Stuttgartkongressens resolution (1907), hvori det hedder, at socialisterne i tilfælde af en imperialistisk krig skal udnytte den økonomiske og politiske krise, som krigen fremkalder, til at fremskynde den kapitalistiske klassestats fald og kæmpe for den socialistiske revolution. – S. 100.
- (21) *Den centrale udrensningskommission* – nedsattes af RKP(b)'s centralkomité, 25. juli 1921, for at lede de lokale undersøgelseskommissioners arbejde under partirensningen. – S. 104.
- (22) Lenin sigter til folkekommissariatet for ernæring. – S. 106.
- (23) Lenin sigter formodentlig til G.I. Mjasnikov, som blev ekskluderet af partiet i februar 1922, samt F.A. Mitin og N.V. Kusnetsov, der begge blev udelukket af partiet af den 11. partikongres. – S. 107.

Til

Om »dobbelt« indordning og lovhåndhævelse

- (1) Den alrussiske centrale eksekutivkomité nedsatte en kommission til at arbejde videre med lovforslaget, på foranledning af Lenins kritik. Efter langvarig diskussion vedtoges ordlyden fra folkekommissariatet for justits, der afviste den »dobbelt« indordning og lovhåndhævelse. – S. 114.

Til

Beretning på Kominterns 4. kongres 13. november 1922

- (1) Kominterns 3. kongres fandt sted 5. november-5. december, dels i Petrograd, dels i Moskva. Til stede var delegerede fra 58 kommunistiske partier

samt det italienske socialistparti, det islandske arbejderparti og det mongolske folkerevolutionære parti. – S. 113.

- (2) Der sigtes til artiklen Om »Venstre« Barnagtighed Og Om Småborgerlighed. Se denne udgaves, bd. 10. – S. 113.
- (3) Se samme artikel, s. 257. – S. 114.
- (4) Se samme artikel, s. 258. – S. 114.
- (5) Den 25. oktober 1922 blev Vladivostok rensat for hvidgardistiske bander og japanske interventer efter en sejrrig offensiv af den Fjernøstlige Republiks tropper. – S. 119.
- (6) Her sigtes til koncessionsforhandlingerne med den engelske industrimand og finansyrste L. Urquhart, som før oktoberrevolutionen var leder af det Russisk-asiatiske Forenede Selskab og ejer af store mineforetagender i Rusland. Folkekommissæren for udenrigshandel L.B. Krasin havde den 9. september 1922 undertegnet en foreløbig aftale med Urquhart, som herefter ville få koncession på Russisk-asiatisk selskabs tidligere virksomheder i Ural og Sibirien for 99 år samt erstatning for lidte tab efter revolutionen og finansiel støtte fra sovjetmagten til opstart af de gamle virksomheder. Den sovjetiske stat skulle dog efter 40 år kunne indløse alle koncessionerede virksomheder. Efter at have læst aftalen igennem betegnede Lenin den som åbenlyst ufordelagtig for Sovjetrusland, og han anbefalede at underkende den, hvilket den også blev af både centralkomiteen og folkekommissærernes råd den 5. og 6. oktober 1922. – S. 117.
- (7) Udtrykket *to gange to er et stearinlys* tilhører Pigasov, en af personerne i Turgenjovs roman »Rudin«. Pigasovs mest udtalte træk er kvindeforagt; han bestrider f.eks., at kvinder skulle være i stand til at tænke logisk, og hævder: »En mand kan måske godt sige, at to gange to ikke er fire, men fem eller tre en halv. En kvinde vil derimod sige, at to gange to er et stearinlys.« – S. 124.

Til Bemærkninger Om Vor Delegations Opgaver I Haag

- (1) Den internationale fredskongres i Haag fandt sted i dagene 10.-15. december 1922 efter indbydelse fra fagforeningernes internationale kontor i Amsterdam. Konferencens erklærede formål var at træde op mod faren for en ny verdenskrig. De 630 delegerede kom udelukkende fra Europa og repræsenterede altovervejende socialdemokratiske partier, gule fagforeninger og kooperative sammenslutninger af reformistisk tilsnit samt borgerlige pacifistiske foreninger. Revolutionære organisationer som Kommunistisk Internationale og Faglig Internationale var ikke indbudt; det samme gjaldt repræsentanter for de undertrykte folk i Asien og Afrika. Kun ti deltagere var kommunister, alle fra sovjetiske fagforeninger, og heraf blev de seks nægtet visum af den hollandske regering så længe, at de kun nåede at deltage i to møder.

Diskussionerne på konferencen og dens beslutninger var præget af anti-kommunisme. Det sovjetiske fredsprogram på 14 punkter, der blev forelagt både mundtligt og skriftligt – på engelsk, fransk og tysk – indeholdt bl.a. en opfordring til at bekæmpe Versaillestraktaten, afsløre den internationale imperialisme og offentliggøre de hemmelige aftaler, træde op mod de impe-

rialistiske magters aggressive politik ført under dække af Folkeforbundet, mod trælbindingen af hele nationer gennem betaling af krigsskadeerstatninger, osv. Programmet blev nedstemt. Konferencen vedtog en række resolutioner, der var så fjernt fra dens erklærede formål, at den sovjetiske delegation helt afstod fra at komme med ændringsforslag eller tilføjelser. Ikke med ét ord omtalte de kapitalismen som årsagen til krige eller om nødvendigheden af at rejse en antimilitaristisk arbejderenhedsfront. – S. 129.

Til Om Dannelsen Af USSR

- (1) Politbureauet for RKP(b)'s centralkomité havde den 10. august 1922 nedsat en kommission, der til brug for centralkomiteen skulle forberede spørgsmålet om de fremtidige relationer mellem den Russiske Føderation (RSFSR) og sovjetrepublikkerne Ukraine, Hviderusland, Aserbajdsjan, Grusien og Armenien. Kommissionens første resolutionsforslag *Om relationerne mellem RSFSR og de uafhængige republikker* blev udarbejdet af Stalin, der tog udgangspunkt i den såkaldte autonomiseringsidé, dvs. at de nationale sovjetrepublikker sammen skulle indtræde i RSFSR som autonome (selvstyrende) enheder. Den 23.-24. september blev forslaget behandlet i kommissionen og vedtaget i følgende ordlyd:

»1. Det erklæres hensigtsmæssigt at indgå en traktat mellem sovjetrepublikkerne Ukraine, Hviderusland, Aserbajdsjan, Grusien, Armenien og RSFSR om de førstnævntes formelle indtræden i RSFSR, idet spørgsmålet om Bukhara, Khoesma og den Fjernøstlige Republik lades åbent og indskrænkes til indgåelsen af aftaler med disse, vedrørende toldanliggender, udenrigshandel, udenrigsanliggender, militære anliggender o.lign.

Anmærkning: Dertil svarende ændringer i de under punkt 1 nævnte republikkers og RSFSR's forfatninger gennemføres efter behandling i de respektive sovjetter.

2. I henhold hertil betragtes bekendtgørelser fra RSFSR's centrale eksekutivkomité som bindende for de under punkt 1 nævnte republikkers centrale institutioner, og bekendtgørelser fra RSFSR's folkekommissariat samt arbejds- og forsvarsråd som bindende for disse republikkers folkekommissariater.

Anmærkning: Repræsentanter for disse republikker optages i præsidiumet for RSFSR's centrale eksekutivkomité.

3. Udenrigsanliggender (udenrigspolitik, udenrigshandel), militære anliggender, samfærdsel (med undtagelse af lokal transport) samt post- og telegrafvæsen i de under punkt 1 nævnte republikker tilsluttes de tilsvarende institutioner i RSFSR samtidig med, at RSFSR har sine befuldmægtigede med et lille apparat i disse republikkers respektive folkekommissariater.

De befuldmægtigede udnævnes til folkekommissærer for RSFSR efter aftale med republikkernes centrale eksekutivkomiteer.

Deltagelse af repræsentanter for de berørte republikker i udenrigs- og udenrigshandelskommissariaternes relevante udlandsrepræsentationer anses for hensigtsmæssig.

4. Republikkernes folkekommissariater for finanser, levnedsmidler, arbejde og folkehusholdning underkastes formelt direktiverne fra RSFSR's tilsvarende folkekommissariater.

5. De under punkt 1 nævnte republikkers øvrige folkekommissariater, sådanne som justits, oplysning, indenrigsanliggender, jordbrug, arbejder- og bondeinspektionen, folkesundhed og socialforsorg regnes for selvstændige.

1. anmærkning: Organerne til bekæmpelse af kontrarevolutionen i de

under punkt 1 nævnte republikker underkastes direktiverne fra RSFSR's Statlige Politiske Departement (GPU). 2. anmærkning: Republikernes centrale eksekutivkomiteer tildeles amnesti-ret alene i civilsager.

6. Nærværende beslutning vil, såfremt den antages af RKP's centralkomité, ikke blive offentliggjort, men videregivet til de nationale centralkomiteer som cirkulæredirektiv, der gennemføres efter behandling i de respektive sovjetter via de centrale eksekutivkomiteer eller sovjetkongresser i de under punkt 1 nævnte republikker inden for den alrussiske sovjetkongres' sammentræde, hvor den proklameres som et ønske fra disse republikker«.

Dagen efter, den 25. september, blev kommissionens materialer overbragt Lenin, som på grund af sygdom opholdt sig i Gorki uden for Moskva. Efter at have sat sig ind i materialerne havde Lenin en samtale med Stalin (den 26. september), hvorpå han skrev foreliggende brev til politbureauets medlemmer. Lenin gik hårdt i rette med tanken om at »autonomisere« de selvstændige nationale republikker og foreslog en gruudlæggende anderledes måde at slutte sig sammen på, nemlig i en union af ligestillede socialistiske sovjetrepublikker.

Med holdpunkt i Lenins brev udarbejdede kommissionen herefter et nyt forslag til resolution, som blev forelagt centralkomiteen den 6. oktober 1922. Centralkomiteen vedtog det som direktiv og nedsatte et udvalg bestående af repræsentanter for RSFSR samt sovjetrepublikkerne Ukraine, Hviderusland, Aserbajdsjan, Grusien og Armenien. Med dette direktiv som grundlag skulle udvalget opstille et lovforslag til behandling og vedtagelse på republikkernes respektive sovjetkongresser.

Den første unionskongres fandt sted den 30. december 1922. Den vedtog enstemmigt en deklaration og en unionstraktat om dannelsen af Unionen af Socialistiske Sovjetrepublikker, USSR. Til grund herfor lå Lenins tanker om proletarisk internationalisme og nationernes ligestilling og broderlige samarbejde. (Se også artiklen Om Nationaliteter Eller Om »Autonomisering«, s. 160-166). – S. 133.

Til

Tale på plenarmødet i Moskvasovjetten

20. november 1922

- (1) Talen på plenarmødet i Moskvasovjetten den 20. november 1922 var Lenins sidste offentlige fremtræden. – S. 136.
- (2) I stenogrammet står derefter: »selv om vi måtte regne med de usædvanligt høje renter, lad os sige %, som pålægges den stat, der modtager den såkaldte hjælp, så ville de almindelige vilkår alligevel vise sig alt for hårde for os. Disse vilkår har egentlig intet at gøre med hjælp. De fortjener rent ud sagt et helt andet, meget mindre høfligt navn«. – S. 139.
- (3) Omkring november-december 1922 bragte Pravda flere indlæg om koncessionsaftalen med L. Urquhart. Diskussionen var sat i gang på Lenins initiativ. Se også note 6 til artiklen Beretning På Kominterns 4. Kongres. – S. 140.
- (4) Lenin sigter til Lausannekonferencen, som da var under forberedelse af England, Frankrig og Italien vedrørende Mellemøstspørgsmålet i forbindelse med den mislykkede engelsk-græske intervention i Tyrkiet. – S. 141.

Til

Om monopolet på udenrigshandel

- (1) Centralkomitémødet i december 1922 besluttede enstemmigt at ophæve resolutionen fra det foregående ck-møde (i oktober) og bekræftede »den uomgængelige nødvendighed af at bevare og organisatorisk styrke monopolet på udenrigshandelen«. Lenin tillagde imidlertid spørgsmålet så stor betydning, at han krævede det fremlagt for den kommunistiske gruppe på den forestående 10. alrussiske sovjetkongres, samt at det skulle forelægges for den kommende partikongres i april 1923. Den 12. partikongres udtalte: »Kongressen bekræfter kategorisk urokkeligheden af monopolet på udenrigshandelen, og at dets virkeliggørelse på ingen måde må omgås eller bringes i usikkerhed. Kongressen pålægger den nyvalgte centralkomité at træffe systematiske skridt til styrkelse og udvikling af monopolet på udenrigshandelen.« – S. 145.
- (2) *Frihandel* – økonomisk politik, der kendetegnes af industribourgeoisiets krav om ikke-indblanding i erhvervslivet fra statens side, blev især fremført i det 19. århundrede af engelske frihandelstilhængere, som i deres bestræbelser på at vinde arbejderklassen for kampen mod storgodsejerne hævdede, at frihandel ville forbedre det arbejdende folks kår. Marx påviste det demagogiske og uholdbare i disse påstande, som udsprang af den »sfære, den simple varecirkulation eller vareudveksling, hvorfra Frihandelsmand vulgaris henter anskuelse, forestillinger og målestokke for sin bedømmelse af kapitalens og lønarbejdets samfund...« (Kapitalen 1. bog 1, Rhodos, 1970, s. 293). – S. 146.

Til

Brev til kongressen

- (1) Dette brev og de følgende breve dikterede Lenin under sin sygdomsperiode december-januar 1922-1923 til sine sekretærer. Brev Til Kongressen er også kendt under betegnelsen testamentet. Disse breve blev efter Lenins ønske oplæst for delegationerne på partiets 13. kongres, januar 1923, som drøftede spørgsmålet om at udskifte Stalin som generalsekretær. De delegerede udtalte sig for at beholde Stalin på posten, ud fra den betragtning, at han ville tage hensyn til Lenins kritik og forstå at udbedre sine mangler. 13. partikongres besluttede, at brevene ikke skulle offentliggøres; det samme gjaldt breve til kongressen om statsopbygning og det nationale spørgsmål. – S. 149.
- (2) *Gosplan* – sammentrækning af de russiske ord for den Statslige Planlægningskommission. – S. 149.
- (3) *Russkaja Mysl* (Den russiske tanke) – kontrarevolutionært tidsskrift, udgivet 1922 i Prag, med P.S. Struve som chefredaktør. – S. 150.
- (4) *NKPS* – forkortelse for Trafikkommissariatet. – S. 150.
- (5) Der sigtes til Sinovjevs og Kamenevs optræden på partiets centralkomitémøder den 10. (23.) og 16. (29.) oktober 1917, hvor de talte og stemte imod Lenins resolution om ufortøvet forberedelse af den væbnede opstand. Da Sinovjev og Kamenev på begge møder blev stærkt imødegået, offentliggjorde de den 18. oktober i det mensjevnikiske blad Novaja Sjijn (Det nye liv) en udtalelse om, at bolsjevikerne forberedte en opstand, og om, at de anså denne opstand for hasarderet. Derved udleverede de centralkomiteens fortrolige vedtagelser om organisering af en opstand i den nærmeste tid til

de borgerlige myndigheder. Samme dag fordømte Lenin i »Brev til medlemmerne af bolsjevikernes parti« denne opførsel og kaldte den et utroligt skurebrækkeri. – *S. 151.*

(6) *Autonomisering* betød samling af sovjetrepublikkerne på en sådan måde, at de indtrådte i den russiske føderative sovjetrepublik (RSFSR) på autonomt grundlag. I et brev af 26. september 1922 til medlemmerne af politbureau underkastede Lenin dette udkast en alvorlig kritik. Han foreslog en principielt anden løsning af problemet – en frivillig sammenslutning af alle sovjetrepublikker, deriblandt RSFSR, i en ny statsdannelse. (Se artiklen Om Dannelsen Af USSR, dette bind, s. 135-137). Centralkomiteens kommission tog hensyn til Lenins udtalelser og omarbejdede resolutionsudkastet. Det nye udkast, der byggede på de leninske anvisninger, blev godkendt i oktober 1922 af centralkomiteen. På basis af centralkomiteens resolution optoges der et langvarigt arbejde med sammenslutningen af republikkerne. Den 30. december 1922 vedtog den første, hele unionen omfattende sovjetkongres den historiske beslutning om oprettelse af Unionen Af Socialistiske Sovjetrepublikker.

Lenin tillagde den rette gennemførelse af den nationale politik og den praktiske gennemførelse af sovjetkongressens deklaration og traktat en stående betydning og dikterede den 30. og 31. december 1922 yderligere ovenstående brev »Om nationaliteter, eller om 'autonomisering'«. Lenins brev blev forelagt delegationslederne på RKP(b)s 12. kongres i april 1923. Kongressen vedtog resolutionen »om det nationale spørgsmål«, som byggede på Lenins anvisninger. (Se også note 1 til artiklen Om Dannelsen Af USSR). – *S. 160.*

(7) Se dette bind, s. 153-158. – *S. 159.*

(8) Videre i stenogrammet er følgende sætning blevet strøget: »Jeg tror ikke, at vore kammerater har sat sig tilstrækkeligt ind i dette vigtige, principielle spørgsmål.« – *S. 159.*

Til Om Kooperation

(1) NEP – se note 5 til artiklen Fra RKP(b)'s 11. Kongres. – *S. 170.*

(2) Se denne udgaves bind 10, s. 248-276. – *S. 174.*

(3) *Venstre-kommunister* – gruppe af russiske kommunister, som 1918 gik imod Brestfreden med Tyskland og partiets økonomiske politik, vandt ingen støtte i partiet, faldt fra hinanden sidst i 1918. – *S. 174.*

Til Om vor revolution

(1) Lenin refererer formodentlig til Marx' karakteristik i *Borgerkrigen i Frankrig* af Pariserkommunen som »en i højeste grad smidig politisk form« (se Marx/Engels, Udvalgte Skrifter, bd. I, Forlaget Tiden 1976, s. 518) og begejstring for pariserernes »elasticitet« (se Udvalgte Skrifter, bd. II, s. 464 – *Brev til Kugelmann af 12. april 1871*). – *S. 178.*

(2) Lenin sigter til følgende i Marx' brev til Engels af 16. april 1856: »Hele sagen i Tyskland vil afhænge af muligheden for at støtte den proletariske

revolution med en slags anden udgave af bondekrigen. Så skal det nok gå strålende...« (Udvalgte Skrifter, bd. II, s. 455) – *S. 178.*

(3) *Mutatis mutandis* – latin: med dertil svarende ændringer. – *S. 179.*

Til Hellere mindre, men bedre

(1) »*Rabkrinister*« og »*tsekakister*« – arbejder- og bondeinspektion afkortet på russisk til »rabkrin« og den centrale kontrolkommission til CKK (udtales tsekaka). – *S. 195.*

Navneregister

Andrejev, A. A. (1895-1971) – medlem af RSDAP fra 1914. Efter oktoberrevolutionen beklædte han fremtrædende poster inden for fagforening, stat og parti. – S. 40.

Bauer, Otto (1882-1938) – østrigsk socialdemokrat, en af den såkaldte austromarxismes ideologer, fjendtligt indstillet over for sovjetstyret. I 1918-1919 var han udenrigsminister i den borgerlige østrigske republik. I 1919, 1927 og 1934 deltog han aktivt i nedkæmpningen af de østrigske arbejderes revolutionære aktioner. – S. 82, 99.

Bebel, Ferdinand August (1840-1913) – en af grundlæggerne og lederne af det tyske socialdemokrati. Han begyndte sin politiske virksomhed først i 60'erne, var medlem af I Internationale. I 1869 var han i Eisenach en af stifterne af det tyske socialdemokrati, hvis formand han var fra 1892 til sin død. Han blev flere gange valgt ind i den tyske rigsdag. I 90'erne og begyndelsen af det 20. århundrede tog han afstand fra reformismen og revisionismen i det tyske socialdemokrati, men han begik dog selv en række fejl af centristisk art (utilstrækkelig bekæmpelse af opportunismen og overvurdering af de parlamentariske kampformers betydning osv.). Han øvede en betydelig international indflydelse. – S. 32.

Bukharin, N. I. (1888-1938) – medlem af det bolsjevikiske parti fra 1906, emigrerede 1911, 1915 medarbejder ved tidsskriftet *Kommunist*, udførte propagandistisk og teoretisk arbejde, ofte kritiseret af Lenin. Fra 1917 redaktør af *Pravda*, medlem af det kommunistiske partis centralkomité's politbureau, senere af *Kommunistisk Internationales* ledelse. I 1918 leder af gruppen »venstre-kommunisterne«, senere i 20'erne i samarbejde med Trotskij, repræsenterede fra 1928 en højredrejning i partiet. Dødsdømt efter Moskva-proces. – S. 77, 145-148, 151.

Denikin, A. I. (1872-1947) – tsaristisk general, under borgerkrigen en af de »hvide«s ledere. Efter general Kornilovs død blev han øverstkommanderende for de antisovjetiske styrker i Sydrusland. Efter nederlaget i 1920 emigrant. – S. 39, 140.

Dietzgen, Josef (1828-1888) – tysk arbejder, socialdemokrat, filosof. – S. 55.

Drews, Arthur (1865-1935) – tysk reaktionær historiker. – S. 58.

Dzerzinsky, F. E. (1877-1926) – fremtrædende skikkelse i det kommunistiske parti og sovjetstaten. Medlem af partiet fra 1895. Medstifter af socialdemokratiet i Polen-Litauen. Udførte partiarbejde i Polen og Rusland. En af lederne af det polske proletariats kamp under revolutionen 1905. Tilbragte over 11 år i tugthus og forvisning. Efter februarrevolutionen 1917 på partiarbejde i Moskva. Indvalgt i partiets centralkomité på 6. kongres. Deltog direkte i forberedelserne og gennemførelsen af oktoberrevolutionen, herefter formand for tjeka'en (Kommissionen til bekæmpelse af kontrarevolution og sabotage). 1921 folkekommisær (minister) for transport ved siden af posterne som tjeka-formand og indenrigskommisær. 1924 formand for Folkekommisærernes Råd. – S. 158-160, 163.

Einstein, Albert (1879-1955) – tysk fysiker, fra 1940 amerikansk statsborger. Fremlagde 1905 den specielle relativitetsteori; endvidere en teori for den fotoelektriske effekt, hvilket gav ham Nobelprisen 1921. 1916 fremlagde Einstein

den almindelige relativitetsteori, der for fysikken blev lige så revolutionerende som Newtons indsats. Blandt senere arbejder var teorien om at energi har masse og at masse kan omsættes til energi. Dette er blevet grundlæggende for kernefysikken. Einstein advarede tidligt mod krigsmæssig udnyttelse af atomenergien og anbefalede oprettelse af en verdensregering. Einstein måtte p.g.r.a. sin jødiske afstamning forlade Kaiser Wilhelm Institut for fysik i Berlin og blev knyttet til Princeton University. – S. 55, 59, 60.

Engels, Friedrich (1820-1895) – en af den videnskabelige kommunismes grundlæggere. Se Lenins artikel om Friedrich Engels i denne udgaves bd. 1. – S. 32, 34, 56, 57.

Gorbunov, N. P. (1892-1938) – bolsjevik 1917. Efter oktoberrevolutionen sekretær i folkekommisærernes råd og personlig sekretær for Lenin. – S. 93.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770-1831) – betydelig tysk filosof af den objektive idealismes skole, som ideolog borgerlig. Hegels historiske betydning ligger i hans dybtgående og alsidige udvikling af den idealistiske dialektik, som udgør en af den dialektiske materialismes teoretiske kilder. Ved kritisk bearbejdning af Hegels dialektiske metode opbyggede Marx, Engels og Lenin den materialistiske dialektik, som afspejler verdens og den menneskelige tænkningens udvikling.

Af hans værker kan nævnes: *Åndens Fænomenologi* (1807), *Logikkens Videnskab* (1812-1816) og *De Filosofiske Videnskabers Encyklopædi* (1817). – S. 60.

Hilferding, Rudolf (1877-1941) – en af det tyske socialdemokratis og II Internationales opportunistiske ledere. 1907-1915 redaktør af det tyske socialdemokratiske partis hovedorgan *Vorwärts*. Han er forfatter til *Finanskapitalen* (1910), som havde en vis positiv betydning på grund af værkets udforskning af monopolkapitalismen, men samtidig indeholdt det alvorlige teoretiske fejl og opportunistiske standpunkter. Under 1. verdenskrig gik han ind for samarbejde med social-imperialisterne. Efter krigen gjorde han sig til talsmand for den »organiserede kapitalisme« som et forsvar for den statsmonopolistiske kapitalisme. Fra 1917 var han leder for Tysklands Uafhængige Socialdemokratiske Parti og erklæret modstander af sovjetmagten og proletariats diktatur. Han var flere gange medlem af regeringer under Weimar-republikken. Da nazisterne kom til magten, emigrerede han til Frankrig. Døde i nazistisk fangenskab. – S. 26.

Hillquit, Morris (1869-1933) – amerikansk socialist, af profession advokat. Sympatiserede med marxismen, men gled over i reformisme og opportunisme. Indtrådte i Socialistisk Arbejderparti; efter partisplittelse medstifter af det reformistiske Socialistiske Parti i USA (1901). Medlem af II Internationales bureau. – S. 26.

Jermanskij, A. (1866-1941) – socialdemokrat, mensjevik. I årene under reaktionen og det nye revolutionære opsving likvidator; aktiv medarbejder ved den mensjevikiske presse. Under 1. verdenskrig centrist. 1918 medlem af mensjevikernes centralkomité. Trådte 1921 ud af mensjevikernes parti og gik over til videnskabeligt arbejde. – S. 192.

Judenitj, N. N. (1862-1933) – tsargeneral, kontrarevolutionær. – S. 39.

Kamenev, L. B. (Rosenfeld, L. B.) (1883-1936) – 1901 medlem af RSDAP; efter RSDAP's 2. kongres sluttede han sig til bolsjevikkerne. Efter februarrevolutionen 1917 gik han imod aprilteserne og dermed partiets teori for den socialistiske revolution. I oktober 1917 offentliggjorde Kamenev sammen med Sinovjev

i den halvmensjevnikiske avis *Novaja Sjisn* (Nyt Liv) en erklæring om, at de ikke var enige i centralkomiteens beslutning om en væbnet opstand, og røbede dermed partiets plan.

Efter oktoberrevolutionen havde han forskellige ansvarsfulde poster. 1934 ekskluderet af partiet for partifjendtlig virksomhed. Dødsdømt efter Moskva-proces. – S. 92-95, 105, 133, 136, 151.

Kautsky, Karl (1854-1938) – en af det tyske socialdemokratis og II Internationales ledere. Fra 1881 udviklede hans forfatterskab sig under Marx' og Engels' indflydelse. I 80'erne og 90'erne udgav han en række marxistiske skrifter. I 1910-11 kom hans opportunistiske standpunkter stærkt frem, og under 1. verdenskrig blev han aktiv modstander af den revolutionære marxisme. Efter oktoberrevolutionen vendte han sig skarpt mod den proletariske revolution, proletariatets diktatur og sovjetstaten. – S. 26, 82, 181.

Kersjntsev, P. M. (1881-1940) – sovjetisk statsmand, historiker og publicist. Medlem af RSDAP fra 1904. Sovjetisk ambassadør i Sverige 1921-1923 og i Italien 1925-1926. – S. 193.

Khodorovskij, I. I. (1885-1940) – medlem af RSDAP fra 1903. Arbejdede efter oktoberrevolutionen inden for parti og militær. 1922-1928 stedfortrædende folkekommissær for uddannelse. 1928-1932 handelsattaché i Italien og senere i Tyrkiet. – S. 168, 169.

Koltjak, A. V. (1873-1920) – admiral i den tsaristiske flåde, monarkist, en af lederne i den russiske kontrarevolution 1918-1919. Han blev taget til fange februar 1920 og skudt. – S. 39, 85, 86, 126.

Krasin, L. B. (1870-1926) – fremtrædende sovjetisk statsmand. Aktiv i den socialdemokratiske bevægelse fra 1890'erne og medlem af RSDAP efter partiets 2. kongres. Efter oktoberrevolutionen organiserede han forsyninger til den Røde Hær, medlem af præsidiet for samfundsøkonomiens øverste råd, fra 1919 arbejdede han inden for diplomatiet. – S. 93-95, 142, 139-148.

Krsjjsjanovskij, G. M. (pseudonym: Travinskij) (1872-1959). Var sammen med Lenin en af organisatorerne af Kampforbundet Til Arbejderklassens Befrielse I Petersborg. På RSDAP's 2. kongres blev han uden at være til stede valgt ind i partiets centralkomité. Deltog aktivt i revolutionen 1905-1907. Efter februarrevolutionen 1917 var han leder af forsyningsafdelingen under Moskva-sovjetten, og efter oktoberrevolutionen ledede han opbygningen af Moskvas energiforsyning. I 1920 fik han af Lenin overdraget hvervet at lede kommissionsarbejdet med udarbejdelsen af elektrificeringsplanen Goelro. 1921-1930 var han leder af statsplankomiteen (Gosplan) og medvirkede i udarbejdelsen af Sovjetunionens første femårsplan. – S. 154, 155.

Lenin (virkelige navn Uljanov), *Vladimir Iljiti* (1870-1924) – S. 40, 125, 145.

Levi, Paul (1883-1930) – tysk socialdemokrat, advokat. Deltog i Zimmerwald-konferencen 1915, medlem af Spartakusforbundet. Medlem af Tysklands kommunistiske Partis centralkomité, delegeret til Kominterns 2. kongres. Ekskluderet af partiet april 1921 for grov overtrædelse af partidisciplinen. Gik senere ind i socialdemokratiet. – S. 14, 15.

Longuet, Jean (1876-1938) – fransk socialist og skribent. Ledede under den første verdenskrig et centristisk-pacifistisk mindretal i Frankrigs Socialistiske Parti, modstander af, at Frankrigs Socialistiske Parti tilsluttede sig Kommunistisk Internationale. Gik i 1930'erne ind for aktionsenhed mellem socialister og kommunister mod fascisme og krig. – S. 26.

Lutovinov, Ju. Kh. (1887-1924) – medlem af RSDAP 1904. Efter oktoberrevolutionen aktiv i borgerkrigen ved Don og i Ukraine. Under fagforeningsdiskussionen 1920-1921 aktiv i gruppen »arbejderopposition«. – S. 40.

MacDonald, James Ramsay (1866-1937) – engelsk politiker, en af Independent Labour Party's (det Uafhængige Arbejderparti) og Labour Party's grundlæggere og ledere. Han førte en meget opportunistisk politik, talte om classesamarbejde og kapitalismens gradvise indvoksen i socialismen. Brød i 1931 med Labour. Premierminister i en række arbejderregeringer. – S. 26.

Martov, L. (virkelige navn J. O. Tsederbaum) (1873-1923) – socialdemokrat, mensjevnik. Deltog i den socialdemokratiske bevægelse siden begyndelsen af 1890'erne. Var i 1895 med til at oprette Kampforbundet Til Arbejderklassens Befrielse og blev i den forbindelse arresteret i 1896 og forvist for tre år til Turukhansk. I 1900 deltog Martov i forberedelsen af bladet *Iskra* og blev en af dets redaktører. På RSDAP's 2. kongres 1903 stod han som mindretallets leder og var siden mensjevnik. Under den første verdenskrig indtog han en centristisk position og deltog i internationalisternes konference i Zimmerwald og Kienthal. Efter februarrevolutionen 1917 ledede han en gruppe internationalistiske mensjevniker. Efter oktoberrevolutionen i skarp modsætning til sovjetstyret, emigrant i Berlin fra 1920. – S. 13, 26.

Marx, Karl Heinrich (1818-1883) – skaber af den videnskabelige kommunisme, medstifter af I Internationale. Se Lenins artikel om Karl Marx i denne udgaves bd. 1. – S. 38, 57, 60, 78, 98, 146, 178, 180.

Mdivani, P. G. (1877-1937) – medlem af RSDAP fra 1903. Arbejdede efter oktoberrevolutionen inden for diplomatiet. 1936 ekskluderet for partiskadelig virksomhed. – S. 133, 135.

Miljukov, P. N. (1859-1943) – leder af kadetternes parti, førende ideolog for det russiske imperialistiske bourgeoisie, historiker og skribent. Oktober 1905 en af grundlæggerne af kadetternes parti, formand for partiets centralkomité og redaktør af partiets centrale organ, avisen *Retj* (Tale). Deputeret til 3. og 4. дума. 1917 udenrigsminister i den første borgerlige provisoriske regering; førte politik, der skulle fortsætte den imperialistiske krig »til den sejrige afslutning«. Efter oktoberrevolutionen en af organisatorerne af den udenlandske militærintervention mod Sovjetrusland. – S. 16.

Mirosjnikov, I. I. (1894-1939) – medlem af bolsjevikernes parti marts 1917. Tog aktiv del i borgerkrigen. 1921 til 1937 arbejdede han i folkekommissærernes råd. – S. 93.

Molotov, V. M. (f. 1890) – medlem af RSDAP fra 1906. Fra 1918 ledende poster inden for partiet. 1957 ekskluderet af partiet for fraktionsdannelse. – S. 50.

Napoleon I (Bonaparte) (1769-1821) – fransk kejser 1804-1814 og 1815. – S. 181.

Oldenberger, V. V. (1863-1921) – fra 1917 cheffingeniør for Moskva-vandledning. – S. 48.

Oldenburg, S. S. (d. 1940) – politisk kommentator og nær medarbejder ved det hvidgardistiske tidsskrift *Russkaja Mysl*, der udkom i 1922 i Prag. – S. 150.

Ordsjonikidse, G. K. (1886-1937) – medlem af RSDAP fra 1903. 1920-1921 en af organisatorerne i kampen for sovjetmagten i Aserbajdsjan, Armenien og Grusien. Fra 1921 medlem af partiets centralkomité, fra 1930 medlem af politbureauet. – S. 98, 158, 160, 162.

Owen, Robert (1771-1858) – engelsk socialist, utopist, fabrikant, virkede for lovmæssig begrænsning af arbejdsdagen, arbejderbeskyttelse og offentlig børneopdragelse. Owen forestillede sig et rationelt samfund baseret på en fri sammenslutning af små selvstyrede kommuner. I 1830-40'erne deltog Owen i fagforeningsarbejde, Kooperation og arbejderoplysning. – *S. 175.*

Pilsudski, Joseph (1867-1935) – polsk reaktionær politiker. 1918-1922 leder af den polske stat, undertrykte den revolutionære arbejderbevægelse. Begyndte krig mod Sovjetrusland 1920 med støtte af England og Frankrig. Maj 1926 gennemførtes et statskup og der oprettedes et fascistisk diktatur. 1934 forbund med Hitler-Tyskland. – *S. 39.*

Pjatakow, G. L. (1890-1937) – medlem hos bolsjevikkerne fra 1910. Gik imod Lenins linje for nationernes selvbestemmelsesret og i en række andre spørgsmål. Efter februarrevolutionen 1917 formand for partiets Kijev-organisation, vendte sig imod, at partiet stilede mod den socialistiske revolution. Efter oktoberrevolutionen medlem af Ukraines sovjetregering, indtog flere ansvarsposter. I tiden omkring Brestfreden »venstrekommunist«. Ekskluderes af partiet 1927 for trotskistisk fraktionsarbejde, genoptoges i 1928, men blev atter ekskluderet i 1936. Dødsdømt efter Moskva-proces. – *S. 151, 154, 155.*

Plekhanov, G. V. (Beltov, Valentinov) (1856-1918) – materialistisk filosof, propagandist for marxismen i Rusland. I 1875 kom han i forbindelse med narodnikkerne og sluttede sig til den revolutionære kamp. For at undgå tsarregimets forfølgelser flygtede han til udlandet, hvor han udviklede sig til marxist. I 1883 oprettede han den første russiske marxistiske organisation: Arbejdets Befrielse, i 1900 indtrådte han i avisen Iskras og tidsskriftet Sarjas redaktioner. Efter det russiske socialdemokratis 2. kongres hældede han mod opportunismen og knyttede sig til mensjevikkerne. Under den første russiske revolution i 1905 indtog han i afgørende spørgsmål et mensjevikisk standpunkt, men ikke desto mindre vendte han sig i tiden derefter mod de forsøg på revision af marxismen, som hovedsagelig blev gjort af mensjevikkerne. Under 1. verdenskrig indtog han et socialchauvinistisk standpunkt. Efter februarrevolutionen ledede han det yderste højre blandt de mensjevikiske forsvarstilhængere. Han tog afstand fra bolsjevismen og den socialistiske revolution, da han ikke regnede med, at Rusland var modent til socialismen; men han bekæmpede ikke det sovjetiske styre. – *S. 55.*

Poincaré, Raymond (1860-1934) – fransk borgerlig politiker, advokat. Fra 1893 medlem af den franske regering, valgt af de mest aggressive grupperinger inden for det franske bourgeoisie. Blev premierminister i 1912, fra 1913 til 1920 Frankrigs præsident. Aktiv tilhænger af den imperialistiske verdenskrig. Efter oktoberrevolutionen var Poincaré med til at organisere den udenlandske militære intervention mod Sovjetrusland. 1922-1924 og 1926-1929 Frankrigs premierminister. – *S. 92.*

Rákos, M. (1892-1971) – medlem af Ungarns kommunistiske parti 1918. Deltog i 1. verdenskrig. Efter oprettelsen af sovjetmagten i Ungarn 21. marts-1. august 1919 medlem af den revolutionære regering. Arbejdede 1920 til 1924 i Kominterns eksekutivkomité. – *S. 82.*

Rykov, A. I. (1881-1938) – medlem af RSDAP siden 1899. Efter 1903 bolsjevik. Sympatiserede i reaktionsårene med likvidatorer og trotskister. Efter februarrevolutionen modstander af, at partiet stilede mod den socialistiske revolution. På ansvarsfulde poster efter oktoberrevolutionen. Dødsdømt efter Moskva-proces. – *S. 105, 105, 135, 136.*

Rudsutak, J. E. (1887-1938) – medlem af RSDAP fra 1905. Efter oktoberrevolutionen besad han ledende poster inden for fagbevægelsen, senere også inden for stat og parti. – *S. 40, 50.*

Saltykov-Sjtjedrin, M. E. (Sjtjedrin) (1826-1889) – russisk satirisk forfatter, demokrat. – *S. 61.*

Sinovjev (Radomylskij), G. J. (1883-1936) – russisk socialdemokrat, medlem af det bolsjevikiske parti fra 1901. 1908-1917 i emigration; sympatiserede med likvidatorer og trotskister. Under 1. verdenskrig internationalist. Tilbage i Rusland modstander af den væbnede opstand; afslørede sammen med Kamenev bolsjevikernes planer for den væbnede opstand. Efter oktoberrevolutionen på fremtrædende poster. Dødsdømt efter Moskva-proces. – *S. 133, 151, 158.*

Sjljapnikov, A. G. (1885-1937) – medlem af RSDAP fra 1901. Efter 1903 bolsjevik. Efter oktoberrevolutionen medlem af Folkekommissærernes Råd, folkekommissær for arbejde; arbejdede senere inden for fagforeninger og økonomi. Organiserede og ledede den partiskadelige »arbejderopposition« 1920-1922. Ekskluderet af RKP(b) 1933 under partirensningen. – *S. 40.*

Sokolnikov, G. J. (1888-1939) – medlem af RSDAP fra 1905. Arbejdede efter oktoberrevolutionen inden for diplomatiet; 1922 folkekommissær for finanser. Fra 1926 viceformand for USSR's Gosplan, senere stedfortrædende folkekommissær for udenrigsanliggender. Tilsluttede sig 1925 »den nye opposition« og gik derefter ind i gruppen omkring Trotskij. 1936 ekskluderet for partiskadelig virksomhed. – *S. 133.*

Sorokin, P. A. (1889-1968) – socialrevolutionær. Før 1917 privatdocent ved Petrograds universitet. Forelæste 1919-1922 i sociologi ved de højere læreanstalter i Petrograd, udvist af landet for kontrarevolutionær virksomhed. – *S. 61, 62.*

Stalin (Dsjugasjvili) I. V. (1879-1953) – medlem af RSDAP 1898, bolsjevik efter 2. partikongres. Arbejdede fra 1900 til 1911 i Transkaukasien. I Baku spillede han en fremtrædende rolle ved sit arbejde med at organisere arbejderne i olieindustrien, her ledede han den første store strejke i 1902. Under fraktionskampene mellem mensjevikker og bolsjevikker i årene før og under revolutionen 1905 stillede Stalin sig på Lenins side og repræsenterede bolsjevikkerne på kongresserne 1905, 1906, 1907. I 1912 blev han valgt ind i partiets centralkomité og ledede bolsjevikernes organ Pravda, indtil han blev arresteret og deporteret til Sibirien 1913. Efter februarrevolutionen 1917 kom han tilbage til Petrograd og spillede som medlem af centralkomiteen en ledende rolle under oktoberrevolutionen. På 2. alrussiske sovjetkongres indvalgte han i Folkekommissærernes Råd og blev folkekommissær for nationalitetsspørgsmål. 1922 blev Stalin valgt til partiets generalsekretær. Stalin spillede en stor rolle for Sovjetunionens industrialisering, kollektiviseringen af landbruget, opbygningen af socialismen og arbejdet for freden. Som teoretiker og organisator ledede Stalin partiet i kampen mod trotskister, højreopportuniste og borgerlige nationalister. Han søgte at bryde den kapitalistiske omringning af Sovjetunionen. Fra 1941 var han formand for Folkekommissærernes Råd og senere for ministerrådet; under Den Store Fædrelandskrig var han formand for forsvarsrådet. Stalins virke havde også negative sider. Han brød med de leninske normer for partilivet og gennemførte masserepressalier mod politikere, militærfolk og civile. På SUKPs 20. kongres i 1956 vedtoges en resolution, hvori der blandt andet står: kongressen pålægger SUKPs centralkomité at tage grundige forholdsregler for at sikre, at personkulten – der er marxismen-lenin-

nismen fremmed – bliver overvundet, at dens konsekvenser bliver afhjulpet på alle områder inden for parti og stat og i det ideologiske arbejde, og at principperne for kollektiv ledelse af partiet bliver overholdt. – *S. 110, 133, 134, 145, 150-152, 159, 163.*

Sukhanov, N. N. (1882-1940) – økonom, mensjevik. Internationalist under 1. verdenskrig. 1917 medlem af Petrograd-sovjettens eksekutivkomité, medarbejder ved den halvmensjevnikiske avis *Novaja Sjsjn*; støttede aktivt den borgerlige provisoriske regering. Arbejdede efter oktoberrevolutionen i en række sovjetiske økonomiske institutioner. 1931 dømt for at lede en illegal mensjevnikisk organisation. – *S. 178, 180, 181.*

Timirjasev, A. K. (1880-1935) – professor i fysik ved Moskvas universitet. – *S. 59.*

Tjernov, V. M. (1876-1952) – socialrevolutionær. Maj-august 1917 landbrugsmminister i den borgerlige provisoriske regering, påbød repressalier mod bønder, der beslaglagde godsejernes jord. Efter oktoberrevolutionen aktiv kontrarevolutionær. – *S. 13, 26.*

Tjernysjevskij, N. G. (1828-1899) – betydelig russisk revolutionær demokrat, videnskabsmand, skribent, litteraturkritiker. En af de mest fremtrædende forløbere for det russiske socialdemokrati. Tjernysjevskij var inspirator og leder i 60'ernes revolutionære demokratiske bevægelse i Rusland. I 1862 blev han arresteret og indsat i Peter-Paul fæstningen, hvor han sad i to år. Derpå blev han idømt syv års strafarbejde og livsvarigt eksil i Sibirien. Først i sine aller- sidste år blev han befriet fra forvisningen. Han forblev til sin sidste stund en lidenskabelig modstander af social uret og af alle former for politisk og økonomisk undertrykkelse. Tjernysjevskij kritiserede skarpt de forskellige idealistiske systemer og søgte at omdanne Hegels dialektik i materialistisk ånd. Marx satte Tjernysjevskijs arbejder højt og betegnede ham som en stor russisk videnskabsmand. – *S. 55.*

Todorskij, A. I. (1894-1965) – medlem af SUKP 1918. Deltog aktivt i borgerkrigen, var divisionskommandør. Skrev en række bøger. – *S. 89.*

Trotskij (virkelige navn Bronstein), *L. D.* (1879-1940) – medarbejder ved Lenins Iskra, på RSDAPs 2. kongres 1903 på mindretallets side, efter kongressen i strid med bolsjevikkerne. I reaktionsårene efter 1907 likvidator, i 1912 organisator af Augustblokken, en samling af socialdemokratiske grupper, der var modstandere af bolsjevikkerne. Blokken faldt fra hinanden i løbet af halvandet år. Under den første verdenskrig stod han på en centristisk position, men efter februarrevolutionen blev han medlem af gruppen »mesjrajontsy« og gik sammen med denne gruppe ind i bolsjevikernes parti. Efter oktoberrevolutionen udenrigsminister, krigsminister og formand for republikkens krigsråd, medlem af partiets politbureau (politiske udvalg). I 1918 forhalede han Brest-freden, i 1920-1921 ledede han oppositionen under fagforeningsdiskussionen. Efter 1923 kom han i mere og mere åben strid med flertallet i partiledelsen. I 1927 blev Trotskij ekskluderet af partiet og i 1929 udvist af Sovjetunionen. I emigration stod han bag stiftelsen af den trotskistiske IV Internationale. Dræbt 1940 ved attentat i Mexico. – *S. 54, 149-154.*

Tsjurupa, A. D. (1870-1928) – medlem af RSDAP fra 1898, bolsjevik. Folkekommisær for ernæring 1918-1921. På partiets 12. kongres medlem af centralkomiteen. – *S. 95, 105, 106, 136.*

Turati, Filippo (1857-1932) – italiensk socialist, reformist. Under 1. verdenskrig centrist. – *S. 26.*

Turgenjev, I. S. (1818-1883) – russisk forfatter. Hans værker afspejler karakteristiske modsætninger i det russiske samfundsliv. Protesterede skarpt imod livegenskabet og fremsatte liberale krav. – *S. 74.*

Urquhart, John Leslie (1874-1933) – engelsk finans- og industrimand. En af organisatorerne af kampen mod sovjetmagten 1918-1920. Deltog 1922 i konferencerne i Genua og Haag i den engelske delegation som ekspert. – *S. 140, 142.*

Ustrjalov, N. V. (1890-1938) – jurist, medlem af kadetpartiet. Efter oktoberrevolutionen aktiv i kampen mod sovjetmagten; minister i Koltjaks regering. 1921 emigrant, blev chefideolog for tidsskriftet *Smena Vekh*. – *S. 86.*

Vipper, P. J. (1859-1954) – historiker, professor ved Moskvas universitet. – *S. 57.*

Wilhelm II (1859-1941) – tysk kejser af dynastiet Hohenzollern og konge af Prøjsen 1888-1918. – *S. 105.*

Wrangel, P. N. (1878-1928) – general i tsarens armé, en af kontrarevolutionens ledere under borgerkrigen. Øverstkommanderende for de kontrarevolutionære væbnede styrker i Sydrusland fra april 1920. Flygtede til udlandet, efter at hans tropper var blevet knust af den Røde Hær november 1920. – *S. 12, 39.*